

725

66

M-38032
R-42946

ATN
3530

COMMENTARIUS

DE IOBELEO ET

INDVLGENTIIS

OMNIBVS,

In 6. in Leuitico sub cap. Si quis aliquando, de Pœnit. distin. prima, & in Extrauag. primam, Antiquorum, secundam, Vnigenitus, & in 4. Quemadmodum. de Pœnit. & remiss. olim anno Iobeleo 1550. Conymbriæ editus.

*Ad Sereniss. eandemque sui ordinis Principum florem, & decus,
& sidus resplendentissimum, D. Mariam
Portugalia infantem.*

Authore MARTINO AB AZPILCVETA
Doctore Nauarro.

*Nunc autem Roma, hoc anno Iobeleo 1575. recognitus, & auctus ab eodem,
adiectis de eadem re duabus Extrauag. S. D. N. Greg. XIII.
cum scholiis non Pœnitendis, noue additis huius-
modi Asterico* signatis.*

L V G D V N I,

Apud Gulielmum Rouillium, sub scuto Veneto.

M. D. L X X V.

Cum Privilegiis & licentia Superiorum.

GOMMENTARIVS

DE IORRELEO ET

*Insignis forma, doctrina insignior vnus,
At superat summi cultus vtrumque Dei.*

Auct. G. Richardi Roulhier, Sacerdoti V. C. S. C. S. R. S. C. S. R.

M. D. C. LXX.

Com. Franciscus & Nicolaus Sacerdotum.

GREGORIUS PAPA XIII.

OTV proprio, &c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Do-
ctori Nouarro, Cathedra primae functionis sacrorum Canonum
inclita Vniuersitatis Conymbricensis iam pridem rube donato,
in Ro. Cur. nostris, sacraque, nostra in foro conscientiae Pœnitenti-
aria obsequiis resideti. Nuper à sœ. re. Pio Papa V. prædecess.
nostro, emanarunt litera tenoris sequentis. Dilecto filio, Mar-
tino ab Azpilcueta, Decretorum Doctore, Pius P. P. V. Dilecte fili, salutem &
Apostolicam Ben. &c. Dudum sœ. rec. Paulo P. P. III. prædecessore nostro, ema-
narunt litera tenoris subsequens: Dilecto filio Martino de Azpilcueta De-
cretorum Doctore, primariam cathedram Iuris Canonici in vniuersitate study
Conymbricen. actu regenti. Paulus P. P. III. Dilecto filio salutē & apost. ben. &c.
Cum (sicut nobis exponi fecisti) ut aliis iuxta traditum tibi à Deo talentum,
prodesse posses, nonnullas lecturas super voluminibus Decreti & Decretaliū, non
sine maximis laboribus & vigiliis ad laudem diuini nominis, cuius ope literaria
rei, & Christiana Reip. consuluisse & profecisse credis, scribendo composueris &
compilaueris, easque de proximo, tuis propriis expensis, in lucem edere & impri-
mi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, ut tibi, quod
lectura huiusmodi absque tuo consensu imprimi non possint, ut tuarū vigiliarum
effectulateris, concedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos, volētes te
specialis gratia fauore prosequi, huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi quod
ad septenniū à die quo tu lecturas prædictas imprimi feceris, cōputandum, nullus
alius per vniuersum orbem Christianum constitutus, lecturas ipsas, vel earum
aliquam partem imprimere aut imprimi facere: vel impressas in sua domo aut
alibi habere & tenere, nec illas vendere, seu mutuo aut ex dono, vel alias donare
possit, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, de speciali gratia indulgemus.
Districtius inhihentes in virtute sancta obedientia, & sub excommunicationis pœ-
na, eo ipso si contra factum fuerit incurrenda, omnibus & singulis cuiuscunque
status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis etiam Apostolica
authoritate aut facultate fungentibus, per vniuersum orbem constitutis, ne lectu-
ras huiusmodi vel earum aliquam partem, absque tuo expresso consensu & licen-
tia septennio prædicto duntaxat durante, imprimere seu imprimi facere, aut
vendere seu donare præsumant. Non obstant. constitutionibus & ordinationibus
Apostolicis, ac quarumcunque Prouinciarum, & locorum statutis & consuetudi-
nibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia ro-
boratis: nec non priuilegiis, indultis & literis Apostolicis quibusuis Prouinciiis,
& illarum personis ac vniuersitatibus & collegiis, etiā per nos, & Sedem Apo-
stolicam sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & de-
cretis, etiam derogatoriis derogatoriis, vel alias quomodolibet concessis, con-
firmatis & etiam iteratis vicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis,
eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo
ad verbum non autem per clausulas generales id importantes, mentio seu quauis
alia expressio habenda, aut exquisita forma ad hoc seruanda foret: tenores huius-

modi, ac si de verbo ad verbū insererentur, presentibus pro expressis, & de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, specialiter & expresse derogamus: ceterisque contrariis quibuscunque. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die viij. Ian. M. D. XLIII. Pontificatus nostri anno nono. L. de Torres. Et deinde. Cum sicut nobis nuper exponi fecisti: tu, qui (sicut asseris) rogaris à multis, ut opera tua tam prius edita, quam nondum edita, qua super iure Pontificio, & super pertinentibus ad declarationem illius habes composita, typis excudi faceres, idque facere proponat (viti comite, & Deo iuante) impensis tuis, & te presente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter supplicari fecisti, ut in pramissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos te amplioris gratiæ favore prosequi volentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Apostolica auctoritate tenore presentium, Declaramus intentionem Nostram, esse ut dicti Pauli prædecessoris littera, qua de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in aliis Commentariis, libris, & tractatibus, qua tu edideris super eis que pertinent ad præfati Iuris Pontificij declarationem. Non obstantibus omnibus supradictis, qua idem Paulus prædecessor in dictis præinsertis literis voluit non obstare. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die xvij. Maij. M. D. LXXI. Pontificatus nostri Anno Sexto. P. Tarus. B. De Castro. Nos eundem Martinum specialibus favoribus & gratiis prosequi volentes, statuimus, prædictoque Martino concedimus. Motu simili, & ex certa nostra scientia litteras sæc. Pauli III. & Pij V. prædecessorum nostrorum præinsertas, locum habere, & se extendi in his que de lecturis & aliis loquuntur in quibuscunque Commentariis & tractatibus qua idem Martinus ediderit super prædicti Iuris Pontificij declaratione et interpretatione, & præsertim super **MANUALI CONFESSARIORVM** ab eo prius lingua Hispana edito, nunc recognito, aucto, Latinitateque donato, non obstantibus omnibus, qua prædicti prædecessores voluerunt non obstare: presentisq; nostri Motus proprii solam signaturam sufficere, & ubique fidem facere in iudicio et extra, regula contraria non obstant. volumus et mandamus. Et insuper quia difficile foret presentem nostrum Motum proprium ad quaecunque loca deferri: volumus, & apostolica auctoritate decernimus, ipsius transumptis, vel exemplis, etiam eisdem libris, lecturis, Commentariis, Manuali, & aliis operibus huiusmodi impressis, plenam & eandem prorsus fidem ubique in iudicio et extra adhiberi, qua presenti originali adhiberetur.

Placet V.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum Non.
Nouemb. Anno. I.

SERENISSIMAE PRINCIPIS

PORTUGALIAE INFANTI MARIAE

Martinus ab Azpilcueta Nauarrus

sanctum Iesu Christi Spiritum

perpetuum exoptat.

VM à permultis, variis nostræ Hispaniæ locis, Princeps augustissima, nouas, & varias de hoc anno quinquagesimo, eodemque iobeleo interrogarer quæstiones: nec in re tam graui, & dubia leuiter certa ferenda esset sententia, decreui ea de re extraordinariam habere prælectionem: quo & auditoribus meis perdoctis idipsum rogantibus, iobeleæ, & aliarum condonationum, quas indulgentias vocant, sacros fontes ostenderem, & pro viribus aperirem, simul inde aquam sapientiæ in vitam æternam salientem haurirem, vt ea per canales synceros, & orthodoxæ fidei, pōtificumque decretis consonos longius ac latius, quàm hactenus deriuata, non solum nouarum interrogationum omnia noualia: sed etiam antiquorum disputationum scatebris arentia arua temperaret. Quæ

res, quia non modò ad eruditionẽ utilis: sed etiam
ad pietatem cum primis est necessaria: vt eius etiã
ad alios manaret vtilitas, Christiana charitate cõ-
motus hos de ea commentarios scripsi, quos etsi
tenues, inclyto nomini tuo consecrare non sum
veritus: Primum quidem quòd tu es sublimis illa
Maria, de qua, cum ante aliquot annos in quodam
opusculo nostro multa recenserem, ob quæ iure
Mariæ mihi nomen esset dulcissimum, scripsi, do-
minam Mariam dici etiam illam, quam sperabam
Roncæualli in monte Pyreneo virgini matri Ma-
riæ sacræ opitulaturã: cuius nomẽ, & titulos tunc
ex causa me tacere profitebar: alibi opportunius
ea explicaturus. Quod cum ob infantiam meam
impotenti, quò in id sum, affectui parum respon-
dentem efficere nequeam, testabor hoc munuscu-
lo summam saltem mei animi reuerentiam, pa-
remque eius demissionem, quibus celsitudinem
tuam venerabundus nequeo satis suspicere, ful-
gētissimo tui tanti generis splēdore oculos meos
veluti perstringente. Quippe quòd omnium Im-
peratorum, & regum Christianorum luce fulges:
quòd filia sis Diui Emanuelis, cum viueret, Lusit-
anorum regis cum maximi, & rerum gestarũ glo-
ria clarissimi, tum sanctissimi, & illius, quã totus
orbis veneratur, Eleonoræ reginæ Caroli V. fœli-
cissimi, Carolo I. non vno nomine maioris sororis
germanæ, eoque nomine incomparabilis, quòd
suarum

suarum virtutum heroicarum mundo effecit, vt sine exemplo Lusitanis, Castellanis, Gallis, & Germanis summè dilecta nō solum summè culta fuit, quo tēpore summæ inter eos discordiæ, summaque bella fuerunt. Quodque sis soror potētissimi Regis, & domini nostri iustissimi, & Christianissimi, in crucis Christi inimicos bellis gloriosi, & in eiusdem amicos pacis artibus incomparabilis: Reginaeque, ac dominae nostræ Catharinæ huius nominis primæ, magnam illam, eādēque auiam suam Ysabellā multis nominibus referentis, eiusdemque Caroli V. sororis ex sorore neptis, virtutumque eius heroicarum sedula imitatrix: Principisque inclyti ac Regis nostri felicissimè designati amita longe gratissima: vt taceā, quòd soror sis duorum principum, quorum sapientia, virtus, & gloria maior est, quam à me dici possit. Quæ cum ita sint, merito etiam hoc humile xeniolū tuę celsitudini consecrare audebo, vt aliquando scriptis, quod verbis semper feci, dicam, affirmem, & asseuerem quod persuasissimū esse percipio Castellæ toti, tot regnorum, prouinciarū, tot terræ, marisque tractuum, & noui orbis accessione, gloriosissimæ: nempe quod huius heroissæ tanta est humanitas nulli non audita, à nullo non laudata, & ab omnibus supra sydera elata: mihi vero etiam cognita, & multis modis perspecta: vt sicut incredibilem pectori meo erga se pietatem, & deuotionē

infixit: ita viuis alij eam propius inspicienti sit
infixura. Quippe quæ non mediocris: sed extrema
sit, & heroica diuinitatem quandam spirans, orna-
tamque rara in Deum, & diuos pietate, modestif-
sima in Regem & Reginam obseruantia, inuio-
labili in subditos iustitia, singularique eosdem gu-
bernâdi prudentia. Tanta præterea in omnes cha-
ritate, clementia, mansuetudine, & affabilitate, vt
dum omnes amat, fouet, iuuat, & suo dulcissimo
dignatur alloquio omnes cõsoletur, & ad sui amo-
rem, cultum, & admirationem alliciat, & vt ma-
gnes quidam ad sese etiã ferreos homines trahat.
Tam infracto in fortunæ sibi, ac suis aduersæ casi-
bus animo, vt eorum amarorem delicatissima præ-
aliis sentiat: deuotionis tamen qua suam diuinæ
deuouit voluntati, dulcore insperso æquo animo,
quin & quadamtenus iucundo ferat. Tam grata
misericordia, vt nõ solum verbis, & operibus ani-
mos soletur amarus: sed etiã sui ipsius animi par-
tem, dum ex animo eis cõpatitur, impartiat. Tan-
ta denique animi constantia, & magnitudine, vt
nullus terror, nullumque illicium à iusto, imo ne-
que ab honesto deturbare valeat. Taceo multa il-
lius acta quæ singularim narrata etiam faxea pe-
tora ad bene precandum ei mouere solent. Quo
fit, vt cum tredecim annis, quibus hæc florentissi-
ma regna colo, passim qui laudes eius prædicarēt,
inuenerim: qui vero ei detraheret (quæ ipsius for-
tè solius

tè folius laus est clarissima) inueni neminē. Adeò
omnes eius facta probantes, eamque diligentes,
magno aliquo imperio augeri percipiunt. O feli-
cem Castellam, cum regnis tibi annexis, si quod
cupitis, vehementius in cupiendo perseverantes
obtineatis, vt inclytus ille Philippus Caroli Cæsa-
ris primogenitus, vobisque rex designatus, hanc
inclytam, & se dignissimam, in regnorum confor-
tem assumat. Assumet autem si tantum vobis bo-
num non inuideretis, si errata nostra lugentes con-
tineret apud Deū contenderimus, ne eorum me-
mor, & vltor exteram aliquā moribus vestris dis-
sonam pro hac Indigena, & optimis quorumque
vestrū moribus, idest, Christianissimis, congruen-
tissimè donata præfici permittat. Sed quo me in-
gens vtilitas orbis Hispani, & totius Christiani-
smi amor rapuit? In causa etiam huius nostræ di-
cationis fuit, Princeps serenissima, quod visum
est munus etiam tenue literarium candido, & de-
misso animo oblatum, nō fore ingratum tibi, quæ
dignaris ornari literis, quibus ipsa maximo es or-
namento. Quæque literas, literatosque viros om-
nes incredibili, ac mirifica beneuolentia ita prose-
queris, vt & ministerio, & consuetudine foemina-
rū, quas literatissimas domi habes, mirè delecte-
ris. Ad idem etiam me impulit, quod hesternò die,
qui Conymbricæ illuxit foelicissimus, mira cum
iucunditate, hanc regiam, quæ florentissima est, &

Academiam primū inuifisti : ita comitata regem,
& dominū nostrum prudētissimū, reginam iustif-
simam, & principē regem designatum, indole for-
tissimum, eādē Academiā opus manuū suarum
insigne, sublime, ac summum etiam primum inui-
sentes, vt comitari solet prudentiam, iustitiam, &
fortitudinē, illa quæ omnia cohonestat & conde-
corat, modestia longe pulcherrima. Decereque vi-
debatur, vt ipse, qui licet alias postremus : canicie
tamen & functione inter eius primos gymnastas
sum, quique de frugibus eius regi, reginæ, ac regi
designato omniū primus singulatim aliquid dica-
ui, tibi etiam à tot populis & gētibus in reginam
ardentissimè optatæ, petitæ, ac flagitatæ ad eam
primum venienti primus non nihil dicarē. Accipe
igitur, princeps piissima, hos commentarios de re
valde pia pio animo cōscriptos, eodemque demif-
sissimo, tibi que deuotissimo oblatos, qua soles
frōtis hilaritate cætera omnia cādido animo tuæ
C. oblata, accipere. Vale, Princeps Augustissima,
& quæ tua insignis fuerit humanitas, nonnunquā
huius senis, & in hoc occidenti peregrini memen-
to, persuadeque tibi eum cum primis tuorum sa-
crificorum D. Opt. Max. orare, dumque vita ma-
nebit oraturum, vt tua ista sublimitas sic transeat
per bona maxima, quæ tibi à tot populis, & gen-
tibus optantur, petuntur, & sperantur tēporaria,
vt non amittat æterna. Etiam atque etiam vale.

AD

A D L E C T O R E M.

Hanc relectionem, ad quam habendam nullo Academia praescripto tenebar, multis de causis, candidè Lector, componere decreui. Primum, quod antiquarum de condonationibus, quas indulgentias vocant, quaestionum cognitio mihi haecenus quaesita, non satisfaciebat. Tametsi ante 17. annos cum cathedram libri decretorum in celeberrima Salmanticensium Academia assequutus essem multas ea de re in paragraphum in Leuitico. de pœnit. dist. 1. habui praelectiones ordinarias. Et quanquam ante 13. annos cum in hac nostra Conymbricensium florentissima eundem paragraphum praelectione interpretarer extraordinaria, quo auditoribus meis, quibus nihil non debeo, magis prodessem, praecipua glossarum Extrauagantis prima de pœn. Et remiss. capita singulatim, Et serio discussi, omnibus, quae apud Theologos, Et canonum peritos ad id pertinentia inuenire potui nostro proposito applicatis. Deinde quod tot, ac tam nouas, grauesque in variis nostra Hispania locis de hoc anno Iobeleo sum interrogatus quaestiones, quod è republica Christiana esse arbitratus fuerim earundem solutionem, cum iusta antiquarum resolutione literis mandare. Postremo, quod memineram, Ioannem ab Annania virum insignem ab hinc centum

annis in celebratissima Bononiens. Academia de anno Iobeleo, qui eius atate incidit, in quinquagesimum supra millesimum, & quadringentesimum tractatum composuit non contemnendum. Quodque Felynus Sandeus vir celeberrimus anno Iobeleo insequenti, nempe septuagesimo quinto, sermonem scripsit longe ampliore, multa de aliis condonationibus, quas indulgentias vocant, & pauca de Iobelea explicantem. Animaduvertebamque ex re nostra, quæ flerentissima est Academia fore, ut ipse gymnastarum eius alijs nominibus postremus: sed officij sacros canones. 33. annos interpretandi usu primus, hoc millesimo, quingentesimo, quinquagesimo eodemque iobeleo anno noua, & vetera sacrosanctæ matris decreta eadem de re statuentia auditorio meo id roganti extraordinaria exponerem prælectione. Quod & si nõ pro tanta, tamque utilis materia dignitate, certe pro nostra tenuitate magna cum intentione animi, parique Deo placendi, & errores fugiendi studio, diuina ope nisi sumus præstare efficereque, ut quiuis studiosus condonationum, siue indulgentiarum ecclesiæ cognitionem iam apud fontes earum imbibere possit, per eamque de his, quæ in riuulis longe à fontibus deductis exponuntur, iudicare. Quare te, candide lector, etiam atque etiam rogatum velim, ut hunc meum conatum ad gloriam Dei, rei publicæque utilitatem susceptum, æqui bonique consulas. Vale.

Conymbricæ Anno 1550.

A D

AD EVNDEM
LECTOREM.

ELECTIONEM, super qua scripseram ad te Christiane lector in Epistola præcedenti anno quinquagesimo, eodẽque Iobeleo, supra millesimũ quingentesimum Conymbricæ data, cum circiter quinquagesimum septimum ætatis meæ annum lōgissimè ab vrbe agerẽ, anno præsentis millesimo quingentesimo septuagesimo quinto eodemque Iobeleo, iam octogesimum secundum meæ senectutis intra Urbem agens, recognitum, emendatum, & auctum, tibi eundem denuò edo, adiunctis tribus notabilibus continentibus duas Extrauag. S. D. N. Greg. XIII. glossis non omnino pœnitendis illustratas, & quarundam quæstionum resolutionibus comitatas: Opus quidem pro rei quam tractat, dignitate, & vrbis, & ætatis, in quibus tractatur, non satis ornatum, & politum, sed pro tenuitate mea, opera diligenti expensum & in gloriã Dei, & Christianæ rei vtilitatem, pio & candido animo directum, quam vt simili candore æqui bonique consulas, simul quæ videbuntur emandanda nos moneas, etiam atque etiam submissè rogo, & flagito. Cæterum ne te Episto-

Iam nuncupatoriam legētem remorētur illa, quæ quæm
serenissimæ illi Principi cui nuncupabatur sperabantur
euentura, noueris eam fuisse à totis toto orbe celeberrimis
Castellæ Regnis, & ab omnibus aliis, quæ plurima
eademque maxima sunt, regnis ei annexis, in Reginam
desideratam, & omnium cōsensu, illiusque maximi Cæ-
saris Caroli V. eorum Regis Decreto, magno cum gau-
dio, à tota Lusitania, eiusque pientissimis Rege & Regi-
na suis fratribus acceptato, pacta, vt fœliciter nuberet
Philippo I I. tunc omnium prædictorū regnorum Prin-
cipi & successori designato, & adeo quidem, vt ab omni-
bus iam in futuram Reginā animis coli, & à quæm plu-
rimis verbis & literis salutari cœpisset. Quin & post nun-
cupatum hoc ei à me opusculum, Illustrissimus Roderi-
cus Gomez Princeps Ebuli Cubili Cæsareo præfectus
Vlixeponem Lusitaniæ Metropolem, vbi illa degēbat,
ad ducendam eam nomine prædicti Philippi, magna co-
mitante caterua appulit, certa que hora insequentis diei
ad tantum, tamque pium, totique orbi Christiano paci-
ferum matrimonium celebriter contrahendum pridē
præstituta fuit, contractumque fuisse, si 24. horis tardius
venisset è Flandria Veredarius missus à Cæsare, qui in
dorso fasciculi literarū iam traditi Veredario in Hispa-
niam destinato, hæc scripserat: Hoc temporis momen-
to nunciatum est, Regem Angliæ Eduardum, cui succes-
sura est soror eius Maria, mortem obiisse: Quare si non-
dum est contractum matrimonium cum Infante Dona
Maria, suspendatur: Quæ suspētio licet ab aliis quædam
regnorum Cæsaris fœlicitas, & ab aliis prædictæ Infan-
tis infœlicitas quædam præcenseretur: Contra tamen
saltem ex parte euenisse visum est his, qui putāt ob eam

eorum æraria exhausta, & præter quædam alia mala, ma-
gnum æs alienum contractum, ipsam verò quadatenus
instar illius vnus, quæ: Gaudia matris habens cum vir-
ginitatis honore, nec primam similem visa est, nec ha-
bere sequentem: Gaudia, nominis & honoris tantorum
regnorum omnium consensu meritis assecuta, ab eorum
demque innumeris curis & molestiis præseruata, cum
beatæ vitæ dulcore, quem sibi literæ, quibus optimè affe-
cta & dedita est, in diuina contemplanda pariunt, raram
videri priorem similem, vel habere sequentem, id quod
manus est rarum & peculiare Dei opt. max. ipsi virgini
infanti Mariæ ab ea, de cuius nomine dicitur, Regina
cœli præpotentiissima virgine matre Maria obtentum,
cuius & beati Ioannis Apostoli & Euangelistæ altera
Maria geniti, & in eiusdem Mariæ maximæ filium sub-
stituti, cui ante portam Latinam in dolium misso dies
hic sacer est, meritis & precibus spero fore, vt olim, cum
hæc magna Maria indies maior, & gratior Deo facta,
post annos Nestoreos in sedem aliquam regni cœlo-
rum excellentiam vocata, in amplexus maximæ Mariæ rue-
rit, ipse licet indignus fruar tanto spectaculo, ex ali-
quo eius angulo vna cum multis aliis (quæ mi-
hi semper peculiare fuere patronæ) Ma-
riis, quibus omnibus me Maria ge-
nitum miserum commen-
do. Amen.

Extravaag. Elenchus.

1. §. In Leuitico à notab. 1. vsque ad 7. notab.
2. Extravaag. Antiquorum. de pœnit. & remiss. à notab. 7. vsque ad 12.
3. Extravaag. Unigenitus. eiusdem tit. à notab. 12. vsque ad 24.
4. Extravaag. Quemadmodum. eiusdem tit. à not. 24. vsque ad notab. 31.
5. Notab. 31. totam indulgentiarum summam continet, partim resoluendo, partim remittendo.
6. Extravaag. Indictionis anni Iobelei S. D. N. Greg. XIII. notab. 32.
7. Extravaag. eiusdem, suspensionis aliarum indulgentiaru, not. 33.
8. Ceremonia aperiendi & claudendi portam sanctam, quibusdam quesitis utilibus premissis, not. 34.

COMMENTARIUS

DE IOBELEO ET INDVLGENTIIS

omnibus, in §. In Leuitico sub cap. Si quis aliquando de Pœnit. dist. prima, & in Extrau.

primam, Antiquorum, secundam Vni-

genitus, & 4. Quemadmodum de

Pœnit. & remiss. olim anno

Iobeleo 1550. Conim-

brica æditus.

Ad Sereniss. eandemque sui ordinis Principum florem,

Et decus Et sidus resplendentissimum D.

Mariam Portugaliæ infantem.

Authore MARTINO AB AZPILCVETA

Doctore Nauarro.

*Nunc autem Roma, hoc anno Iobeleo 1575. recognitus, & auctus ab eodem, adiectis de eadem re duabus Extrauag. S. D. N. GREG. XIII. cum scoliis non Pœnitendis, noue additis huiusmodi Asterisco * signatis.*

§. In Leuitico sub cap. Si quis aliquando.

De Pœnit. dist. 1.

N Leuitico & infra. In iobeleo plenaria remissio præstatur. Vnde per eum perfecta peccati remissio figuratur. Sacerdos ergo numerum annorum usque ad iobeleum supputat, quum eius arbitrio pœnitentiæ tempora definiuntur, quibus quisque plenam peccati remissionem inueniat. Non enim (sicut Esitius ait super eundem locum) statim post definitam pœnitentiam quisque peccato plenè mundatur.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

I. Notabile de anno iobeleo, & de nominis deductione ac significatione.

SVMMARIVM.

- 1 Iobeleus annus Hebraeis sollemnis.
- 2 Iobeleus, & iubileus, à variis variè scribi.
Sed aptius iobeleus: quia non à, Iubilo, sed à, Iobel, deducitur, numer. 6. & 9.
Idémque quod quinquagenarius, significat, nu. 3.
- 4 Iobeleis Hebraeos perinde vsos ac Græcos Olympiadibus, & Romanos Lustris.
- 5 Septimus dies septimus mēsis, septimus annus, & 7. hebdomadis annorū finis Hebraeis sacer.
- 7 Iubilum, iubilare, iubilatus, esse Latinis: iubilus, & iubileus non esse.
- 8 Cantum in eadem dictione cur moratur ecclesia?
- 10 Iobeleus varia vario respectu Hebraeis significasse.
- * 11 Iobelei anni christianorum initium an sit certum.

Missis aliis multis, quæ ex hoc. §. colligi possunt, æquè ad alia multa capitula, & paragraphos huius distinctionis ac ad hunc pertinentia, colligam sex, quæ sequuntur notabilia ei peculiaria, & ad iobelei anni indulgentiam spectantia, mox collecturus alia ex omnibus quinque. Extrauag. de pœnit. & remiss. ad eandem pertinentia, eademque quotidiana.

PRIMUM igitur notabile sit, Hebræis fuisse annum, qui iobeleus eis appellabatur. Quod etiam colligitur ex glossa t. huiusmet §. & ex glossa Arch. Domi. & Alexandri. in summa distin. 7. Deinde manifestius ex cap. 25. & 27. Leuit. & c. final. Numer. & aliis multis sacræ scripturæ locis.

- † Tertio id ipsum probatur ex eo quòd verbū, *Iubileus*, vt vulgus pronuntiat, vel *Iobeleus* vt M. Antonius Sabelli. lib. 3. Enneadis 1. vel iubileus, vt Cardinalis S. X. in præsentī, à voce illa Hebræa iobel, dicitur, secundum Nicolaum Liranum Leuit. c. 25. qui non latuit Card. Alexand. in d. summa de pœni. d. 7. Quod ipsum ait etiam vbi supra M. Antonius Sabell. quanuis in alio diffideant, nempe in eo, quòd Liranus, & Cardi. aiunt, vocem illam, *Iobel* significare buccinam, & ita annum quinquagesimum appellari iobeleum à clamore buccinæ, eo quòd in septimo mense anni cum proximè præcedentis, secundum

- vnum intelligendi modum, vel in septimo eiusdem anni iobeles, secundum
 3 alium, denunciabatur iobeles. Sed M. Antonius Eusebium sequutus ait, † vo-
 cem illam Hebræam *Iobel* significare quinquagenarium, idemque valere vo-
 cem illam *Iobeleum* de illa à Latinis deductam. Cui consentire videtur etiam
 Polydo. Vergil. lib. 8. de inuentor. rerum cap. 1. sub finem: quatenus ait, annum
 quinquagesimum esse verè iobeleum. Pro quibus videtur tex. vrgentissimus
 in cap. final. Numer. in illis verbis: *Cum Iobeleum, id est, quinquagesimus an-
 num, &c.* Per quem significatur, verbum iobeleum, siue iobileum siue iubi-
 leum idem significare, quod quinquagenarius, & ita annus Iobeles perin-
 de sonare ac annus quinquagenarius. At constat Hebræis annum quinqu-
 genarium fuisse celeberrimum, per cap. 25. & 27. Leuit. & cap. final. Numer.
 4 Et per id memorabilissimum Marci Antonij, vbi supra, s. † Hebræos illo spa-
 cio iobeles, hoc est, quinquaginta annorum, dimensos fuisse annos à pro-
 toplasto, vt Græci postea Olympiadibus, & Romani Lustris dimensi fuerunt.
 Ergo etiam constabit Hebræis fuisse annum iobeleum. Quarto facit, quod
 sicut sacra scriptura attestante, Exodi. 20. & Leuit. 23. teste item Iosepho 3. lib.
 5 de Antiqui. † Moyses, aut potius Deus ipse per Moysen statuit, vt inter dies,
 septimus quisque, hoc est sabbatum obseruaretur: & sicut in d. cap. 23. statuit, vt
 inter quosque menses cuiusque anni septimus esset sabbatum mensium, in
 quo solennia sacra agerentur, quæ sabbata sabbatorum dicebantur, secun-
 dum prædictos autores & sicut in cap. 25. eiusdem lib. institutum fuit, vt inter
 annos septimus quisque ita obseruaretur, vt terra eo anno vacaret, &c. Sic
 etiam statuit Leuit. 25. vt quicumque annus, qui primus septem annorum heb-
 domadas insequeretur, hoc est, quinquagesimus iobeles diceretur: vt ex con-
 tex. & gloss. d. cap. 25. Leuit. colligitur in illis verbis: *Numerate quoque tibi sep-
 tem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quæ simul faciunt quadraginta
 nouem, & clanges buccina mense septimo.* Ex quibus omnibus satis confirma-
 tum restat primum, s. Hebræis fuisse annum, qui iobeles dicebatur: simul in-
 6 fertur primo † Ioh. ab Anna. à Felin. in serm. de indul. Diuo Anto. par. 1. cap.
 3. & aliis satis probatum, incautè significasse in tract. de Iubileo pos. post ru-
 bric. de crim. fals. anno 1450. verbum iubileum, descendere à verbo, iubilus, per
 glo. sing. Clem. 1. §. Intelleximus de reliq. & venerat. sanct. verb. iubilet, Tum
 quia glo. illa nihil de iobeles ait: sed significatione verbi *Iubilet*, in illa litera
 7 positi explicat. † Tum, quia licet verbum *Iubilum* genere neutro planè La-
 tinum sit, iuxta illud Sil. Ital. lib. 14. *Et lætis scopulis audiuit iubila Cyclops*, &
 significet id, quod glo. singul. Clem. 1. de reliq. & vener. sanctorum ait signi-
 ficare verbum *Iubilus* s. gaudium, quod nec verbis explicari, nec penitus
 reticere potest. Et licet à voce iubilum, descendat iubilare, quod, vt Festus
 inquit, est voce confusa inclamare præ gaudio, iuxta illud Psal. 94. *Iubilemus
 deo salutari nostro.* Et rursus: *In psalmis iubilemus ei*: & psal. 97. & 99. & psal.
 8 46. † vbi Thom. ait iubilum esse lætitiā immensam, quæ verbis exprimi
 non potest: sed voce datur intelligi: ad quod significandum ecclesiam ait mul-
 tiplicare solere notas in eadem dictione. Et quamuis à iubilo verbo des-
 cendat iubilatus, pro clamore rusticorum lætitiā præ se ferente, autote

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

Varrone, & Valla, secundum quos clamor eiusmodi urbanorum quiritatus dicitur. At verbum *Iubileus* pro re ad iubilum pertinente nusquam apud Latinos est.

II. infertur verbum, *Iobeleus*, à nulla dictione latina, vel Græca descendere: sed ab illa Hebræa, *Iobel*.

9 III. † rectius pronuntiari iobileus, vt Card. S. X. hic pronuntiat, quam iubileus, vt vulgus, & rectius iobeleus, vt M. Anton. Sabel. quem in hoc sequemur, sine tamen vlla offensione illius, qui aliter pronuntiandum scribendum duxerit.

10 Contra tamen hæc omnia facere videtur, quod gloss. interlinearis cap. 25. Leuit. Iobeleum interpretatur remissiuum, vel initiatum & quod magister historiarum super c. 14. Genes. dixit, iobel, significare initium, vel remissionem. Et quod Isidorus lib. 5. Etymolog. verbum *Iobeleum*, interpretatur annum remissionis. Et quod certam sonitus, vel buccinæ speciem significare videtur Iosue 6. ibi: *Tollant septem iubileorū buccinas*. Sed responderi potest † verbum, *Iobel*, varia significare, & æquiucū esse Hebræis, sicut & alia innumera, & ita annum quinquagesimum dici potuisse Hebræis Iobel siue iobeleum vario respectu: remissiuum quidem, quod remissionem induceret: & initiatum, quod ad initium, & primum statum res, & personas reduceret: & buccineum, siue sonitus buccinarum, eo quod buccinarum sonitus cum prænuntiaret, vel notificaret, nullo tamen respectu propriè, & ex vi vocabuli significare lætum, vel lætificatiuum: quamuis ab effectu dici posset tale, eo quod ea, quæ inducebat ille annus, maxime læta erant, & lætificabant.

* His pridem anno 1550. (vt in epistola ad lectorem diximus) Conimbricæ æditis, addo nunc Rome 75. supra 1500. denuò ædendis, Quod quamuis Iohan. Friburgen. in tractatu de Indulgentiis quæst. 6. dicat nil certi se inuenire potuisse de initio anni Iobelei sub lege noua, præterquam quod vulgatum est centesimum quemque annum à Natiuitate Christi fuisse talem quamuis item Platina de vit. Pontif. nulli eorum ante Bonif. VIII. relationē Iobelei ascribat, glossa tamen extrauag. 1. de pœnit. & remis. infra not. 7. transcripta, affirmat fuisse tunc prædictam opinionem vel fidem vulgatam: Iacobus item S. Georgij in velabro Cardinalis: in libro de centesimo seu iubileo, testatur, anno millesimo tricentesimo, ingentem multitudinem ex longinquis & diuersis Regionibus confluisse in urbem Romam ad sacram Beati Petri Basilicam properantem, cuius rei causam esse dicebant centesimi anni tempus, quo omnium culparum sordes abluerentur, & Tunc prouectæ ætatis hominem fuisse, qui recordaretur patrem suum superiore centesimo venisse Romam ad consequendas indulgentias, à quo etiam admonitus fuerat, vt si ad venturi centesimi tempus perueniret, non grauaretur Romam venire: Addit idem scriptor, multos, tum ex Gallis, tum ex Italis superstites fuisse qui eandem rem meminissent.*

II. Nota

II. Notabile de remissione anni iobelei.

S V M M A R I V M.

I Iobeleo anno veteris legis quanta remittebantur.

Secundo noto, remissionem temporariorum debitorum, solitam fuisse fieri **S** H. brais in anno iobeleo. Habet enim textus *In Iobeleo plena remissio præstatur.* Et constat ex eo, quòd illo anno serui libertate donabatur, debita relaxabantur, & prædia diuendita ad antiquos possessores reuertebantur. imo, & exules quoque, in patriam & pristinam libertatem redibant, iuxta illud Leuit. 25. *Sanctificabisq; annum quinquagesimum: & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terra tua. Ipse est enim iobeleus. Reuertetur homo ad possessionem suam, & unusquisque redibit ad familiam pristinam: quia Iobeleus est & quinquagesimus annus.* Imo, & in carcerem coniecti soluebatur, secundum Archid. Doim. & Alex. dist. 7. in summa. Sed contextus sacræ scripturæ id non aperit, quod etiam animaduertit præfatus Ioh. ab Anna. vbi supra.

III. Notabile de remissione anni iobelei, an significaret indulgentiam anni nostri iobelei.

S V M M A R I V M.

I Iobeleus annus veteris legis quod Iobeleum nouæ legis præfigurabat.

Tertio noto, eam remissionem temporariam plenam, significasse remissionem spiritualium quoque plenam sub lege gratiæ concedendam. Habet enim tex. Per eum s. Iobeleum, perfecta peccati remissio figuratur. Ad idem est illud hymni diei Pentecostes: *Patrati sunt hæc mysticè, Pascha per actò tempore sacro dierum numero, quo lege fit remissio.* Per quod palam testatur ecclesià catholica, remissionem illam plenam anni iobelei, siue quinquagesimi olim fieri solitam, significasse diem illum Pentecostes. t. quinquagesimum, in quo plenissima peccatorum remissio cum magnis donariis data fuit Apostolis, & lociis suis, danda postea per eos aliis, iuxta illud Act. 2. *Dum complerentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco: & factus est repente de celo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes, &c.* Idque palam testatur Clem. 6. in Extrauag. Vnigenitus. col. 2. de pœnit. & remiss. in xij. nota. infra transcripta. Facit etiã id quod latius profequitur diuus Anton. par. 1. c. 10. §. 7. & nos merito omittimus. s. quòd Iobeleus in Abrahamo fuit inchoatus, in vetere lege præfiguratus, tempore gratiæ perfectus, à summo Pontifice plenaria indulgentia decoratus. Et hoc notabile verum quidem est in sese. At ex hoc text. parum efficaciter illud colligas. Non enim habetur, in eo, plenam peccati remissionem hoc, vel illo die, aut anno factam, præfiguratam fuisse per remissionem anni Iobelei: Sed quòd

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

plena remissio peccati quæ per pœnitentiam iustam, & sufficientem peccatori contingit significabatur per illam: quod longe diuersum est ab hoc notabili.

IIII. Notabile de anno Iobeleo Hebræorum, an hunc nostrum figurasset.

SUMMARY.

1. *Iobeleus annus Hebræorum non figurabat nostrum.*
2. *Iobeleus annus primum fuit Christianis centesimus, dein de quinquagesimus postea trigessimus tertius nunc est vigesimus quintus.*
3. *Iobeleus annus Heb. in quibus similis nostro.*

Quarto notat Cardinal. nu. 98. annum, quem nunc Christiani appellamus Iobeleum, fuisse per illum Hebræorum antiquum præfiguratum. Pro quo facit Extrauag. Vnigenitus. §. Nos autem. in qua Clemens 6. statuit, vt quinquagesimus quisque annus esset Iobeleus; cum tamen ante illam solus esset, centesimus, assumens hoc notabile ferè pro ratione in hæc verba: *Attendentes, quòd annus quinquagesimus in lege Mosaica (quam non venit soluere, sed spiritualiter adimplere) iubileus remissionis gaudij, sacerque dierum numerus, quo*

1. *lege sit remissio, censebatur.* † Hoc tamen notabile parum nobis arridere videtur. Tum, quia Extrauag. i. de pœn. & re. in 7. not. infra transcripta, per quam omnium primus Bonif. 8. hunc annum in scriptis redegit, vt in illo 7. notab. dicitur, nihil de anno vetere iobeleo loquitur. † Tum, quia illū non statuit quinquagesimum: sed centesimum, vt patet in ea. Tum, quòd mille trecentis annis ab orbe redempto, nullus fuit annus quinquagesimus, qui sua remissione referret illum legis antiquæ annum Iobeleum, vel quinquagesimum: & par videtur credere, quòd antea fuisset institutus, si, vt notabile hoc habet, per illum Mosaicum fuisset præfiguratus. Tum, quòd iam hodie non quinquagesimus annus, sed vigesimus quintus est nobis Iobeleus: iuxta Extrauag. Sixti 4. Quem admodum: eiusdem tit. de pœnit. & remiss. in notabili 12. infra transcriptā. Nec §. hic probat hoc notabile, cum, vt paulo ante monstrauius, nec præcedens notabile probet. Nec §. ille, Nos autem. Extrauag. Vnigenitus. id conuincit. Quia non habet per annum quinquagesimum, & Iobeleum veteris legis, significatum fuisse hunc Iobeleum nostrum; sed quòd par videbatur, vt Christianis quinquagesimus annus esset Iobeleus, & remissionis spiritualis, sicut Hebræis olim quinquagesimus annus fuisset Iobeleus, & remissionis temporalis. Neque probat tex. ille, Christum adimplere figuram illius anni per hunc nostrum, sed per missionem Spiritus sancti in die Pentecostes, qui à resurrectione dominica quinquagesimus fuit, factam.

3. Fateor † tamen hunc annum Iobeleum nostrum in multis similem esse illi. Vt enim ille buccina: sic iste voce Apostolica prænuntiatur. In illo labor colendi terram omittēbatur: in hoc labor proprius excusatur per laborem & me-

rita Christi, & aliorum sanctorum. In illo debita temporaria: in hoc spiritualia condonantur. In illo libertas temporalis: in hoc spiritualis restituitur. In illo possessiones terrenæ abalienatę recuperabantur: in hoc virtutes, & merita per peccatum perdita. In illo denique exules in patriam redibant: per hunc exules à cœlo, quæ patria nostra est, & in hac lachrymarum valle pererrantes, habiles fimus, quo ad eandem reducamur. Amen.

V. Notabile de indulgentia, quòd utilis sit, licet hic non probetur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Indulgentiam utilem esse, licet hic id non probetur.*
- 2 *Indulgentiam querere etiam perfectorum esse, quia licet ea ipsa non sit meritum, quo tamen acquiritur, opus meritorium est, nu. 3.*
- 4 *Pœnitentię actio non solum pœnam peccati tollit, sed etiam medetur cunctis peccato.*

1 **Q**uinto nota Cardin. nu. 5. † remissionem, siue condonationem pœnæ peccato debitæ, quam indulgentiam appellamus, multum valere iis, quibus conceditur. Quod verum quidem est, & necessario cuique fidelium credendum, vt in 7. 8. & 20. notabili ostendetur: id tamen ex hoc §. non colligitur efficaciter. Quoniam licet de remissione pœnæ temporalis agat: non tamen de ea, quæ per indulgentiam fit: sed de ea, quæ per absolutionem sacramentalem, & pœnitentiã à sacerdote iusto arbitrio taxatam, quam non esse indulgentiam definitio eius in not. 20. declaranda conuincit. Probatur autem ea ratione: primo, quod per indulgentias tollitur obligatio implendi totam pœnitentiã impositam, vel aliquam eius partem. Deinde quod etiam absoluitur quis à pœna temporalis in purgatorio sustinenda. Quoniam vt ait Palud. communiter receptus in 4. d. 20. q. iij. art. 2. lucranti. 20. annorum indulgentiam tantum pœnæ purgatorij condonatur, quantum per totidem annorum pœnitentiã condonatum fuisset. Quod probant, Extrauag. 2. de pœnit. in not. 12. infra transcripta, & decem notabilia, quæ ex eo excerpemus. Ex quo inferitur, † errare illos, qui putant imperfectorum tantum esse, querere indulgentias, eo quòd querere indulgentiam non videatur meritorium. Et quòd perfectorum est, amplecti pœnas, & sitire crucem Christi, cum tamen querere indulgentiam sit eas fugere. Et quòd secundum omnes consilium pium est agere pœnitentiã iniunctã, etiã si per indulgentiã sit condonata. Inferitur in quã ex hoc notabili, errare illos, qui hoc dicunt. Tũ, quia velle indulgentias, est velle satisfacere per alias pœnas iustitię diuinę modo licito: quod cũ licitũ, & bonũ sit, factũ ab existẽte in gratia Dei erit meritorium, & viro perfecto dignũ. Tũ, quia perfectorum est cupere dissolui, & esse cum Christo, & per cõsecutionẽ tollere impedimenta, quibus si cõtingeret dissolui, remorari possent à præsentiã Christi. At indul-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- gentia tollit hæc impedimenta omnia, vel aliqua. Neque fundamenta sua iuuant aduersarium. † Quoniam licet indulgentia ipsa non sit meritum: velle tamen illam debito modo, & facere opus pium ad id necessarium meritorium est. Et quia satisfacisse Deo per pœnas alienas non impedit voluntatem satisfaciendi ei per proprias, neque executionem consilij de implendo pœnitentiam per indulgentiam condonatam. Quia † licet adimpletio illa non proficit ei fortè quo ad satisfaciendum, proderit tamen ad merendum, & ad medendum peccatis, & ad ea multo maiore odio prosequendum: ad quæ doni indulgentiæ tam liberaliter sibi dati gratitudo mouere magis debet & impellere. Ex quo subinfertur imperfectionis esse quærere indulgentiam, quò post eam habitam tepidè Christo inservias, & minus medelæ cautelæque peccatis impediendis, & vitiis extirpandis impendas. Quod plus satis nostrum seculum facere vereor.

VI. Notabile de indulgentiæ, & iobelei plenitudine.

S V M M A R I V M.

- 1 *Indulgentiam iobeleam plenam, sed hic non probari.*
- 2 *Indulgentiæ causa, pauperis subuentio omittitur, nisi &c. nu. 4. 5.*
- 3 *Maria Magdalena suo nos exemplo docuit officia ciuilia, pauperum causa non omittenda, nu. 4.*

- 1 **S**exto notat Cardinalis, nu. 9; † Indulgentiam anni Iobelei, eius causa Romanam euntibus concessam, plenariam esse. Quod tamen ex hoc §. mea sententia non colligitur efficaciter. Illa enim, per quæ proxime in principio præcedētis notab. & antea in fine tertij & quarti dicebam ea non probari, in hoc §. conuincunt, neque hoc ex eo efficaciter colligi. Notabile autem hoc verum est in sese, per Extrauag. Antiquorum, quæ prima est, de pœnit. & remissio, quæ in fine eam appellat plenam, largiorem, in d. plenissimam peccatorum omnium veniam. Cuius tenorem notabili sequenti inseram: Et per Extrauag. illam singularissimam Clementis 6. quæ incipit, Vnigenitus, de pœnit. & remissio, col. 2. in illis verbis *plenissimam omnium peccatorum veniam consequantur*. Cuius tenorem in 12. notabili ponam. An autem † liceat cuiquam hoc anno adire Romam causa deuotionis, quærendæque indulgentiæ impendendo pecuniam in itinere, quam si non iret, erat pauperibus erogaturus? Respondeo, licere. Tum, quia Thomas de Vio de thesauro indulg. qu. 3. respondit licere cui, in indulgentia quærenda impendere, quod alioqui pauperi erogasset. Tum, quia pia Magdalena † reprehensa à discipulis, quòd vnguentum, cuius pretium pauperibus dari potuit, in pedes Christi effudisset, benignè fuit ab eodem defensa Matth. 26. & Iob. 12. Tum, quia ex eo colligitur, humanitatis officia, quæ & certo loco, & tempore debentur, non esse omittenda propter communia indeterminate
- 2
- 3

terminatè proximis debita: vt pulchrè colligit Thomas de Vio ientac. 1. ex eo subinferens † maiestatem diuinam nolle, vt Christianus prætermittat conuiuium nuptiale, officium sepulturæ, politicum conuictum cum ciue, & familia, vt largiores eleemosynas efficere valeat. Tum, quia licet pecuniæ in eleemosynas pauperum erogatæ plus defunctū iuuarent, quàm honorabiles exequi: non tamen peccaret, qui has moderatas faceret: quia bonitas vnus rei melioris non tollit bonitatem alterius minoris: cum bono melius detur l. Vbi autem non apparet, §. final. ff. de verb. oblig. Neque obstant ea, quæ contra se in simili adiecit Thom. de Vio. de thesauro indulg. q. 3. quia eis ipsemet respondet ibidem. Et breuius resoluas, si dicas, quod talis † posset esse pauper, & eo tempore, & loco petere, vt oporteret et subuenire, & Romanam profectioem ob hanc causam relinquere. Si tamen necessitas eius non esset extrema, vel ad eò grandis, vt merito concluderet peccatum saltem veniale in non subueniente pauperi, licet superflua status non haberet, tunc licitè posset quis peregrinari Romam: etiam si fortè gratius esset Deo, impensas itineris, pauperibus eas petentibus erogare.

VII. Notabile, de origine, & antiquitate indulgentiarum.

SUMMARIUM.

- 1 Extrauag. 1. de pœnit. & remis. tenor.
- 2 Indulgentiarum inuentum non esse nouum.
- 3 Gregorius autor stationum, siue ceremoniarum Romæ statarum.
- 4 Iobelei inuentorem non fuisse Bonifacium, contra Polyd.
- 5 Indulgentiarum mentio cur olim rara, & nunc frequens: sicut & purgatorij, nu. 6. quia ex hoc illa pendent nu. 7.
- * 6 Purgatorij mentio, cura, & timor vt sunt antiqua & non noua nu. 8.

VII. loco inseram tenorem Extrauag. 1. de pœnit. collecturus ex ea notab. septimum.

TENOR EXTRAVAG.

1. de pœnit. & remissio.

1 **A**ntiquorum habet fida relatio, quòd accedentibus ad honorabilem basilicam principis Apostolorum de vrbe, concessæ sunt magnæ remissiones, & indulgentiæ peccatorum. Nos igitur, qui iuxta officij nostri debitum salutem appetimus, & procuramus libèrius singulorum, huiusmodi remissiones, & indulgentias omnes, & singulas, ratas, & gratas habètes, ipsas autoritate Apostolica confirmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Vt autem beatissimi. Pet. & Paul. apostoli, eo am-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

plius honorentur, quo ipsorum basilicæ de vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ, & fideles ipsi spiritualium largitione munerum ex huiusmodi frequentatione magis senserint se refertos: nos de omnipotentis Dei misericordia, & eorundem Apostolorum eius meritis, & autoritate consili, de fratrum nostrorum consilio, & Apostolicæ plenitudine potestatis, omnibus in præsentis anno millesimo trecentesimo à festo Natiuitatis domini nostri Iesu CHRISTI præterito proxime, inchoato, & in quolibet anno centesimo sequuturo ad basilicas ipsas accedentibus reuenter, verè pœnitentibus, & confessis, vel qui verè pœnitebunt, & confitebuntur, in huiusmodi præsentis, & quolibet centesimo sequuturo annis, non solum plenam, & largiorem, imò plenissimam omnium suorum concedimus veniam peccatorum: statuentes, vt qui voluerint huiusmodi indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes, si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis, seu interpolatis, & saltem semel in die: si vero peregrini fuerint, aut forenses, simili modo diebus quindecim ad basilicas easdem accedant. Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui basilicas ipsas amplius & deuotius frequentabit. Nulli ergo, &c.

- 2 Noto igitur 7. in hæc Extrauag. 1. de pœnit. † remissiones, siue condonationes, & indulgentias peccatorum non esse nouum inuentum, vt noui hæretici somniant, sed rem esse in Christiana ecclesia valde antiquam. Sunt enim iam lapsi ducenti & quinquaginta anni ab hac Extrauaganti, quæ condita fuit anno 1300. vt in eadem in §. Nos exprimitur. At ante id tempus, antiquorum habebat fida relatio, accedentibus ad honorabilem basilicam principis apostolorum magnas remissiones, & indulgentias peccatorum esse concessas. Ante illam Honorius 3. de illis statuit in cap. Nostro de pœnit. Ante Honorium Innocent. 3. restrinxit potestatem concedendi eas Episcopis in concil. generali. cap. Cum ex eo. eod. tit. Ante Innocent. etiam Abbates eas concedere solebant. Quod tamen ipse cum concil. prohibuit cap. Accedentibus de excess. prælat. Ante eundem Alexander iii. ad quæstionem de indulgentiis propositam respondit in cap. Quod autem de pœnit. Longe † ante illum magnus ille, ac primus Gregorius creatus pontif. summus anno 619. stationes, seu ceremonias statas ad indulgentias quærendas Romæ statuit, secundum Thom. in 4. d. 20. q. 1. art. 3. Et quòd euntibus ad bellum sacrum terræ sanctæ indulgentia fuit concessa, colligitur ex cap. Excommunicamus de hæret. imò quòd illa indulgētia fuit plenaria, sine dubitatione affirmatur per omnes in cap. Ad liberandam de Iudæis ob partem eius decisam.
- 3

- 4 Adde † quòd quamuis Poly. lib. 8. cap. 1. de inuentoribus rerum, primum authorem iobelei fecerit Bonifacium octauum, huius Extrauag. conditorem: Ioh. ramen Monachus qui eius tempore floruit Cardinalis, in 4. col. gl. 9. prædictæ Extrauag. 1. ait, vulgatam rem eo tempore fuisse, quòd illa iobelei indulgentia centesimo quoque anno semper concedi solita fuerat, * & longe ante illum testatus fuit Iacobus Cardinalis Sancti Georgij ea quæ sup. notat. 1. num. 11. retulimus. * Quare Bonif. 8. potius videtur nouasse, & in scriptam constitutionem omnium primus eam redegisse quàm inuenisse: quòd satis significatur illis verbis eiusdem (Præsentis scripti patrocinio communimus)

Indulgentiarum autem fundamentum continet notat. XIII. infra eo. & earum Constantienf. concil. approbationem notab. 8. Nihilominus fatemur cum Communi nullum esse in facris literis testimonium earum apertum: nullum item antiquorum doctorum Græcorum, aut Latinorum expressum, ut ait Anton. prima par. tit. 10. cap. 3. in prin. Quare autem † apud antiquos tam rara, & apud recentiores tam frequens sit indulgentiarum mentio, docuit vir ille sanctiss. & Episcopali, ac Cardinalitia dignitate reuerendiss. & illustriss. & catholica veritatis martyr, & testis clarissimus Iohannes Roffensis in articul. 18. contra Lutherum. Cuius ea de re verborum summa est, quod non certò constat à quo primum tradi ceperunt. Quod nonnullus earum vsus (ut aiunt) apud Romanos fuit vetustissimus. Quod multa de euangelis, & aliis scripturis sunt nunc excussa luculentius, & intellecta perspicacius, quàm fuerant olim. † Quod nemo iam dubitat orthodoxus, an purgatorium sit, de quo tamen apud præscos illos nulla, vel quàm rarissima fiebat mentio. Quod non fuit tam necessaria, siue Purgatorij, siue indulgentiarum fides explicita in primitiua ecclesia, atque nunc est. Quod tunc aded charitas ardebat, ut quisque paratissimus esset pro CHRISTO mortem optetere. Quod rara erant crimina: & ea, quæ contingebant, magna canonum seueritate vindicabantur. Quod nunc bona pars populi, magis Christianismum exueret, quàm rigorem canonum pareretur. Quod dum nulla fuerat de Purgatorio cura, nemo quæsiuit indulgentias. Quia † ex eo pendet omne indulgentiarum præsum. Quod indulgentiæ ceperunt, postquam ad purgatorij cruciatus trepidati ceperunt. His causis addit aliam Innocen. in d. cap. Quod autem num. 5. scilicet quod ante tempus Gregorij, non satis poterat fieri conueniens magnus Christianorum: quæ tamen non videtur firma. At item etiam ante illum solitas fieri huiusmodi indulgentias: licet non ita frequenter, ac ab eo, & post eum. * Non obstat prædictis quod ex illo Math. 16. (Quodcunque solueris &c.) relato in eap. Quodcunque 24. q. 1. & latissime inducto à Roffen. in art. 19. contra Luther., & ex illo 2. ad Corinth. 1. (si quid donaueris vobis propter vos in persona Christi) adiunc. expositione Theodoretij, Oecumenij, Ambrosij, Theophil. & Chrysostomi, & aliorum illud exponentium, & ex multis, quæ doct.issimus Medinas citat disput. 4. cap. 12. & disput. 5. cap. 23. de indulg. efficaciter colligatur, quod indulgentiarum vsus iam inde ab Apostolis ceperit, quod confirmat historia Martini poloni, & Theodorici, qui fuit post illum, à nemine citata: quæ prodit à Cleto Rom. pontifice responsum, peregrinationem illorum, qui venirent ad visitationem S. Petri, esse duorum annorum ieiunio ad salutem validiorem, Non inquam hæc obstant quia aliud est dicere non esse formaliter expressum in facris literis, nec Doctoribus antiquissimis, prædictas indulgentias ab ecclesia concedi posse, & debere, quod D. Anton. & superiora intendunt, aliud dicere colligi ex eis efficaciter eas concedi posse & debere, quod in contrarium citata & infra scripta not. 13. probant, & esse de fide Catholica, declarat Concil. Trid. sess. 25. in Decreto de Indulgent. omnium quæ hæcenus coacta sunt œcumenicorum nouissimum quidem sed amplitudine, utilitate, & decisionum catholicarum varietate fortasse primum. Illud item Ioh.

Commen. De lobeleo & Indulgen.

Roffen. supra relatum, scilicet: Quod de purgatorio apud prius rarissima, aut nulla fiebat mentio, intelligendum est de mentione formali, per hoc verbum nunc vulgatissimum (purgatorium, siue locus purgatorius) non de illi æquipollenti: omnia enim loca, quibus probatur, frequentissime & quasi semper culpam mortalem per solam contritionem vel attritionem, & sacramentum pœnitentiæ deleri, commutata pœna æterna in temporalem, vel aliquos cum gratia Dei gratum faciente, sed cum peccatis venialibus decedentes, cruciari, antequam ad visionem Dei perueniant, illam faciunt. E quibus est illud 2. Machab. 12. (sancta & salubris est cogitatio pro defunctis orare) & illud 1. ad Corint. 3. (Qui ædificat super hoc fundamentum &c.) irrefragabiliter à Thom. 1. 2. q. 89. art. 2. cum mentione formali purgatorij; inductum, & ab Augustin. prius lib. 21. de ciuit. Dei cap. 21. & 27. tractatum, licet absque tali mentione formali, qui tamen in sermone 41. de Sanctis, cuius pars refertur à Gratiano in cap. vnum orarium 25. dist. de igne purgatorio in tit. & in corpore sermonis ter, vel quater formaliter meminerit, quod ipsum facit in Enchyridio cap. 69. relatus in cap. Qui in aliud 25. dist. & alia quæ post alios adducit Sotus post hæc nostra in 4. dist. 19. q. 3. art. 1. & F. Medin. in tractat. de Indulgent. disput. 7. & alij alibi, præsertim illud Dionisij coætanei Apostolorum de Eccles. hierarch. cap. 7. par. 3. relatum, à prædicto Soto in 4. dist. 21. q. 1. art. 3. videlicet: Nam venerandus Antistes precem sacram supra mortuum agebat, vt Deus peccata dimittat per infirmitatem humanam admissa, eumque in luce statuat in regione viuorum, in sinibus Abraham, Isaac, & Iacob, in loco vnde aufugit dolor, & tristitia & gemitus, Quo ritu etiam nunc vtitur ecclesia. Illud item Roffensis (dum nulla fuit de purgatorio cura) & illud (postquam ad purgatorij cruciatus trepidari cœpit) non ita sunt accipienda, vt credatur fuisse vllum tempus, in quo explicite vel implicite, formaliter vel æquipollenter, non fuerit cura, & timor purgatorij, sed quod non fuit tam formalis, & tam frequens, & explicita mentio, & cura, & timor de illo à principio quam postea fuit per supra dicta.

VIII. Notabil. de indulgentia, & remissione, quod idem sint, &c.

SUMMARIUM.

1. *Indulgentia peccati, & remissio peccati, idem: licet non, remissio omnium peccatorum, & indulgentia peccatorum nu. 3.*
2. *Indulgentiæ verbum saltem per translationem remissionem significare.*
4. *Indulgentiam non esse piam fraudem: & per eam solam effici, vt passio innocentis membri vnius, pro alterius eiusdem nocentis satisfactione accipiatur.*

VIII. Principaliter noto in eadem Extrauag. in 7. notab. transcripta, indulgentiam peccati, & remissionem peccati idem esse. Nam id, quod Extrauagans hæc in initio appellat remissiones, & indulgentias, postea in §. Nos, appellat veniam. Et postea, & remissiones, & indulgentias supra nominatas solo verbo indulgentiæ comprehendit. Facit quod in definitione indulgentiæ in notab. 10. ponenda, remissio ponitur, pro genere. Et quod huiusmodi remissio à prælato sine sacramento facta, nihil aliud est, quam indulgentia, iuxta Extrauag. 2. de pœnit. in notab. 12. transcripta, & in 14. notab. tradita. Contra tamen hoc facit primo, quod indulgentia non est Latinis remissio, vel condonatio: sed mollis tractatio secundum Quintil. lib. 1. Instir. & Vallam lib. 4. cap. 8. vt latius in notab. 20. dicemus. Deinde quod summaria stationum Romanarum, nonnūquam habent vno & eodem die in altera ecclesia remissionem omnium peccatorum concedi: in altera verò indulgentiam plenariam. Postremo quod hæc Extrauag. bis, nempe in principio, & in §. 1. verb. remissiones, cum verb. indulgentiæ copulat: quæ nisi diuersa significarent non videbantur copulanda neque inculcanda arg. gloss. celebris rubr. ff. de iuris & facti ignorantia. Ad horum primum respondeo primo, † quod quicquid dicat Valla, indulgentia pro remissione pœnæ ponitur in l. fin. C. de abol. & indulgentia crimen abolere dicitur apud iuriscōsultum in l. Lucius. ff. ad Senatuscon. Turpil. & de molli educatione, quam latinissime significat, secundum omnes, facile ad condonationem, quæ blandities quædam est, transferri posset. Secundo respondeo, frequens esse doctis, præmissa propria, & Latina voce, adicere vulgatam, licet minus Latinam, quæ idem clarius significet: licet frequenter adicere soleant (vt aiunt) vel aliud simile. Ad secundum respondeo primo, quod illa diuersitas fortassis non est in originali gratia: sed tantum in summaris. Secundo, † quod remissio omnium peccatorum, & indulgentia plenaria differunt: quia hæc est genus, & illa species, vt in not. 10. dicam. Sed non ex eo infertur, quod remissio peccatorum, & indulgentia peccati omnino differunt: sicut etiã animal rationale, & sensibile vt genus & species differunt: sed ex eo non sequitur, quod animal & sensibile omnino differant. Ad tertium, quod coniunctio illa copulatiua &, sæpe expositiuè, pro id est, assumitur: vt in l. 1. ff. de pact. Vel alterum resoluitur in adiectiuum, vt sit sensus: indulgentias remissitas, sicut gloss. d. l. 1. illud copulatum, placitum & consensus in (placitus consensus) resoluit: & causa iungendi illas duas voces tacta est in responsione ad primū.

Ex iis infertur primo, eodem modo diuidi remissionem, quo in notab. 10. diuidemus indulgentiam. Secundo infertur, falsam, & impiam esse antiquorum, & recentiorum hæreticorum sententiam, quæ habet, † indulgentias in nihil aliud valere, quàm vt sint piæ quædam fraudes, quibus pia mater ecclesia, falsis præmiis indulgentiarum propositis, ad pia opera suos filios prouocat, puta ad ieiunia, peregrinationes, eleemosynas, audiendum verbum Dei, & similia. Sicut pia mater filium paruulum prouocat ad ambulandum, præmonstrato pomo, quod postea ambulanti non præstat. Cuius sententiæ falsitas patet ex hoc notab. per quod patet, indulgentias esse veras peccatorum remissiones. Impietas autem prædictæ sententiæ patet ex eo, quod est contraria penitus concilio generali c. Cum ex eo, de pœnit. & remissio. & c. Accedentibus. de

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

excess. prælat. & concil. Lugdunensi c. final. de pœnit. & remissio. lib. 6. Et eam damnauit concilium Constantiense Sessione 8. inter 45. articulos 10. V. uiciff. * Quod & grauissime damnauit prædictum Concil. Trid. sess. 25. in Decret. de Indulgentiis. * Nec iuuat eos, quòd secundum mensuram delicti debet esse plagarum modus, Deut. 25. & c. Non afferamus. 14. q. 1. quoniam per indulgentiam non fit, ut non sustineatur plaga, quas delictum meretur: sed ut non sustineantur ab eodem membro, quod deliquit. Quia ¶ per indulgentiam solum fit, ut pœna suapte natura satisfactoria unius membri innocentis alicuius corporis iusta de causa applicetur satisfactioni pœnæ alterius membri noxi eiusdem corporis. Non iuuant etiam alia quædam, quibus Roffen. art. 17. & aliis sex, quæ proxime sequuntur, latè post se antiquiores, & ante se recentiores responder. Quòd autem hæc indulgentiæ non tam facile toties, & tam copiose, ac vulgus putat, acquirantur, in not. 15. 16. 17. & 20. dicemus.

IX. Notab. de plena, & non plena indulgentia.

S V M M A R I V M.

- 1 *Indulgentia plena, & non plena, & plena triplex: & non plena quid noue. nu. 2. & quid plena noue. nu. 3. & quid plena in specie, plenior, & plenissima, nu. 4.*
- 3 *Restitutio plena, & plenissima, ut differant.*
- 6 *Pleno plenius dari quo modo.*
- 7 *Indulgentia plena concessa, non esse concessam pleniorē, aut plenissimā, quia stricti iuris est, nu. 8. qua ratione, nu. 9.*
- 8 *Remissio omnium peccatorum videtur indulgentia plenissima.*
- 9 *Antonini quadam dicta ut temperanda.*

IX. loco principaliter colligo tria ex prædicta Extrauag. 1. in not. 7. transcripta. Primum, duplicem ¶ esse indulgentiam, non plenam, & plenam. Alterum, plenam esse triplicem, plenam, pleniorē, & plenissimam. Tertium, concessa plena, non censei concessam pleniorē, neque plenissimam. Horum primum probatur in prædicta Extrauag. adiuncto c. Cum ex eo. de pœnit. & declaratur per definitiones insequentibus ¶ Indulgentia non plena, est indulgentia partem pœnitentiæ iniunctæ, vel partem iniungendæ per se condonans. Dixi, *indulgentia* pro genere, quia omnis indulgentia non plena est indulgentia: non contra, omnis indulgentia est non plena. Reliqua addidi pro differentia, qua hæc à plena differt. Addidi autem, *per se* quoniam non plena est etiam illa, quæ interdum per accidens condonat totam pœnitentiæ alicui iniunctam, vel totam iniungendam: uerbi gratia, indulgentia decem dierum, vel annorum applicata ei, cui non est iniuncta, neque iniungenda maior, totam pœnitentiæ iniunctam, vel iniungendam condonat. At nihilominus est non plena: quoniam non per se, sed per accidens id facit. Ex quo inferitur primo, omnem

omnem indulgentiam partis pœnitentiæ iniunctæ, vel iniungendæ, vel pœnæ peccatorum, puta quartæ, tertię, medietatis, vel alterius maioris, esse non plenam. Quia hæc neque per se, neque per accidens totam vnquam condonat.

II. Infertur, omnem item indulgentiam tot, aut tot dierum, mensium, quadragenarum, & annorum etiam centum milium, esse non plenam. Quippe quæ per se non tollit totam, licet per accidens frequenter eam tollat. Quoniã frequenter non est iniuncta, neque iniungenda tanta pœnitentiã ei, cui talis conceditur indulgentia. † Indulgentia plena est, quæ per se totam pœnitentiã pro peccatis confessis iniunctam, vel iniungendam, vel totam pœnam pro omnibus confessis, & etiam lethalibus non confessis debitam, vel totam pro omnibus etiam non confessis etiam venialibus tollit. Dixi *indulgentia* pro genere. Dixi *per se*, ad includendam eam, quæ per se quidem totam tollit, sed per accidens partem tantum. Quia causa cõcedendi ad id non sufficit, iuxta dicenda in notab. 15. Dixi etiam ad excludendam eam, quæ totam per accidens tantum tollit, iuxta dicta in 2. coroll. diffinitionis præcedentis. Addidi autem tria membra disiuncta, † quibus tres indulgentiæ plenæ species includerem, plenam. s. pleniorẽ, & plenissimam. Per illud enim membrum *pro peccatis confessis iniunctam, vel iniungendam*, comprehendo plenam. Per illud verò, *vel totam etiam pro omnibus confessis, & etiam pro lethalibus non confessis, debitam*, comprehendo pleniorẽ, quam largiorẽ videtur appellare hæc Extrauag. Per illud autem *pro omnibus etiam non confessis, & etiam venialibus*, includo tertiam, quam hæc Extrauag. videtur appellare plenissimam. Ex hoc infertur primo, esse indulgentiam quæ totam pœnam tollit, sed non est plena. Et contra, esse indulgentiam, quæ non tollit totam, & est plena, vt palam est.

III. Infertur, verum esse alterum prædictorum trium in hoc notabili decretorum. s. quòd triplex est indulgentia plena, scilicet plena, plenior, & plenissima. Quæ diuisio, vt palam colligitur ex prædicta Extrauag. ita eius membrorũ diffinitiones ex diffinitione proxime datæ, manifestè fluunt: ob idque speciatim ea non diffinio. Neque obstat, quòd hæc membra aliter diffiniunt Paluda. in 4. dist. 20. q. 4. sub finem: Antoni. 3. parte tit. 10. c. 3. Adrianus de indulg. col. 12. & Maior in d. dist. 20. q. 2. col. 8. Tum, quia nulla ratione, vel autoritate id fulciunt. Tum: quia, vt pridem bis animaduerti, Paluda. sibi non satis constat, & Antoni. & Adria. Paludanum sequuti, aliter, quàm ille, dicunt, & neuter alteri omnino consentit. Nam & Adrianus vtrique in vno articulo est contrarius: & Maior ab omnibus dissentire videtur. Tum, quia nulla ratione alia, quàm prædicta, magis conciliari posse videntur. Tum, quia omnia hæc nostra, illa ratione confirmantur, quòd consentaneum videtur rationi, & menti scribentium in c. Cum ex eo. de pœnit. & stylo indulgentiarum, præsertim antiquo: vt plena dicatur, quæ omnes pœnitentiã iniunctas tollit: quæ cum nisi pro confessis nequeant esse iniunctæ, meritò ea, quæ totam pœnitentiã pro confessis iniunctam tollit, plena dicitur. At si hæc plena dicatur, maiore cum ratione plena erit ea, quæ omnem pœnitentiã tam iniungendam, quàm iniunctam peccatis confessis debitam tollit: quandoquidem hæc per se maior est præcedenti. Et si plena simpliciter dicatur tam quæ omnes pœnitentiã iniunctas, quàm quæ iniunctas, & iniungendas pro peccatis cõfessis cõdonat, meritò

Commen. De Iobelo & Indulgen.

plenior dicetur, quæ totam pœnam omnibus peccatis lethalibus etiam non confessis debitam tollit. Cum autem huic superaddi nequeat, nisi venia etiam pœnæ venialium, merito dicetur plenissima, quæ omnem tam venialibus, quàm lethalibus, tam confessis, quàm non confessis debitam pœnâ condonat. Quod si fortè roges, quare sub prima specie plenæ indulgentiæ duas includo, eam. scilicet quæ totam pœnitentiam pro confessis iniunctam tollit, & eam, quæ totam etiam iniungendam? Respondebo, ideo me id facere, quia necesse videtur, sub aliquo trium membrorum prædictæ divisionis ponere duas species, & æquius apparet ponere sub plena, quàm sub pleniore, vel plenissima. Et si rursus roges, quare hanc secundam, cum sit plenior priore, non appello plenior? Respondebo ideo me id non facere, quòd non ausim negare eum, cui Papa simpliciter hoc tempore concederet indulgentiam plenam peccatorum suorum, non querere veniam, nisi pœnitentiâ iniunctarum: quoniam arbitror eum querere veniam etiam iniungendarum, per ea, quæ in 6. dict. 11. notab. dicam. Quod tamen videretur negandum, si eam plenior appellarem, eo quòd concessa plena indulgentia non videtur ob id concessa plenior, vt tertia pars huius not. habet: & argumenta, quæ pro Thoma de Vio in not. seq. adduco, probant. Et si tertio rogaueris, quare indulgentiam totius pœnitentiæ pro confessis iniunctæ tantum appello plenam? Respondebo ideo me primum id facere: quod negari non potest respectu aliquo eam esse plenam. Deinde, quòd non ausim dicere, eam non fore sublatam, vel suspensam, per Extrauag. 4. de pœnit. vel aliam dispositionem Papæ, quæ omnes plenas indulgentias tolleret, vel suspenderet. III. Infertur, non sine colore ¶ esse differentiam illam, qua Cardinal. & Ioh. Imol. inter plenam, & plenissimam restitutionem senserunt, in c. Quia diligentia. de electio. nempe quòd per restitutionem plenam bona in alium à fisco alienata non recuperantur: per restitutionem autem plenissimam sic. Nec Franciscus Aretinus in l. ff. de acquir. posses. tenet contrarium: licet id ei Iason imponat in l. Gallus. §. Et quid si tantum, num. 64 ff. de liber. & posthu. Quamuis dicat id, ex quo argumentatur Iason: cui facile responderi posset. Pro qua differentia, & prædicta divisione facit etiam, quòd est dominium plenum, & plenissimum. l. i. C. de nud. iur. quir. tollend. quæ de plenissimo dominio loquitur, adiuncta l. Fœminæ. & quod ei annotat Bald. C. de secund. nupt. Faciunt & quædam alia, quæ desumi possunt ex citatis latè per Felin. in c. Conquestus. col. 1. de foro compe. Propius tamen faciunt, & profundius ea, quæ supra diximus. Quæ omnia plurimum sunt memoranda pro his, quæ de suspensione indulgentiarum infra dicemus. IIII. Infertur ¶ dari posse pleno plenius: Et cap. Si omnia. 6. q. 1. quatenus habet, plenitudinem non accipere augmentum: & ita pleno plenius dari non posse, intelligendum esse eo respectu, quo plenum est. Quia id, quod plenum est, vno respectu, plenius esse potest altero: vt modius tritici rasorio rarus, plenus est vno respectu: at cumulari potest cumulo, & secundum Festum cumulus est, qui additur mensuræ plenæ. Sic ergo indulgentia, quæ plena est respectu pœnitentiarum pro confessis iniunctarum tantum, vel iniunctarum, & iniungendarum, plenior effici potest per cumulum veniæ totius pœnæ pro peccatis omnibus lethalibus, etiam non confessis debita: & rursus hæc cumulari potest cumulo remissionis, etiam pœnæ

pœnæ pro venialibus debita. Sic Stephanus Act. 7. dicitur gratia plenus respectu officij, ad quod electus fuit. Et virgo Mater quæ plena gratiæ dicitur, Luc. 1. respectu officij, ad quod delecta fuit scilicet vt esset mater Dei, plenior fuit Stephano. Et dominus Iesus, qui plenus gratia dicitur, Ioh. 1. fuit plenior illa, & plenissimus: vt pulchrè declarat post antiquiores Thomas 3. parte q. 7. art. 1.

- 7 V. Infertur † verum esse vltimum trium in hoc x. notab. excerptorum scilicet quòd concessa plena indulgentia simpliciter, non censetur concessa plenissima, neque plenior. Quod colligitur ex ead. Extrauag. quatenus, vt contineret plenior, & plenissimam, expressit eas. Quatenus item ait non solum plenam, &c. quasi diceret, maius aliquid concedimus, quam concederemus concedendo simpliciter plenam. Facit & Extrauag. Vnigenitus quæ vt contineret plenissimam, eam expressit † Facit etiam, quòd concessio indulgentiarum strictè interpretanda est. Quoniam indulgentia pro certis diebus festis cuiuslibet anni futuri concessa, restringenda est vsque ad 20. annos, regul. Cancell. 57. cum tamen in alia materia talis restrictio non fiat. Et indulgentia, concessa ecclesiæ alicui, seu capellæ, tacita alia quamlibet parua illi prius concessa, nihil valet, regul. Cancell. 57. Et quod prohibitum est, ne super indulgentiis instar alterius pij loci concessis expediantur literæ generaliter, instar indulgentiarum illi concessarum, nisi specificentur, quæ sint illæ, regul. Cancell. 58. cum tamen in alia materia passim expediantur. Et si indulgentia petatur simpliciter pro festo, vel festis alicuius loci pij, & Papa concesserit, fiat, tantum, si ecclesia cathedralis, vel insignis collegiata, aut solenne monasterium fuerit, tres, alioquin duo anni, & totidem quadragesimæ: & per, fiat vt petitur, cathedrali collegiatæ, vel monasterio, quatuor: aliis tres anni concessi videntur, regul. Cancell. 59. Ex quibus omnibus colligitur, indulgentiarum concessionem odiosam & restrictè interpretandam esse: quod annotauit gl. regul. Cancell. 56. ea ratione, quòd quæstores non quærunt commodum animarum, sed pecuniarum. Quæ † tamen ratio parum seruire videtur illius regulæ speciei: quæ meo iudicio plus loquitur de indulgentiis, quas quæstores non solent prædicare, quam de iis, quas solent. Aptior ergo ratio fuerit, quòd magna pars impetrantium eas, non tantum commodum animarum, quantum pecuniarum respicere solet. Quia tamen etiam hæc ratio cessat in concessione indulgentiarum, quæ pro solis ad Deum precibus, vel pro sola contritione, & confessione peccatorum concedi solent: addi posset stylum Sed. Apost. habere pro odiosa, & restrictè interpretanda indulgentiarum concessione, propter duos prædictos respectus adiuncto illo tertio, quòd per eam multum eneruatur satisfactio pœnitentialis cap. Cum ex co. de pœnit. & re. quæ tantopere est nobis utilis, tantopere nostra nos ad eam mater ecclesia monet, per tot canones pœnitentiales, imò & per totam quadragesimam ad eò adhortatur, vt tatum non compellat. Adiuncto item illo quarto, quòd cõcedens indulgẽtiam, de alieno soluit alterius debita: & indecorum esse id falsius efficere, significat illud barbarum prouerbium, De corio alieno corrigia longæ. Adiuncto item illo quinto quòd non nisi iusta de causa cõcedi potest, iuxta ea, quæ in notab. 15. dicemus. Et quòd est quædam dispensatio, vt habet Extrauag. Vnigenitus transcripta in notab. 12. & quòd omnis dispensatio

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

aut odiola est c.1. & 2. de filiis presbyr. lib. 6. aut cautissime facienda, secundum glo. c. Non est de vot. & c. Quanto. de iureiur. Et quod concessio indulgentiarum sit stricti iuris, affirmat etiam Palud. in 4. d. 20. q. 4. col. fin.

V I. Infertur ex prædictis, & ex dictis in notab. 8. remissionem peccatorum aliam esse non plenam, & aliam esse plenam: easque omnes, & suas species ita distingui, diffiniri, & diuidi, ac indulgentia peccatorum non plena, & plena, cum suis speciebus, quæ supra sunt distincta, diffinita, & diuisa. Quia remissio peccati, & indulgentia peccati idem sunt, iuxta prædictum notab. 8.

10 V II. quòd † indulgentia omnium peccatorum maior est, quàm indulgentia plenaria peccatorum simpliciter concessa: quia videtur plenissima: sicut & in notab. 8. num. 3. diximus, remissionem omnium peccatorum videri plenissimam: licet remissio plena peccatorum non diceretur talis.

11 V III. Infertur † intellectus, & dolabra; quibus intelligi, & dolari debeant ea, quæ de indulgentia plenaria sub varia forma tradidit diuus Anton. 1. parte tit. 10. c. 3. § 4. non quidem his contraria, sed quæ lectorem decipere possent, nisi hæc fuerit præmonitus. Quoniam præsupponere videtur, indulgentiam plenariam concessam omnibus visitantibus certum locum, vel visitantibus certo die, vel facientibus certum opus, esse plenissimam. Quod non est verum, nisi ampliorem formam contineat, per prædicta. Sic etiam téperandus est Palud. quatenus in 4. dist. 20. quæst. 4. col. 4. dixit, indulgentiam plenariam, pleniorum, vel plenissimam, pœnitentias iniungendas comprehendere. Quoniam id verum est de pleniore, & plenissima, & etiam de plena simpliciter concessa: non autem de plena, cum adiectione (de iniunctis) data.

12 V IX. Infertur † ei, qui se parat ad lucrandas indulgentias de iniunctis pœnitentiis datas, etiam si sint plenæ, expedire plurimum, vt prius confiteatur peccata sua, rogétque confessorem, vt tot dies, vel annos pœnitentiæ imponat, quot indulgentia, quam lucrari sperat, continet: vel omnes illos annos, & dies qui ad integram deletionem peccatorum suorum sunt necessarij, sub præcepto disiuncto. i. quòd illam totam pœnitentiam impleat, vel indulgentiam, quæ tali implemento æquipolleat, sibi quærat. Quod est consilium Palud. vbi sup. col. 5. à posteris susceptum, Quamuis Caiet. in primo tractat. de indulg. q. antepen. putasset hanc rogationem, & iniunctionem frustraneam esse. Quia, vt in notab. 21. dicã, in ea est ille opinio, vt putet nemini prodesse indulgentiã, nisi ei, qui habet animum satisfaciendi per pœnitentiam. Nobis tamen vtile videtur consilium Palud. quod etiam Adria. sequitur, etiam retenta opinione Caiet. quando huiusmodi pœnitens verè concipit animum faciendi eam pœnitentiam sibi sub prædicta desunctione præceptam, si non contingat ei eam luere per indulgentiam: dato quòd cum animum non concepisset, nisi ad id impulisset spes redimendi ea per illam, quam lucrari sperat, vel aliam indulgentiam. Per quæ omnia facilè colliges concordiam omnium, & temperamentum iustum consilij Palud. & rigoris Caiet. & securitatem pœnitentis

13 V X. infertur † quòd remissio sacramentalis, & indulgentia, non solum differunt secundum materias: quia vt diximus in syllatione not. proximi, huius materia principalis, est reatus improprius, vel obligatio ad pœnam téporariam: illius, verò, macula peccati, siue culpa & reatus proprius, siue obligatio ad pœnam æternam: Sed etiam secundum modum: quia omnis remissio sacramentalis est plena

- plena, & plenissima respectu suæ materiæ principalis, c. Sunt plures infra de pœnit. d. 3. indulgentia verò non item. XI. inferitur, † inter plenam, & plenariam nihil aliud distare, quàm quòd plena est vox latina, plenaria verò barbara & per consequentem em vtramque illarum generatim captam, esse genus ad tres prædictas species, & vtrâque speciatim sumptam esse speciem sui ipsius generatim sumptæ. XII. indulgentiam † plenariam, vel plenam instar indulgentiæ anni iobei concessam, de qua meminit Extr. Quemadm. de pœnit. & re. esse plenissimam, quia relatum inest referenti per l. In testamento ff. de condit. & demonstratio. & ea quæ infra in nota. 24. super 4. extrauag. dicam.
- XIII. † verum videri id, quod prodidit, qui collegit privilegia religiosorum, verb. indulgentia scilicet stylum curiæ habere, quòd facultas lucrandi omnes indulgentias stationum Romanarum, vel alicuius alterius loci pij, hoc, vel illud facienti, non comprehendit indulgentias plenas: sed tantum alias. Quod etiâ, dum Salmantica ab hinc circa 48. anno librum Clementinæ ù interpretaretur, super Clem. 2. de pœnit. dictauit. * XIII. Inferitur nõ debuisse à prædicta diuisione indulgentiæ communiter recepta, & in prædicta extrauag. efficaciter fundata, & multis rationibus quæ ex prædictis colliguntur munita, tam facile discedere, ac discessit Dominicus Sorus, qui post hæc nostra ædita scripsit & quidè perdoctè, de Indulgen. in 4. sent. dist. 21. q. 1. art. 1. Cõtra quæ etiâ irrefragabiliter vrget d. ext. 4. ibi (plenarias etiâ ad instar iobei) vt dicemus infr. no. 26.

X. Notab. de venia quã dat indulgētia, quæ, & qualis sit.

S V M M A R I V M.

- 1 Indulgentia veniam peccati dat: sed pœnæ temporaria tantum, nu. 2. non culpa, vel potius macula, nu. 11. etiam venialis, nu. 12. Nisi indirectè, nu. 14. Quia non est idem quòd pœnæ temporalis ei dēbita, nu. 13.
- 3 Culpa peccati quid, & quid pœnæ eiusdem.
- 4 Macula effectus peccati, & quid est, & nihil posituum dicere, num. 7. manet præterito peccato, nu. 8. & non efficitur à veniali, nu. 9.
- 5 Reatus peccati respectu triplicis legis, & pœnæ, & quid, nu. 4. & macula sublata tollitur, nu. 10. eis sublatis manet obligatio pœnæ temporariæ, & propriè non est reatus, nu. 11.
- 6 Venia, verbum in hac Extrauag. quid.
- 15 Peccatum pro pœnæ peccati sepe.
- 16 Indulgentia non dicitur tam propriè à culpa & pœnæ, quàm absolutio sacramentalis, nu. 7. & quare improprie, nu. 18.
- 19 Indulgentia cum attritione non efficit contritionem, contra Palud.
- 20 Indulgentia vnius diei tam propriè à culpa & pœnæ, ac plena. F. Paulus Constabilis sacri Palatii magister laudatus, nu. 20.
- 21 Remissio per indulgētiā longe differt à remissione sacramentali, etiam pœnæ, quæ ratione, 22. & 23.

1 **D**ecimo principaliter ex prædicta Extravag. 1. de pœnit. in notab. 7. transcrip-
 ta colligo † per indulgētiā anni iobelei peccatorum veniam dari.
 Contra quod facit, quòd peccatum non potest remitti nisi à Deo, autoritate,
 vel à ministro ecclesiæ, ministerio, mediantibus sacramentis tantum, & non
 sine illis cap. Et euidenter 1. q. 1. cap. Multiplex & cap. Verbum, de pœnit.
 d. 1. vbi bonaglo. & cap. Nemo de consecrat. dist. 4. vbi etiam glo. & tradit
 Thom. communiter receptus 3. parte q. 64. art. 3. & 4. & in 4. distin. 7. q. 1. Et
 quòd venia anni iobelei, & omnis alia, quæ per indulgentias datur à prælatis
 ecclesiæ, sine sacramentis conceditur, vt in notab. 14. colligo. Pro huius reso-
 lutione dico primo, † quòd, vt Communis loquitur, per indulgentiam non re-
 mittitur culpa, neque pœna æterna, vt probant contraria: sed pœna tempora-
 ria sic, vt habet notabile nostrum: & quòd aliud est culpa peccati, † aliud pœ-
 na, arg. Clem. 1. §. 1. de priu. & Clem. 2. de pœnit. & remissio. quatenus faciunt
 mentionem de absolutione, quoad culpam, & pœnam & post alios annota-
 bat Card. qui in d. Clem. 1. de priu. q. 24. receptus à posteris & in his à Feli.
 in d. sermone indulg. col. 3. ait culpam peccati esse maculam generatam à
 peccato in animo peccatoris, &c. Quod etiam Thomas nobis sensisse visus
 fuit olim in quodlib. 2. artic. 16. ad 3. Quodque tam in illis duabus Clem. quàm
 alibi sæpe nobis etiam placuit. Nunc autem alius rem perpendentibus pa-
 rum sapit, & alienum videtur à mente Thomæ diligētius expensa. Tum, quòd
 culpa non est effectus peccati: sed ipsum peccatum. Nam idem Tho. à nemine
 in hoc reprehensus in 1. Sec. q. 21. art. 2. ait, malum esse genus ad peccatum, &
 peccatum genus ad culpam: & ita omnis culpa peccatum est, & non effectus
 peccati. Quod conuincit etiam definitio culpæ Bar. in l. Quod Nerua. ff.
 deposit. & Panor. in c. 1. de commod. receptorum ab aliis scilicet quòd est de-
 uiatio ab eo, quod bonum est, & constat hanc deuiationem esse peccatum. At
 macula illa, quam hi patres dicunt esse culpam, est effectus peccati, & per con-
 sequentiam culpæ, secundum Thom. 1. Secun. q. 86. artic. 2. in hoc ab aliis re-
 ceptum. Nec curandum videtur de illa inutili subtilitate Iohannis Maioris in
 4. distinct. 14. q. 1. scilicet, quòd reatus peccati potest accipi transitivè, & intran-
 sitivè: & quòd reatus est ipse homo, & quiddam bonum: & reatus peccati, qui
 est, vel fuit, est in cælo, & id genus alia. I. dico, cautius, & rectius nos dicere
 posse quatuor, cum Thoma in d. q. 86. & sequenti.

4 Primum, quòd culpa † & peccatum, quæ idem sunt, pariunt maculam, quam
 prædicti vocant culpam & reatum pœnæ, quam ipsi vocant pœnam. Secun-
 dum, quòd macula peccati, est defectus luminis rationis naturalis, vel diuinæ
 legis, ex recessu gratiæ proueniēs. Ita quòd nō proprie dicitur macula: sed me-
 taphorice, eo quòd sicut corpus ex contactu rei sordidæ maculatur: ita misera
 anima ex inhesionē rei tēporalis per amorē inordinatū, quæ est veluti quidam
 contactus, perdit lumen rationis, & lumen diuinę sapientiæ & gratiæ quibus
 refulgebat, secundū eundē, in d. q. 86. art. 1. Tertium, quòd reatus peccati nihil
 aliud est, quàm status peccatoris pœnæ obnoxius, secundū eund. iud. q. 87. art.
 1. Verbum enim, (reatus) proprius significat statum rei criminis accusati, quàm
 crimē, iuxta l. Vestem ff. de iniur. & ea, quæ ibi annotauit. Bud. & in l. Si diuino
 ff. de pœnis. Quartum, † quòd reatus hic, sicut status obnoxius est respectu tri-
 plici

plicis pœnæ, & etiam tres ordines peruertit. scilicet rationis propriæ interioris, & politicæ exterioris & diuini regiminis: & ita triplicem obligationem ad pœnâ incurrit, vnâ ad pœnam sui ipsius, siue rationis interioris hominis, quæ est remorsus conscientiæ. Alteram ad temporariam exterioris hominis. scilicet iudicis exterioris. Tertiam ad æternam Dei. Tertio dico, † verbum hoc, *veniam* positum in hac Extrauag. non esse intelligendum de venia maculæ, quam culpam vocant: non etiam de venia reatus proprii, siue obligationis ad pœnam æternam: sed de venia reatus improprii, siue obligationis ad pœnâ temporariam in Purgatorio luendam. Tum, quia indulgentia, de qua in hac Extrauag. & omnis alia conceditur ab homine sine sacramento, vt infra notab. 14. ostendetur, & macula peccati lethalis non potest tolli ab homine, nisi mediante sacramento. Quia sola gratia Dei, quæ à solo Deo creatur, redeunte tollitur, vt ex eius diffinitione colligitur. Tum, quia diffinitio indulgentiæ in notab. 20. ponenda id conuincit, quatenus habet, indulgentiam esse remissionem extra absolutionem sacramentalem factam. Tum, quia nemo tollit peccata, nisi Christus, qui est agnus tollens peccata mundi. c. Nemo. de conse. dist. 4. quod est intelligendum, quoad maculam peccati, & reatum pœnæ æternæ. Tum, quod clare hoc sensit glos. §. huius Extrauag. in verb. *peccatorum* & altera in eodem verb. §. final. & tertius Innocen. qui receptus ab omnibus in cap. Quod autem, nu. 1. de pœnitent. & remissio. sensit, per indulgentiam solum condonari pœnam Purgatorii: & altius declarat prædictus Iohan. Rossensis in artic. 17. & Thom. cum omnibus posterioribus in 4. distin. 20.

Ex quibus tribus dictis inferuntur plurima subtilia, & vtilia. Primum ex primo dicto. scilicet parum cautè, ac minus propriè dici, in peccato inueniri culpam, nisi prout species inuenitur in genere, sicut fraus in dolo, iuxta l. Ius gentium. §. Sed si fraudandi. ff. de pactis. Quia per hoc significatur, aliud esse culpam peccati, aliud ipsum peccatum: quod tamen est falsum, per primum dictum. Secundum, quod ex secundo dicto manet † maculam peccati non esse qualitatem aliquam scædam, productam in anima à peccato: sed solam priuationem gratiæ: sicut vmbra non est qualitas aliqua, sed absentia luminis, secundum eundem Thomâ in d. q. 87. artic. 1. ad 3. † III. maculam peccati manere post transitum peccati: quia, cum sit absentia gratiæ Dei, durat donec illa redeat. IIII. † per peccatum veniale non fieri propriè maculam. Quia per illud non perditur nitor gratiæ diuinæ, quoad habitum: licet quoad actum impediatur. secundum Thomam. Sec. q. 89. art. 1. V. † post transitum peccati, maculam eius manere: macula verò sublata, tolli reatum pœnæ æternæ, & ita pœnæ simpliciter, non tamen semper reatum pœnæ satisfactoriæ, secundum eundem Thomam receptum in d. q. 87. art. 6. VI. transiente peccato, & sublata macula eius per contritionem, remanere vt plurimum obligationem ad satisfaciendum per pœnam aliquam maiorem, vel minorem, prout peccatum fuit maius, vel minus: & contritio maior, vel minor, vt in notabili 16. dicemus. VII. † maculam peccati venialis dici posse, obfuscationem nitoris animæ, gratiæ diuinæ, quæ tamen non est verè macula: & reatum peccati venialis dici posse, statum dignum, vel obnoxium pœnæ satisfactoriæ temporariæ, qui tamen non est perfectus reatus: sed imperfectus, arg. prædictorum, & notatorum in prædi-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- 11 *Etis locis. VIII.* † verius videri, quòd etiam macula illa imperfecta peccati venialis non tollitur per indulgentiam: quia per eam nulla culpa, neque macula, neque perfecta, neque imperfecta condonatur: sed sola temporalis pœna, vt ex d. Extrauag. 3. & notab. 20. colligitur. Et ne dicas idem esse maculam venialem, & pœnam temporalem ei debitam, vt sentire voluit Maior in 4. dist. 45. q. 1. col. 4. & 5. † Considera, quòd ipsemet Iacob. contrarium tenet in dist. 27.
- 13 Et quòd contrarium conuincit ratio, quam ipsemet Maior tangit ad aliud propositum in 4. dist. 49. q. 25. col. 3. f. quòd si id esset verum, consequeretur non debere nos potius præligere mortē, quàm peccare venialiter. Quia mors omne malum pœnæ præcellit. Quod tamen est falsum, arg. c. Super eo. de vsur. & ca. ne quis arbitretur cum duobus seq. 22. q. 2. & eorum, quæ tradit Tho. in 2. Sec. q. 110. art. 3. & alibi sæpe. Non obstat huic corollario, quòd Palud. in 4. dist. 20. q. 4. sub finem, quem sequitur Diuus Ant. 1. parte tit. 10. c. 3. tenere videtur contrarium: quia ratio eius non est firma, nec dicta ipsius satis placent, Adria. de ind. fol. 4. † vel intelligendum est, quòd culpa venialis, quam nos maculam imperfectam dicimus, remittitur per indulgentiam indirectè, quatenus, pœna peccato veniali debita sublata, ipsa quoque macula imperfecta præsupponitur
- 14 sublata. 1 X. † verbum *peccati* positum in illo celebri dicto. ca. 12. 2. Macha. f. *Sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur,* non esse intelligendum de macula peccati, quam alij culpam vocant: sed de temporali pœna peccatorum in Purgatorio sustinenda. Quoniam etiam per preces non tollitur culpa mortui: sed solum temporalis pœna pro peccato in
- 16 Purgatorio luenda, secundum omnes in 4. dist. 45. X. quòd † nulla indulgentia propriè appellatur à culpa, & pœna, vt ait Diuus Anton. 1. parte tit. 10. cap. 3. Tum antiqua eius, ac aliorum ratione. f. quòd per nullam indulgentiam culpa vlla, vel rectius culpæ macula remittitur, per prædicta: & ideo, licet propriè appelletur indulgentia à pœna temporaria: impropriè tamen dicitur à culpa, siue macula, & per consequentem à culpa, & pœna. Tum noua ratione. f. quòd macula peccati, quam ipsi per culpam intelligunt, est ipsummet peccatum, per prædicta. Hanc illationem sentiunt Clem. 1. §. 1. de priuil. & Clem. 2. de pœnit. & remiss. quatenus loquentes de absolutione à culpa, & pœna, addunt illa verba *vt eorum verbis vtamur*, significando illam esse impropriam
- 17 locutionem. XI. † absolutionem sacramentalem verè posse appellari à culpa siue macula, & pœna: imò & ab omni culpa, & reatu pœnæ æternæ, & à pœna. Quoniam per illam tollitur, culpa, vel macula peccati, & pœna æterna, & aliqua saltem pars pœnæ temporariæ. c. Sunt plures. infra. dist. 3. iuncto. cap. sequenti. infra ea. Imò & aliqua datur absolutio sacramentalis ab omni macula, & reatu, seu ab omni culpa, & omni pœna, ea. f. quæ fit tali pœnitenti, qui non
- 18 debet maiorem pœnam ea, quamuis clauium condonat. XII. † quòd indulgentia huius Extrauag. & alia quæuis plenissima, potest saltem impropriè appellari à culpa, & pœna, vt in dictis Clementi. appellatur: & mea ætate passim in Gallia appellabatur. Quia, vt ex Diuo Anton. & Felin. vbi supra colligitur, per eam tota pœna peccatori pœnitenti debita directo condonatur. Tota item macula culpæ indirectè, quatenus remissio à pœna virtute indulgentiæ habenda, remissionem præsupponit maculæ, ac culpæ vi contritionis, aut sacramen

eramenti habitæ, iuxta dicenda in not. 16. Id autem, quod sentire videtur Palud. vbi supra, † quòd attritio cum absolutione Papæ per viam indulgentiæ efficitur contritio, noua doctrina est: & nulla ratione videtur sustentabilis: licet teneamus opinionem Thom. & Commu. quòd attritus frequenter fit contritus per realem sacramenti susceptionem. Quoniam absolutio per viam indulgentiæ non est sacramentum, vt palam est. XIII. † pari ratione, omnem indulgentiam, etiam vnius diei, appellari posse improprie indulgentiam à culpa, siue macula: & pœna, siue reatu pœnæ: non tamen ab omni, eò quòd directè aliquam pœnam temporariam, quæ saltem imperfecta pœna est, condonat, & indirectè omnem culpam, & maculam eius præsupponit condonatum.

* Omnem inquam culpam mortalem, non autem omnem venialem, quia vt Reuerend. idemque eruditissimus Magister Sacri Palatij Paulus Constabilis, scriptorum expensor diligentissimus, & veritatis zelator acerrimus, & piissimus, & in munere suo fungendo vigilantissimus me admonuit, secundum sententiam eorum, quos sequor, etiam indulgentia plenaria prout diuiditur contra plenissimam, non præsupponit culpam venialem remissam, neque pœnam illi debitam tollit.

* Quamuis autem omnis indulgentia possit appellari improprie à culpa siue macula & à pœna, non tamen omnis indulgentia potest appellari à culpa & ab omni pœna. Quoniam, licet omnis præsupponat totius culpæ, vel maculæ condonationem: pauca tamen directè omnem pœnam condonant, vt postea palam fiet. XIII. † remissionem per indulgentiam longe differre à remissione sacramentali, etiam pœnæ temporariæ: quia illa fit per compensationem, soluendo de thesauro ecclesiæ tantum, quantum remittitur querenti indulgentiam, iuxta dicenda in not. 20. Sacramentalis autem sine vlla compensatione, per liberalitatem diuinam, vt pulchrè Palud. dixit in d. 20. q. 4. col. 3. & clarius ex eo colligit Anton. 1. parte tit. 10. c. 3. §. 1. † Non quidem ea ratione, vt quidam falso dixerunt, quòd Christus non satisfecerit sufficienter: cum passio eius infinitæ virtutis fuerit, tam quoad satisfactionem, quam quoad meritum, iuxta Extrauag. 1. de pœnit. & remiss. & dicenda in not. 13. infra eod. Sed quia diuinam magnificentiam decet nobis miseris, cum iusta demissione animorum peccata confitentibus, condonare aliquid pœnæ, sine respectu solutionis, & satisfactionis alius secundum eosdem. † XV. altero quoque modo eas differre, eo. s. quòd remissionis, & indulgentiæ materia, circa quam directo, & principaliter ipsa versatur, est pœna temporaria, vel reatus improprius, vel obligatio ad eam iuxta dicenda in II. notab. Remissionis verò sacramentalis materia principalis est peccati macula, quam culpam alij vocant, & reatus proprius pœnæ æternæ, vt in not. 11. dicam: Quamuis etiã minus principaliter respiciat obligationem ad pœnam temporariam, & partem eius remittat, vt colligitur ex illatione præcedenti, & affirmat diuus Ant. vbi supra. §. 4. col. 5

XI. Notabile de valore indulgentiarum.

1. *Indulgentiam vnã, & eandem alius plenius, quàm alius querit: licet*

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- partem tantum causa eius implens nihil consequatur, nu. 2. non ratione glossæ, nu. 3. sed noua, nu. 4.*
- 5 *Indulgentia eiusdem, causa eadem impleta ab uno iusta impleta ab alio, non item.*
- 6 *Indulgentias valere quantum sonant, & intelligi de iniungendis, si sine mentione iniunctionis concedantur, nu. 7.*
- 8 *Indulgentia, vnius diei quid indulget.*
- 9 *Indulgentiam etiam iniungenda pœnitentiæ episcopus concedit, contra Caietanum.*
- 10 *Pœnitentiam iniunctam tollere respectu quodam facilius, quàm tollere iniungendam: & altero hoc facilius esse illo. Ideoque utrumque esse æquè facile, nu. 11.*
- 12 *Indulgentia de iniunctis non continet iniungendas: Sed absolutè concessa sic, contra Caiet. & quæ ratio, nu. 13. & idem de plena, nu. 14.*
- 15 *Indulgentia antiqua, an credenda concessa de iniunctis tantum, & an ea, quæ constat simpliciter concessa ad iniungendas extendatur, num. 16. & quid de noua, nu. 17.*
- 18 *Indulgentia certi temporis quoad varios, variè intelligenda.*
- 19 *Indulgentia eadem alijs plus quam alijs prodest.*
- 20 *Indulgentia non tollit pœnam fori exterioris, neque pœnitentiam in capitulo datam, nu. 21.*
- 22 *Indulgentia temporis purgatorij minor, quàm parisi temporis vitæ.*
- 23 *Pœnitentiæ multa iniunctio utilis, & c.*

- 1 XI. Principaliter colligo ex eadem Extrauag. 1. in 7. not. trãscripta, † quòd vna, & eadem indulgentia multis quæsita, alijs quæritur plenius, quàm alijs. Probat enim indulgentiam huius anni iobelei alijs quærendam pleniorẽ, quàm alijs, in illis verbis: *Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui basilicas ipsas amplius, & deuotius frequentabit.* Contra quod facit primo, quòd, faciens omnia requisita ad eam lucrandam, totam lucrabitur: & per cõsequutionem, plenissimam sibi quæret: qui verò ea omnia
- 2 non faciet, nihil lucrabitur, per ea, quæ trado in notabili 19. † Secundo facit, quòd solum adimplens partem eius, quod pro indulgentia quærenda est faciendum, & non totum, neque totam, nec partem eius vllam quærit, secundum Diuum Anton. 1. parte tit. 10. c. 3. §. 4. Et ea ratione probatur, quòd neque relictum, neque pars relictæ sub conditione, quæritur, nisi tota impleta, etiam si pars impleatur. l. Cui fundus. ff. de condit. & demonstr. l. Si plures. ff. de condit. instit. §. Si plures instit. de hæred. institut. Has fortè difficultates, vt effugeret glo. prædictæ Extrauag. in verb. consequitur, tripliciter exposuit verbum *efficacius*.
- 3 † Positum in text. primo quidem modo, referendo illud ad maius meritum: sed ineptè. Tum quia prius dixit *plus merebitur*, & postea subiicit *& indulgentiam efficacius*

efficacius consequetur. Tum, quia aliud est, plus mereri, aliud, efficacius indulgentiam cōsequi, quod ex sese non est mereri, vt in not. 5. diximus. Secundo modo ead. glo. in *vertical.* *Vnde,* pro quo debet reponi, *vel,* exponit verbum *efficacius,* referendo id ad maiorem indulgentiæ fructum, id est, ad maioris pœnæ remissionem. Quod tamen ea ratione confutatur, quòd secundum hanc expositionem non esset hæc indulgentia plenissima. Tertio exponit verbum *efficacius,* referendo illud ad medium lucrandi indulgentiam, vt scilicet sit sensus, quod per melius medium eam quærit, qui per plura, & meliora opera eam adipiscitur. Quod tamen non satisfacit. Quia per melius, & maius opus mereri indulgentiam, non est illam efficacius consequi. Hæc enim verba non significant maiorem bonitatem, vel quantitatem in medio consequendi: sed
 4 maiorem quantitatem, & effectum consequutionis, vt palam est. Quarto ¶ ergo dico, quòd secunda expositio prædictarum est literæ germana: & verificari potest secundum eam vno modo ex mente Adriani de indulg. col. 12. non quidem in omnibus, sed tantum in his, quorum visitatio non fit cum deuotione, necessaria ad constituendam iustam causam tantæ indulgentiæ. Illi enim soli, quò plus, vel minus ad eam accedent, eò plus, vel minus de hac indulgentia consequentur. Et si roges: qui fieri potest, vt deuotis peregrini, qui pœnitens, & confessus saltem in statu gratiæ quindecies visitauerit ecclesias hic
 5 præscriptas, non pertingat ad iustam causam indulgentiæ? Respondeo, ¶ eo quòd, vt in not. 15. dicemus, vna, & ead. causa vno modo impleta est iusta causa vnus indulgentiæ, & alio modo impleta, non: & eo, quòd cōtingit frequenter, quòd vna causa de se insufficiens ad certam indulgentiam, cum egregia contritione, deuotione, & reuerentia adimpleta, fiat sufficiens: & e cōtrario, causa de se iusta, & sufficiens, cum exilima deuotione impleta, fiat insufficiens. Quinto dico, etiam posse verificari secundo modo hunc tex. iuxta secundam expositionem glo. ex mente Caiet. in primo tractat. de indulg. q. antepenult. & ex dicendis in not. 21. in his, quibus non est iniuncta pœnitentia sufficiens ad tantam pœnam delendam, quantam hæc indulgentia eis deleret, neque est efficax animus satisfaciendi Deo per pœnitentiam voluntariè suscipiendam casu, quo non quæreret hanc, vel aliam indulgentiam. Hi enim plus vel minus de hac indulgentia quærent, quo plus, vel minus proponunt satisfacere pro peccatis suis: & quia, quò deuotius, & frequentius ecclesias hic præscriptas visitauerint, eò maiorem, & efficaciorum animum satisfaciendi concipiunt, ideo quo deuotius, & frequentius ecclesias illas vltra numerum præscriptum visitabunt, eò plus de hac indulgentia quærent. Sexto dico quod possit tertio verificari tertius hic intellectus iuxta secundam expositionem glo. in his, qui partem visitationum in statu peccati lethalis, & partem in gratiæ statu implebunt. Hi enim iuxta dicenda sub finem not. 19. pro ea parte, quam in gratiæ statu implebunt, quærent hanc indulgentiam: pro altera verò, quam in statu lethalis peccati, minimè.

Ex his infertur primo, non probare hanc Extrauag. id, quod primo aspectu
 6 videretur concludere ¶ scilicet indulgentias non valere tantum, quantum sonant, Quamuis enim prober, dari aliquam indulgentiam, quæ sonat plenissimam remissionem, quam tamen qui lucrificiunt, omnes non quærunt eam plenissi-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

nam: quia tamen id non contingit ex ipsius defectu: sed extrinsecus ex defectu
iustæ causæ, vel alterius ad id requisiti, non dicitur non valere, quantum sonat,
licet verum sit, aliquos non querere ex ea tantum, quantum sonat. Quia id,
quod est naturale, & principale, attendendum est, & non id, quod extrinsecum,
arg. l. Si quis nec causam ff. de reb. cred. cum notatis ibi, per Iason & c. Non du-
bium de sent. excom. cum annot. ibi per Fel. II. infertur decisio questionis,
quæ vetus quærela est, secundum glo. c. Quod autem de pœnit. scilicet indul-
gentias ex sese tantum valere, quantum sonant. Quæ sententia recepta est,
secundum Raymun. in sua summa de pœnit. & Ioh. And. in cap. Quod autem
col. 2. & Calder. in c. Nostro col. 12. eodem tit. & Communē in 4. dist. 20. & ubi-
7 que. III. † indulgentiā, quæ absolutè, sine mentione iniunctionis pœnitentiæ
conceditur, comprehendere pœnitentiam etiam iniungendam, hoc est, debi-
tam peccatis eius, qui lucratur indulgentiam etiam si non sit iniuncta. Primo
quidem per hanc Extrauagantem, quæ per verba illa *plenam, pleniorē, &
plenissimam peccatorum remissionem* comprehendit iniungendas, ac iniunctas.
Tum, quia summo pœnitentiario iniungenti pœnitentias eis, qui hanc indul-
gentiam consequebantur, mandatum fuit à Papa, ne id faceret, secundum Pa-
lud. in 4. dist. 20. q. 4. in fin. Tum, quia glo. huius Extrauag. in verbo, *plenissima*
testatur, se præfente in consistorio Cardinalium, conditorem eius, scilicet Bo-
nifacium 8. declarasse, quod tantam indulgentiam concedebat, ad quantam
claves ecclesiæ extendi possunt, secundum omnes, etiam ad iniungendas. Se-
cundo facit, quod indulgentia, quæ datur pro defunctis, simpliciter sine vlla
mentionē iniunctionis, vel non iniunctionis, datur, & prodest eis, etiam quo
ad iniungendas, & non iniunctas, secundum mentem omnium, post Inn. in d.
cap. Quod autem communiter receptum ibi, & ubique. Et quod in forma ple-
nissimæ absolutionis, quæ conceditur in morte, continetur, quod absolvens
restituit eum ad innocentiam baptismalem: quod tamen non faceret, si ab in-
iuncta tantū pœnitentiā absolueret. III. quod alioqui nihil ferè valeret con-
cessio indulgentiæ vnius diei, vel anni, ei, cui nulla pœnitentiā iniuncta, &
cum hodie paucis, & paucissimi dies, & nulli ferè anni pœnitentiæ iniungantur,
parum, vel nihil prodesse communiter indulgentiæ. Quoniam vel de iniun-
ctis, vel absolutè de pœnitentiis, sine expressione iniungendarum concedun-
8 tur. V. quod † concedere indulgentiā vnius diei, vel vnius anni, est remittere
tantam pœnam Purgatorij, quanta remitteretur per pœnitentiam vna die,
vel anno factam, secundum Innocen. in c. Quod autem de pœnit. quem Com-
munis ibi sequitur, & Calderi. in d. cap. Nostro col. 17. & Palud. cum Maior. &
communiori in 4. distin. 20. q. 4. col. 4. & Adria. de indulg. col. 10. Et ita non præ-
supponit eum diem, vel annum esse iniunctū. Contra tamen hanc illationem,
& eam affirmantes, tenet duo Thomas de Vio. in tractat. 2. de indulg. cap. 7. †
9 Primū, quod episcopi, & inferiores Papa, etiam si maximè velint, non possunt
concedere indulgentiā, nisi de pœnitentiis iniunctis. Primo quidē quod con-
cilium generale in c. Cum ex eo. de pœnit. & remissio. limitare voluit episcopis
omnem potestatem, quam habebant concedendi indulgentias, & solum limi-
tauit potestatem dandi indulgentiam de pœnitentiis iniunctis. Ergo non ha-
bebant potestatem indulgēdi non iniunctas. Deinde, quod si eis antea fuisset
potestas

potestas indulgendi etiam non iniunctas, quoad eas non esset hodie limitata eorum potestas. Quod est contra mentem illius text. & cap. Nostro eod. tit. & contra mentem omnium Doctorum vbiq. Sed his non obstantibus tenenda est communis sententia scilicet quod etiam episcopus potest condonare pœnitentias iniungendas, & non iniunctas argumento ipsiusmet Th. de Vio in ipsum sic retorto: Per illud c. constat posse eos concedere indulgentiam pœnitentiæ iniunctæ: † At secundū ipsum difficilius, & maius est tollere iniunctam, quæ iudicio Dei, & hominis debetur, quam iniungendā, quæ iudicio Dei tantum: Ergo poterit etiam iniungendam, arg. c. Cui plus de reg. iur. lib. 6. cum ei annotatis. Et ad argumenta eius respōdeo, quod restricta potestate indulgendi pœnitentias iniunctas, restricta quoque videtur potestas indulgendi non iniunctas. Neque obstat id, quod ille replicat scilicet quod quiddam maius videtur indulgere pœnitentiam iniunctam, quæ iudicio Dei, & hominis debetur, quàm quæ iniungi debuisset, quæ solo Dei iudicio debetur: & quod negato maiore non censetur negari minus, arg. d. regul. Cui plus de regul. iur. cum ibi, & alibi saepe notatis. Huic enim replicationi subtili non minus subtiliter responderi potest. Primo quidem, quod licet vno respectu maius sit tollere pœnitentiam iniunctam, quàm non iniunctam, eo, scilicet, quod hæc iudicio tantum Dei debetur, illa verò iudicio Dei, & hominis. Altero tamen respectu facilius est illius, quàm huius sublatio, eo, scilicet quod qui firmo proposuit facere pœnitentiam iniunctam, & acceptauit eam, dignior est eius remissione, quàm is, cui non est iniuncta: & ad id quidem, vt secundum eundem ipsum Thomam à Vio in cap. 7. tractat. 2. de indulgent. ei cui non est iniuncta, vel saltem qui non est firmo proposito satisfaciendi per non iniunctam, non potest applicari thesaurus indulgentiarum ecclesiæ prædictus, & alij sic. Et † ideo quoad potestatem saltem tollendi ambæ videntur æqui ponderis, vel certè leuioris est iniuncta merito pœnitentis tantum, vel plus leuante lancem pœnitentiæ iniunctæ quantum, vel quam obligatio hominis adiuncta diuinæ eandem grauat: & per consequutionem limitata potestate remittendi pœnitentias iniunctas, limitata quoque videtur potestas relaxandi non iniunctas. Secundo responderi potest, constare de mente concilij, quod vtrunque voluit limitare. Quoniam ratio eius expressa scilicet restringendi indulgentias indiscretas, æquè vel potius militat in iniungendis, ac, vel quàm in iniunctis. Alterum, quod contra omnes tenet idem Caiet. est, quod Papa, licet possit condonare pœnitentias iniungendas, nunquam tamen in dubio eas videtur condonare. Primo quidem, quia stylus communis indulgentiarum habet relaxare pœnitentias iniunctas, vel partem iniunctarum: deò quod Durandus in 4. distin. 20. postea quàm dixit indulgentias tantum valere, quantum sonant, subiicit: sonant autem, quod ab iniunctis pœnitentiis liberant. II. pro eodem facit, quod non obstat, quod quidam dicunt, quod indulgentiis loquentibus de pœnitentiis iniunctis, addendum est verbum *etiam* vt sit sensus, etiam de iniunctis. Quoniam hæc mera diuinatio videtur, quam reprobat. cap. 1. vt eccles. beneficia, & gloss. rubr. Infortiati.

III. quod etiā nostra ætate Roma. Pōtiff. cōcedit singulis diebus dominicis aduētus, & quadragesimæ, quinque, vel septē annos & tot. 4. quadragenas de

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- vera indulgentia. Quæ concessio palam respicit pœnitentias iniunctas, iuxta canones, quibus tales iubentur iniungi. Quin & idem ait dicendum de indulgentia plena simpliciter concessa, eò quòd plenitudo non mutat substantiam: sed quantitatem: & plena dici potest ea, quæ ab omni pœnitentia iniuncta liberat: & non plena, quæ ab illis parte tantùm, vt ex notab. præcedenti colligitur.
- 12 † Quibus non obstantibus tenendum est cum Communi. s. quòd per indulgentiam absolutè concessam condonatur pœnitentia tam iniuncta, quàm iniungenda: & pœna Purgatorij, quæ per talem pœnitentiam deleri potuisset. Non obstant argumenta eius, quæ solum probare videntur, indulgentias olim primum cœptas fuisse dari de pœnitentiis iniunctis, & quæ hodie dantur de iniunctis non esse extendendas ad iniungendas, siue eas Papa concedat, siue alius: & quòd etiam indulgentia plenaria de iniunctis non continet iniungendas: sed nullatenus probant, quòd indulgentia tot dierum, vel annorum, vel plena simpliciter concessa, non comprehendat etiam iniungendas in defectum saltem iniunctarum quoad peccata, in quæ plena simplex se protendit. Ex quibus omnibus inferitur primo, indulgentiam concessam expresse de pœnitentiis iniunctis, siue sit plena, siue non plena non videri comprehendere pœnitentias iniungendas, sed iniunctas. Tum, quia concessio indulgentiarum restrictè interpretanda est, per dicta in 9. nota. Tum, quia verba huius cōcessionis non se extendunt ad non iniunctas: & quibus verba dispositionis non conueniunt, neque ipsa dispositio conuenit cap. Indemnitatibus §. Supradicta. de electio. lib. 6. Tum, quia non est eadè ratio de vtrisque quoad hoc, licet quoad aliud eadem sit, vt proximè dicebam, Quoniam qui iniunctam acceptauit in maiore necessitate est constitutus: Quippe qui non solum agit de lucro quaerendo: sed etiam de damno noui peccati vitando. Et ideo magis est iuuandus arg. l. Rem legatam ff. de adimend. legat. Tum denique, quod si de vtrisque intellexisset, de vtrisque dixisset, vel tacuisset, vel vtraque tacuisset, argument. cap. Ad audientiam de decimis. I. I. inferitur † idem quoad hæc esse dicendum de plena, seu plenaria, & alia, scilicet, quòd si detur plenaria de iniunctis, de illis solum intelligatur. Si plenaria simpliciter, tam de iniunctis, quàm de iniungendis. Tum, quia eadem ratio idem in his, quòd in aliis dicere suadet. Tum, quia secundùm omnes indulgentia huius Extrauag. cōprehendit tam iniungendas quam iniunctas, & non alia ratione, quàm quia simpliciter conceditur plena, & plenissima. I. I. I. inferitur † indulgētias plenarias, vel plenas olim concessas in dubio credendum esse, fuisse concessas de iniunctis pœnitentiis, & ideo non esse iudicandas in dubio tales plenas, quæ ad iniungendas, & non iniunctas extendantur. Quoniã vt Durand. & alij multi testantur, & est valde verosimile, olim cum Canones pœnitētiales in vsu quotidiano haberentur, & bona pars Christianorum esset pœnitētiis multorum annorū, quadragenarum, mēsiū, & dierum onusta, ad earum remissionē Papa suum animū intendebat: & ideo, nisi aliud cōcessum exhibeatur, credendū videtur, cōcessum de iniūctis tantum.
- 14 I. I. I. † facile esse sustentare indulgētias antiquas plenas simpliciter, sine iniūctarū mētionē cōcessas, interpretandas, & intelligēdas esse de plenis pœnitētiarū iniūctarum. Quia verba recipiūt interpretationē ex cōsuetudine proferētis illa l. Librorū §. Quod tamen Cassius ff. de leg. 3. At consuetudo, & forma Sed. Apost.

17 Apost. antiqua cōcedendi indulgētiarum, expresse restringebat se ad pœnitentias iniunctas. Et ideo quoad has plenas indulgentias olim concessas probabilē at bitror opinionē Caiet. † Quamuis eam non credam veram quoad indulgētiarum plenas, quæ hodie simpliciter, sine vlla adiectione conceduntur: licet ipse etiā dicat eas intelligendas de plenis pœnitentiarum iniunctarum, & non de plenis iniungendarum. Quoniam quicquid ipse dicat, consuetudo illa Sed. Apost. antiquior, mutata esse videtur, cum æque frequenter, aut frequentius videamus hodie indulgentias simpliciter concessas, ac, vel, quàm, cum adiectione de iniunctis. Quamuis verum arbitrer, vt not. præcedenti dicebam, indulgentiam plenam etiam hodie simpliciter concessam non comprehendere pleniorē, vel plenissimam, & ita solum deleri per eam pœnitentiā iniunctam, vel iniungendam pro peccatis confessis tantum. V. infertur indulgentiam,

18 † vel remissionem peccatorum tot dierum, vel annorum, concessam sine mentione iniunctarum pœnitentiarum, intelligendam esse de iniunctis quoad eos, qui habent eas iniunctas: quoad eos verò, qui non habent iniunctas, vel quatenus non habent, de his quæ debuissent iniungi, vel saltem de diebus, vel annis, quibus in Purgatorio manere debebant. Tum, quia res in dubio ita interpretanda est, vt valeat. l. Quoties. ff. de regul. iur. Tum, quia etiam dispositio restringibilis tantum extendenda est, quantum verborum eius proprietas patitur. l. cum lege iunct. gloss. per quam id ibi Aret. notat. ff. de test. & post eum resolut. Dec. in l. factum. §. in pœnalibus, num. 12. ff. de reg. iur. & in aliis multis locis & eruditiss. Alciat. in princ. Rubr. de verb. signif. & diximus latè in c. Arsi. de iud. & in cap. Quia in tantum. de præb. At verba illa *concedimus tot dierum indulgentiam* secundum suam propriam significationem æque comprehendunt dies iniunctos, ac non iniunctos dies in purgatorio luendos, ac alios: Ergo si, & quatenus continet iniunctos, continebit alios. VI. infertur † indulgentiam vnius anni pœnitentiæ iniunctæ lucrifactam à duobus, quorum alteri multo grauior pœnitentiæ, quàm alteri fuerat iniuncta, multo plus prodesse cæteris paribus ei, cui grauior fuerat imposita, quàm cui leuior, tam quoad futurum, quàm quoad hoc seculum. Quoad hoc quidem, quia pœnitentiæ austerior in eo peragēda ei remittitur: Quoad futurum verò, quia remittitur ei tanta pœna purgatorij, quanta per pœnitentiā illam austeram impletam fuisset sublata: quæ longe maior est, quàm quæ per pœnitentiā molliorem alterius fuisset deleta. Dixi *cæteris paribus* quia si is, cui est iniuncta leuior pœnitentiæ, haberet maiorem gratiam, secus accidere posset. Quia sicut pœnitentiæ in maiori charitate facta, est magis satisfactoria: ita eadem indulgentia vni concessa tanto est magis utilis illi, quàm alij: quanto pœnitentiæ ab eo in maiore charitate facta, fuisset magis satisfactoria; secundum Palud. in d. dist. 20. qu. 4. col. 4. VII. † infertur, per indulgentias solum condonari pœnam peccato debitam in foro Dei, vel pœnitentiæ: non autem debitam in foro exteriori. Ideoque castigari posse per iudicem secularem, & etiam ecclesiasticum in foro exteriori eum, qui indulgentiam quamlibet plenissimam est affecutus. Quoniam omnis indulgentia respicit pœnitentiā iniunctam, vel quæ iniungi potuerunt, vel debuerunt à confessario, vt ex diffinitione indulgentiæ in notab.

20 21 20. posita colligetur, & ita solum respicit forum pœnitentiæ. † At si absolu-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

tus in foro pœnitentia, castigari potest in exteriori cap. Admonere. 33. q. 2. iuncta gl. 2. & gl. 1. c. 2. de schismati. & gl. fin. cap. Gaudemus. de diuort. trad. Felin. in cap. De his. col. 2. de accusatio. post Panor. & Deci. post eos, in consil. 130. his consequens est, quod Communis tenet. s. non condonari pœnitentiam in capitulo iniunctam. Quia illa forum exterius respicit.

- 22 VIII. † infertur ampliorem esse, vt plurimum, indulgentiam dierum, vel annorum cum commemoratione iniunctionis, vel sine illa simpliciter concessam, quàm indulgentiam totidem dierum, vel annorum Purgatorij. Quoniam pœna Purgatorij, quæ relaxatur per pœnitentiam vnus diei, vel anni in hac vita sponte, & voluntariè factam, longe maior est, quàm pœna vnus diei vel anni Purgatorij coactè suscepta, secundum omnes. 1 X. † vtilissimū, & tutissimum esse iniungere, & acceptare grandes & multorum dierum, & annorum pœnitentias in hac vita peragendas: verum item esse illud Maioris, vbi supra: Non esse veri amici paruas imponere pœnitentias. Et non esse verum id, quod Pan. ait in d. c. Quod autem. de pœnit. s. cauti hominis esse, indulgentiam reseruare pro pœnitentia peccatorum non iniuncta, & facere pœnitentiam iniunctam pro peccatis, ob quæ illa iniuncta fuit. Tum, quia id non arbitror esse suæ potestatis. Tum, quia fieri potest, vt aliqua de causa non queratur ei illa indulgentia: & longe cautius est per indulgentias redimere pœnitentiam iniunctam, & postea eandem pœnitentiam, quæ iam voluntaria effecta est, vel alia opera laboriosa pro residua pœnitentia sibi debita, efficere. Quod etiam Adrian. animaduertit. X. indulgentiam concessam eis, qui se bello sacro, & subsidio terræ sanctæ recuperanda, vel conseruanda deuouere solebant, cruceque signabant, ad omnes pœnitentias tum iniungendas, tum iniunctas extendi.

XII. Notab. de miro, & infinito Christi meritum pretio.

S V M M A R I V M.

- 1 Extrauag. Vnigenitus, quæ secunda est de pœnit. tenor.
- 2 Christi sanguinis gutta vna suffecisset toti mundo redimendo: imò & minima passionum eius, nu. 3. quod cur versandum mente, nu. 4. quæ ratio tanti pretij, nu. 5.
- 6 Intellectus illius: Quod infirmum est Dei, & cetera.
- 7 Christi merita infinita, etiam secundum inuensionem, nu. 8.

XII. Principaliter inseram hic partem tenoris. Extrauag. 2. quæ incipit Vnigenitus. de pœnit. & remiss. vt ex ea. xij. notabile, & alia singularia nostro proposito necessaria colligam.

Extrauag. ij. Vnigenitus. de pœnit. & remiss.

Clem. vj.

I - *Vnigenitus. & infra.*

Christus † in ara crucis innocens immolatus, non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset: sed copiose velut quoddam profluum noscitur effudisse, ita vt à planta pedis vsque ad verticem capitis nulla sanitas inueniretur in ipso. Quantum ergo exinde, vt ne superuacua, inanis, aut superflua tantæ effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti ecclesiæ acquisiuit, volens suis thesaurizare filiis pius pater, vt sic infinitas thesaurus hominibus: quo qui vsi sunt, Dei amicitia participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum non in sudario repositum, non in agro absconditum: sed per beatum Petrum cæli clauigerum, eiusque successores, suos in terris vicarios commisit fidelibus salubriter dispensandum, & propriis, & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm specialiter (prout cum Deo expedire cognoscerent) vere pœnitentibus, & confessis misericorditer applicandum. Ad cuius quidem thesauri cumulum beatæ Dei genitricis, omnium electorum à primo iusto vsque ad vltimum merita adminiculum præstare noscuntur. De cuius consumptione, seu minutione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi, (vt prædictum est) merita, quàm pro eo quod quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum.) Et paulo interius. (Nos autem attendentes, quòd annus quinquagenarius in lege Mosaica (quam non venit dominus soluere, sed spiritualiter adimplere) iobeleus remissionis gaudij, sacerque dierum numerus, quo lege fit remissio censebatur: quodque, ipse quinquagenarius numerus in testamentis, veteri quidem, ex legis datione, nouo ex visibili Spiritus sancti in discipulos missione, per quam datur peccatorum remissio, singulariter honoratur) Et infra. (Volentesque quam plurimos huiusmodi indulgentiæ fote participes, cum pauci multorum respectu propter vitæ hominum breuitatem valeant ad annum centesimum peruenire, de fra. nos. con. prædictam concessionem indulgentiæ ex suprascriptis, & aliis iustis causis ad annum quinquagesimum duximus reducendam. Statuentes de Apostolica plenitudine potestatis, vt vniuersi fideles, qui verè pœnitentes, & confessi in anno à Natiuitate eiusdem millesimo trecentesimo & quinquagesimo proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundem Petri & Pauli Apostolorum Basilicas, Lateranensem ecclesiam) & infra (modo prædicto visitauerint: plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequantur): Et infra. (Adiicientes vt ij etiam, qui pro ea consequenda ad easdem basilicas, & ecclesiam accedant, post iter arreptum impediti legitimè, quominus ad urbem illo anno valeant peruenire, aut in via vel dierum pretaxato numero non completo, in dicta vrbe decesserint,

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

vere pœnitentes vt præmittitur, & confessi eandem indulgentiam consequantur.

Advertendum primo, non videri esse hanc Extrauagantem, vel tenorem eius, illam copiam bullæ Clementis quam dicit esse apocripham Anto. 1. part. tit. 10. c. 3. §. 6. Qui hæc non leuia, & dissona stylo Romano continet, vt ille ait illam continere, sed grauissima, & consonantissima illi.

Ex ea igitur colligo pro 12. notabili tria singularia, quæ nullibi adeo inueniuntur expressa. Primum † quod effusio vnius tantum guttæ sanguinis Christi suffecisset pro redemptione totius generis humani. Et ita hic est casus singularis pro Cald. communiter recepto in repet. c. Nostro. col. 5. de pœnit. & re. & pro Thom. qui communiter receptus in 3. parte q. 46. art. 5. ad 3. † dixit, quod minima passionum, quas ille sustinuit, ad id suffecisset, quoad sufficientiam, licet quoad convenientiam siue redundantiam, omne genus earum sustinuerit, vt mira breuitate demonstrat in corpore eiusdem articuli, † quod nunquam non deberemus animo versare, vt magis, ac magis bene afficeremur ei, qui, quo nostrum in se magis excitaret amorem, pro redemptione nostra non solum iustum pretium, non solum duplum vel centuplum: sed sine vlla proportionem maius, & infinitum præstitit. Ob quam & alias iustas rationes idem Thomas in d. qu. 46. art. 3. concludit, modum omnium redimendi genus hominum convenientissimum fuisse passionem eo modo, quo eam ille subiit. Alterum singulare, quod ex ead. Extrauag. & illis verbis *propter vnionem* ad verbum colligitur, est ratio, † quare vnius tantum guttæ sanguinis effusio tanti valoris fuit. Est etenim, quod illa effusio propter vnionem humanitatis cum diuinitate, est operatio diuinæ, & infinitæ personæ, & ita hic rursus est casus singularis pro Thoma communiter recepto, & dicente in 3. parte q. 48. art. fin. ad primum, quod passio Christi relata ad Christi carnem congruit infirmitati assumptæ. Relata verò ad diuinitatem, consequitur ex ea infinitam virtutem, secundum illud 1. ad Corin. 1. Quod † infirmum est Dei fortius est hominibus. Quia scilicet ipsa infirmitas Christi, in quantum est Dei, habet virtutem excedentem omnem virtutem humanam. Tertium singulare, quod ex eadem Extrauag. colligitur, † est, meritum Christi fuisse infinitum. Id enim significant illa verba *infinitus thesaurus*, & illa alia *propter infinita Christi merita*. Quod etiam asseuerauit Thomas communiter receptus in 3. sententiarum distinct. 19. Infinitum, inquam, primo ratione personæ merentis: quippe quæ Deus verus erat: licet secundum humanitatem, quæ creatura est, id mereretur. Deinde ratione Dei acceptantis. Quia Deus illud meritum pro infinitis acceptauit, secundum omnium mentem in d. distinct. 19. † Postremo secundum Iohannem Maior ibidem, etiam ratione intensiōis meriti, quia fuit infinitè intensum. Ex quibus omnibus consequitur, verum esse id, quod Palud. in 4. distinct. 20. quæst. 4. colom. 3. & Anton. 1. parte titu. 10. cap. 3. §. 1. asseuerant, nempe passionem Christi valoris infiniti fuisse, tam quoad vim satisfactoriam, quam quoad meritoriam.

XIII. Notabile de indulgentiarū thesauro, & meritis Christi, & sanctorum, vnde conflatur ille.

S V M M A R I A.

- 1 *Indulgentiarum thesaurus quid, & vnde.*
- 2 *Sacramentorum doctrinam ecclesia Romana tenendam.*
- 3 *Actus meritorius meretur, & satisfacit pro agente, vel alio diuersa ratione, num. 4.*
- 5 *Meretur nemo alij gratiam de condigno, excepto Christo, qui à sua conceptione eam omnibus seruandis meruit, nu. 6.*
- 7 *Satisfacit alius pro alio de condigno.*
- 8 *Maria virgo immunis à peccato, etiam originali, & quatuor sanctorum genera, num. 9.*
- 10 *Christus gloriam sui corporis, non autem animæ sibi meruit, quam tamen infinitis aliis meruit quoad sufficientiam: & ita nunquam condignè remunerabitur, neque ob id iniuriam patitur, nu. 11.*
- 12 *Merita sanctorum remunerata ultra condignum, quoad vim merendi, non autem quoad vim satisfaciendi, nec ob id Deus iniurius eis, n. 13.*
- 14 *Christo, & sanctis fuisse mentem satisfaciendi pro aliis.*

- 1 XIII. Principaliter colligo ex dicta Extr. in 12. notab. relata, aliud singularissimum, nempe, merita Christi, & sanctorum quatenus sunt satisfactoria esse thesaurum indulgentiarū ecclesiæ. Vnde Prælati eius sumunt, quo poenas, quas relaxant compensent: & quidem ad huius notabilis confirmationem satis superque sufficit hæc Extr. arg. cap. In canonicis 19. dist. cum præsertim contineat doctrinam sacramentorum scilicet tertie partis sacramenti poenitentiae, quæ est satisfactio secundum Tho. receptum in 3. part. q. 90. art. 1. * quod esse
- 2 de fide Catholica declarauit Consil. Triid. sess. 14. cap. 3. can. 4. * & à doctrina sacramentorum ecclesiæ Romanæ non licet discedere cap. Ad abolendam de heret. Quamobrem non abs re Tho. à Vio in lib. de thesauro indulg. q. 1. illam Extr. in hoc magnificauit, licet in lib. alio de indulgent. q. 3. eam non citasset.
- 3 Monstratur tamen & secundo veritas huius not. ea ratione, quod eodem actu quis potest pro seipso mereri præmium, & pro quouis altero satisfacere, absque vlllo sui præmij dispendio, argumento cap. 32. Exod. quatenus ex eo colligitur: Moysen sua illa seruati oratione, qua Deum orabat, vt populo parceret, aut se de libro vitæ deleteret, & sibi præmium quaesisset, & populo poenæ remissionem impetrasset: argumen. item cap. 4. Leuit. quatenus per illa verba *sacerdote orante propitius erit ei dominus* significat sacerdotem rectè oratè non solam sibi præmium: sed etiam populo poenæ remissionem impetrare. Quid enim aliud est eo loco Deum eis propitium esse, quàm eum non nihil ex poena

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

peccatis debita remittere? Probatum & idem factum Andree Apostol. qui pro presbytero toto suae vitae prioris tempore scortis dedito, non prius cessauit orare, & se ieiuniis, & lachrymis affligere, quam diuinitus intellexisset condonata fuisse illi sua peccata. Probatum & per cap. 1. 26. q. 7. & per cap. Animae 13. q. 2. cum eorum similibus quatenus docent eod. actu, & mereri posse quem sibi gratiam siue gratiae augmentum & alteri etiam mortuo poenae in purgatorio purgandae condonationem. Demonstratur, & eo, quod dominus Iesus Christus pro peccatoribus sanguinem suum fudit, & acerbissimam perpessus est mortem, ut nobis peccata remitterentur, nec tamen ob id suae passionis praemio frustratus est ipse. Nam propter hoc Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, ad Philip. 2. Comprobatur & eo, quod meritum, & satisfactio non tam re, quam ratione differunt. † Quoniam omne opus bonum factum ab eo, qui charitatem habet est meritorium, & satisfactorium. Meritorium quidem ea ratione, qua est bonum, & quis pro illo mereatur beatitudinem: satisfactorium autem, qua est poenale, & per illud quis patitur poenam, Et licet quatenus est meritorium non excedat personam merentis, eo, † quod nullus potest mereri feliciter aeternam alteri, saltem de condigno, secundum Thom. receptum 1. Sec. q. 114. artic. 6. excepto Christo, cui soli data fuit gratia capitalis, seu vniuersalis, quae ob sui eminentiam in alios tanquam in membra deriuaretur, secundum eum receptum 3. parte q. 8. artic. 7. & 6. & ideo † meruit eam aliis omnibus seruandis, secundum eund. 3. parte q. 48. artic. 1. Iam inde à sua ineffabili conceptione, secundum eund. ibidem ad 2. & q. 34. artic. 3. Licet inquam opus ex charitate procedens, quatenus est meritorium beatitudinis de condigno, non excedat personam merentis: quatenus tamen est satisfactorium etiam de condigno, eam excedit. † Potest enim vnus pro alio satisfacere, ut antea probabam. Et ita non solum merita Christi poenalissima: sed etiam multa aliorum, qui vel nullas culpas habuerunt, vel ultra poenas eis debitas passi sunt, manent, ut quidam vocant, irremunerata quatenus sunt satisfactoria: hoc est, non sortita effectum, quoad virtutem illam satisfaciendi. Demonstratur, & eo quod quamquam nemo sit, cui non cumulatus praemium in caelo Deus largiatur, quam hic in terris ipse meruit: innumeri tamen sunt, qui longe grauiores arumnas pertulerunt, quam ad suorum suffecissent delictorum expiationem. Quorum prima est † gloriosa Christi genitrix, quae nauo quouis & labe caruit, tam originalis, quam actualis peccati, quaeque innumeras, & eadem acerbissimas perpessa fuit molestias †. Secundi ab ea sunt, qui lethalibus noxiis caruisse creduntur, ut Ioanes Christi praecursor, & Hieremias. Tertium locum obtinent plurimi, qui nunquam post baptismi gratiam culpam admiserunt mortiferam. Quarti sunt qui post condonata eis peccata mortifera, & debitam pro eis satisfactionem factam, clades, & calamitates immensas, & absque numero sunt perpessi. Quorum acta quatenus meritoria fuerunt, non solum iustum: sed longe maius recepisse, ut non est negandum: ita confitendum est ea, quatenus fuerunt satisfactoria non esse suum sortita effectum, & ita ecclesiae omnium pie matris relicta, ut ea in thesauro suo habeat: Vnde pro aliorum suorum filiorum debita poena satisfaciatur. Non ebitat, quod Franciscus Mayronis dicebat nulla esse

esse Christi merita, quæ non essent plenè remunerata, iuxta illud Paul. Ad Philip. 2. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen. Respõderi enim potest primo, id longe falsissimum esse.

10 † Quia licet ille sibi solam corporis exaltationem meruisset, eamque longe amplissimam recepit, vt Apostolus testatur in d. cap. 2. ad Philipp. & licet (ux animæ summam illam beatitudinem minime prius saltem tempore miruisset: sed gratis sine tali merito suo datam accepisset: aliis tamen infinito meruit, cum corporis, tum animæ beatitudinem, quoad sufficientiam, quam nunquam recipiet. Meruit & eandem electis suis, quotquod fuerunt, & in finem vsque mundi erunt, quoad sufficientiam, & efficientiam quam tamen nondum in eis recepit, vt colligitur ex Thoma communiter recepto in 3. dist. 18. & dist. 19. q. 1. artic. 1. & q. 2. & 3. parte q. 34. ad finem: ad primum & latius q. 49. artic. 6. Secundo & clarius respondeo, quod licet merita Christi, quatenus erant meritoria essent remunerata: non sunt tamen omnino: neque vnquam erunt qua parte erant satisfactoria. Quoniam infinita erant, vt in præcedenti notab.

11 colligebamus. Neque † vlla iniuria fit Christo Opt. Max. quòd sua infinita merita non remunerentur infinite: quoniam scienti, & consentienti non fit iniuria, neque dolus, & ipse prudens vt ita fieret, voluit. Non obstat etiam, †

12 quòd opera sanctorum remunerata sunt etiam vltra condignum, quia id verum est ea parte, qua fuere meritoria gratiæ & gloriæ: non tamen ea, qua fuerunt satisfactoria, qualia fuisse demonstratum est. † Neque vlla fit eis in hoc iniuria plusquam Christo. Tum, quia nihil ex eo deperit: quandoquidem neque altior eis gradus, neque citius eis gloria ob id reddenda erat. Tum, quia gaudent sese capiti suo in hoc conformare. Non obstat etiam dicere, † quòd

13 neque Christus, neque sancti eius habuerunt intentionem satisfaciendi pro aliis, neque applicauerunt opera sua debitis aliorum soluendis. Et quòd opus vnus satisfactorium non satisfacit pro alio sine intentione mentis ad illud. Non inquam obstat: quoniam falsum est assumptum, quoad ipsum quidem Christum. Quia ipse passus est pro nobis 1. Pet. 2. quoad sanctos item eius: quia mens eorum fuit, pati pro nobis, quatenus debita eorum suis passionibus non egerent, iuxta illud Apost. ad Col. 1. *Adimpleo ea, qua defunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia* quò palam significat, diuinam prouidentiam disposuisse, vt passiones aliqua sanctorum spectarent ad complementum passionum Christi pro corpore eius, quod est ecclesia: & hanc diuinam ordinationem sanctos suis passionibus superabundantibus adimpleuisse. Offerit se: amen hic replicatio fortis ex argumento, quod in calce notabilis sequentis soluitur. Non obstat prædictis quod moderni

14 Medinen. qui post nos scripserunt, late secuti alios affirmant, in tract. de indulg. disp. 8. cap. 45. quod non omnia opera meritoria, sed tantum poenalia & afflictiua sunt satisfactoria. Tum, quia vt nulla sunt opera meritoria quamlibet penosa, quæ non habeant aliquam consolationem adiunctam iux. illud Paul. 2. Cor. 1. *Qui consolatur nos, in omni tribulatione adeo* quod Thom. in 4. dist. 15. q. 1. artic. 1. questione 1. dixerit. Opera etiam poenalia tanto esse suauiora, quanto ex maiori charitate procedunt per illud 1. Ioh. 4. (Charitas poenam non habet) ita nulla sunt adeo suauia quæ non habeant

Commen. De lobeleo & Indulgen.

aliquem laborem & difficultatem admixtam, omnia enim sunt bona & actus boni virtutum * vt post alios diximus in Manu. Confess. prælud. 7. * & consequenter laboriosa & difficilia quia omnis actus virtutis quamlibet suauis, est laboriosus & difficilis, nam virtus circa difficile versatur vt ait Aristot. recept. Ethic. 5. cap. 3. & merito quia constare debet ex causa integra secundum eundem & Dionys. in 4. cap. de diuin. nomin. & subinde ex obseruantia omnium circumstantiarum quæ sine aliquo labore, cura, & difficultate, non fit, & ita hoc respectu affligit animam, licet alio vel alio consoletur & recreet. Tum, quia oratio quæ solet esse opus suauissimum est tertium genus operum satisfactoriorum secundum Thom. & omnes alios vbi supra Tum quia grauissime de more Thom. in eod. art. quæst. 3. respondendo ad argumentum propositum ad probandum orationem non esse satisfactoriam, sic ait. Quælibet oratio habet rationem satisfactionis, quia quamuis habeat suauitatem spiritus, tamen habet afflictionem carnis, quia vt dicit Greg. super Ezech. homil. 15. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur procul dubio fortitudo carnis: vnde & neruus femoris Iacob ex Lucta angeli emarcuisse dicitur in Gen. c. 32.

XIIII. Not. de indulgentiarum thesauri dispensatione sine sacramenti applicatione.

S V M M A R I A.

- 1 *Indulgentiarum Thesaurum esse dispensabilem per prelatos, etiam sine sacramenti applicatione.*
- 2 *Dispensatio thesauri prædicti aliter fit per sacramentum, aliter per indulgentiam.*
- 3 *Ecclesia boni aliter, quam per sacramenta communicabilia dispensari posse sine sacramento.*
- 4 *Merita sanctorum, quatenus satisfactoria, sine sacramento communicari posse.*
- 5 *Intellectus illius: Quo duncumque solueris, &c.*
- 6 *Sacramenti effectum sine sacramento dare solius Christi.*
- 7 *Merita Christi quoad vim merendi cur non applicentur sine sacramento, quoad vim vero satisfaciendi sic.*
- 8 *Purgatorium non esse, cur non concludat infinitas huius thesauri applicationi penitentibus.*

XIIII. Principaliter noto in prædicta Extrauaganti Vnigenitus in duodecimo notabili relata, quinque alia singularia nusquam alibi sit expressa. † Primum quidem, thesaurum satisfactionum Christi, & sanctorum, quam in præcedenti notabili diximus haberi ab ecclesia, esse dispensabilem. Alterum

Alterum, eius dispensatorem esse Rom. Pont. Petri successorem. Tertium, dispensari posse per eum particulariter vni vel alteri, & generaliter multis, vel omnibus. Quartum, dispensari posse aliquando pro totius pœnæ temporalis, aliquando pro partis eius remissione. Quintum, hanc dispensationem fieri posse per Papam, etiam sine sacramenti applicatione. Priora enim quatuor expresse habet tex. Quintum autem idemque postremum fuit ex quatuor prædictis. Dispensatio enim, quæ fit per sacramenti applicationem raro fit per Papam, & nunquam generaliter: sed singulariter ei, cui sacramentum illud ipse ministrat. At huius thesauri dispensatio, frequentissime fit per eum, & fieri potest generaliter multis, & omnibus, vt textus habet: Ergo aliter fit, quàm

2 per sacramenti applicationem. † Secundo, idem probatur eo quòd quantitas dispensationis huius thesauri, quæ per applicationem sacramenti fit, non pendet à voluntate applicantis, vt. s. huic fiat maior, illi minor: sed à voluntate Dei, & quantitate contritionis, vel alterius satisfactionis, quæ ab applicante sacramentum imponitur pœnitenti, iuxta mentem c. Quem pœnitet, quod proxime sequitur infra eo, in versu. Ipsi enim sacerdotes: & mentem omnium in 4. sententia. dist. 10. III. facit, quod Thom. à Vio de indulg. q. 4. testatur ita fuisse à Leone 10. declaratum. Qui tunc, vt arbitror, non satis meminit hanc Extravag. Cuius tamen auctoritatem magnificat ad aliud propositum, de thesauro indulg. q. 1. IIII. probatur eo, quòd vniuersa ecclesia id declarauit factò, & Papæ, & aliorum episcoporum passim concedentium sine applicatione sacramenti indulgentias, per quas non solum condonatur obligatio exequendi pœnitentiam iniunctam: sed etiam remittitur pœna purgatorij per cuiusmodi pœnitentiæ executionem remittenda. Quod tamen nulla ratione alia defendi potest, quàm quia de hoc thesauro satisfactionum inexhausto desumunt tantum, quantum ad compensandum illas pœnas, quas relaxant, opus est. V. facit ratio Thomæ à Vio, quæ confirmas hoc notab. simul ea, quæ illi opponi possunt

3 dissoluit, scilicet † quòd communia præsentis ecclesiæ bona, aliter quàm per sacramenta communicabilia, dispensari possunt à præsidente ecclesiæ, etiam aliter, quàm per sacramenta communicabilia, dispensari possunt à præsidente ecclesiæ, etiam aliter, quàm per sacramenta: & merita Christi, † & sanctorum, quatenus sunt satisfactoria, sunt cõmunia bona præsentis ecclesiæ, communicabilia aliter, quàm per sacramenta. Quoniam hæc eadem bona potuissent, si voluissent, sancti communicare aliter, quàm per viam sacramenti aliis membris ecclesiæ in particulari, vt probat. c. 1. 26. qu. 7. per quod illud affirmat Richardus cum omnibus in 4. dist. 20. art. 1. q. 3. probat. & c. Animæ 13. q. 2. V I. fa

4 cit illud Math. 16. translatum in c. Quodcunque 24. q. 1. s. † quodcunque solueris super terram, erit solutum & in caelis, etiam si respondeatur illud intelligendum esse procedere, quâdo soluitur eo modo, quo est solubile. Quoniam cum pœna temporalis pro actuali peccato debita sit solubilis, & per sacramentum, & per alienam satisfactionem sine sacramento applicatam, infertur quòd huius pœna potest à Papa solui, non solum per sacramentum: sed etiam per alienam satisfactionem sine sacramento applicatam.

6 Non obstat, quòd dare effectum sacramenti sine sacramento, pertinet ad præcellentem Christi potestatem, quam nulli alij communicauit, secundum

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

Thom. communiter in hoc receptum 3. parte q. 64. art. 3. & 4. & in 4. dist. 5. qua. & 2. Quoniam id verum est de toto effectu sacramenti, & de principali eius parte. scilicet remissione maculae, siue, vt aiunt, culpa peccati, vel poenae aeternae, non autem de remissione poenae temporalis, quam constat multis aliis operibus propriis, & alienis condonari posse per praedicta.

- 7 Non obstat etiam, † quod qua ratione merita Christi quoad vim merendi non possunt applicari à ministris eius alicui, nisi per sacramenta: eadem quoque non deberet applicari, quoad vim satisfaciendi. Quoniam merita quoad vim merendi de condigno, non sunt communicabilia suapte natura: quoad vero vim satisfaciendi sic. Et ideo dominus Iesus sua diuina sapientia statuit sua sola merita, quae sunt infinita, vt hic textus habet, facere communicabilia, quoad vim merendi per sacramentorum applicationem tantum, & non alias, quae misericordissima eius in nos benignitas fuit: quoad vim vero satisfaciendi voluit esse communicabilia, per eius ministros sine illa sacramenti applicatione. Quemadmodum, & suorum seruorum merita quoad hanc vim per ipsosmet communicari possunt, vt praedictum est. Offert se tamen hic replicatio fortis, de qua etiam in fine notabilis praecedentis memini, scilicet quod haec videtur consequi, nullum esse purgatorium, & nihil post veram contritionem relinqui puniendum, etiam poena temporaria. † Quoniam si is thesaurus est infinitus, & continet infinitum satisfaciendi valorem, vt in duodecimo notabili diximus, & tam Christus, quam sancti, qui eum lucrifecerunt, voluerunt, vt satisfactiones, quae illis superfluerent, solutioni debitorum suorum membrorum & fratrum cederent, & ea sua compensatione tollerent, vt in fine praecedentis notabilis dicebamus: & possunt etiam, sine sacramenti applicatione applicari: consequens profecto videtur, omnia omnium peccatorum debita simul, ac ipsi iustificantur, etiam quoad temporariam poenam soluta. Quandoquidem necesse est, vt infinitum pretium solutioni, & compensationi eorum, quae finita sunt, applicatum, ea ipso iure soluat, argum. l. fin. C. de compensatio. Haec tamen replicatio solui potest respondendo, quod sicut merita Christi quoad vim merendi licet sint infinita, finite tamen voluit nobis applicari: ita etiam merita eius, quae etiam quoad vim satisfaciendi sunt infinita, finite tamen voluit ea satisfactioni peccatorum applicari, licet latius quam quoad vim merendi. Quoniam quo ad hanc neque applicari possunt nisi per sacramenta, neque per illa nisi quoad partem certam iam à diuina voluntate determinatam, quoad vim tamen satisfaciendi, voluit ea posse applicari etiam sine sacramentis, & quoad quantitatem, quae dispensatori eorum videbitur, modo id rationabili de causa faciat. Quorum omnium iustissima est ratio, quandoquidem vis illa merendi longe pretiosior est: quam vis satisfaciendi, & ideo parcius est largienda. Nec vis illa satisfaciendi, adeo vilis putanda est, vt passim, & omnibus, & sine iusta causa pro libito humano sine stundenda. Adeo omnia quae à Deo sunt, ordinata sunt, ad Rom. 13. & Extragag. Vnam sanctam, de maior. & obed.

XV. Notab. de causa indulgentiæ, quæ & quanta esse debeat.

S Y M M A R I A.

1. Indulgentia sine causa nihil valet, sicut nec relaxatio voti, nec iuramenti, nu. 2. neque cum causa, quatenus eam excedit, nu. 3. & nu. 13.

4. Indulgentia intra metas concessionis alij maior, alij minor queritur, licet multi contra, nu. 5. quorum septem rationes, nu. 6. sed profundius alij pro, nu. 7.

8. Indulg. causa ut sit sufficiens, licet non æquipollens.

9. Indulgentia magna pro re leui concessa excusatio, & declaratio noua, & singularis, quæ magis explicatur, nu. 14.

10. Dispensatio honorum ecclesie spiritualium, & temporalium concessa Papa, quadruplicis generis.

11. Pœnitentia ininuicta relaxatio, à Papa sine causa tenet.

12. Pœnitentia debita duplex.

13. Causa indulg. sic impleta maior, sic impleta minor.

16. Indulgentia magna pro re leui cur utilis, & qualiter temperanda, nu. 17.

18. Indulgentia denunciatores qui reprehendendi.

19. Indulgentia quæ, quolibet die: sed non qualibet hora queritur.

XV. Principaliter colligo ex prædicta Extrauag. in d. notab. xij. transcrip-
ta, aliud singulare. si ¶ non vanè: sed ob causam rationabilem esse conceden-
dam indulgentiam. Habet enim contextus, Christum commisisse thesaurum
indulgentiarum prædictum dispensandum per Petrum, & eius successores
propriis, & rationabilibus de causis: Facit & Extrauag. 1. in 7. notabili supra
transcripta, quæ in versic. *Ut autem expressit* causam concedendi indulgen-
tiam anno centesimo, & in §. Statuentes duplo plures visitationes ecclesiarum
intendit Romanis, quàm aliis exteris, ut laborem eorum satis sufficientem fa-
ceret ad querendas indulgentias, quas alij longiore peregrinatione essent
merituri. Quæ etiam in hac Extrauag. Vnigenitus. versic. Statuentes, repetun-
tur. Facit. e. Cum ex eo. de pœnit. & remiss. quatenus indiscretas indulgentias
damnat. Et ¶ quod relaxatio voti sine iusta causa facta, est nulla: secundum gl.
singul. c. Non est. de voto. Relaxatio item iuramenti secundum gloss. c. Quan-
to. de iureiuran. vbi latè diximus. Et quod potestas concessa est prælatis in ædi-
ficationem, non in destructionem. 2. ad Corinth. 10. quod prælati non sunt do-
mini thesauri prædicti: sed solum dispensatores, ut hæc ipsa Extra. exprimit. Et
quod dispensatio honorum temporalium ecclesie à Papa sine vlla causa pro sua
sola voluntate facta, est nulla, etiam si eorum possessionem in alium transfe-
rat, arg. c. Non liceat Papa. 12. q. 2. in cuius Cõment. tractando de spoliis cleri-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

corum latius hoc nuper declarauimus §.2. nu. 2. & 7. & §.3. nu. 8. & 9.

- 3 Amplio hoc † not. procedere, non solum in indulgentia sine vlla causa concessa: sed etiam in concessa cum causa iusta quidem ad aliquam indulgentiam concedendam: sed non ad tantam. Quia quoad partem illam, quæ causam excedit: non valebit quiequam, vt affirmat Augustinus ab Ancona. de potest. eccl. q. 32. & 29. art. 4. & Fel. in sermon. indulg. col. 3. & Gabriel. super Canon. miss. lectio. 57. P. & latius Adrianus. de indulg. fol. 2. versic. Secunda conclusio. & Maior in 4. dist. 20. q. 2. col. 4. & Thomas de Vio in q. 1. de cas. indulg. & in tractat. de indul. c. 8. Quod confirmatur. Tum, per hanc Extrauag. & prædicta. Tum, quia Innoc. cum quo omnes transeunt in d. c. Quod autem. de pœnit. id
- 4 sentit, quatenus, nu. 2. ait † de indulgentia generaliter ob aliquid concessa, alterum plus, & alterum minus intra metam à prælato cõcessam querere posse, prout alter vel plus dat, vel plus laborat, vel maioribus periculis se obicit, vel deuotius ad ipsum, quàm alter accedit. Pro quo videtur casus à nemine in hoc citatus, in d. Extrauag. 1. in illis verbis: *Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicam ipsam amplius, & deuotius frequentabit.* Tum, quia idem iuris est de parte, quoad partem, quod de toto, quoad totum. l. Quæ de tota. ff. de rei vendic. c. Pastoralis. §. Item cum totum. de offic. deleg. At indulgentia sine vlla causa concessa, tota est nulla, vt omnes ferè sentiunt: Ergo indulgentia concessa ob causam, quæ tamen non sufficit ad totam, sed ad partem illius concedendam, erit nulla, quoad aliam partem, quæ causam excedit. Contra tamen hæc omnia facit, quòd contrarium, † scilicet cõcessionem indulgentiæ, sine sufficienti causa factam, quoad totam valere, licet eam concedens peccet, tenere videtur Diuus Anton. 1. part. tit. 10. c. 3. §. 1. & affirmat Dionysius in 4. dist. 20. q. 3. col. 4. & Ioh. Tabien. verbo, Indulgentia. §. 10. tribuens id diuo Thomæ: & glo. magna Extrauag. prædictæ. 1. supra eo. col. 2. clarè significat, eam causam, quæ sufficit ad concedendam indulgentiam aliquam magnam, sufficere quoque ad concedendam maiorem. II. facit, † quòd si causa sufficiens requireretur, consequeretur, indulgentiam nihil profuturam esse. Quippe cuius causa sola sine illa sufficeret ad delendam pœnam temporalem, ad cuius deletionem applicatur indulgentia. III. quòd pro ead. causa sæpe Papa concedit minorem, & maiorẽ indulgentiam. IIII. quòd Thom. in 4. dist. 20. dixit, indulgentiæ causam, & rationem non exigi ad metiendum indulgentiam. V. quòd sæpe Papa concedit indulgentiam plenariam pro visitatione sola alicuius ecclesiæ, facta cum manuum adiutricum porrectione: Imò & pro sola visitatione, etiam sine vllius rei oblatione. In die item sancto Palchæ, facta benedictione à Papa super platea S. Petri, duo Cardinales pronuntiant indulgentiam plenariam omnibus præsentibus, testante id Thom. de Vio Cardinali * quòd & nos factum sub fœ. rec. Pio V. & à S. D. N. Greg. XIII. posteaquam senes ad urbem venimus, vidimus * & nos globulos ligneos à summis Pontificibus ita benedictos, vt qui aliquem eorum tenens in manu, orationem dominicam pro anima quapiam Purgatorij diceret, eam ab eo liberaret. Passim item per diplomata, quæ confessionalia appellant, concedi videas omnes indulgentias omnium stationum Romanarum visitanti tres ecclesias, vel tria altaria, sine vlla pœcum pronuntiandarum præscriptione.

Passim

Passim item tota Castella, cum sibi annexis regnis suscipit nostra ætate diplomata, quibus cuiunque etiam quantumlibet diuiti, & magno principi binos numos argenteos in Turchas, vel sarracenos danti, plenaria indulgentia peccatorum, cum multis alijs facultatibus conceditur. Aut ergo decipit nos ecclesia Romana (quod non est dicendum) aut leui, & leuissima de causa concedi potest indulgentia omnium grauissima. V I. facit, quod dispensatio thesauri spiritualis ecclesiæ perinde videtur Papæ commissa, ac aliorum ministeriorum. At dispensatio aliorum ministeriorum etiam si male, ac sine causa fiat, valet tamen. Is enim, quem Papa etiam indignè efficit presbyterum, diaconum, vel subdiaconum, presbyter est diaconus, aut subdiaconus: & is, quem indignè Episcopum, Abbatem, vel Priorem constituit, vere, vt plurimum est Episcopus, Abbas, aut Prior: licet in eo Papa peccet. V I I. quod pœnitentiarum iniunctio, quæ fit à sacerdote post cõfessionem sacramentalem, ex dispositione humana, & non diuina debetur: ergo sublatio obligationis implendi eam, etiam si male fiat à Roma. Ponti. valebit tamen, arg. c. Proposuit de concess. præben. & l. Princeps ff. de leg. & notatorum in c. i. de constituit.

- 7 Ad horum primum respondeo, † multo plures, & firmitus, & firmitioribus fundamentis tenere nostrum hoc notabile cum ampliacione sua, quàm contrarium. Ad 2. sequutus mentem Adriani, & Caiet. respondeo, † quod ad indulgentiam concedendam non requiritur causa æquipollens: sed sufficiens, verbi gratia, quoad concedendam indulgentiam viginti dierum non oportet interuenire talem causam, quæ per se mereatur tantam remissionem pœnæ, quantam pœnitentia 20. dierum mereretur: sed alia minor, quæ sit iusta causa, quare prælatus pro ea 20. dierum pœnitentiam relaxet. Quanto autem minor sufficiat, & quanto minor non sufficiat, Deum solum omniscium scire arbitror. Sicut & quæ sit sufficiens, & adæquata pœnitentia ad condonandam pœnam temporalem debitam peccato mortali condonato, solus ipse nouit, scientia inquam certissima, probabili enim opinione arbitrari potest etiam qui concedit eam, sicut & confessarij arbitrabantur pœnitentias magis olim quam ætate nostra, in qua pauci sic arbitratas æquo animo (quæ fragilitas nostra est) susciperent iux. illud Pelag. in cap. fraternitatis 34. dist. *defectus nostri temporis quibus non solum merita sed corpora ipsa hominum defecerunt, distributionis illius non patitur manere censuram.* * Ad I I. concedo, Papam sæpe pro eod. opere maiorem, & minorem concedere indulgentiam: sed nego ex eo inferri quicquam contra nos, qui non negamus, minorem indulgentiam rectè concedi posse pro causa merente maiorem. Ad I I I. respondeo, quod † mens Papæ concedentis grauissimas, & maximas indulgentias pro lenibus, & paruis rebus, non est, vt quicunque illa quoquomodo fecerit, totam illam indulgentiam quærat: sed quod intra metam indulgentiæ illius quærat tantam, ad quantum concedendum implementum illius paruæ rei sufficiet: ita, quod licet vulgaris impletio illius rei leuis, & paruæ, non sit causa tantæ indulgentiæ, tamen cum tanta peccatorum contritione, & tanta in Deum reuerentia, & tanto charitatis seruore posset illam rem paruam facere, quod efficeret iustam causam indulgentiæ tantæ sibi concedendæ. Quæ responsio plurimum quadrat verbis, & menti Inno. in d. c. Quod autem pro ampliacione

huius notab. supra relati: verbis item, & menti Extrav. de pœn. pro eod. ibi-
dem citate, vt in illatio. 6. 7. 8. & 9. demonstrabo. Ad V. pro illius dissolutione
præmitto, Papæ quidem omnium, & aliis prælatis aliquorum spiritualium, &
temporalium dispensationem esse concessam, & non dominium, saltem ple-
num, iuxta illud Apostoli *Dispensatio mihi credita est* * quod non solum esse
verum sed & de fide probat cap. 1. de reform. sess. 28. Concil. Trid. quod nos la-
te comprobamus in Apologia lib. de re dit. in ca. vlti. 16. q. 1. in quæst. 1. non. 26.
28. & 38. & 39. Sed illam dispensationem non esse in omnibus suæ potestati
subiectis eiusdem naturæ. Quoniam sunt quædam, quorum dispensatio bene,
vel malè facta ipso iure tenet, licet mala sit: qualis est dispensatio ordinum,
beneficiorum, & legum humanarum, quæ vt plurimum, licet fieri non debeat,
facta tamen tenet, argu. eorum, quæ habentur in titu. de eo, qui furt. ord. susce-
pit. titu. de biga. & seruis non ordinand. & cap. Graue. de præbend. & eorum,
quæ latè ibi diximus: & eorum, quæ ponit vterque Thomas in 1. Secun. quæst.
95. & in 2. Secun. quæstio. 88. arti. 12. & tertius in Commen. de spol. cap. Non li-
ceat. 12. quæstio. 1. §. 3. numc. 8. & 9. Sunt autem alia, quorum mala dispensatio
ipso iure non tenet, licet aliquem aliquando effectum sortiantur. Qualis est
dispensatio bonorum temporalium ecclesiæ, quoad alienationem saltem,
quæ si mala est, ob defectum saltem causæ, non valet ipso iure. cap. Sine excep-
tione. cum ei annotatis. 12. quæstio. 2. potest tamen habere aliquem effectum
facti, quia possessio vera, licet fortè iniusta, in eum, cui fit, transibit, argu. l. 1. §.
Si vir. ff. de acquiren. possessio. Sunt alia, quorum mala dispensatio, nec ipso
iure valet, neque vllum facti sortitur effectum. Qualis est dispensatio mala
voti, & absolutio iuramenti, & dispensatio huius thesauri spiritualis, quæ si
malè sunt saltem ex defectu causæ veræ, non tenent ipso iure, & vix aliquem
facti effectum sortiantur, nisi fortè quoad forum exterius. Quæ autem sint
illa, quorum dispensatio etiam mala teneat, & quæ, quorum dispensa-
tio mala non teneat? ex campo iuris diuini, & humani declarantis illud de-
cerpendum est. Ad argu. ergo in forma respondeo, concedendo dispensatio-
nem quidem ordinum, beneficiorum, & multorum aliorum, etiam sine iusta
causa factam, vt plurimum tenere: non autem dispensationem thesauri, iuxta
proxime dicta.

11 Ad V. I. concedo, quod † sublatio pœnitentiæ à sacerdote post confessio-
nem sacramentalem in iudicæ, etiam sine causa facta à Roma. Ponti. valet,
dato, quod sit mala, adeò, quod pœnitens non tenebitur eam implere. Nego
tamen ob id ei condonari pœnam temporalem, ad quam iure diuino tenetur.
Et ita concedo, posse quidem Papam, etiam sine vlla causa concedere indul-
gentiam, qua obligationem implendi pœnitentiam iniunctam tollat: non ta-
men, qua pœnam Dei iudicio ei taxatam condonet. Quia humana potestate
constituta, licet si bene constituta sunt, non debeant sine iusta causa destrui, &
tollitamen destructio, & sublatio facta per Papam tenet. c. Proposuit de con-
cess. præbend. l. Princeps ff. de leg. cum tamen diuino iure constituta nequeant
ita dissolui per prædicta.

12 Ex his omnibus inferitur primo quidem, † duplicem esse pœnam, vel pœ-
nitentiam debitam à pœnitente. Alteram, quam arbitrio Dei, & iure naturali
taxatam

taxatam subire debet. Alteram, quam arbitrio sacerdotis, humano iure taxatam debet. I. I. nullas indulgentias debere concedi à Roman. Pontifici, vel alio prælato absque vlla causa rationabili. II. I. concessionem indulgentiarum, quibus pœna Dei arbitrio taxata, sine vlla causa relaxatur, non solum esse malam: sed etiam ipso iure, ac omnino nullam. III. I. concessionem indulgentiarum, quibus pœna humano iudicio taxata, sine causa laxatur, etiam si mala sit, valere, & per eam verè absolui peccatorem ab ea, quatenus humanitus est taxata. V. non omnem causam, quæ iustificat vnâ indulgentiam, sufficere ad iustificandam etiam aliam maiorem, & causam, quæ non sufficit iustificare totam indulgentiam, quæ ob eam conceditur, sufficere tamen ad iustificandam eam illius partem, respectu cuius sufficiens esset: & ita cui illa conceditur, quæ siturum illam, licet totam non quærat. VI. I. indulgentiam ob aliquam causam concessam, ea mente videti indultam, vt eam totam lucrifaciat, si confectio illius causæ, vel suapte natura, vel ob egregium & feruidum eius conficiendæ modum, vel ob paruitatem pœnæ debitæ à lucrifactoro, tanta sit, quantam oportet esse ad eam quærendam: alioqui solam eam illius partem quæret, cuius respectu est sufficiens. VII. I. fieri posse, vt multi verè pœnitentes facerent idem opus, ob quod indulgentia plenissima conceditur, & eorum alius quæreret eam totam, alius semissem, alius tridentem, & alius quadrantem, & alius aliam partem maiorem, vel minorem. Cuius ratio illa est, quòd, vt, ex mente Extravag. i. de pœnis, & Inno. in d. cap. Quod autem. recepti, supra dicebam, causam concedendi indulgentias multum auget, vel minuit modus eam implendi: Paruitas item pœnæ debitæ efficere potest, vt quæ causa tibi iusta fuerit ad quærendam indulgentiam, quæ tibi erit plenissima, mihi
¹³ non sit si implena. VIII. I. cum, cui indulgentia plena concederetur ob visitationem, faciliè vnus, vel alterius ecclesiæ, vel altaris, vel ob pronuntiationem vnus, vel alterius precis dominicæ, vel ob acceptationem deuotam vnus, vel alterius benedictionis Papalis, vel Episcopalis: vel ob auditionem vnus, vel alterius concionis, in hac, vel illa ecclesia, cum tanta peccatorum contritione, cum tanta Dei reuerentia, & tanto charitatis feruore posse id facere, vel tantum pœnæ fortè debere, vt totam eam indulgentiâ, etiam si plenissima esset, per illum actum lucrifaceret. Et e contrario, eum, cui ob arduam valde causam plenissima indulgentia concederetur, cum tam exili contritione, & cum tam tepida Dei reuerentia, & tam frigida mète id efficere posse, vt eam totam non lucrifaceret, quamuis partem eius aliquam quæret. Quoniam modo adimplendi frigidus, causam suapte natura in id idoneam, diminuit. IX. vtilius esse nobis indulgentias magnas pro causis suapte natura paruis, & eis indignis, concedi, quam alias minores partes causis concedendi, iuxta earum naturam solum consideratis. Quoniam in posteriori casu, per nostram indolentiam, & conatum, indulgentia ultra suam metam crescere nequit: in priore verò sic intra metam, vt singulariter dicit Innoc. in d. cap. Quod autem. X. nolle me per hæc sentire, solum id aliud, quod ibi doctissime dicit Innoc. nempe: tantam posse quem habere contritionem peccatorum, tantum erga Deum charitatis feruorem, vt sine indulgentia Papæ, vel alterius prælati, plenissimam quæretet à Deo indulgentiam totius pœnæ, in purgatorio debitæ. Sentio enim, quòd si-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- cut verissimum est hoc: ita est verum, quod licet opus, ob quod indulgentia conceditur, non fiat cum tanta contritione, neque cum tanto charitatis fervore, ut id ex sese, sine indulgentia sufficeret ad plenariam pœnæ ab id faciente debitæ remissionem: potest tamen esse iusta causa, quæ indulgentiam plenariam totius pœnæ à se debitæ consequatur. XI. † ad hunc modum etiam esse temperandas indulgentias, quibus unam, vel alteram missam in illa, aut illa ecclesia, vel illud, aut aliud opus facile, in illo, aut illo loco facienti, conceditur, ut unam ex Purgatorio animam, quam volet, extrahere possit. Tam parua enim esse posset pœna, per illam animam luenda, vel cum tanto charitatis ardore opus pro ea liberanda fieri posset, ut etiam si illa missa, vel illud opus suapte natura cum mediocri pietate factum, non esset causa iusta indulgentiæ plenissimæ, pœnæ maximæ per illam animam luendæ: esset tamen, si fieret cum heroica quadam animi deuotione, & etiam factum cum mediocri, si pœna per illam animam debita non esset vsque admodum magna. XII. per hæc conciliari posse multas opiniones inter se contrarias: & saluari posse indulgentias, quas sæpe Romani Pontifices nimium largas iudicio multorum faciunt quoad eorum mentem. Quauis qua parte aniam præbent populo credendi plus per eas queri, quam verè queratur, negligentiam inducant minus, quam par est, pœnitendi. Cui tamen, parochorum, & concionatorum sana doctrina facile mederi potest. XIII. † graui reprehensione dignos esse multos indulgentiarum denuntiatores, qui pecuniæ inhiantes, vulgo indocto persuadent, tantam esse indulgentiæ, quam prædicant, virtutem, ut per solum opus, ob quod illa conceditur euolutura sit anima eius, qui id fecerit, rectè in paradysum, nulla mentione de modo id faciendi: imò neque de vera contritione facta. XIII. non me negare tamen, posse Papam errare in decernendo, quòd hæc, vel illa sit iusta causa concedendi hanc, vel illam indulgentiam: neque ob id aliquid erroris impingi ecclesiæ, ut Adria. & Caieta, declarant. Quauis per prædicta, quæ luculentissime causam indulgentiarum declarant, quædam eorum dicta parum sint huic negotio declarando necessaria. XV. verum esse id, Paluda. in 4. dist. 20. q. 4. col. 6. † scilicet: quòd indulgentia in perpetuum, vel in tempus aliquod certum visitantibus aliquam ecclesiam concessa, lucrificari potest quolibet anno, quolibet mense, & quolibet die, non autem qualibet hora, vel momento dici, eo quòd ad tam repetitam indulgentiæ acquisitionem multò maior causa est necessaria quam ad alias prædictas: & quia id videtur alienum ab intentione Roma. Ponti. qui indulgentiam iusta de causa concedere debet, per prædicta: & non ita querendam, ut videatur ludicra.

XVI. Notabile de condonatione peccati, quòd non tollat omnem pœnam.

SUMMARI A.

- 1 Peccato condonato per contritionem, non condonari omnem pœnam, nisi ob magnitudinem contritionis. nu. 3. vel per baptismum. num. 4. aut

per

per indulgentiam. num. 5.

2 *Peccati culpa infinita, qua parte.*

6 *Purgatorij ratio fundamentalis.*

7 *Peccati condonatio baptismalis, & pœnitentialis, vt differunt.*

- 1 XVI. Principaliter colligo ex prædicta Extrauag. Vnigenitus † in 12. not. transcripta, condonato peccato per contritionem solam, vel per eam aut attritionem & absolutionem sacramentalem, non condonari vt plurimum omnem pœnam ei debitam; imò eam esse delendam per dignos pœnitentiæ fructus. Quod colligit glos. 8. prædictæ Extrauag. 1. de pœnit. & remissio. Habet enim hic tex. expresse, per indulgentiam Rom. Pontifi. tolli verè pœnitenti, & confesso, pœnam temporalem pro peccato debitam. Et ita clarè præsupponit peccatorem cui per veram contritionem, & etiam absolutionem sacramentalem condonatum est peccatum, teneri ad aliquam pœnam temporalem pro illo peccato luendam. Ad idem facit, quòd secundum Augustinum 15. de Trin. relatum à Thom. Quodlibet. 2. artic. 16. non est idem abstrahere telum, & sanare vulnus. Telum enim peccati abstrahitur per remissionem peccati: vulnus autem sanatur per reformationem imaginis, quæ quidem fit per opera satisfactionis. Ad idem facit, † quòd culpa licet in sese finita sit: infinita tamen est ex parte auersionis, qua se ab infinito bono, Deo. s. opt. max. miser peccator auertit, secundum Thomam receptum. 1. Sec. q. 87. art. 4. & prædictam gloss. 8. Extrauag. 1. de pœnit. & remissio. & ita pœna culpæ mortali debita infinita est, quoad durationem: licet non quoad intensiorem, secundum eundem ibidem, & probat cap. Voluissent. supra eod. Quod optime declarat idem Thomas in 4. dist. 46. q. 1. art. 3. vt ibi diximus: & ideo cum culpa mortalis à Deo condonatur per pœnitentiam, pœna illa infinita, & perpetua in temporalem mutatur, secundum eundem, & Communem, in 4. dist. 20. & gloss. singul. 8. d. Extrauag. 1. de pœnit. & remissio. & probat textum cum glos. & his, quæ ei annotauimus in cap. de pœnit. dist. 1. Nisi eum tanta est contritio, † & tantus gemitus, saltem cordis, vt omnem peccati maculam radere sufficiat, iuxta glo. prædictam. d. Extrauag. & cap. Mensuram. supra ea. & c. Si is qui. 23. q. 4. & ca. Baptismi vicem. de consecratio. dist. 4. & Inno. in c. Deus qui. de pœnitent. Calder. in c. Nostro. col. 7. eod. rit. & Felyn. in c. Sicut dignum. col. 2. de homi. Dixi, *peccato condonato per contritionem* † quia, cum condonatur per baptismum, tota pœna penitus raditur. c. Sine pœnitentia. adiuncta glo. & c. Baptismi vicem. ead. dist. & c. Debitum. de baptismo. † Quod ipsum contingit, quando indulgentia in id sufficiens concurrat cum tali contritione, vt hic text. palam probat in verb. pro totali.
- 6 Ex his inferitur primo, † ratio fundamentalis, per quam concilium Florentinum determinauit esse purgatorium locum, vt videre est in bulla Eugenij 4. continente doctrinam sacramentorum, esse purgatorium locum, in quo animæ defunctorum, qui cum gratia Christi gratum faciente decesserunt, à reliquis peccatorum purgantur: quò nitide ad nitidissimam Dei præsentiam, & visionem admittantur. Quod & aliis modis multis late probant Thomas, & alij in 4. dist. 20. & 46. & Echius in libro super hoc quadripartito, & Alphonfus

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

Castren. in libro contra omnes hæreses, verbo, Purgatorium, & verbo, suffragium. Quorum de ea re argumenta notabile quoque nostrum probant. Iam fertur, † longam esse differentiam inter condonationem peccati pœnitentialem, & baptismalem. Quia hæc tam maculam peccati mortalis propriam (quam vulgus culpam appellat) quam pœnam æternam ei debitam, & à fortiori maculam impropiam peccati venialis, & pœnam temporalem ob eam luendam tollit. Ita quòd moriēs cum gratia baptismali antequam vllum aliud peccatum superuoniat, rectà pergat ad gloriam. Illa vero, scilicet pœnitentialis solam condonat maculam, seu culpam peccati mortiferi, & pœnam æternam ei debitam, & maculam impropiam peccati venialis, cum pœna temporali ei debita, & aliquantam partem pœnæ temporariae peccato mortifero debita: non autem totam, vt plurimum saltem, etiam si contritionem comitetur, consequaturque, absolutio sacramentalis. Imò pœnam æternam in temporariam in hoc, vel altero seculo luendam mutat. Quod glo. 8. Extrauag. 1. de pœn. pulchre aperit, & supra dictum est.

XVII. Notab. de indulgentia, quòd soli verè pœnitenti quærat.

S Y M M A R I A.

- 1 Indulgentiam soli verè pœnitenti quæri, non ergo alij etiam pro quo tempore pœnituerit, nu. 2. etiam pro peccatis antea condonatis, nu. 3. quamuis per opus mali quærat bono defuncto, nu. 4.
- 3 Indulgentias à paucis quæri verè: licet à multis quæri possint, nu. 19.
- 6 Arbitrio libero solo caditur: sed non resargitur.
- 7 Gratiam primam nemo sibi mereatur de condigno, neque reparationem post casum, nu. 8.
- 9 Pœnitens verè quis resolute.
- 10 Vita mutatio difficilis, nisi, &c. nu. 18.
- 11 Indulgentia quærenda multa requisita.
- 12 Gratia datur fidenti quod in se est.
- 13 Carnis vitio atque deditos difficile resurgere, & glori petas quosdam, num. 14. & aliena tenentes, nu. 15. & nobiles quosdam, nu. 16.
- 17 Indulgentiam quærens, vt beatus.
- 20 Exhortatio ad pœnitentiam.

XVII. Principialiter colligo ex prædicta Extrauag. Vnigenitus. in 12. notabili transcrip. † nullas eorum, de quibus loquimur, indulgentias aliis, quam verè pœnitentibus quæri. Habet enim contextus, Petro, & successoribus eius à Chri

à Christo concessam esse prædicti thesauri satisfactionum dispensationem ad applicandum ex rationabili causa vere pœnitentibus, & confessis. Et ne putet, hic solum, quoad indulgentiam anni iobelei, probari hoc notabile, considera, quòd initium huius Extrauag. in his præsertim verbis, de omnibus indulgentiis, & omnium earum fonte, & dispensatore in vniuersum agit: & ita nulli hæc conclusio vniuersaliter, & expressim ita probatur, vt hic. Licet pro eadem faciat etiam versic. Statuentes. Extrauag. i. eiusdem titu. quæ indulgentiam anni iobelei, solis verè pœnitentibus, & confessis concedit: & Clem. i. de reliq. & vener. sanctorum, quæ non omnibus, qui diuinis festi corporis Christi officiis intersunt: sed tantum verè pœnitentibus, & confessis impertit indulgentias. Adde, quòd venia non conceditur, nisi correcto. c. Venia. de regul. iur. lib. 6. c. Legatur. 24. q. 2. & quòd iure diuinò contritio exigitur, licet iure humano confessio secundum Caiet. de indulg. cap. 10.

Ex quibus inferitur primo, verum esse id, quod Palud. in 4. dist. 20. qu. 4. col. pen. dixit, scilicet indulgentiam nihil prodesse infecto culpa mortali, siue lethali. Quod ipsum ait Calder. communiter receptus à nostris vbi supra, col. 7. & 5. I. I. inferitur, nimia fiducia dictum videri, id, quod ait Syluest. verb. indulgentia. q. 7. scilicet: eum qui infectus culpa mortali facit id, quod indulgentia querenda exigit, eam querere, non pro illo tempore: sed pro eo, quo in gratia fuerit statu: eo quòd intentio concedentis videtur esse, vt indulgentia proficit ad eam requisita facienti, quam optimo modo possit. Quod etiam nobis aliquando visum fuit probabile: Sed nunc perpendo id esse contrarium, non solum communi sententia: sed etiam huic notab. & prædictæ Extrauag. vnde id elicitur. Quatenus habent hunc thesaurum, dispensandum esse solum verè pœnitentibus, non hoc anno tantum: sed & aliis temporibus. Et ne respondeas etiam dicere dispensandum esse confessis: cum tamen dispensari possit etiam non confessis, vt mox dicam: quia replicari potest, diuersam longe rationem esse inter confessionem, sine qua actu facta quis potest esse Deo amicus, & inter veram pœnitentiam, sine qua non potest esse. Et Christus ac sancti non videntur voluisse satisfacere pro membris aridis, & inimicis: licet voluerint eos fieri prius amicos, & membra viua, & postea eis applicari sua merita. Non obstat ratio Syluestri de intentione concedentis, quia contrariam esse illi apparet ex eo, quòd Extrauag. prædicta declarat, thesaurum hunc solis verè pœnitentibus esse communicandum. III. inferitur, † lethali peccato infectum non posse querere indulgentias pœnarum, etiam pro peccatis sibi alias condonatis, debitarum: quamuis quidam recentiores id dicant: & quamuis pro eis faciat, quòd Scotus in 4. distinct. 15. quæst. 1. cum aliis relatis, & probatis à nobis in princip. cap. 1. de pœnitent. distinct. 6. nume. 46. dicat, posse quem in statu peccati lethalis satisfacere pro pœna temporali suis peccatis condonatis debita: & quamuis etiam Tho. & affectæ eius in 4. dist. 16. teneant, pœnitentiam sacramentalem in statu peccati lethalis factam, prodesse facienti in tempus, quo ad statum gratiæ redierit. Quoniam ex his non inferitur, idem quoque dicendum esse de indulgentia, eo quòd satisfactione propriâ, per pœnitentiam sacramentalem præsertim, applicat quis pœnæ à se soluendæ. Satisfactionem autem Christi, & sanctorum non vult Deus applicari nisi iustis,

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

4 vt per hanc Extrauag. declaratum est, & ratio supradicta persuader. IIII. in-
 fertur, † non esse consequens his falsum esse id, quod Aug. ab Ancho. de potest.
 eccle. qu. 32. art. 2. col. 3. & Fel. de indul. col. 7. dicunt. s. existentem in Purgatorio
 5 quærere posse indulgentiam per opus existentis in peccato lethali, siue mor-
 tali, vt palam est. An autem id alia ratione sit falsum, postea dicetur. V. infer-
 tur, † quod dolens refero, verendum esse, ne plus satis verum sit id, quod ait gl.
 6 fing. Clem. 1. de reliq. & venera. sancto. sub finem, verbo, confessis. s. paucos in-
 dulgentias consequi, eo, quod de verè pœnitente, ac confesso secundum illam
 dici possit illud Eccles. 31. Quis est hic, & laudabimus illum? Verendum, in quâ,
 id plus satis esse verum. Primo quidem, quia nemo, nisi verè pœnitens, eas con-
 7 sequitur, ob prædicta, & vera pœnitentia difficile attingitur. Tum, quod † li-
 cet solo nostro libero arbitrio peccare possimus, & in Dei opt. max. inimici-
 tias nosmet præcipitare: ab eis tamen in amicitiam eius exurgere sine illius fa-
 uore & gratiâ nequimus, iuxta tria postrema capitula de consecra. dist. 4. & tra-
 dita latè per Magist. & omnes alios in lib. 2. sententiarum distin. 27. & sequen-
 8 ti. Tum, quod † nemo potest sibi primam gratiam de condigno mereri. secun-
 dum Thomam communiter receptum in 2. dist. 27. art. 4. & in 1. Sec. q. 114. art. 5.
 9 † neque reparationem post casum, secundum eundem ibid. Et quamuis Deus
 munificentissimus sua magnificentia facientibus id, quod in se est, eam confe-
 rat, vt mox dicam: rari tamen sunt aliorum collatione, qui id faciunt. Tum,
 † quia tunc demum dicitur quis verè pœnitens, cum ei omnia, & singula pec-
 cata lethalia ita ob Dei amorem principaliter displicuerint, quod ob nullum
 bonum quærendum, malumve vitandum ea denuo admittere proponat, iuxta
 ea, quæ latius in c. Perfecta. supra ead. distin. 1. diximus * & postea resolutius in
 Manual. Confess. c. 1. nu. 1. * post Thom. in Quodlib. 1. art. 9. Palud. in 4. dist. 17. q.
 1. & Diuum Antoni. 3. parte tit. 14. cap. 18. & Thomam de Vio. 2. tom. de contri-
 tio. q. 1. col. 3. Quanquam fateor non esse necessarium ad veram pœnitentiam,
 credere, nunquam nos denuo lethaliter peccaturos, secundum Innocentium
 receptum in c. Omnis. de pœnit. Fateor item sufficere nobis, velle verè concipi-
 10 peccati tam altum, tamque viro Christiano dignum odium, & horrorem omnis
 peccati lethalis horrendi, & dolere, quod concipere nequeamus, secundum
 Palud. receptum in 4. dist. 17. q. 1. art. 5. * quem defendimus ad requisitionem cu-
 iusdam viri piissimi iuxta ac doctissimi, Illustrissimi ordinis societatis Iesu in
 d. c. n. 1. * Tum, quod † non est facilis mutatio vitæ sed cum magno animi labo-
 re fit, attestante id Imperatore in Authen. de monachis. §. Hinc autem. col. 1. &
 & glo. fin. in c. Reperiuntur. infra de pœnit. dist. 3. vbi Augustinus ait, facilius se
 inuenisse, qui ritè seruauerit innocentiam, quàm qui ritè egerit pœnitentiam.
 11 At constat paucos esse, qui rectè seruauerint innocentiam. Secundo † quod
 pauci consequantur indulgentias, facit principaliter, quod ad id vltra veram
 pœnitentiam, vera quoque confessio, vt plurimum exigitur iuxta notab. in se-
 quens. Tertio, quod vltra hæc requiritur, quod opus, ob quod indulgentia con-
 ceditur, in statu gratiæ fiat, aut subeat, & quod bene moraliter fiat, secun-
 dum eos, quos in not. 19. referemus. Quarto, quod præter hæc exigitur, vt eam
 consequatur, vel pœnitentiam ea condonatione dignam à confessario iam
 acceptauerit, vel agere eam deliberauerit, si credimus. Caiet. cui an sit creden-
 dum

dum in eodem not. 19. dicitur.

Contra tamen illam gloss. facit, quod visa fuit stupenda, vel rectius stuporem incutiens modestissimo Felyn. in d. sermon. de indulg. col. 6. Primum quidem, quia tam facilis est contritio ad hanc indulgentiam lucri faciendam, ac ad confessionem, & absolutionem sacramentalem dignè faciendam. Deinde quòd difficilior est aliquorum negotiorum secularium explicatio, quam mutatio propositi mali in bonum. Potuit vir doctissimus adducere illud Exechi. 33. quod in cap. Ponderet. 50. distin. transfertur, scilicet. *Quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.* Potuit item allegare illud Psal. 31. translati in cap. Dixi. supra eadem, scilicet. *Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Super quo ait Augusti. verba, quæ cap. Sequens. habet, scilicet. *Magna Dei pietas, ut ad solam promissionem peccata dimiserit.* Potuit item allegare, quòd secundum † catholicam veritatem, peccator faciens id, quod in se est meretur de congruo: & ideo Deus misericors, & benignus adiuuat eum ad resurgendum à peccato, conferendo ei gratiam gratum facientem, iuxta illud Zacha. scilicet. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos:* & illud Iacob. 4. *Appropinquate Deo & appropinquabit vobis,* & illud Apoc. 3. *Ego sto ad ostium & pulso,* & alia quæ in hoc citabat Gabr. in 2. d. 27. quæstio. 3. colum. 6. Per quæ & id genus alia glos. prædicta olim nobis illam Clemen. Salmanticae interpretantibus ac postea multo tempore displicuit, & sententia Felyn. plurimum placuit. Substiti tamen & dubitare cœpi postea quam prædicta perpendi simul & animaduerti † plurimos vitio carnis iam inde ab adolescentia deditos, adeò difficile inducere se posse propositum firmum nunquam eo iterum vtendi, vt quidam falso mihi diceret, se non posse sine illo abusu viuere. Posteaquàm item comperi non paucos † gloriæ vanæ ac honori temporario adeò addictos, vt citius mortem oppetant, & cupiant, quàm remittant rancorem conceptum in eos, qui sibi facies alapis dehonestarunt, aut castitatem, vel fidelitatem suis falsis testimoniis traduxerunt. Postea item quàm offendi † multos rapinis, furtis, vsuris, & aliis illicitis modis ditatos, & beneficiis ecclesiasticis malè quæsitis refertos, adeò à restituendis, & relinquendis malè quæsitis abhorrentes, vt calendæ Græcas prius expectare possis, quàm id fiat ab eis. Posteaquàm † inueni multos, & nobiles, & milites certos, potius tartarea regna petere, quàm duella eis oblata detrectare, etiamsi nequeant ea licitè suscipere, & alios varij ordinis homines, qui fauorem, & gloriam apud stultum vulgus, & præmia apud reges prodigos duellis, vindicationibus iniustis, susurrationibus, detractionibus: diuinationibus, veneficiis, & aliis id genus modis iniustis quæsitam adeò amant, vt nulla possint arte induci ad nolendum, & dolendum eam sic sibi quæsisse. Quamobrem pro quali quali concordia, & peccatorum solatio dicimus primo, verum esse, nullas indulgentias, nisi verè contritis, quæri. Deinde † beatos esse illos beatitate saltem viæ, quibus eas lucrifacere contingit: quandoquidem & filij, & amici Dei sunt. Tertio, verius, quam ipse vellem, esse, quam plurimos putare sibi quærere illam, vel illam indulgentiam, quam tamen minimè quærunt, vt prædicta glo. sensit. Quarto, difficiliorē esse emendationem viæ, quàm Felyn.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

18 ille innocens, aut emēdatissimus præsupponebat. Quinto, quod quamuis quis
indulgentiæ huius anni iobelei causa centies hoc anno Romam icrit: nulla ta-
men vice eam sibi quæret, nisi verè eum suorum omnium peccatorum saltem
19 mortiferorum pœnituerit, & alia in id requisita fecerit. Sexto † verum esse id,
quod Fel. ait in his, qui peccauerunt quidem: sed non adeo sæpe, neque tam
longo tempore, vt iam in eis occalluerint. Septimo, satis facile † etiam omnes
alios indulgentias assequi posse, vt ait Felyn. si nobis mens læua non esset, per
ea Ezechielis, & Davidis testimonia, & alia pro eo adducta. At verò plurimos
mente in hoc læua esse, dum vel nullatenus, vel non, vt quantum, & ob quod
oportet, vitia, & peccata nostra odimus, dum eis, visco demonis, mundi, &
carnis artibus confecto adhæremus, & veluti ferruminamur, & plumbamur.
20 Quapropter † orandus est IESVS CHRISTVS in hoc præsertim tem-
pore, quo passionis eius acerbissimæ memoria recolitur moestissima, vt veram
nobis omnibus per semetipsum infundat peccatorum, & vitiorum pœnitudi-
nem, verum odium, verum horrorem, quibus ea omnia conteramus, & veram
contritionem conficiamus. Quod vt eius diuina ope nobis contingat, exper-
giscamur patres, & fratres, quibus futuram catholica fides vitam proponit,
quibus spes certa eam promittit, & animis in vires collectis, de somno surgamus,
vitamque nostrâ circumspectamus, errata, præsertim lethalia, plus quàm
mortem ipsam oderimus: conemur malle mortē oppetiisse corpoream, quàm
diuinam perdidisse amicitia: Satagamus malle cuncta alia bona cum vita ipsa
corporea perdere, quàm ab amicitia Dei nostri deficere, reputantes nobiscum
id, quod lugubris hic dies repræsentat, nempe ipsum pro immensa, qua in nos
est, beneuolentia, proprio suo filio, & tali, ac tanto filio, primo, & vnigenito
non pepercisse: & filium item ipsum pro summa in patrem obedientia con-
stantissimo, eodemque misericordissimo animo mortem subiisse acerbissi-
mam, & infamissimam, quò nos miseros, & infames à fauce draconis libera-
ret, & in regna cœlestia eueheret: ibique apud se, & apud suam, eandemque
gloriosissimam virginem matrem collocaret. Amen.

XVIII. Notabil. de confessione, quatenus indulgentiæ quærendæ necessaria sit.

S V M M A R I A.

- 1 Confessio peccatorum an necessaria indulgentiæ latè pro affirmatiua. nu. 2. & potest esse pars causæ nu. 8. & sine illa concedi. nu. 9. vt in dubio præsumitur. nu. 10. quia id iure humano requiritur, licet contritio diuino. nu. 11. quæ etiam aliter differunt. nu. 19.
Thomas a Vio Cardinalis laudatus. nu. 2.
- 3 Copulatiua, proprietatis, forma, seruanda, & nu. 6.
- 4 Indulgentiæ vna utilitas magna.
- 5 Contritionem rari, nisi confessuri habent.

7 *Contritio quando necessaria.*

12 *Indulgentia confraternitatis corporis Christi, ut quærat, & festi corporis eiusdem, & aliorum. nu. 13.*

14 *Contritus non potens confiteri quærit, & qui se putat legitime confessum cum non sit. nu. 15. & quid de impotenti in articulo mortis. nu. 16.*

17 *Confessio non confessorum sufficit. idem. nu. 18.*

XVIII. Colligo ex eadem Extrauag. Vnigenitus. de pœnit. in 12. notabili supra transcripta, † cum, qui huius anni iobilei indulgentiam quæsiturus est, non solum debere suorum peccatorum vere pœnitere, vt in notab. præcedenti dictum est, sed etiam ea, si sunt mortifera, prius actu confiteri. Habet enim tex. eam concedi verè pœnitentibus, & confessis, Quod tenet glo. 8. Extrauag. 1. de pœnit. quæ sub sui finem ait, verbum *confessis*, in illa positum, intelligendum esse de illis, qui non solum proposito: sed etiam facto sunt confessi. Quod

1 ipsum sentit etiam glo. 9. colum. 2. & 4. eiusdem Extrauag. † Quod etiam nobis pridem cœpit placere, licet olim contrarium cum Communi tenuerimus in d. Clemen. 1. de rel. & ven. Cœpit inquam placere. Tum, quia glo. prædictæ in hoc maxima est autoritas, eo quod eius autor Ioh. Monac. Cardinaliserat, & multa de interpretatione Bonifacij, conditoris illius Extrauag. facta viua voce audiuit. Tum, quia postea idem affirmavit Thom. à Vio alter Cardinal. eorum, qui nostra ætate fuerunt, etsi non eloquentissimus, certè doctissimus, & acutissimus, & rerum Romanarum ad hoc spectantium peritissimus in tracta. de indulg. capitu. 10. Tum, † quia quæ dispositio copulata est, vtriusque partis veritatem exigit. l. Si hæredi plures. ff. de condi. institu. l. Si ita quis, & l. Si quis ita. ff. de verborum obligationi. tradit glo. cum Communi in cap. 2. de rescript. & concessio prædictæ indulgentiæ, quæ fit verè pœnitentibus, & confessis, copulata dispositio est. Tum, quia in dubio à verborum proprietate non est recedendum. l. Non aliter. ff. de lega. 3. cap. Intelligentia. de verborum signifi. glo. cap. Cupientes. §. Quod si per xx. de electio. lib. 6. Tum, quia forma diligenter seruanda est l. Diligenter. ff. mandar. capi. Pisanis. de resti. spolia. Tum, quia non eadem ratio persuadet idem in solum verè pœnitente, & in

4 verè pœnitente, & confesso. † Tum, quia vna, & principalis indulgentiæ concedendæ utilitas est, per eam Christicolæ ad veram pœnitentiam allicere, vt postea dicemus: ad quam plurimum confessio vocalis actu facta cooperatur, eo quod, multi secundum Thom. & Communi, per eam, & absolutionem

5 sacramentalem subsequutam de attritis sunt contriti. † Multi rarò, aut nunquam iustum de peccatis dolorem concipiunt, nisi cum vel confitentur, vel ad statim confitendum sese parant. Constat enim multo magis nos abominari, & horrere peccata, cum confitemur, vel iam iam volumus ea cum recundia confessariis, confiteri, quàm cum solum proponimus, id postea in quadragesima sequenti facere. Accedit, quod pro contraria parte nullus vquam est tex. nulla † efficax ratio, sine quibus subauditiones, restrictiones, & improprietates verborum suapte natura clatorum non sunt faciendæ, per prædicta. Adde, quod tutior est hæc opinio, & pietatem maiorem

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

parit. Et quòd ferè vbiq̄ue viri iudicio quadrato, & latinè pulchrè callentes, verbaque syncerè intelligentes, ita interpretari solebant clausulam illam, *verè pœnitentibus, & confessis*, insertam breuib̄us, quibus frequenter bonæ memoriæ Paulus tertius indulgentiam anni iobelei aliis de causis concessit. Quin & vix verbis assequi queam, quantum erga Deum amoris ardorem, quantum in peccata horrorem illa interpretatio suscitavit in animis ferè omnium, qui cura incredibili sacerdotes, quibus confiterēt̄ur, quæritabant. Quorum profecto bonam partem frigere, aut certè tepere vidisses, si parochi Communem sequuti, respondissent, satis eis esse, propositum in quadagesima confitendi concipere. Adde, quòd nihil aduersarios iuvat dicere, quòd satis confessus dicitur esse, secundum iuris interpretationem is, qui eo anno iuxta præceptum ecclesiæ fuit confessus, secundum. cap. Omnis. de pœnit. Tum, quia id verum est, quoad iuris communis effectum: non tamen, quoad effectum privilegiorum suas priuatas formas habentium. Tum, quia pari ratione diceres sufficere, quòd in quadagesima pœnituisse. Quia etiam pœnitens dicitur, quem in quadagesima suorum errorum pœnituit: nec regulariter alio † tempore, quàm illo, sub pœna noui peccati pœnitere, ac contritionem habere tenetur, iuxta ea, quæ in princip. distin. 5. de pœnitentia, late diximus. Tum, quia si verbum *confessis*, intelligendum esset de eo, qui eo anno in quadagesima esset confessus, grande consequeretur absurdum, scilicet, eos, qui quadagesima proxime lapsa non essent confessi, non posse

7 quærere indulgentiam huius anni iobelei. Adde, † quòd causam concedendi augetonus confitendi peccata extra quadagesimam: & quoniam indulgentia præsertim plenissima, pro habente multa peccata, magnam causam requirit: & quoniam frequenter satis de leui causa concedit eam Papa verè pœnitenti, & confesso, præsumi potest, confessionem peccatorum actu faciendam pro parte causæ iustæ adiecisse. Quibus rationibus, & autoribus hoc nobis videtur consulendum: licet contrarium olim tenuerimus, & contrarium teneat Paluda. cum Communi. in 4. distin. 20. quæstio. 3. colum. 8. & Cardin. in Clemen. 1. sub finem. de reliq̄. & vener. sanctorum. & Pan. in c. Omnis. de pœnit. & Fel. in serm. de indulgent. col. 6. dicens sic declarasse cõcil. Const. quòd tamen non constat. Imo Basil. sess. 24. contra ire videtur: & Tabien. diuum Antoni. in hoc sequuti: cuius tamen attestatio illa, scilicet, quòd Papa nonnunquam illi verb. *confessis*, solet addere, *vel qui intra mensem confitebuntur*, plurimum pro nostra parte vrget, quam etiam tutiorem, & magis tenendam dixit Angel. in summa, verb. indulgentia. §. 17. Cui adhæreo: non tamen eo animo, vt damnem tenentes alteram partem: quæ vera est, si aliunde constaret de mente Papæ concedētis indulgentiam. Concedimus enim, posse Papam concedere indulgētiam verè pœnitenti, & contrito, licet nondum confesso. Ergo dicamus primo, † neminem, qui gratia gratum Deo faciente caret, acquirere indulgētias sibi: licet ob factum eius quæri possit alteri iusto. Ii. posse Papam concedere illas contrito: licet nondum actu sit confessus. Imò † præsumendum esse, cum illas concedere verè pœnitentibus, non confessis nisi exprimat, se illas concedere pœnitentibus, & confessis. Quia licet, quando

9
 10
 11 vtrunque exprimit, vtrunque requiratur †: tamen posterius iure tantum humano

humano exigitur: prius autem etiam diuino, secundum Caiet. de indulg. c. 10. vt in præcedenti notabili diximus.

- 12 V. quæsituros plenariam indulgentiã, † quam bulla confraternitatis Corporis Domini concedit his, qui se illi addicunt eodem die, quo nomen dant illi, oportere esse confessos. Quoniam solum cõtritis, & confessis conceditur. Quod pridem respondimus, & in summario illius bullæ, quod excussum fuit, exprimi persuasimus, cum aliis doctissimis doctoribus, qui idem censuerunt.
- 13 V. L. † id ipsum esse dicendum de indulgentiis festi corporis Domini, & Conceptionis virginis Matris, & de aliis aliorum breuium, per quas indulgentiæ instar anni iobelei concedi solent.
- 14 VIII. † eum tamen, qui contritus voluit quidem confiteri: non tamen potuit, vel ob defectum confessariorum, vel ob ægritudinem, vel etiam ob excõmunicationem, vel aliam legitimam causam acquiraturum esse indulgentiam pœnitentibus, & confessis concessam. Quod satis exprimit Angel. vbi supra: quoniam ea mente videtur fuisse concedens: quod est valde quotidianum.
- 15 IX. † huic consequens esse, idem dicendum de illo, qui probabili facti, vel iuris ignorantia putat, se legitimè confessum: cum tamen aliqua de occulta ei causa, sua confessio, vel non valuisse, vel haberet aliqua peccata, quæ, sine tamen peccato, nondum fuit confessus, Quoniam is satis videtur saltem iure à confitendo impeditus, argumento notatorum in regul. Ignorantia. de regul. iur. lib. 6. & §. Notandum. 1. q. 4.
- 16 X. eum, † cui pœnitenti, & confessio conceditur plenaria indulgentia in articulo mortis, acquiraturum eam, si tunc defectus voce, memoria, vel iudicio non potuit confiteri. Hoc tamen intelligo, cum simpliciter conceditur indulgentia: secus autem, cum Papa concedit facultatem eligendi confessorem, qui eum plenariè à peccatis absoluat. Quoniam cum nemo sacramentaliter absolueri possit, eum, qui sibi non est confessus, consequens est non posse absolueri plenariè eum, qui sibi non est confessus: quæ sententia est Antonini. & Communis. * vt latius trado in Manual. c. 26. n. 28. * XI. † nisi aliud exprimat bulla, non esse necessarium, vt omnia peccata antea facta confiteatur is, cui contrito, & confessio conceditur indulgentia plenaria, sed satis esse, vt cõfiteatur ea mortifera, quæ nunquam antea confessus fuit, vt sensit gloss. sing. quæ nona est Extrauag. 1. de pœn. Sufficit enim, quòd ita sit confessus, quòd non teneatur ad confitendum. Non enim videtur fuisse Papæ intentio obligandi ad iterum confitenda peccata, quæ legitimè semel confessus fuit, vel probabiliter se legitimè illa confessum credit.
- 18 XII. non † esse necessarium facere confessionem die, vel tempore, quo indulgentia est lucrificianda: sed satis esse, quòd post vltimam confessionem nullum peccatum mortiferum admiserit neque de aliquo nondum confessione detecto nouè recordatus fuerit. Quod prædicta gloss. nona. d. Extrauag. 1. de pœnit. tenet: licet plus satis in col. 4. id inuoluat: quod frequenter respondi.
- 19 XIII. † quòd licet contritio, & confessio, vt prædixi conueniant in hoc, quòd vtraque est actu necessaria, si haberi potest. Differunt tamen plurimum in alio. scilicet quòd defectus contritionis legitimæ semper, & vbiq; impedit acquisitionem indulgentiæ: defectus autem confessionis legitimæ non semper: quia non, cum fieri non potest, vel facta iustè creditur legitima. Cuius ratio est, quòd Papa nunquã in dubio videtur concedere indulgentiam existenti

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

in peccato mortali: Imò neque potest pro tempore, quo est in peccato mortali, saltem quoad pœnam illi mortali debitam, secundum omnes: licet, secundum aliquos possit, quoad pœnam temporalem pro aliis peccatis mortalibus condonatis debitam: licet item posset existenti in peccato mortali concedere pro tempore, quo fuerit contritus, secundum eosdem, quos in corollario §. nimum fidere diximus.

XIX. Notab. de requisitis ad indulgentiam aliis à contritione, & confessione.

S V M M A R I A.

- 1 Indulgētia, ut queratur requirit subitionem operis, aut oneris p̄i totius, non partis tantum, nu. 2. etiam quoad partem, nu. 3. nec iuuat paupertas, aut impotentia, nu. 4. nec clausura, vel carcer, nu. 5. & oportet, ut bene fiat, nu. 6. Imo in statu gratia, secundum Caiet. nu. 7. cōtra quem est Communis, nu. 11. pro qua septem fundamenta ponuntur, nu. 12. sed ipse olim defensus nunc omittitur, nu. 16.
- 8 Indulgētia tria tempora consideranda.
- 9 Mortuum opus esse non verè pœnitentis: imo & verè pœnitentis, nisi benefiat, nu. 10.
- 13 Indulgentiarum magnus reditus alicubi.
- 14 Bullam accepturum raro pœnitet, raro etiam peregrinos ut debent, nu. 15.
- 17 Indulg. causa proxima, & remota sic differunt, cuius pars bene impleta quando prodest, nu. 18.
- 19 Bulla in malo statu, quoad quæ prodest, quam accepturi quid præmonendi, nu. 20.
- 21 Lusitani in capiendis bullis, quibus præstant.
- 22 Indulgentias statas qui non querunt, & quid, ut querant facient, n. 23.

- 1 XIX. Principaliter colligo, † cum, qui adepturus est indulgentiam concessam, non solum debere pœnitere, & confiteri, quādo id exprimitur, ut prædictum est, in duobus notabilibus præcedentibus: sed etiam efficere, vel subire opus, aut onus pium, quod ei ad eam quærendam imponitur. Quod colligitur ex hac Extr. quatenus in §. Statuentes, probatur cum, qui adepturus est indulgentiam huius anni iobelei, oportere adire Romā, & ibi quædam templa quindecies, aut trigiesies visitare. Facit, quòd Palu. ait in 4. dist. 20. q. 4. col. pen. indulgentiam cōcessam crucem sumentibus ad bellum sacrum, quæri, simul ac eam transierint: concessam autem euntibus, non antequam ierint: concessam vero transfretantibus, non donec transfretauerint. Hoc autē notabile amplio † primo ex dictis Anton. 1. part. tit. 10. c. 3. §. 4. f. quòd non sufficit partem implere, ut partem
- 2

partem habeat indulgentiæ. arg. l. Cui fundus. ff. de cond. & demonst. & l. si hæredi plures. ff. de cond. insti. Vnde si quis teneatur ex forma indulgentiæ certis diebus ieiunare, & nō ieiunauerit omnibus, non assequitur eam, neque vllam eius partem: quāuis aliquot ieiunauerit. Si quis item visitare debeat 4. ecclesias, intra 15. dies, & non visitet, nisi 3. vel non, nisi intra 20. dies, † neque totam, neque partem indulgentiæ quæret. Secundo † amplio procedere, etiam si paupertas, vel impotentia, vel aliud impedimentum quodcunque, & quamlibet legitimum, impediret, nisi contra expresse in concessione caueretur. Quoniā illud non prodest ad quærendam indulgentiam, quæ sub illa cōditione videtur concessa, vt efficaciter probat prædicta Extr. Vnigenitus, quatenus in versic. *Adiicientes* habet eos, qui hoc anno causa indulgentiæ consequendæ iter adeundi Romam arripuerint, & legitime impediti, vel morte præuenti, vel peruenientes visitationes ecclesiarum præstitutas facere nequiverint, eandem cōsequantur. Ex hoc enim colligitur, speciale esse in hac indulgentia, quia id in ea exprimitur, & non quidem in omnibus: sed in his tantum, qui ad adeundā Romam iter arripuerint, vt illi, licet non potuerint efficere opus ad indulgentiam consequendam propositum: eam tamen cōsequantur: Ergo regulariter contrarium est tenendum. arg. c. Præsenti. de præb. lib. 6. c. Quoniam de coniug. leprof. Itaque hic videtur casus singularis pro hac ampliatio, quam affirmatur Ricardus in 4. d. 10. art. 3. q. 3. & Palud. q. 4. col. pen. & Maior. q. 2. col. 5. & Fel. vbi sup. col. 6. post Diuum Antoninum 1. parte tit. 10. cap. 3. §. 2. Facit, quod † nec moniales etiam suburbiorum Romanæ vrbis, perpetuam clausuram seruantes, hanc huius anni iobelei indulgentiam quæsiissent, ni cum facultate ad id iusta visitassent ecclesias in prædicta Extrauag. contentas: vel facultatem eam intra sua monasteria lucrandi eis, & ob eas, omnibus sanctimonialibus similibus totius orbis, Iulius III. Pont. Max. fecisset diplomate sui Vicarij, cuius transcriptum vidimus. Ex quo infertur, minus eas lucraturos in carcerem coniectos. Quod memorabile est pro limitatione c. Magna. de pœnit. dist. 1. quatenus habet, votum pro facto reputari, vt non procedat in indulgentiarum materia.

6 Quod nō meminit Felin. in tractat. Quando conatus, &c. Amplio III. † quod non sufficit quoquo modo efficere id, quod pro indulgentia consequenda est faciendum: sed oportet illud bene moraliter facere: adeo quidem, quod si in eo conficiendo, vel venialiter peccaretur, non acquireretur indulgentia, secundum mentem Adria. de indulgen. col. 12. vers. Quarta conclusio, intellige hæc, quando ex se illud faceret, secus si alij mandato illius, sufficit enim quod id principalis bene mandet, vt idem Adrianus ibi declarat. Amplio IIII. † quod non sufficit etiam bene moraliter facere, sed oportere, vt in gratiæ statu id fiat: ita quod quæsiturus indulgentiam non solum debet esse verè pœnitens, & in statu gratiæ tempore, quo ipsa indulgentia quærenda est: sed etiam tempore, quo fit opus, ob quod illa conceditur, secundum Thomam de Vio in tractatu posteriore de indulg. cap. 9. Quæ quotidiana conclusio est. † Quoniam licet quandoque idem tempus sit operis, & acquisitionis indulgentiæ, vt cum ea conceditur omnibus illic, vel illic præsentibus: frequenter tamen alio tempore conceditur, & alio fit opus, ob quod conceditur, & alio quæritur. Vt cum Papa concedit, vt qui hanc, vel illam elemosynam erogauerit,

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

vel hoc vel illo die ieiunauerit, possit plenarie à suo confessario illo, vel illo tempore suæ vitæ, vel mortis absolui. In hac enim forma, vel alia simili, vno die conceditur indulgentia, & alio fit opus propter quod conceditur: & alio quærenda est illa, vt palam est. Dicit igitur prædictus Thomas à Vio, quòd quamuis quæsiturum indulgentiam non oporteat esse verè pœnitentem, quo tempore conceditur facultas quærendi eam: oportet tamen eum esse talem duobus aliis temporibus: nempe, cum facit opus, ob quod conceditur, & cum absoluitur, vel eam quærit. Tum, quia consueta forma ecclesiæ, quæ (vt ille ait, semper in indulgentiis subintelligitur, etiamsi non exprimat) continet expresse, quòd opus fiat à verè pœnitentibus. Continet enim: *Omnibus igitur verè pœnitentibus, & confessis, qui visitauerint, vel dederint, &c.* Quod videtur præsupponere, faciendum esse opus per verè pœnitentem. Tum, quia oportere videtur, vt causa indulgentiæ, quæ est ratio communionis passionum Christi, & sanctorum cum membris viuus, sit viuum opus. Quia nulla est conuentio tenebrarum ad lucem, neque mortis ad vitam. 2. ad Corinth. 6. & c. Si enim, de pœnitent. distinct. 2. Constat autem, † opus factum à non verè pœnitente esse mortuum, iuxta notata per gloss. magnam, & Cardinal. in c. Quærat. §. Quod autem. & c. sequenti. de pœnit. distinct. 1. & glos. & Communem. c. Quod quidam. de pœnit. & remission. & Thomam communiter receptum tertia parte. quæst. 89. artic. 4. & in 4. distinct. 14. quæst. 1. & in distinct. 15. quæst. 2. Tum, quia adimpletio causæ indulgentiæ, est meritum communionis remissionis, Ita quòd nihil aliud exigitur ad remissionem, nisi mera exequutio meriti remissionis pœnæ peccato debita. III. vltra eum facit, quòd tex. in hac Extrauag. §. Statuentes. in illo verbo. *qui pœnitentes, & confessi* adiuncto verbo *visitauerint* quod est eorum appositum, id significare videtur de opere, quod hæc indulgentia iobelea exigit. V. facit quòd contrariam opinionem videretur consequi, quòd opera mortua per pœnitentiam reuiuiscerent, & redirent. Quandoquidem ei, cui concessa est indulgentia, si verè pœnitens inueniatur tempore, quo ea quærenda est, opus illud, ob quod indulgentia concedebatur mortuum, ad promerendam eam reuiuere videtur: quæ est argumentatio, quam sensit gloss. 9. d. Extra. 1. de pœnit. & remiss. supra nota. 7. transcriptæ. VI. quòd Adria. de indulg. col. 12. versic. Quarta conclusio. singulariter sentit non sufficere, † quòd opus fiat in statu gratiæ, nisi etiam bene moraliter fiat. Quæ conclusio etiam ex rationibus Thomæ de Vio deducitur, quatenus exigunt opus illud viuam, & meritorium, quale non potest esse id, quod non est moraliter bonum. quia vnus & idem actus non potest esse simul bonus & malus etiam diuerso respectu vt tradimus in Manual. in Præclud. 7. num. 22. post Thom. 1. 2. quæst. 2. art. 6. † VII. quòd indulgentia neque debet neque potest concedi, nisi ob rationabilem causam, vt habet hæc Extrauag. & in not. 15. est prædictum. At opus non gratum Christo, quale est opus etiam moraliter bonum in statu damnato existentis, non videtur rationabilis causa, quòd Christi passionis fructus ei communicetur, per viam saltem iustitiæ, per quã indulgentia prodest. VIII. quòd ferè omnium doctorum mens habet id quod in notab. 15. dicebam. s. causam concedendi indulgentiam debere quidem esse in sese sufficientem: non autem æquivalentem, hoc est, ex sese aliquantam remissionem merentem, licet non tantam

tantam, quanta per indulgentiam conceditur. Ad opus eius, qui lethali culpa est infectus, nullam penitus remissionem: saltem de condigno meretur, secundum Thomam, & eius asseclas: ergo non potest esse causa sufficiens querendi indulgentiam. IX. quod secundum mentem Doctorum, gratia indulgentiae in eo consistit, quod propter opus, quod ex sese non meretur nisi certae poenae veniam, multo maior, vel plena, aut plenissima concedatur, facienti illud: & ita mens Doctorum praesupponit oportere, ut opus ipsum aliquantae poenae veniam mereatur: cui consequens est, in gratiae statu id esse faciendum. X. quod licet aliquando Papa concedat indulgentiam facienti aliquid, & postea intra certum tempus confitenti, ut Paluda. in 4. distin. 20. quaest. 4. col. penul. & eum sequutus Antoninus testantur: nunquam tamen concedit eam alicui ob opus aliquod, post quod intra certum tempus poeniteat peccatorum: Vnde secundum opinionem Thomae à Vio is, cui concederetur indulgentia, si septē Psalmos recitaret, vel tot ecclesias visitaret, vel illud, aut illud opus pium faceret, etiam si erogatio elemosynae esset, non quereret eam nisi id in statu charitatis diceret, aut faceret.

11 Contrarium † tamē huius ampliationis videtur sentire glos. 9. d. Extrauag. 1. in principio, quatenus sentit, hanc indulgentiam lucrifactam iri, etiam ab hiis peregrinis qui aliquot dies in lethali statu peregrinantur. Et clare affirmat Antoni. 1. part. titu. 10. cap. 3. §. 5. vers. Sexto queritur. & Fel. in sermo. de indulgen. col. 7. & Ioh. Tabien. verb. Indulgētia quaest. 4. allegans in hoc Thom. Quodlibet. 2. art. fin. vbi tamen hoc non dixit: idem Syluest. eodem verb. q. 10. vers. Nonum, qui tamen nihil pro se adducunt, neque contraria soluunt: imo alias post alium ita sequuntur Antoninum ut grues suam ducem.

12 Diuus † autem Anton. eo solo nititur quod poenitentia iniuncta, etiam in lethali peccato acta, prodest eam agenti, etiam quoad poenae sublationem, si ab eo resurgeret. Ipse tamen allego. 2. pro eis quod dixi tenere Ioh. maior. vbi supra. col. 3. scil. quod existenti in peccato mortali, potest concedi pro tempore quo fuerit in statu gratiae. III. contra eundem Thom. facit, quod eius opinionem consequeretur, † quod in aliquibus, eisdemque latissimis regnis, in quibus triennio quoque tot indigenae eorum tot bullas, siue diplomata indulgentiarum dicuntur accipere, ut nummi argentei, qui à singulis tantum bini soluuntur 90000. aureorum siue ducatorum summam excedere dicuntur, pauci collatione aliorum indulgentias in eis contentas quererent.

14 Quoniam † etsi multi, qui bullas praedictas capiunt, postea conterantur, & confiteantur, quando indulgentiam sunt querituri: rari tamen sunt, qui quo tempore bullas capiunt, & nummos illos binos argenteos soluunt, quae est causa illas concedendi, contritionis, & confessionis satis meminerint: rariores verò, qui dolorem vllum praeteritorum concipiant: rarissimi autem, qui perfectam contritionem praehabere satagant, quo illud pium opus soluendi nummos illos argenteos, in gratiae statu peragant. Quod si fateamur, ut arbitror, quod Thomas de Vio fateretur, consequi videtur, miserandam, & lachrymis vberimis desendam esse perditionem illam. III. facit, quod I cet is tex. probet, ob rationabilem causam tantum concedendas esse indulgentias: non tamen probat, eam causam debere esse meritum de condigno. Quo-

niam frequenter earum concedendarum finis primarius est pax, & concordia principum: frequenter decus, honor, & gloria Dei, vel sanctorum eius. Qualis videtur esse finis indulgentiæ anni iobelei. Sed replicari potest, quod licet causa principalis concedendi indulgentiam generatim non sit meritum: tamen causa principalis, propter quam hic, vel ille eam meretur, est meritum: opus, scilicet, illud bene, ac in charitate, & gratia factum: quod in forma indulgentiæ indicitur. V. facit, quod sequeretur, paucissimos de plurimis ituris hoc anno iobeleo Romam, eius indulgentiam adepturos. Pauci enim eorum, collatione aliorum, ab arrepto itinere noctes, & dies in itinere, & vrbe, vsque ad vltimam templorum ad id præscriptorum visitationem, in statu gratiæ permanebunt. * Quod ipsum de Romanis sentiebam cum hæc olim scriberem, quamuis nunc, perspecta modestia & deuotione qua ipsi ecclesias præstitutas visitant, aliter sentiam. * VI. facit, quod eadem ratione consequeretur, bonam partem eorum, qui in his Hispaniæ regnis bullas, quas appellant, misericordiæ, redemptionis captiuorum, & alias accipiunt, frustra eas accipere. Quando quidem bona pars eorum sine debito peccatorum dolore eas accipit. VII. facit, quod nusquam prædicatur, accepturos bullas, ante illarum acceptionem debere pœnitere: licet ante acquisitionem indulgentiæ sic. Et ita, aut earum prædicatores errant, nimiumue sunt negligentes: aut opinio Thomæ de Vio falsa est. Hæ septem considerationes vehementer me in Diui Antonini opinionem impulerunt, compulissentque, ni me alix pro Thoma de Vio allata in eius opinione retinissent. * Quare † cum hæc pridem scripsissem, eius opinionem coactus tenui, aliquibus tamen modis limitatam, nunc autem dico sequentia. Primum, quod non procedit quoad facultates quæ præter indulgentiæ acquisitionem conceduntur: Qualis est facultas concessa cuiquam eligendi confessarium, qui cum etiam à reseruatibus absoluat: qualis est facultas edendi oua, & lactinia diebus ieiuniorum ab Ecclesia indictorum: audiendi diuina tempore interdicti, sacrificandi super altari portatili extra loca sacra, & id genus alia multa, quæ bullæ fabricæ S. Petri, misericordiæ, expeditionis in infideles (quam Cruciatam vocant) & alix multæ continent. Quoad has enim facultates nihil videntur concludere rationes Thomæ neque alix pro eo adiectæ. Cum æquè conuenire possint etiam mortali culpa infectis, ac ab ea mundis: II. † quod non procedit saltem in causa principali remota, puta indulgentia quam concederet Papa ad agendas gratias Deo pro fœdere sua opera inuito inter aliquos principes, qui mala mortaliter intentione, illud iniissent. Quamuis enim causa principalis remota, scilicet: pax inita, peccatum esset lethale, & qui eam fecissent, mortifere peccassent: hij tamen qui in statu gratiæ, pœnitentiæ sacramentum sumerent, gratiasque pro pace, quam bene factam esse credunt, agerent: indulgentiam profecto lucrarentur concessam. Quoniam, etsi principale opus remotum, ob quod indulgentia concederetur non esset meritorium, proximum tamen tale esset. III. Quod non habet etiam locum in causa minus principali, nam in hoc anno Iobeleo licet peregrini Romam euntes lethali peccato infecti arriperent, vel continuarent totum iter, aut partem eius: si tamen Romam peruenientes, vere pœnitentes & confessi, ecclesias præscriptas visitauerint, indulgen

dulgentiam hanc lucrifacere posse videntur, eò quod, etsi totum opus in statu gratiæ non peragerent: principale tamen & proximum opus, nempe visitationem ecclesiarum, in eo statu requisito peragerent. III. etiam limitabam tunc, eam procedere, cum totum opus in damnato statu fieret: scilicet, quando pars in bono, & pars in malo. Quia tunc licet totam indulgentiam quis non quæreret, partem tamen, quæ illi parti operis boni, & bene impleti responderet, lucrifaceret: ita quod peregrinus qui hoc anno Iobeleo ecclesias in hac extrauag. contentas, trigiesies visitaret, decies quidem peccato lethali infectus: vigiesies vero eo liberatus, is non lucraretur totam, sed duas tertias tantum, sed hoc non videtur satis firmum, propter firmam conclusionem supra positam: Quod relictum siue promissum sub conditione, vna vel pluribus, non debetur nisi tota vel omnibus impletis. I. Cui fundus. ff. de conditio. & demonstra. cum suis concord. nisi defendatur per præsumptam intentionem Rom. Pontif. Quod quamuis velit vt indulgentia per eum ob aliquod opus concessa, nemini alij quærat, quam totum illud opus facienti: & quamuis eius intentionis sit, vt illud in statu gratiæ fiat ad quærendam totam indulgentiam, intendere tamen vt quærat partem proportionabilem parti operis in bono statu impleti: modo totum opus in bono, vel malo peragat. V. Quod qui teneret prædictam quartam † ampliationem Caiet. & limitationem eius proxime positam, deberet etiam limitare supra dictam ampliationem tertiam, ex Adriani doctrina desumptam, videlicet, Quod licet opus, ob quod indulgentia quærenda est, oporteat esse bene moraliter factum: si tamen pars operis successiui per indulgentiæ formam requisiti, bene moraliter fiat: pars vero male, pro parte bene peracta indulgentiæ partem ei respondentem acquirat, licet si bene, vel male totum opus non fuisset factum, nihil de indulgentia quæreret. VI. † Quod secundum vtranque opinionem Caiet. & contrariam, dicendum est, Bullas fabricæ, Basilicæ Apostolorum Principis, vel misericordiæ, vel expeditionis in Turcas, vel alias similes, in peccati lethalis statu acceptas, prodesse, quoad omnes alias facultates, quam indulgentiæ acquisitionem, quæ homini peccato lethali infecto concedi possunt, & solent. Quorum aliquot exempla supra proxime tacta fuerunt, quibus addi potest facultas quæ possit absolui à censuris quibus libet. VII. Quod secundum vtranque opinionem dicendum est, prædictas bullas nihil prodesse, quoad indulgentias, quæ per solam bullæ acceptionem quærentur, accipientibus eas in statu peccati mortalis, neque priuilegia confraternitatum quibus conceditur indulgentia intranti eam, pro tempore quo intrat, ei qui intrat in statu peccati mortalis, neque priuilegia altarium vel reliquiarum, quibus aliquot indulgentiæ conceduntur porrigentibus manus adiutrices, pro tempore quo adiuuant, si tunc sint in mortali peccato. VIII. Quod prædictæ bullæ & alia priuilegia, quibus conceditur habentibus ea vt quærant indulgentias Romæ statas, siue stationū Romanarum, visitando tres Ecclesias, aut tria altaria, profunt eis quo ad illas quærendas, licet tēpore quo illas bullas & priuilegia quæsierunt sint in malo statu, modo in bono prædictas Ecclesias vel altaria visitauerint. Quia licet causa remota illius indulgentiæ, scilicet, acceptio bullarū, vel introitus in confraternitatē, vel manus porrectio, non fiat in

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

gratiz statu: visitatio tamen ecclesiarum, vel altarium, quæ est causa proxima earum, in eo fit, quod sufficit iuxta 2. dictum. IX. Quod per proximum & 2. dictum videtur dicendum, etiam secundum opinionem Caietani, per illa tamen limitatam, prodesse posse prædictas bullas quo ad potestatem faciendi se absolui plene, vel cum remissione aliqua in vita, vel in morte. Quia hæc absolutio non queritur ipso iure per bullæ acceptionem, sed per absolutionem postea faciendam, quia sicut arreptio itineris veniendi Romam, ad querendam hoc anno indulgentiam Iobeleam, in malo statu facta, non impedit acquisitionem indulgentiæ illius, si actus visitandi ecclesias fuerint facti in bono, quia non est causa proxima, sed remota querendi eas, per prædicta, ita acceptio bullæ in malo statu, non impedit acquisitionem indulgentiæ, cuius non est causa proxima, sed remota, modo in bono statu accipiatur absolutio, quæ est causa proxima. X. Quod intentioni concedentium indulgentiam propius videtur eam lucriferi ab eo qui est in bono statu, tempore quo est querenda, licet conditiones totæ ob eam querendam requisitæ, non impleantur in bono statu, modo impleantur bene moraliter, & vltima pars earum, quæ est proxima acquisitionis indulgentiæ, fiat in statu gratiæ. Tum, ne nimis emungentes eliciamus sanguinem contra caput. Prouerb. 30. relatum in c. Denique. 4. dist. Tum, quod alioqui pauci collatione aliorum, quærent indulgentias anni Iobelei, nec alias quæ prærequirunt ieiunia, & elemosinas certorum dierum, vel hebdomadarum, quorum omnia, & partes eorum, pauci collatione aliorum, in bono statu prosequuntur, & pauciores incipiunt, & rari collatione aliorum, perfecte se conterunt antequam confiteantur, imò nec bona pars confitentium peruenit ad integram contritionem, nisi per attritionem absolutione sacramentali auctam & confortatam, vt supra tactum est, * & latius in Manuali Confes. cap. 1. * XI. Quod ad argumenta Caiet. & supra eis in fauorem eius addita responderi potest, illa esse quidem valdè vrgentia, & adedò quidem mihi visa fuisse vrgere, vt volentem nolentem me à sua parte stare hoc in loco, olim coegissent, sed nunc altius perpendenti rem, non videri conuincere, præsupposito eo quòd rationabiliter dixit Io. maior. vbi supra. Quod Papa potest concedere indulgentiam existenti in malo statu, pro tempore quo fuerit in bono, quod licet ipse non dicat, ea ratione conuincitur: Quod Iobelea indulgentia huius anni generalis, & qualibet alia, conceditur etiam malis, vt eam lucrari possint in bono statu.

Præsupposito item, quod non est intentionis Rom. Pon. concedentis Iobeleam indulgentiam particularem (quæ aliquando solet concedi in hebdomada proxima sequenti Dominicam, in qua publicatur, ieiunanti, preces, & elemosinas facienti feria 2. 4. & 6. & communicanti Dominica sequenti) vt iam indè à manè feriæ 2. quo illa facere incipit, sit in statu gratiæ, quoniã prudentia tantæ sedis præside digna, nouit tantam & tam variam multitudinem, non posse moraliter inueniri tam breui paratam, ideoque censere eam satisfacere si per totam hebdomadam, & initium Dominicæ insequentis antequam comunicet, ita videatur parata & confessa.

Præsupposito item 3. quòd intentio S. D. N. & prædecessorum suorum, concedentium anni Iobelei indulgentiam, non fuit vt omnes eam lucraturi iam

indè à

Inde à die arceptionis itineris veniendi ad urbem, & toto tempore, quo iter facerent, & in ea, visitandis ecclesiis operam darent, semper essent in statu gratiz, quippe qui nouerunt quam fragilis & inconstans & quam vertibilis liberi arbitrij sit humana natura, præsertim in tanta tam variarum gentium multitudine quamque frequens sit mortifere cadendi occasio & illud Prouer. 24. *Septies in die cadit iustus*, relatum in c. septies de pœn. dist. 1. Ad cuius strictam veritatem licet sufficiat casus in peccatum veniale, per quod non perditur bonus status iuxta Thom. receptum 2. 2. q. 24. artic. 12. ad 1. tamen etiam significat magnam esse hominis in peccatum mortale propensionem.

Præsupposito item 4. quod existens in bono statu, potest quærere indulgentiam per factum mali ministri, per quem largitur eleemosinam indulgentiz quærendæ necessariam, supr. eod. not. nu. 6. & quod existenti in purgatorio potest quæri indulgentia concessa defunctis per factum viui mali, facientis id quod ad illam quærendam fieri debet, vt traditur infra not. 22. nu. 31.

His inquam præsuppositis, respõdeo ad omnia argumenta Caiet. quod illa tantum opera & illo tantum modo facta sufficiunt ad indulgentiam, quot & quomodo illa necessariò ad illam quærendam voluit cõcedens esse facta, modo illa moraliter saltem benè fiant, & perfectio eorum yltima, per quam est quærenda indulgentia, fiat in bono statu, & negando quod omnia opera, quæ requirit indulgentia quærenda, debeant esse viua, negando item quod opera mortua si alioqui sint moraliter bona, repugnent operibus viuis, & in gratia factis, quia imò multum & multis modis iuuant ad quærendam illam, iuxta gloss. c. Quod quidam de pœnit. & remiss. & c. Quærat. §. Quod autem de pœnit. dist. 1. Negando item, quod non possint seruire ad integrãdam causam concedendi indulgentias pœnarum, à Pontifice concedendas, cum etiam seruiant de congruo, ad quærendam indulgentiam culpæ à Deo condonandam, vt Tho. recep. dixit 1. 2. q. 113. art. 3. & seq. cui grauius astipulatur Concil. Trid. sess. 14. c. 4. & Canon. 5. Negãdo item cum Ioh. maiore, & Siluest. infra citato, quod non possit concedi indulgentia existenti in malo statu pro tempore, quo fuerit in bono.

10 XII. † Plurimum præmonendum esse populum, vt accepturi Bullas Cruciatæ, & alias similes, quibus magnæ indulgentiæ conceduntur, antequam eas accipiant, & soluant, vel se obligent soluere eleemosinam, ob quam conceduntur: prius magna cura iustum dolorem de peccatis præteritis, cum proposito iusto ea confitendi, cauendique futura concipiant, & quod nisi illud fecerint non esse lucrifacturos indulgentiam, quæ ob ipsam bullæ acceptionem & eleemosinæ solutionem ipso iure, sine alia Confessarij absolutione quæritur, quia illa est proxima causa illius quærendæ, quamuis alias postea per absolutionem sacerdotis quærendas, lucrifacere possint, si tempore absolutionis, in illo bono statu inueniantur, & prærequisita in id opera, saltem moraliter benè fecerint.

11 XIII. Gratiorem Deo videri vsum accipiendi bullas, quo hæc Lusitaniæ florentissima, ac alia quædam regna vtuntur, quam ille alius quæstuosior, quo in aliis nonnullis regnis quæstores abutuntur. In his enim certus locus vel certa loca deputantur, vbi præsto sunt ministri ad dandam bullas desiderantibus

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

eas, ad quærendas indulgentias, & alias facultates in eis concessas, & erogare volentibus eleemosinam, ob quam conceditur, & pœnitentes vel alij pietate in Deum ducti, de consilio Confessoriorum, aut aliorum eruditorum, ante confessionem, vel post eam ante absolutionem, cum iusta cura, & iusto peccatorum dolore, sponte vadunt, aut mittunt pro bulla quærenda. In aliis vero quibusdam regnis, varij per varias partes prædicatores earum deputantur, qui eos modis, minis & temporibus importunis ad suas conciones ita vocant & compellunt. Quo fit, vt illi non amore Indulgentiarum, non pietate ducti, sed timore seruii perdendi messem, vel alia incommoda incurrendi, accipiunt bullas detrabentes eis, & etiam compellentibus se ad eas accipiendas, vel ad messem & trituram suam derelinquendam, nouisque se peccatis vincunt, qui antiqua delere debuissent, & magnum Bullarum beneficium sanctè acciperent.

11 XIII. vtile, sanctum, & toto corde exoptandum esse, vt quamcunque iobeleam indulgentiam, & aliam quamlibet lucrifacuri, conentur in bono facere omnes actus, etiam præambulos, & medios, ad quærendam illam indulgentiam præstitutos, maxime autem vt vltimos, & quærendæ indulgentiæ proximos faciant in illo. Cui consequens est, secundum vtranque opinionem; quam maxime vtile esse quod vltima visitationum huic Iobeleo quærendo præscriptarum, qua ipso iure sine noua absolutione Confessarij quæritur, fiat in bono statu: & consequenter, maxime expedire, vt in die vltimæ visitationis, paulo ante vel post communicetur, vt in aliquot aliis Iobelcis, magno cum omnium fructu pro vltimo actu solet adiici communio. An autem sufficeret, vt vera pœnitentia, confessio, vel status gratiæ post præfatas omnes visitationes etiam ex interuallo intra residuâ anni Iobelei partem superueniat? dicitur infra notab. 32. in gloss. verb. *durante*.

Quæstionis tamen grauis est, An præsupposito quod non sit necessarium, vt opus, siue actus, quem prærequirit indulgentia, sit meritorius, hoc est bonus factus in statu gratiæ, sed sufficit, & requiritur, quod sit bonus benè moraliter factus: An inquam desinat esse talis, si fiat peccando venialiter? Quam (ne nimis hoc notabile oneremus) infra in scholiis extrauag. S.D.N. oportuno loco verb. *deuote* resoluemus.

Ex quibus omnibus inferitur primo, eos non lucrifacere sibi indulgentias, qui extra quadragesimam, vel intra eam antequam confiteantur, vel veram & perfectam contritionem suorum peccatorum lethalium, à confessione postrema admissorum, concipiant, in varia templa vrbium vel suburbiorum, vel eremi concedunt cum aliis suis comitibus, recreandi se potius quam expiandi causa etiam si quempiam dolorem, imperfectum tamen, suorum peccatorum habeant, præsertim si nunc vana, nunc detractoria, nunc obscœna colloquantur.

II. inferitur, Neque illos quærare indulgentias qui Episcopali benedictioni interfunt, vel concionem priuilegio indulgentiarum munitam audiunt, vel qui pro Rege in hoc priuilegio donato (vt est Rex Franciæ secundum Thom. in 4. dist. 20. q. 1. art. 2. vt in repetitione. c. Quando de consecr. distinct. 1. not. 19. num. 89. dicebam) orant. Neque qui orationes B. Brigidæ, & alias, quarum
proru

pronunciatoribus indulgentiæ conceduntur; recitant: Nisi vel se à confessione postrema mundos à peccato lethali seruarint, vel magna cura eorum, quæ postea peccarunt, contritionem perfectam præhabuerint: licet aliquantulam eorum memoriam, & aliquantulam dolorem præconceperint. III. infer-
 23 tur, cum, qui semel lethali culpa ¶ est infectus, tum demum, & non antea, vel minimam indulgentiam sibi quaesitum: cum ei omnia, & singula peccata lethalia, ita ob Dei amorem principaliter displicuerint, quòd ob nullum bonum querendum, malumve vitandum, ea denuo admittere proponat, eo quòd tunc demum, & non antea dicitur verè pœnitens, iuxta ea, quæ latius in c. Perfecta. supra eadem distinct. diximus pridem, & postea in Manual. Confess. resolutius. cap. 1. post Thom. in Quodlibet 1. artic. 9. Palud. in 4. distinct. 17. q. 1. Diuum Antoni. 3. parte tit. 14. cap. 18. & expressius Thom. de Vio. 1. tom. de contrio. q. 1. col. 3. Quanquam fateor non esse necessarium vt sup. eod. not. dicimus, ad veram pœnitentiam, credere nunquam nos denuò lethaliter peccaturos, secundum Innocen. receptum in cap. Omnis. de pœnit. Fateor item sufficere nobis, velle verè concipere tam altum, tamque viro Christiano dignum odium, & horrorem omnis peccati lethalis horrendi, & dolere, quòd eum concipere nequimus, secundum Palud. receptum in 4. dist. 17. qu. 1. art. 3. defensum vt diximus vbi supra.

XX. Notab. de diffinitione indulgentiæ, & multis, quæ illam consequuntur.

S V M M A R I A.

- 1 Indulgentia diffinitio, & quòd verbum, indulgentia, varia significat, nu. 2. & an hic latine sumatur, nu. 3. & diffinitionem Caiet. non esse bonam nu. 13. & Calder. Felin. Henri. & Communis nimia. nu. 14.
- 4 Indulgentia semper est absolutio, secundum Caiet. pro quo argumēta, nu. 5. & contra, nu. 8. concordia, nu. 10.
- 6 Indulgentia concessio, non est iustitia distributiva actus.
- 7 Iurisdictio, quæ redditur in inuitum.
- 9 Absoluit se nemo, & absolutio non est genus ad indulgentiam, nu. 11.
- 12 Indulgentia genus est remissio, prout equipollet illi disjuncto, absolutio vel compensatio.
- 15 Remissio latroni facta in cruce, vera indulgentia. Sed non remissio professionis, nu. 17.
- 16 Indulgentiam mortuo concedi posse.
- 18 Indulgentia quæ concedenti prodest, & quæ non, nu. 19.

XX. Principaliter colligo ex sæpe dicta Extra. Vnigenitus. de pœnit. in 12.

Commen. De Iobcleo & Indulgen.

not. supra transcripta, verbo, *veniam* & ex octo notabilibus ex ea supra excerp-
 1 ptis, quod indulgentia recte diffinitur esse remissio † pœnæ temporariæ, debi-
 tæ actuali peccato pœnitentis, extra sacramentalem absolutionem facta, à
 prælato ecclesiæ, ob rationabilem causam, eam de thesauro satisfactionum
 ecclesiæ compensante. Dixi *remissio* pro genere: siquidem omnis indulgentia,
 prout hic sumitur, remissio quædam, seu condonatio est, vt prædicta Extraua.
 habet: non contra, omnis remissio, vel condonatio est indulgentia, de qua hic
 loquimur. Dixi *pœnæ* quo differat à remissione culpæ, aut rectius maculæ pec-
 cati, quæ sine sacramento non potest à prælato ecclesiæ fieri, vt diximus in not.
 10. per c. Nemo. de consecr. dist. 4. & dicta Thom. recept. 3. parte. q. 64. art. 3. & 4.
 Addidi *temporariæ* quia per indulgentiam non condonatur pœnæ æternæ: sed
 tantum temporariæ, vt hæc Extrauag. habet, tum expresse, tum tacite: quatenus
 habet indulgentiam solis verè pœnitentibus quæri. At constat eum, quem ve-
 re pœnitet, nullam æternam pœnam debere, secundum omnes. Dixi *debita*
 quia remissio, & condonatio, quæ priuatio quædam est, debitam præsupponit
 pœnâ, arg. l. Manumissiones. ff. de iusti. & iure & c. Ad dissoluendum. de despon-
 satio. impub. Addidi *actuali peccato* ad excludendam indulgentiam pœnæ, de-
 bitæ originali peccato, quæ non remittitur, nisi per sacramentum, vel à Deo
 immediatè. Dixi *pœnitentis* quia non pœnitenti non conceditur, vt hæc Extra-
 uag. habet. & in notab. 17. est dictum: Non tamè addidi, *confesso* quia, vt dictum
 est in notab. 18. concedi potest. Imo in dubio, nisi aliud exprimat, videtur con-
 cessa pœnitenti, licet non sit actu confessus. Addidi *extra absolutionem sacra-*
mentalem, quia remissio pœnæ temporariæ, quæ fit à sacerdote virtute sacra-
 menti, iuxta c. Quem pœnitet: infra eod. non est, de qua loquimur, indulgètia.
 Dixi *facta à prælato ecclesiæ*, quia quæ fit à rege, aliove seculari iudice, non est,
 de qua loquimur, indulgentia, quam solus prælatus ecclesiasticus potest con-
 cedere, per infra dicenda. Addidi, *ob rationabilem causam* propter ea, quæ su-
 pra in 13. notab. dixi. Addidi, *eam de thesauro satisfactorum ecclesiæ compensan-*
te, ad significandam rationem, qua fit hæc remissio: de qua supra, notab. 13. &
 ad excludendas remissiones, quæ per elemosynas, ieiunia, & alia pia fiunt ope-
 ra, iuxt. c. Animæ. 13. q. 2. & c. 1. 2. 6. q. 7. & notata in 4. dist. 16. & 45.

Ex hac diffinitione inferam multa, quibus non pauca contraria dissoluas,
 & non paucas opiniones concilies. Quæ breuitatis, & claritatis gratia substi-
 2 tui, candide lector, oppositionibus, & earum solutionibus, quas iam scripse-
 ram. Primo igitur infero, verb. *indulgentia* † æquiuocum esse, ac varia signifi-
 care. In hac enim materia significat remissionem pœnæ in foro pœnitentia-
 li. Alibi verò gratiam, priuilegium, & dispensationem. c. 1. de rescript. & c. fin. vt
 lit. pend. Clem. 2. de celebratio. missarum. c. Indultum. de reg. iur. li. 6. & c. Inter-
 fectores. 33. q. 2. Alibi remissionem pœnæ in foro exteriori. l. final. C. de abol. La-
 tinis autem politioribus indulgentia, est mollis permissio, & educatio, iuxta
 illud Quinti. 1. instit. *Mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos*
emnes, & mentis, & corporis frangit. Sic accipitur in ca. Cum ad monasterium.
 de statu monacho. Quandoque, indulgere, est dare operam, & ferè in malam
 partem: vt indulgere gulæ noli, &c. & indulgere nouis amicitiiis, apud Cicero-
 nem, de Amicitia. Quibus consequens est primo, rectè Decium in cap. 1. de re-
 scripte.

script. reprehendisse Antoni. in c. In nostra. de sepult. dicentem, privilegium eo differre ab indulgentia, quod hæc sit temporalis: illud verò perpetuum. Deinde rectè nos etiam discessisse à Decio in d. c. i. dicente, indulgentiam diffiniri remissionem pœnæ, Tum, quod in illo ipso c. non significat remissionem pœnæ: sed privilegium, vel gratiam, vel beneficium principis. Tum, quod indulgere, pro, ignoscere, soli barbari dicunt, secundum Vallam, lib. 4. c. 18. Tertio

3 † verbum, (indulgentia) non nimis Latinè sumi hic pro remissione pœnæ, non qualiscunque: sed debet in foro pœnitentia. Quamquam indulgentia crimen abolere, sit apud iurisperitum in l. Lucius. ff. ad Senatusconsult. Turp. & de molli educatione facile ad hanc remissionem transferri potest. II. principaliter infero, indulgentiam, † de qua loquimur, secundum omnes, esse liberationem à pœna temporaria, pro peccato mortali condonato, vel pro veniali sustinenda. Quamvis, secundum alios, hæc liberatio immediatè, & principaliter sit solutio pœnæ ab vno debet, per compensationem pœnæ ab alio suscepta; & mediatè, ac minus principaliter absolutio. Secundum verò alios, è contrariò immediatè, & principaliter est absolutio à pœna: & per viam causæ iustificantis continet compensationem cum pœna ab alio suscepta. Et pro hac

5 posteriori opinione, † quam Thom. à Vio sustentat, facit primo d. c. Quod autem, quatenus efficaciter probare videtur, indulgentiam concedere, esse vel ligare, vel absoluere: & constat non esse ligare ergo erit absoluere quod, ipsummet c. probat, neminem posse illam alteri, quam subito suo concedere, sine consensu superioris eius, cui conceditur: & ita probat concedere indulgentiam esse iurisdictionis: cum tamen soluere creditori pro debitore, non sit iurisdictionis: sed priuatæ potestatis, & operationis l. Soluendo. ff. de neg. gest. & l. Inuito, C. de solutio. & quotidie in materia ipsa nostra, vnus existens in charitate, pro alio viuo, vel mortuo existente in charitate satisfacit, iuxta ea, quæ latè habentur in 4. sententiarum, dist. 16. & 45. & probatur in c. Anima. & c. Fem-

6 pus, 13. q. 2. & c. 16. q. 7. III. quod concessio † indulgentiæ non est actus iustitiæ distributiæ. Quoniam sine ulla consideratione proportionis meritotum vnus, ad merita alterius, conceditur, vt palam est. Quod iustè fieri non posset, si esset distributio, & actus iustitiæ distributiæ, iuxta doctrinam Aristotel. 5. Ethicorum; & ea, quæ latè nos tradidimus in c. Gravé. de præb. Ergo est actus diffinitiuus iurisdictionis, & non condemnatio: ergo absolutio. IIII. quod

7 non obstat, quod iurisdicctio reddatur in inuitum, & † indulgentia non concedatur inuito. Quoniam omissa consideratione Thomæ à Vio, responderi potest, quod licet contentiosa iurisdicctio reddatur in inuitum l. Inter stipulantes. §. 1. ff. de verbo. obliga. non tamen voluntaria, saltem vt plurimum: & ad hanc videtur pertinere indulgentiarum concessio: sicut etiam pertinet legitimitatio, emancipatio, collatio beneficij, & id genus alia, iuxta notata in c. Nouit. de offic. leg. & l. 2. ff. de offic. proconsul. V. quod animabus Purgatorij Papa non concedit simpliciter indulgentiam, sicut viuis: sed per viam suffragij, & non alia ratione, nisi quia super illis non habet iurisdictionem, ad absoluendum eas autoritatiuè. Quia, iuxta notata in c. A nobis de sententia excommunicati. & c. Quodcunque 24. q. 1. solum habet iurisdictionem super terram, & non sub eam: Ergo indulgentiarum concessio principaliter est absolutio. Pro altera

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- 8 verò opinione, † quam Palud. sequitur in 4. d. 20. q. 4. colam. pen. oppidò vrget primum, quòd proximum argumentum probat, indulgentiam aliquam aliquo modo concedi posse animabus Purgatorij. Quod ipse quoque Tho. de Vio fatetur. At illa concessio non est absolutio: quòd etiam ipsemet fatetur: Ergo non omnis indulgentia est absolutio. Secundo vrget plurimum, quòd tam secundum eundem Tho. de Vio, quam secundum Thomam, Paludanum, & alios, vbi supra, is, qui concedit indulgentiam, potest fieri particeps eius. At nemo potest † seipsum absoluere, l. penu. ff. de recep. arbit. l. Ille, à quo. §. Tempestiuum. ff. ad Senatusconsult. Trebell. Nec satisfacit responsio Caiet. quam ad aliud propositum posuit Cal. in cap. Nostro. de pœn. & remissio. scilicet, quòd concedens indulgentiam, non participat eam sicut alij: sed potest committere alicui sacerdoti, vt absoluat eum eo modo, & ab eadem pœna, quo modo, & à qua ipse absoluit alios: sicut & Papa subiicit se absolutioni sacramentali: Non, inquam hoc satisfacit. Tum, quia sicut nemo potest seipsum absoluere, vel cõdemnare: ita nemo potest dare alteri potestatem, se absoluendi, vel ligandi, arg. c. Qui per alium. de rego. iur. lib. 6. Tum, quia potestatem, quam quis non habet, non potest alteri mandare. l. Si vniuersa. C. de leg. & c. Quod autem. de iure patto. At nemo habet potestatem se absoluendi: Ergo nemo potest alteri delegare illam. Tum, quia ratio, qua Papa absoluitur à suo confessario, non est quia ipse committit ei iurisdictionem id faciendi: sed alia, vt profundius, quam hactenus scriptum sit, scrutabamur, in c. Placuit. de pœn. distin. 6. à nu. 15. vsque ad 22. IIII. infertur † pro qualiquali harum opinionum concordia, indulgentias aliquas esse principaliter absolutiones: alias autem principaliter compensationes. Est enim vera absolutio indulgentia, per quam principaliter, & immediatè tollatur pœnitentia iniuncta, & acceptata: ita, vt ad eam implendam non teneatur: siue pœna in foro Dei debeatur, siue non: licet mediatè, & consequenter etiam condonetur ei pœna correspondens pœnitentiæ iniunctæ, in Purgatorio luenda, si ea debetur, & alia necessaria concurrant, & c. Quod autem, de hac loquitur. Quoniam loquitur de ordinario, qui saltem olim solum dabat indulgentias ad relaxandum pœnitentias iniunctas cap. Cum ex eo. de pœnit. & remiss. Et in his seruari posset opinio prior. Altera verò, in indulgentia, per quam immediatè, & principaliter condonatur pœna in Purgatorio luenda: licet mediatè, & per consequentionem tollatur quandoque etiam pœnitentia iniuncta. Fateor tamen, Th. de Vio nolle admittere hanc diuersam naturam indulgentiæ: cum tamen ex suis ipsis dictis oriatur efficaciter, vt supra probabam. V. infertur, verbum † (absolutio,) esse genus ad indulgentiam, contra Thomam de Vio. Quia datur aliqua indulgentia, quæ non est absolutio: illa nempe, quam lucrifacit ipse, qui eam dat, facièdo illud opus, ob quòd eam aliis concedit. Illa item, quæ conceditur animabus purgatorij, quæ etiam
- 11 ipse Caiet. concedit non esse absolutionem. VI. patet, verb. † (remissio) positum in nostra diffinitione, tantum valere, ac hoc disiunctum (absolutio, vel cõpensatio,) vt tanquam verum genus omnes comprehendat indulgentias. VII. infertur, verb. (pœnæ) posuim in diffinitione, non solum comprehendere pœnam in purgatorio luendam: sed etiam pœnitentiam iniunctam, siue aliquid debeatur in Purgatorio, siue non. VIII. eandem indulgentiam, vno respectu dici posse

posse absolutionem, & alio, compensationē. Qualis est indulgentia huius anni iobelci, quæ respectu pœnitentiarum iniunctarum viuorum, est absolutio: respectu verò pœnæ, quam viuus debet ultra eam, quæ per executionē pœnitentiæ iniunctæ relaxari potuisset, est compensatio. I X. diffinitionē Caiet.

13 † quam ille summa animi intentione, & subtilitate dedit, & defendit, quæ est (Absolutio ab iniuncta pœnitentiâ in foro pœnitentiâ) non esse bonâ. Quandoquidem non comprehendit indulgentiam animabus Purgatorij cōcessam, neque concedēti communicatam, neque aliquot alias. Fatetur enim ipse, posse Papam concedere nobis indulgentiam pœnitentiarum non iniunctarum, quæ tamen iniungi debuissent, vel erant necessariæ ad integram peccati deletionem, etiam per viam compensationis, & suffragij, si vellent. Itaque amplius est diffinitum, quàm diffinitio, contra l. 2. ff. de dol. & glo. in rub. de summa trinit. & alia, quæ adduximus in rub. de præbend. X. nimium † redundantem esse diffinitionem Calderini, quam primus omnium circumspēctē profecto dedit in d. c. Nostro, de pœni. & remiss. col. 7. quam Felyn. transcribit in serm. de indulg. col. 3. quam Henr. Gand. Quodlibet. 1. & postremo, arti. 2. sibi tribuit, cuiusque esse illam credidit Cardi. in hoc ipso. §. art. 1. Ex qua & nos nostrâ paulò

14 limatiorem desumpsimus. XI. veram indulgentiam fuisse, remissionem † illam plenariam, quam redemptor pendens in cruce, latroni prope se pendeti, concessit, per ea verba *Hodie mecum eris in paradiso*. Luc. 23. & c. Baptismi vicem, de consecra. dist. 4. Quamuis ante eius aduentum nullus veteris testamenti sacerdos, indulgentiam vllam concessisset, secundum Innoc. in c. Quod autem, de pœnit. Quod optimè fulcit conclusionem nostram, repeti. cap. Nouit. de iudi. notab. 3. nu. 89. scilicet, potestatem ecclesiasticam à Christo Petro datam,

16 nunquam antea fuisse. XI. † rectè posse mortuis indulgentiam concedi, secundum Inno. in d. cap. Quod autem, vbi cum sequitur Cardi. cum Comuni. & in Clem. 1. §. Ad hæc quæst. 13. de pœnit. & remis. & Felyn. vbi supra, col. & Calde. in d. c. Nostro, col. 10. Thom. & Commu. in 4. dist. 20. & Augusti. ab Ancho. de potestat. ecclesi. q. 32. arti. 3. Quoniam, quæ ratio maximè huic conclusioni obstat, illa est, quòd non videtur Papa posse absoluere mortuos, in quos secundum Commu. non habet iurisdictionem. * dixi supra *Papam non habere iurisdictionem in animas purgatorij secundum communem*, quia secundum aliquos habet, Quorum sententiam post hæc nostra scripta late tuerentur moderni Medinen. in lib. de indulgen. dispu. 7. multis capitulis, ob quæ tamē non recedo à communi, licet (quia id paræ utilitatis est) causa breuitatis non respondeam eorum fundamentis. * At secundam hanc diffinitionem, & eius declarationem non est de substantia indulgentiæ, quòd sit absolutio, sed satis est quòd sit absolutio vel compensatio, iuxta dicta in corol. 6. & 7. Quibus autem mortuis concedi possit, postea notab. 31. nume. 48. dicemus. XII. non

17 videri † verum id, quod tribuitur Tho. in 2. Sec. quæst. 189. arti. 3. ad 3. scilicet, eum, qui profiteretur aliquam religionem, perinde querere sibi indulgentiam plenariam, ac qui suum corpus subsidio terræ sanctæ deuouet. Quoniam etsi actus professionis sit actus heroicus, & per eum in gratiæ statu factum, plurimum quis mereatur, & magnam, & integram, ac forte plenam suorum peccatorum remissionem, proprio merito nitentem, consequatur

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

nullam tamen indulgentiam consequi videretur. Quia nullam remissionem alienis meritis nitentem, per compensationem à prælato factam. Quod definitio prædicta exigit ad indulgentiæ essentiam. Neque Thomas id, ubi supra dixit, tamen multi posteriores, & in his Felin. ubi supra col. 4. id putent. Eius enim ea de re verba hæc sunt: (Rationabiliter autem dici potest, quod etiam per ingressum religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum. Si enim aliquibus elemosynis factis, homo potest statim satisfacere de peccatis suis: secundum illud Danielis, 4. Peccata tua elemosynis redime: multo magis in satisfactionem pro omnibus peccatis, sufficit, quod aliquis scrotaliter diuinis obsequiis mancipet, per religionis ingressum, qua exceditur omne genus satisfactionis etiam publicæ pœnitentiæ, vt habetur in decretis. 33. q. 2. cap. Admonere. Sicut enim holocaustum excedit sacrificium, vt Gregor. dicit super Ezech. Vnde legitur in vitis patrum, quod eandem gratiam consequuntur religionem intrantes, quam consequuntur baptizati.) Hactenus ille. Qui in illis verbis: (elemosynis factis, &c.) & in illis: (Sicut holocaustum, &c.) palam significat, se de remissione merito proprio nitente, & non de indulgentia de meritis alienis hausta, agere. Adde, quod gratia baptismalis, cui secundum aliquos æquat gratiam professionis, non est indulgentia, vt palam est: quia non datur sine sacramento: tamen memoranda est virtus illa magna professionis, quam vir ille doctissimus simul cum communi, voto peregrinationis in terram sanctam facto, longè præponit. Dandaque opera est, vt quicumque eam facturus est, in gratiæ statum faciat. Quoniam alioqui tanquam opus mortuum nihil prodest, neque ad gratiæ statum redierit, vt alter Thom. ibidem declarat. XIII. infertur ratio, † quare Papa, & alij prælati concedentes aliis indulgentias, eas, sibi quærunt: faciendò ea, ob quæ facta aliis concedunt. Ratio enim illa, quam reddit August. ab Anch. ubi supra. quæst. 29. arti. 2. quamque sequuntur Caieta. & Felyn, ubi supra. col. 8. scilicet, quod potest dare alij potestatem absoluendi se, confutata fuit supra notab. 20. nu. 9. Quædam item aliæ tactæ per Cal. in d. cap. Nostro. col. 18. & 19. facile confutari possent: Sed vera ratio est, quam tangit idè Calderinus col. 18. scilicet, quod indulgentia non est remissio pœnæ, per viam sententiæ: sed per modum dispensationis. Cuius rationis ratio est, quod non omnis indulgentia est absolutio, & ita sententiæ: sed absolutio, vel compensatio, per prædicta. Et quamuis nemo in sese possit sententiam dicere, neque per consequutionem seipsum absolute: l. penult. ff. de recept. arbit. potest tamen compensare, & de thesauro communis, eo modo, quo aliis, sibi haurire. Non obstat argumentum illud Calder. scilicet, quod prælati non possunt concedere indulgentias, nisi suis subditis. cap. Quod autem de pœni. & quod prælatus concedens non est sibi subditus: quod aded neruosum sibi visum fuit, vt pro sua modestia dicere non erubuerit, se sibi velle doceri. Id autem ideo non obstat dixit quidam vir celebris, quod illi cap. non est locus in Papa. Sed replicari potest, esse saltem in aliis prælatis: & ita nullum prælatum alium à Papa, quærere posse sibi indulgentiam à se aliis concessam. Quod contra fere omnes est. Deinde quod saltem ratio tex. scilicet, quod ideo indulgentia non prodest eis, qui eam concedenti

peni non subsunt, quod non habet in eos iurisdictionem, comprehendit eum. Hæc enim ratio æquè videtur comprehendere eum, ac alium: quia constat in se iurisdictionem non habere. Quare ipse distinguere inter indulgentiam directam pœnitentiæ iniunctæ, quæ principaliter est vera absolutio, quæque olim maximè erat in vso: & indulgentiam indirectam iniungendæ, quæ principaliter est compensatio, per prædicta. Et c. Quod autem solum procedat in indulgentia prior non autem in posteriore. XIII. inferitur, quod indulgentiam directam de iniunctis pœnitentiis non prodesse concedenti. Quoniam illa solas iniunctas, non autem iniungendas, & nondum iniunctas, tollit, per supra dicta in notab. in. nu. 12. Et nemo sibi potest concedere indulgentiam ab iniunctis: quia id esset se se absolueret, per corollarium præcedens.

XXI. Notabile de requisita dispositione quæsituri indulgentiam ultra gratiam.

S V M M A R I A

1. Indulgentiam quæsituro satis esse gratiam, sine proposito satisfaciendi: sed contra Cateran. nu. 2. & defenditur multis, nu. 3. sed satis est conditionale, nu. 13.

4. Aliena ope indignus, qui sibi non opitulatur.

5. Indulgentiam irrationabiliter volens peccat.

6. Christus non est passus, pro quibus non erat patiendum.

7. Satisfacere posse pro se an quis semper dicatur.

8. Pœnitentium duplex genus, & quamdiu pœnitendum, nu. 9. & pœnitentem, à verè pœnitente differre, num. 10. & pœnitere velle noua ratione utile, nu. 14.

11. Mortuis quæ non profit indulgentia, noua ratio.

12. Pœnitentia rogata spe redimendi eam indulgentijs, an profuit?

XXI. Principaliter colligi posse videtur ex prædicta Extrauag. Vnigenitus in verb. consequatur adiuncto notab. 17. 18. & 19. quod ad quærendam indulgentiam ex parte adepturi, sufficit, ut sit verè contritus, imo & confessus, cum id exprimitur: & opus, vel onus pium à prælato præstitutum subeat, vel faciat, in statu gratiæ. Nihil enim aliud ex parte eius exigere videtur prædicta Extrauag. neque vllus alius canon: quin & conclusio Communis in 4. dist. 20. & Galde. in c. Nostro. col. 11. de pœnit. communiter recepta tantum exigunt ad indulgentiam quærendam. scilicet auctoritatem in concedente, habilitatem in quærente, & pietatem in opere.

2. Contrarium tamen affirmat Thom. quod à Vio in primo tract. de indulg. cap. penul. dicens in summa, necessarium esse præter prædicta, adepturo indulgentiam, & remissionem alicuius pœnitentiæ, acceptasse à confessario agendam, aut

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

animo proposuisse agere tantam pœnitentiam, quanta illi pœnæ delenda sufficiat: aut certè illa esse mente, vt per sua bona opera, piasque passiones, ac labores, velit in hoc seculo Deo satisfacere: aut opus, ob quod indulgètia conceditur ad eò sit arduum, vt velle id ob illam querendam subire, sit tantum, vel plus facere velle quàm pœna debita pro sua satisfactione requirat. Quod contingit in his, quibus ob mortem naturalem, vel ciuilem propter Christum optendam, plena conceditur indulgentia. Quæ opinio abhinc duodeuiginti annis, cum hunc. §. in celeberrima Salmanticensi Academia multis nominibus mihi semper suspicienda, in frequentissimo auditorio prælegerem, arridere cepit. † Nunc autem etiam saltem de vtilissimo consilio per placet. Non quidem ea ratione prima Thom. à Vio. §. quòd distributor prædicti thesauri per sacramenta, tanto est liberalior, quàm distributor per indulgentiam: quanto Deus est liberalior homine. Et quòd ad consequendam indulgentiam plenam, per distributionem sacramentalem non sufficit contritio, neque confessio cum gratia: ergo neque ad plenam per distributionem indulgentiarum. Hoc enim argumentum non concludit propositum. Quoniam, si illud concluderet, euinceret etiam, non queri indulgentiam plenariam etiam ei, cui esset mens omnino satisfaciendi: imò neque illi, qui condignam suis peccatis pœnitentiam iniunctam acceptasset. Quoniam, per absolutionem sacramentalem non condonatur tota pœna eiusmodi pœnitenti. Mouet me autem ad hanc opinionem tenendam, primo, quòd per eam suus honor indulgentiis seruetur, Christiani ad pœnitentiæ opera subeunda excitantur, obstruuntur ora in indulgentias debachantium, & suffragia ecclesiæ non contemnuntur, de liberatione sua solliciti eam consequuntur, & negligentes sui corporis pœnas pendunt, aut saltem diligentia aliorum fructum non percipiunt. Deinde mouet me, † quòd indignus est aliena ope, qui sibi non vult opitulari, cum possit, iuxta leg. Bona fides ff. de posu. & gloss. 2. & communem doctrinam in cap. Quæ in ecclesiarum, de constit. Cui alludit illud Apost. 2 ad Thessal. 3. *Qui non vult operari, non manducet.* Qui ergo pœnitens, etiam si gratiam Dei gratum facientem habeat, non vult, aut non curat, cum possit, satisfacere de reliquiis suorum peccatorum, siue de pœna, quam pro eis debet temporali, indignus erit ope aliena, & per consequutionem, vt ecclesia ei de thesauro prædicto subueniat. Tertio, quòd vicarius, & delegatus alicuius nõ debet facere id, quòd principalis non faceret, cap. Super literis, de rescript. At Christus non iuaret suis satisfactionibus eum, qui torperet, & sibi subuenire negligeret, iuxta illud Matth. 24. & Marc. 13. *Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dominus uerter uenturus sit.* IIII. quòd qui † irrationabiliter vult sibi distribui indulgentiam, peccat, & indignum se facit ea. Quoniam, vt in 19. not. dicebam, per actum, qui malus est, etiam venialiter tantum, ea queri nequit. At qui pœnitens, etiam Dei amicus, pro pœna per eum personaliter luenda, cum possit, non vult pro se redimendo, laborem perferre, & vult Christum, & seruos eius pro eo pati, irrationabiliter id vult. Quoniam perinde se habet pœnitens Purgatorij grauissimis pœnis obnoxius, ad thesaurum prædictum, & eius dispensatorem: ac debitor pœnæ verberum, & grauium cruciatuum, qui pecunia, vel

alio labore leuiori, suo, vel amicorum suorum eam redimere posset. At si is habitu corporis ad labores apto, & pecuniosus nollet suo se labore, vel pecunia à eam grauibus cruciatibus redimere: sed vellet, & peteret, vt suus amicus omnem laborem ad id necessarium subiret, vel pecuniam omnem solueret, irrationabiliter profectò id vellet & peteret, ac per consequutionem peccaret, saltem venialiter. V. quòd non obstat huic rationi dicere, quòd Christus,

6 † & eius sancti iam sunt passi, & ita huiusmodi pœnitens non vult eos pati: sed passionibus eorum per ecclesiam ei dispensatis frui. Quoniam illi non sunt passi, pro quibus non erat patiendum: & ideò, si pro pœnitentibus pro se redimendis satisfacere negligentibus non esset patiendum, non sunt etiam pro eisdem passi. VI. quòd ex ærario publico non debet succurri eis, qui, cum possint de suo res alienum soluere, nolunt. Quoniam per id daretur materia negligentiae, ac delicti, contra. c. Ex parte. de consuetud. & l. Conuenire. ff. de pact. dora. Ergo neque ex thesauro satisfactorio ecclesiae, qui quoddam ærarium publicum est, solui debet pro pœnitentibus potentibus quidem, sed

7 nolentibus per se soluere. Et ne dicas, hanc rationem concludere, nemini ferè largiendam esse indulgentiam, eo quòd ferè nemo est, qui, si velit, non possit pro suis peccatis satisfacere. Ne, inquam, hoc dicas, considera, quòd qui non potest commodè facere, dicitur non posse. l. Nepos Proculo. ff. de verb. signifi. & quòd aliquod tempus vitæ exigitur ad pœnitentiam peragendam: & quòd in nullius potestate est vitæ duratio: & quòd quis, etiam si velit, non potest illico satisfacere: & quòd difficilis est satisfactio: & per consequutionem rari essent, qui commodè, & quàm citò vellent, satisfacere possent: cum tamen omnes ilico possint velle id facere tempore competenti, & quàm citò commodè poterunt. VII. quòd † pœnitentium alij sunt, qui contenti gratia, & amicitia Dei, negligunt liberationem à pœnis Purgatorij. Alij diligentes, qui non contenti qualiqua amicitia, & gratia diuina, proponunt in hac vita satisfacere iustitiæ diuinæ, quòd illis terribilibus pœnis liberentur: quibus solis videtur concedi indulgentia. Quippe qui verè dicuntur pœnitere, eo quòd non solum carent actu contrario pœnitentiæ: sed etiam habent actum virtutalem eius: nempe voluntatem iustè pro pœna satisfaciendi: Et indulgentia non omnibus pœnitentibus; sed tantum verè pœnitentibus conceditur, vt prædixi.

8 Et dux Extravag. expriment. † Facit, quòd, vt ait Thom. 3. parte. q. 84. art. 8. pœnitentiæ exterior durare deberet vsque ad determinatum tempus, secundum mensuram peccati, id est, vsquequo satisfieret pro pœna temporali peccato condonato debita, saltem honestatis debito. Postremo facit, quòd secundum antiquam indulgentiarum formam, solæ pœnitentiæ iniunctæ relaxabantur: & ita illæ, quæ taxatæ erant, & quas pœnitens implere decreuerat: Et ideo licet per nouas formas, præsertim plenariarum indulgentiarum, aliquando etiam pœna, cui tollendæ idonea pœnitentiæ, & taxata non est acceptata, tollatur: tamen non videtur tolli, nisi ea, cui tollendæ idonea proponebatur faciendi. Nam iniuncta pœnitentiæ duo significat, taxationem pœnitentiæ, & animum eam implendi. Quorum alterum saltem, scilicet propositum faciendi pœnitentiæ tantæ pœnæ diluendæ idoneam, requirere videtur indulgentia.

Non obstat, quòd prædicta Extrauag. neque vllus alius canon requirat aliud ex parte adepturi indulgentiam, quàm prædicta tria, vel quatuor, scilicet contritionem, confessionem, cum id exprimitur, & operis, vel oneris pijs factionem, vel subitionem in statu gratiæ. Tum, quia id negari potest. Tum, quia hoc satis exprimit prædicta Extrauag. dum indulgentiam non omnibus: † sed tantum verè pœnitentibus concedit, per illud *verè* id, quod dicimus, significans, vt in 6. fundamento tangebamus. Tum, quia canones antiquiores, & forma indulgentiarum antiqua, qui de relaxatione iniunctarum pœnitentiarum agunt, satis id ipsum ignuunt, vt in vltimo fundamento tangebam. Tum, quia rationes per uosa de sacris literis, & de iuris, & boni, & æqui prudentia decerptæ, id ipsum euincunt. Itaque in ea sum opinione, vt satis putem solertem disputatorem posse quidem ad hæc argumenta coloratè in hominum etiam doctorum theatro respondere: coram Deo, verò, & in scrinio conscientiæ sereno, minimè. Quare tametsi non damno diuersæ partis factores: certè omnes etiam atque etiam rogo, & adhortor, vt hanc opinionem amplectantur, eam concionentur, populoque ad indulgentias quærendas prono, eam etsi nò vt necessariam, valde tamen vtilem & vfitandam suadeant, & ad concipiendos animos satisfaciendi pro peccatis suis in hac vita, pro viribus cohortentur: moneantque ipsum, hanc esse regiam, tutissimamque ad indulgentias quærendas viam: hanc animo Christiano dignissimam: ideoque ad eam omnes accingere se debere. At si qui sunt adedò de genere animo, vt in hanc sese attollere non curent: hi demum communem illam ingrediantur: ita, vt omnes hac, vel illa, in indulgentias quærendas magno animo, & fiducia ferantur.

- 11 Ex his infertur primo † noua ratio dubitandi de indulgentia mortuis concessa, an illis proficit? Nam si indulgentia non prodest etiam illis viuis, qui non proponunt satisfacere Deo pro peccatis suis, dum viuunt, minus proderit mortuo, qui sine huiusmodi proposito è vita migravit. De quo in notab. sequenti dicemus. II. infertur, non sufficere animum satisfaciendi factum: sed oportere esse verum. III. veriorum videri opinionem † prædicti Thom. à Vio, quàm Adria. quatenus ille opinatur, & affirmat, parum, aut nihil prodesse pœnitenti rogare confessarium, vt ei grandes pœnitentias iniungat, quo per indulgentiam de iniunctis pœnitentiis concessam illæ sibi remittantur, nullatenus id aliàs rogaturus: imò neque impositas suscepturus, nisi certus esset, eas sibi per indulgentiam mox esse remittendas. Quia, vt inquit ille, eiusmodi pœnitens non habet animum pro se satisfaciendi, neque per iniunctas, neque per alias. Quæ ratio solum concludit in eo, qui verè non vult satisfacere: sed simulat velle. Idedò credo opinionem Adriani procedere posse, cum pœnitens ea mente rogat confessarium grauium pœnitentiarum iniunctionem, vt eas verè velit facere, si nulla indulgentia iuuetur: quanuis speret se per aliquam illas redempturum. Nec obest, quòd destitutus illa spe id non proposuisset, modò cum illa, vel sine illa id verè proponat facere * per quod soluitur etiam id quòd prædictus Sotus, vbi supra concordans Adriano post hæc nostra scripta prædicto Caiet. obiecit. * IIII. consequitur, † satis esse, etiam secundum opinionem Caiet. vt indulgentiam quæras, habere propositum conditionale satisfaciendi per alia opera, si per indulgentias non iuueris: licet non habeas pro-

14 positum satisfaciendi eis quaesitis. V. consequitur, † rem esse multo utilissimam, tum alio nomine, tum etiam indulgentiarum quaerendarum, velle, ac conari, nunc ieiuniis, nunc precibus, nunc elemosynis, & aliis operibus, & laboribus iustis, redimere se à poena in Purgatorio alioqui luenda.

XXII. Notabile de indulgentia, an, quæ, & quando, & quo modo mortuis proficit.

SUMMARI A.

- 1 Mortuo non queritur huius anni indulgentia: & quare. nu. 1.
- 3 Mortuis paradisi, inferni, & limbi indulgentia non prodest, nec purgatorij, si detur ab inferiore Papa nu. 4. nec data à Papa per modum autoritatis nu. 5. nec etiam per modum suffragij, nu. 8. nisi ut in v. 10.
- 6 Papa nec soluit, nec ligat mortuos, & nu. 9.
- 7 Voluntas non est profecto in indulgentia: idem in notab. 16. nu. 4.
- 11 Anima purgatorij, in quo cum beatis, & in quo nobiscum communicant.
- 12 Thesaurus ecclesie communicari potest mortuis, ut viuus.
- 13 Indulgentiam prodesse per modum suffragij, non est, quod sentit Calder. sed quod dicitur nu. 21. & potest sic viuus prodesse. nu. 23. Imò frequenter sic prodest. nu. 24.
- 14 Suffragium auxilium ecclesiasticum est hic, & triplex quod defunctis datur nu. 15. & nec satisfactorium prodest eis via iustitia, secundum Caiet. nu. 16. contra quem tenetur, nu. 18. & quod omnibus defunctis proficit. nu. 44. contra Caieta. nu. 43.
- 17 Forum anima separata aliud à nostro.
- 19 Suffragia ex se non satisfacere, secundum iustitiam: sed attenda diuina acceptione sic.
- 20 Indulgentia via iustitia prodest mortuo, contra Caietanum.
- 22 Indulgentiam absolvere indirecte, quid?
- 25 Indulgentia, quæ absolutio, & quæ compensatio, & quæ utraque. nu. 27.
- 26 Iudex non absoluit directe à sententia superioris: licet pro eo soluendo indirecte possit.
- 28 Indulgen. per modum suffragij non minoris effectus quam alia: ut hac quoad diuersos: imò & diuersa eiusdem peccata, diuersa est, nu. 29.
- 30 Mortuus querit indulg. facta viuentis mali.
- 31 Malus nec pro se, nec pro alio, nisi ministerialiter satisfacit.
- 32 Indulg. alius viuus alij viuo quando querit.
- 33 Indulgen. à Papa concessa mortuo simpliciter audita eius morte, an, &

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- quādo valeat.
- 34 Indulg. mortuo simpliciter concessa videtur per modum suffragij, & non directa absolutio. nu. 35.
- 36 Indulg. causa eam precedere potest.
- 37 Papa amicitia cur morienti utilis, & cur non potest pro libito vacuare Purgatorium.
- 38 Mortuo, qui viuens noluit satis facere, an profit indulgen. & illam ei querendam ab amicis, nu. 39.
- 40 Morientes bene expresse, vel tacite integrè velle pœnitere, idque sufficere ad indulg. nu. 41.
- 42 Morienti utilis voluntas Deo satisfaciendi, ob duos respectus nouos.
- 44 Christi descensu ad inferos, qui Purgatorio liberati. & nu. 48.
- 46 Suffragia potentiora indulgentijs in quo, & suffragio posse iuari, non esse premium accidentale, nu. 47. licet Christi descensu liberari tale fuerit. nu. 49.
- 51 Suffragia letus faciet hac, & hac reputans.
- 55 Suffragia sunt pro mortuo post indulgentiam plenariam, ob quinque nouas rationes, & tres antiquas.

XXII. Principaliter colligo ex d. Extravag. Vnigenitus. in 12. notab. transcripta, in verbo (Quicumque voluerit.) hanc huius anni iobelei indulgentiam non posse queri mortuis. Tum, quia illi ordinaria saltè potestate, ne queunt facere id, quod hic dicitur, sine quo illa non queritur, iuxta dicta in notab. 19. Per quam rationem satis hoc affirmat Augu. ab Ancho. vbi supra, questio. 30. arti. 3. Tum quia nulla indulgentia extenditur ad mortuos, nisi concedens eam expresse ad eos extendat, secundum mentum Thom. in 4. d. 45. questio. 2. arti. 3. & aliorum omnium. Quod procedit etiam, si quis viuus pro mortuo Romam adiret, & id, quod hic dicitur, efficeret, secundum Calderin. in d. cap. Nostro. col. 20. de pœnit. & merito. Nam si quis viuus pro altero viuo Romam adiret hoc anno, & faceret huic indulgentiæ querendæ necessaria non quereret illam illi, secundum omnes.

An autem concedens extendere possit eam ad mortuos? questionis fuit olim non mediocris. Et primò quidem dico, inter omnes conuenire, non posse ad mortuos cœlicolas. Quia non habent, quibus expientur sordes, neque quibus soluantur, vincula, argu. cap. Cum Marthæ. de celebra. miss. & cap. Tempus 13. questio. 2. cum eis annotatis. Neque ad pueros in limbo detentos. Quia non habent, qua Christi membra fiant, charitatem. Neque ad omnino damnatos: Quia in inferno nulla est redemptio, vt canit ecclesia, & probatur Iob. 10. & cap. In presenti. 5. Verum, & c. sequenti. 13. questio. 3. Id dico conuenire debere inter omnes, mea sententia, quòd inferior Papa non potest indulgentiam extendere ad mortuos purgatorij. Tum, argu. cap. Cum ex eo. de pœnit. Tum, quòd nunquam videtur in hætenus factum. Tum, quòd etiam non

non parum dubitatum extirrit an Papa id efficere possit, iuxta latissime congesta per Feli. vbi supra, col. 7. Tum, quod hoc sensit Inno. iiii. in cap. Quod autem de poenit. & Cardinal in hoc 6. In leui. n. 71. l. 11. dico etiam ¶ Romanum Pontificem non videri posse concedere indulgentiam mortuis Purgatorij, per modum autoritatis, iudicialis potestatis, absoluendo eos directe, vt concludit Calder. in d. cap. Nostro col. 20. & Cardi. hic art. 6. & Richardus communiter receptus in 4. dist. 20. artic. 3. q. 3. Tum per cap. Verbum de poenit. dist. 1. ibi

6 *Dominus pariter soluendi voluit esse. & ligandi*: Sed Papa ¶ non potest autoritate iudiciali ligare illos, qui sunt in Purgatorio: Ergo neque soluere. Tum, quia quoties Roman. pontif. concedit indulgentiam pro mortuis, toties addit, per modum suffragij, quasi diceret, se non directe absoluendo: sed indirecte, soluendo pro eis, eos iurare. Tum, quod indulgentia per modum autoritatis, non prodest illis, qui concedenti non subiacent d. cap. Quod autem de poenit. Nec illis, qui non faciunt illud, ob quod ea datur, licet voluntatem faciendi habeant. Quamuis enim quoad premium essenziale, non potenti operari, voluntas pro facto sit cap. Magna de poenit. d. l. non tamen quoad premium accidentale, ¶ nec per consequentiam, quoad remissionem poenae, per indulgentiam obtinendam, vt in notab. 19. num. 4. diximus. Mortui autem purgatorij, non sunt iurisdictionis prelatorum ecclesie, vt innuit illud domini ad Petrum, Math. 16. & cap. Quodcumque 24. q. 1. *Quodcumque solueris super terram*. Per illud enim *super terram* vilis est restringere potestatem eius ad hanc vitam mortalem viuentes. Quod etiam innuit cap. A nobis 2. de senten. excomm. Non possunt etiam facere, saltem lege communi, quod continet forma indulgentiae: Quia etsi ob orationes pro aliquo principe, vel aliquo speciali negotio ecclesie faciendas, concedatur, & illi orare possint: id tamen illi nesciunt, nisi speciali reuelatione. Etsi per eam, v-1 quia forte dum viuerent no-
 8 uerunt, id scirent, & orarent: non tamen ¶ esset eis ita poenalis illa oratio, ac vitam mortalem viuentibus, secundum Richard. vbi supra. Quae ratio concludit non posse quiri mortuis regulariter indulgentiam, etiam a Papa, etiam
 9 per modum suffragij, concessam. Addo, ¶ quod Ioha. Maior in 4. dist. 20. q. 2. col. 8. ait, in senatum doctorum Parisiensium ad discutiendos quosdam articulos dubios coactum, allatam fuisse vnam propositionem cuiusdam Iohan. Angeli huiusmodi tenoris. *Anima in purgatorio existentes sunt de iurisdictione Papa: & si ille vellet, posset totum purgatorium euacuare*. De qua senatum ita censuisse testatur: Hae propositio est in se dubia, & ad mentem afferentis, per modum iurisdictionis & ordinariae potestatis, de falsitate suspecta, & scandalosa, & nullatenus populo publice praedicanda. Nec obstat, quod, vt Gabr. in cano. lec. 57. L. ait, Pius secundus, Sixtus quartus, & Innocentius octauus concesserunt visitantibus ecclesiam Sanctonensem facultatem liberandi singulas animas e purgatorio: Et quod Calixtus tertius hoc concessit in Hispania ecclesiae Tyrazonensi: Et quod idem legitur de Paschasio quinto, cuius factum vndecim pontifices confirmant, vt in literis authenticis in introitu sacelli ecclesiae Sanctae Praxedis Romae haberi dicitur: Idemque concessum esse visitantibus ecclesiam Sancti Laurentij extra muros. Quoniam, vt ipsemet ait, omnes addiderunt illam clau-

- fulam, per modum suffragij. IIII. dico, inter plerisque omnes conuenire,
 10 quod † indulgentia Papæ, prodest mortuis existentibus in purgatorio, per
 viam suffragij. Tum, quod Innocen. communiter receptum in cap. Quod au-
 tem in verb. (Indice) de pœnit. & remiss. dixit, non esse negandum, indulgen-
 tiam, quam Papa concederet defunctis, eis prodesse: Et non prodest eis per
 11 modum autoritatis, vt prædictum est: Ergo proderit per viam suffragij. Tum,
 quia † animæ purgatorij, sicut communicant cum ecclesia triumphante, in
 impotentia peccandi: Ita communicant cum militante, in sustinenda pœna, &
 cum vtraque in charitate: & ideo videtur, quod ecclesia militans, potest eos
 iuare, tanquam sibi coniunctos per charitatem, & quàm maximè auxilio eius
 indigentes: vt pote qui sunt in statu, in quo non possint pœnam assumere vo-
 luntariam, per quam citius ad visionem admittantur beatificam. Potest, in-
 quam, iuare per sua suffragia, & per indulgentias per modum suffragiorum.
 Tum, quia meritum thesauri ecclesiæ, quod per indulgentias dispensatur, ma-
 ius est, quàm meritum vnus singularis personæ, vt in notab. 13. habitum est: ac
 meritum singularis personæ, prodest existentibus in purgatorio. cap. Animæ
 12 13. quæstio. 2. ergo multo magis eis proderit indulgentia. Tum quod nulla ratio
 reddi potest, quare thesaurus † satisfactionum, de quo in notabili 13. applicari
 potius possit viuus, quam mortuis purgatorij, secundum Thomam receptum
 13 in 4. d. 45. quæst. 2. arti. 3. V. dico † indulgentiam ideo dici prodesse mortuis per
 viam suffragij, secundum mentem Calder. vbi supra, quod ita prodesse potest
 viuus mortuo, per acquisitionem eius, ac per aliud opus pium: Verbi gratia:
 Sicut vnus audiens vnâ missam: vel faciens eleemosynam ea mente, vt ea
 auditio, vel eleemosyna alicui mortuo profit, proderit ei: Ita etiam acquisitio
 indulgentiæ ea mente facta, vt illud bonum opus acquirendi sibi indulgen-
 tiam, profit alicui mortuo, proderit illi. Quod (vt videtur) ille hausit ex dictis
 Richardi, vbi supra. Quæ tamen declaratio videtur falsa, & omnino respuen-
 da. Tum, quia nimium restringit indulgentias mortuis concessas. Tum, quia
 secundum hanc sententiam nulla indulgentia plena prodesset mortuis. Quod
 est contra concessiones multorum Romanorum Pontif. supra relatas. Tum,
 quia indulgentia concessa per modum suffragij tam grandis est, ac concessa
 directe per modum autoritatis quoad effectum, secundum Gabr. lect. 57. L. di-
 cente Thoma. in 4. dist. 45. q. 2. arti. 3. nullam rationem reddi posse, quare eccle-
 sia transferre valeat merita communia, quibus indulgentiæ innituntur, in vi-
 uos, & non in mortuos: subditque non inferri ex hoc, quod prælatus ecclesiæ
 possit pro suo libito animas à purgatorio liberare. Quia, vt indulgentiæ va-
 leant, requiritur causa conueniens indulgentias faciendi.
- 14 Aliter ergo, quàm Calde. sentiat, rem declaraturi † dicimus primo, verbum
 (suffragij) prædictæ clausulæ, idem in hoc proposito significare, quod ver-
 bum (auxilij) & sumi pro auxilio ecclesiastico, quod per opera pia, defun-
 ctis datur: ideoque concedere indulgentiam mortuis per modum suffragij,
 esse concedere, vt illi iuuentur eo modo, quo piis operibus iuari possunt.
 Ex verborum enim loquentis significatione, deprehenditur mens eius). La-
 beo. ff. de supell. leg. I. Non aliter. ff. de leg. 3. capi. Propterea. de verb. signi. Di-
 cimus secundo, modum auxiliandi defunctis per indulgentiam, ad modum
 suffragij, quia est auxilium instar suffragij, non posse satis intelligi, nisi prius
 intelligi

intelligatur, modus auxiliandi eisdem per pia opera, arg. l. In testamento. ff. de
 15 condit. & demonst. Modus autem auxiliandi defunctis per pia opera, triplex
 est, secundum Cardinalem Caietan. tractat. 2. de indulg. q. 5. Primus, merendo
 per ea illis de congruo tantum, auxilium liberationis. Secundus, impetrando
 precibus illud. Tertius, satisfaciendo pro illis, per pœnatum operum passio-
 nem. Et quia, vt dictum fuit in notab. indulgentia, quatenus indulgentia est,
 non est meritoria, neque impetratoria: sed satisfactoria: consequitur suffra-
 16 gium, vel auxilium indulgentiæ, non esse per modum suffragij meritorij, vel
 impetratorij: sed satisfactorij. Dicimus tertio, prædictum ¶ Caieta. affirmare,
 quod auxilium suffragiorum ecclesiæ, & per consequentiam, auxilium indul-
 gentiæ, via gratiæ, seu misericordiæ, & non iustitiæ, deducitur ad defunctos.
 Primo quidem, quod in omnibus fere suis suffragiis, ecclesiæ orat Deum, vt
 per suam diuinam misericordiam, & gratiam, ea sint ei accepta pro liberandis
 animabus, quibus suffragatur. Secundo, quod pœnæ huius seculi, secundum
 Thom. 3. part. q. 46. art. 6. alterius generis sunt, quam pœnæ animarum separa-
 tarum: sicut pœna pecuniaria est alterius rationis, quam pœna seruitutis, vel
 sanguinis. Et ideo videtur, quod sicut seruitus non redimitur pecunia, secun-
 dum iustitiæ rigorem: sed secundum domini acceptationem: Ita pœnæ animæ
 17 separatae, pœnis nostris non redimuntur, secundum iustitiæ rationem: sed se-
 cundum diuinæ misericordiæ dispensationem. Tertio, ¶ quod alterum est fo-
 rum, in quo nos patimur, & alterum altius, in quo animæ separatae patiuntur.
 Nostrum enim est mite, quasi canonicum, vel ciuile: illud verò rigorosum, &
 quasi sanguinis, & criminale. At pœnæ ciuiles, & canonicæ non sufficiunt ad
 liberandum quem à pœna sanguinis. l. In seruorum. ff. de pœnis. Quarto, quod
 clericus, qui traditur curiæ seculari, iuxta. c. Cum non ab homine. de iudic. & c.
 Degradatio. de pœn. lib. 6. cum eis annotatis, & ita in forum sanguinis decedit,
 non potest liberari pœnis Pontificiis, vel ciuilibus, secundum iustitiæ rigo-
 rem, vt ibidem habetur: ergo nec pœnæ nostræ sufficient: secundum iustitiæ
 18 rigorem ad satisfaciendum pro pœnis animarum separatarum: ad quas in illo
 riguroso, & sanguinis foro damnatae sunt. Hæc tamen opinio ¶ noua mihi vi-
 detur, & relinquenda. Tum, quia est contraria menti Richardi, & Thomæ, ac
 Communis in 4. dist. 10. & dist. 45. Tum, quia Gregorius in c. Animæ. 13. q. 2. affir-
 mat, animas defunctorum quatuor modis solui, aut oblationibus sacerdotum,
 aut precibus sanctorum, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum.
 Tum, quia Augustinus in Enchir. relatus in cap. Tempus. 13. q. 2. ait, negandum
 non esse, defunctorum animas pietate suorum viuentium releuati, cum pro
 illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ fiunt in ecclesiâ. Quin &
 mox subiicit, hæc prodesse eis, qui cum viuerent, hæc sibi, vt postea possent
 prodesse, meruerunt. Quod ipsum ait in lib. de cura pro mortuis agen. relatus
 in c. Non æstimemus. 13. q. 2. Tum, quia ipsemet Caietan. fatetur ibidem, vnum
 viuum pro alio viuo via iustitiæ satisfacere: Ergo & pro mortuo. Quia in vtro-
 que est eadem ratio, scilicet charitatis communito, vt asseruit etiam Ioh. Meti-
 nens. in Codi. de satisfactio. q. 5. Tum, quia eius opinio teporem quendam, ab
 officiis funebribus retrahentem, inducere videtur. Neque obstant argumenta
 eius, etsi primo aspectu sint neruosa. Ad primum enim concedo, quod ecclesiâ

Commen. De Iobeleo & Indulgen. 211

19 petit, ut Deus sua misericordia, & gratia, suscipiat suffragia pro defunctis oblata: Sed nego ex eo sequi, quod non satisfacit via iustitiae. Tum, quia idem petit ecclesia de suffragiis, quae pro vivis facit: at tamen ipse fatetur, vivum pro vivo via iustitiae satisfacere. Tum, quia illa petitio ecclesiae respicit † suffragia secundum suam naturam considerata, secundum quam neque illa, neque vlla alia opera nostra, sunt meritoria, neque satisfactoria de condigno, & via iustitiae, iuxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Non sunt condigna passiones nostrae ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis*, ut declarat Thomas communiter receptus. 1. Secund. quaest. 114. artic. 3. Quin & licet considerata, ut manant ex gratia Spiritus sancti, sint meritoria de condigno, & inducant iustum simpliciter quoad mercedem, iuxta illud 2. ad Timoth. 4. *In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex*. Quoad tamen Deum retributorem, non inducunt iustum simpliciter: sed paternum, vel dominatum, ut ipsemet Caiet. dixit in d. art. 3. Et ita hoc quoque respectu, id potest ecclesia petere. Ad secundum concedo, quod poenae nostrae in se consideratae, deficiunt à ratione poenarum purgatorij: sed consideratae, prout procedunt à gratia, & secundum acceptationem divinam, æquipollent eis. Ad tertium concedo, forum animarum separatarum esse aliis foro nostro, quoad multa: sed non quoad hoc, attenda divina acceptatione: & quod poena minor, hic voluntarie assumpta, æquipollet maiori ibi coactè toleratae. Concludendum igitur videtur, auxilium suffragiorum ecclesiae quatenus est satisfactorium, prodesse defunctis via iustitiae: quamvis quatenus est meritorium, vel impetrativum liberationis eorum, sola via gratiae nitatur. Dicimus quarto,

20 † etiam indulgentias via iustitiae defunctis prodesse: quia profunt per modum suffragij ecclesiastici satisfactorij: quod prodesse via iustitiae nunc diximus. Cuius etiam contrarium tenet Caietanus ubi supra, ea ratione nova, quod indulgentia defunctis conceditur per modum suffragij, ut patet ex concessionum formis: vivis autem per modum absolutionis, ut patet de poenit. & remis. c. Quod autem. Et non alia ratione, secundum eum, quam quia nos, qui vivimus sumus subditi Pontifici, & poenae nostrae ad forum praesentis vitae spectant: & propterea servatis servandis indulgentia ad nos defertur via iustitiae, per iudicis actum, scilicet absolutionem: Defuncti autem, quia extra hoc forum manent, nequeunt à Papa absolvi. Sed haec ratio nil concludit. Tum, quia falsum est ea ratione, quam dat ille, Rom. Pontif. ut illa diversitate. Tum, quia supra in notabil. 10. demonstravimus, non omnem indulgentiam, quae vivis conceditur, esse principaliter absolutionem in compensatione fundatam: sed aliquam esse principaliter compensationem operantem consequenter absolutionem: eam. scilicet. quae fit de poenitentis non iniunctis: & hanc, & illam, quae fit defunctis, eiusdem esse generis. Non obstat etiam similitudo, quam ille adducit de principe, qui ex sui regni, vel civitatis acrio publico depromeret pecuniam ad liberandum omnes suos ciues, vel regnicolas a re alieno gravatos: quorum alij in suo dominio, alij in alieno propter id servituti addicti essent. Quo casu, licet princeps ex publico acrio autoritative nummos pro vtrisque dispensaret, & de gentes in suo dominio iudicialiter liberaret, de gentes autem

alibi

alibi non posset, nisi per modum auxilij, alterius gratiam, ac absolutionem expectando. Non, inquam, hoc obstat. Tum, quia argumentatur à similitudine duorum principum omnino separatorum, ad duos, quorum alter est vicarius alterius: qui, dato, quod non sit vicarius, quoad existentes in purgatorio respectu potestatis iudicandi: est tamen respectu potestatis iuandi per suffragia satisfactoria: quorum de numero est thesaurus satisfactionum super fluarum Christi, & sanctorum, de quo in notab. 13. Tum, quia argumentatur de principe, qui non promisit verbo, nec declarauit facto, se accepturum pecuniam pro redemptione subditi alterius principis sibi ab eo missam: ad principem, qui vel promisit, vel saltem facto declarauit; se accepturum satisfactiones viuorum pro redemptione mortuorum. Tum denique, quod princeps, de quo loquitur, non potest ciues iam verè factos seruos, intra suum dominium existentes, iudicialiter, vt ipse putat, liberare, contra l. Id quod. ff. de reg. iur. Dicimus

21 ergo postremo, † quod ideo dicitur indulgentia mortuis concedi, per viam suffragij: quia conceditur, vt proficit eis eo modo, quo suffragium ecclesiasticum satisfactorium prodest. s. satisfaciendo pro debito eorum, & soluendo pœnas ab eis debitas, Christi, & sanctorum satisfactionibus in ecclesie thesauro reconditis. Et quia non conceditur, vt absolutio iudicialis; sed vt compensatio extraiudicialis. Ex his infertur primo, quod nulla indulgentia potest mortuis concedi per modum absolutionis iudicialis. II. Papam iuuare quidem posse defunctos indulgentiis eo modo, quo ecclesia, cognati & amici iuuant eos suis

22 suffragiis satisfactorijs: & ita absoluerè eos indirectè, † hoc est, soluere quod ipsi debent: quod consequitur diuina absolutio: Iurisdictionem tamen absoluerè eum directè nullam in eos habere: sicut nec ligandi, vllam habet potestatem. III. posse Papam † concedere indulgentiam viujs per modum suffragij. Qua enim ratione potest mortuis, eadem, & fortiori potest viujs. Cui consequens est, concessionem indulgentiæ mortuorum non addi per Papam clausulam, per modum suffragij, ad significandum, se non posse viujs per eundem modum concedere: sed ad denotandum se non posse concedere illis, per viam absolutionis iudicialis. IIII. non † solum posse Papam concedere indulgentiam viujs per viam suffragij: sed etiam frequentissime id facere. Licet enim

23 † cum Caietano contra Communem arbitret, non omnem indulgentiam esse principaliter compensationem, & consequenter absolutionem: ita cum Comuni contra eundem credo, non omnem indulgentiam esse principaliter absolutionem: sed aliquam esse principaliter compensationem, vt in notab. 10. probabam. Indulgentiã enim, quæ ab iniuncta, & acceptata pœnitentia quem absoluit, quatenus ab ea absoluitur, arbitror principaliter esse absolutionem ab illa sententia, & vinculo iudicis humani: licet fundetur in compensatione, & solutione debiti per applicationem thesauri ecclesie facta: Et licet, quatenus absoluit à sententia, & condemnatione Dei, potius sit compensatio extraiudicialis. Indulgentiam verò, quæ liberat quem non à condemnatione hominis pœnitentiam imponentis: sed à condemnatione Dei damnantis ad tantam purgatorij pœnam, etiam viujs concessam, arbitror esse principaliter compensationem: & solutionem: licet consequenter pariat diuinam absolutionem.

24 Tum, quia à † superioris sententia, & condemnatione inferior absoluerè

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

directè nequit, arg. l. Præses. ff. de minor. c. Vt nostrum. de appellat. Tum, quia de quo non cognouit iudex, non pronuntiat. De qua re. ff. de iudi. c. Cum super. de caus. poss. Quamuis pro condemnato à superiore, etiam debitum incognitum possit soluere inferior, & priuatus quilibet. l. Soluendo. ff. de neg. gest. l. Inuito. C. de solut. l. Solutionem, & l. Si pro me. ff. eod. & ita indirectè absolvere. Quod ecclesia facit, dum quempiam à pœnitentia non iniuncta liberat. Quibus consequens videtur id, quod in notab. 20. dicebam, † indulgentias plenarias partim esse directas absolutiones in compensatione fundatas, partim directas compensationes absolutionem parientes. V. inferitur † inter indulgentiam per modum suffragij concessam, & inter eam, quæ simpliciter conceditur, non esse illam differentiam, quam aliqui putant. s. quod altera sit maioris effectus, altera minoris; Sed quod illa nunquam est principaliter absolutio; hæc autem sic, licet nonnunquam sit solum compensatio principaliter, & nonnunquam principaliter absolutio quoad vnum, & principaliter compensatio quoad alium. Et nonnunquam principaliter absolutio † quoad partem peccatorum vnus; & principaliter compensatio quoad partem peccatorum eiusdem. Quoniam eorum, qui aliquam indulgentiam plenariam querunt, alij debent pœnitentias iniunctas, & alij non, & alij debent pœnitentiam iniunctam pro aliis peccatis, & pro aliis non. V. l. indulgentiam tum demum mortuo prodesse, cum forma eius id habet, & ab aliquo viuo fit illud, propter quod mortuo illa conceditur. Nec refert, † an viuus, qui id facit, sit in statu gratiæ, vel peccati lethalis, vt August. ab Ancho. vbi supra. qu. 32. art. 4. eleganter probat, & sequitur Felin. vbi supra, col. 8. Non obstat, † quod malus non potest satisfacere pro se, secundum Thomam in 4. distinct. 15. q. 1. art. 2. neque pro alio, secundum Palud. in 4. dist. 45. q. 1. col. 3. communiter receptus. Tum, quia in proposito nostro non satisfacit malus. sed facit illud opus, ob quod Papa satisfactionem Christi, & aliorum sanctorum defuncto impertit. Tum, quia etiam malus potest ministraliter satisfacere pro alio, cuius mandato fecit elemosinam, vel aliquid aliud boni, vt dixit Palud. communiter receptus in ead. col. paulo superius. Tamen hæc ratio non concludit, vt præcedens. V. l. quod, † licet vnus pro alio nequeat indulgentiam querere, quando id eius forma non habet; potest tamen, quando ea id haberet. Si enim viuus mortuo eam querere potest, cum eius forma id habet: a fortiori viuus viuo poterit, per prædicta, arg. c. Cum in cunctis. de electio. Auth. Multo magis. C. de sacros. eccles. V. l. dubitari posset, tan illa indulgentia plena, quæ dicitur à quodam Papa concessa cuidam magistro Parisiensi, audita eius morte, eo quod Parisius defendisset, Papam posse indulgentiam mortuis concedere, valeat? quamuis de eius valore non dubitet Felin. vbi supra, col. 8. neque Alexan. Lombard. quem ipse citat in 4. dist. 20. neque alius (quem meminerim): dubitari autem merito potest. Tum, quia non dixit, se concedere illam per modum suffragij. Tum, quia videtur directè voluisse absolvere. Tum, quia nemo viuorū fecit aliquid, ob quod ei tanta indulgentia concederetur. Quibus tamen non obstantibus, arbitror eam valuisse, si in statu gratiæ obiit. Tum, quod audio, alios quoque Papas similia effecisse erga quosdam, qui de Sede Apostolica bene meriti mortem obierunt: & iustum est, vt Romani Pontificis acta, quoad eius fieri poterit, de

rit, defendamus, arg. cap. 1. 40. distin. Ad primum contrariorum respondeo, Papam quidem, vt supra dictum est, non posse concedere indulgentiam mortuo aliter, quàm per modum suffragij: Sed non esse necessarium, vt ipse dicat, se
 34 per illum modum concedere. Nam eo ipso, † quòd simpliciter concedit indulgentiam mortuo, per eum modum, qui valere potest, videtur concedere: & non per modum, qui valere non potest, argu. l. Quoties idem sermo ff. de reg. iur. & l. Quoties ff. de reb. dub. l. Quotiens ff. de verb. oblig. Ad secundum nego, eum directè absoluerè voluisse, per iura proximè citata. Ad tertium nego, nullum viuum fecisse id, ob quod ea indulgètia defuncto data fuit: Quia ille ipse, cum viueret, fecit. Ex quibus solutionibus pulchra inferas.

IX. ex prædictis solutionibus inferuntur noua quædam, & singularia hæcenus non tacta: Nempè indulgentiam à Papa mortuis simpliciter cōcessam, intelligendam esse per modum suffragij, vt res potius valeat quàm pereat: Et
 35 quòd in dubio Papa non † videtur velle absoluerè mortuum directè: sed indirectè ad modum supra declaratum: Et quòd indulgentia mortuo concedi potest ob ea, quæ ipse viuens digna illa fecit: Et quòd † licet indulgètia requirat
 36 iustam cōcedendi causam, vt diximus in notab. 15. non tamen requirit causam, quæ indulgentiæ concessione consequatur: sed satis est, quòd eam præcedat. Et quòd amicitia Papæ, non solum multis aliis nominibus est vtilissima viuentibus: sed etiam isto est multo vtilissima morientibus.

X. inferitur, omnia, quæ necessaria sunt viuentibus ad quærendam indulgentiam, etiam morientibus esse necessaria. Cui consequens est conclusio Thomæ communiter recepti in 4. dist. 45. scilicet Papam non posse pro libito euacuare purgatorium animabus in eo detentis.

38 XI. inferitur, quòd videtur non posse conced. † indulgentia omnibus defunctis purgatorij, si teneamus opinionem Caieta. supra in notab. proximo defensam scilicet quòd ei solum potest indulgentia prodesse, qui, vel tantam pœnitentiam sibi iniunctam acceptauit, vel tantam non iniunctam proponit in hac vita facere, quanta sufficit ad delendam pœnam per illam indulgètiã condonandam. Quoniam non omnes incolæ purgatorij acceptarunt, neque decreuerunt in hac vita tantam pœnitentiã agere. Quæ conclusio non solum videtur elici ex prædicta conclusione Caieta. quam affirmat in 1. tractat. de indulg. q. penult. sed etiam in specie asseritur ab eod. in 1. tract. de thesauro indulgen. q. 5. Equidem, vt magis inclino in priorem conclusionem in præcedenti notab. defensam non quidem tanquam necessariam, sed tãquam vtiliorem & dignam quæ valde vsitaretur quàm in Communem ei contrariam: Ita etiam
 39 magis & ad eundem effectum placet hoc corollarium: † tametsi, vt ibi adhortabar omnes, etiam non habentes propositum in hac vita pœnitentiam suis peccatis condignam agendi, vt indulgentiis quærendis operam darent: Ita nunc quoque adhortor omnes, vt pro omnibus defunctis, quos non constat esse beatos, vel perpetuo damnatos, vel limbo addictos, satagant eis quærere. Et eo quidem magis, quòd vna, & non minima rationum, quæ me mouebant ad suadendum, non quæri indulgentiam ab eo qui non vult agere penitentiã, erat, vt omnes verè, & integrè ad pœnitendum conaremur. Quæ ratio in de-
 40 functis cessat, arg. cap. Qualis 15. q. & c. 1. 26. q. 7. Eo item † magis, quo ratiore

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

sunt defuncti purgatorij, si repentinam mortem non obierunt, qui voluntatem satisfaciendi integrè pro peccatis commissis expresse, & formaliter vel
 41 saltem æquipollenter: aut virtute seu virtualiter non conceperint. Quod † videtur sufficere, arg. l. final. ff. mand. & cap. Licet ex quadam. de testi. Et quia etiam ipsemet Caieta, ait, eum querere indulgentiam, qui decreuit facere id, ob quod ea datur, quando est maioris pœnæ, quàm pœnitentia pro peccatis suis sumenda. Quòd nulla ratione alia defendi satis potest, quam quia eiusmodi homo virtualiter, & tacitè decreuit integrè pœnitere. XII. infertur,

42 vtilissimum † persuadere ægroto, & iamiam morituro, vt concipiat animum Deo satisfaciendi pro peccatis in hoc seculo, si vita ei supersit. Tum, quia is post talem mentem conceptam, absolutus plenariè, per bullas ad id idoneas, plenariam in illo mortis articulo indulgentiam consequetur, secundum omnium opiniones. Tum, quòd viuorum suffragiis, & indulgentiis pro mortuis concessis iuari poterit, secundum omnium opiniones. Cum tamen alij, qui id animo non concepit, neque viuo in mortis articulo absolutio plena fieri, neque mortuo indulgentia queri possit, secundum opinionem Caieta. quæ memorabilia, & quotidiana duco. XIII. inferri videtur alia conclusio Caiet.

43 in d. tract. de thesauro indulg. q. 5. scilicet † non omnibus defunctis purgatorij suffragia ecclesiæ specialia pro eis facta, prodesse. Nam primo, si indulgentia, tam quæ, vel magis efficax remedium est, quàm alia suffragia, & conceditur per modum suffragij, non prodest eis, minus vel non plus proderunt illa. Deinde, quòd Aug. in lib. de cura pro mort. agend. relatus in cap. Non æstimemus 13. q. 2. ait, suffragia non prodesse omnibus defunctis: sed his tantum, qui dum viuunt cooperantur, vt proficiat. Et idem in Enchiridio, relatus in cap. Tempus ead. cap. & q. ait, suffragia eis tantum prodesse, qui cum viuerent, vt postea prodesse possent, meruerunt. Quibus locis satis apertè videtur asserere Augusti. non omnibus mortuis, nostra suffragia prodesse. Tertio facit, quòd meritum, vt suffragia, post mortem proficiant, non est meritum præmij essentialis: sed accidentalis: At non omnes, qui præmium essentialis merentur, continuo

44 merentur accidentalia, vt colligitur ex 4. dist. 49. Quarto facit, † quòd Thom. in 3. parte q. 52. artic. 8. ad primum, in hæc verba scripsit: *In Christi descensu ad inferos non solum liberati sunt illi, quorum tempus purgationis aduenerat: sed etiam illi, qui ob specialem in hac vita deuotionem, ad Christi aduentum meruerunt, vt Christo visitante, liberarentur.* per quæ verba satis apertè significauit, accidentali merito huius vitæ tributum, vt pœnæ remissio in purgatorio accelerata fuerit. Non † obstantibus tamen his contrarium videtur tenendum: Primum, quòd suffragia vnus viui cuiuslibet iusto viuo, pro quo fiunt, proficiunt. Et non alia ratione, quàm quia ambo sunt vnus corporis membra per charitatem coniuncta, secundum omnes: Et omnis mortuus purgatorij iustus est, & viuo iusto charitate coniunctis: Ergo suffragia viui, qua ratione proficiunt viuo iusto, proderunt & mortuo iusto, arg. cap. 2. de tractat. prælat. l. Illud ff. ad l. Aquil. Deinde, quòd etiam ipsemet Caiet. fatetur, suffragia generalia ecclesiæ omnibus mortuis purgatorij prodesse: Ergo à fortiori specialia. Cum in hac materia specialia plus proficiant ei, pro quo fiunt, quàm generalia huic, vel illi, secundum Communem in 4. dist. 45. vt latè tradidimus in

mus in cap. Non mediocriter de consecra. dist. 5. Ad primum fundamentum Caietani respondeo, id non procedere secundum communem opinionem, 46 secundo, etiam secundum suam, † non esse eandem rationem indulgentiar, & suffragiorum, quoad hoc. Nam ratio præcipua, quare secundum eum indulgentia non prodest cuilibet defuncto purgatorij, illa est: quòd Christus, & sancti, qui plus, quàm debebant, passi sunt, non videntur habuisse intentionem animi ad communicandum illa superflua his, qui nolunt per se dignam pœnitentiam in hoc seculo facere. At cum quispiam viuus mortuo purgatorij suffragium aliquod præstat, constat de intentione animi eius, quòd id illi velit applicare. Ex quo colligitur, hoc respectu potentius esse suffragium indulgentia: licet potentior sit indulgentia suffragio, eo alio, quòd assumpta à malo pro defuncto, prodest ei: licet suffragium mali non profit, vt infra num. 50. tangetur: & supra num. 30. est tactum. Ad secundum concedo, August. in illis duobus locis sensisse, suffragia non potesse omnibus mortuis. Quoniam non profunt omnino beatis, vel damnatis, neque intra limbum perpetuo detinendis: Sed nego, quòd vir grauissimus, ac sanctissimus senserit ea non prodesse omnibus purgatorij. Quoniam omnibus, qui non sunt valde mali, nec valde boni, profunt, secundum eundem in cap. Tempus 13. q. 2. & cap. Cum Martha §. Tertio, de celebratio. miss. & inter omnes ferè theologos in 4. distin. 45. & canonum peritos, in d. c. Tempus & in d. §. Tertio, conuenit, omnes, qui sunt in purgatorio loco esse mediocriter bonos, & mediocriter malos: quamuis in 47 ratione reddenda cur ita dicantur, sint varij. Ad tertium concedo, cum, † qui præmium essentiale beatitudinis meretur, non continuo quidem mereri alia præmia accidentalialia: sed nego facultatem, vt suffragia viuorum profint mortuo, esse tale præmium accidentale mortui: sed potius quiddam annexum charitati, commune viuo, ac mortuo, vt in primo nostro fundamento tetigi. Nam quemadmodum ait Gregorius in cap. Animæ 13. q. 2. *animas solui suffragiis cognatorum, & amicorum.* Ita inquit Theodorus in cap. 1. 26. q. 7. *amicorum orationibus, & elemosynarum studiis, pondus pœnitentiæ agroti, qui pro se non potest satisfacere, subleuandum.* Ad quartum † respondeo primum, aliquos, in quorum opinionem inclinatur Richard. tenere in 3. distin. 22. quòd per Christi descensum ad inferos, omnes animæ purgatorij fuerunt ab eo liberatæ: vt omnes in carcere coniecti, nouo aduentu principis solent liberari. Quod certè mihi persuasum habeo: & hoc dicenti, nihil obstat Thomæ dictum à 49 Caiet. citatum. Secundo responderi † potest, aliud esse de remedio illo extraordinario, quòd nunquam nisi semel contigit, neque vnquam continget amplius, vt habeatur pro præmio quodam accidentalialio de remedio suffragiorum ordinario, quòd nunquam cessat. XIII. infertur noua ratio, † quare suffragia fiunt pro mortuo, posteaquam in articulo mortis plenè fuit absolutus, vel post mortem, quæ sita ei aliqua indulgentia plenaria. Est etenim illa, quòd fieri potest, vt indulgentia non profuerit ei, saltem, quoad effectum tollendi totam pœnam purgatorij: secundum opinionem Caiet. eo quòd viuens non habuisset iustum, & sufficiens propositum pro tota illa Deo satisfaciendi. Altera ratio etià noua, colligi potest ex his, quæ in notab. 9. dicebamus scilicet quòd non omnis plena indulgentia tollit omnem pœnam in purgatorio luendam:

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

imò neque omnis plenior, licet plenissima sic regulariter. Quod maximè me-
morabile est. Tertia etiam ratio, & noua colligi potest ex notabil. 15. scilicet
quòd etiam plenissima non liberat plenissime, nisi causa, ob quam ea conce-
ditur, sit ad id sufficiens. Quarta etiam noua colligi posset ex opinione Caieta,
supra relata scilicet quòd indulgentiæ via gratiæ, & non iustitiæ profunt mor-
tuis: & ita non est certum, à Deo eam pro mortuo fuisse acceptatam. Quod
etiam sensit Gabriel, vbi supra. Cuius tamen contrarium supra defendimus.
Ad quam tamen opinionem tollendam expedit facere, quæ nocere nequeunt;
licet non profint, arg. cap. Non æstimemus 13. q. 2. Quinta etiam noua, defumi
potest ex ea opinione, quæ habet, indulgentiam assumptam à viuo malo pro
mortuo, non prodesse illi, sicut neque suffragium prodesset: & ita cum de ne-
mine viuento sciatur, an sit in statu gratiæ: non potest etiã sciri, an indulgentia
ab eo pro mortuo accepta, profuerit ei. Nos tamen contrarium illius opinio-
nis supra tenuimus. Aliæ verò antiquæ, quas post alios latè prosequitur Ga-
briel in lectio. 57. P. sunt, quòd fiunt ad gratiarum actionem: Sicut etiam pro
puero recens baptizato mortuo, fiunt suffragia, non quidem ad expiationem
animæ illius: sed ad gratias agendas, vt docuit Alexander. 4. part. q. 42. artic.
vlt. Fiunt item ad augendum gaudium accidentale mortuorum, qui regnantes
in cælo, plurimum gaudent: quòd amici eorum tam pia pro eis agentes Deo
gratiores fiant: & quòd Deus honoretur: & quòd animæ aliæ purgatorij iu-
uentur. Itaque indulgentia ad solam accelerationem liberationis animæ à
pœnis Purgatorij, prodest. Suffragia verò & quoad hoc: licet non ita efficaci-
ter, ac illa, & quoad alia multa & facienti, & eis, pro quibus fiunt, profunt. †
Quæ omnia qui Christianus animo satis reuoluerit, & latè indulgentias co-
gnato, & amico mortuo quæret, & latius suffragia faciet, fierique curabit:
Vtraque quidem, vt celerius ab illis horrendis pœnis liberetur: suffragia verò
etiam vt gaudium accidentale quoddam perpetuum eis accrescat, & aliæ ani-
mæ inuentur: & anima suffragatis ditescat, gratiorque Deo fiat: & eius diuina
maiestas honoretur. Quin & eo latius suffragabitur, quo probabilius si qui
fuerit, animam amici, vel cognati, liberam à pœnis, cælos incolere, reputans
secum, quanta cum animi gratitudine, & quanto efficacius, quàm in purgato-
rio, illa beata anima incuria, ingrati tudinis nescia, pro eo ad regem regum,
& patrem misericordiarum & Deum totius consolationis, & retributionis
intercedet. Quæramus ergo defunctis sese iuuare nequeuntibus indulgen-
tias, quæ ad eas extendantur, plenarias, & plenissimas: lætis eis suffragemur
animis, vt lætiores illæ à pœnis liberæ, etiam atque etiam orent patrem com-
munem, vt nos liberet à malis in terris, & cum eis loget in cælis Amen.

XXIII Notab. quod neque in Extrauag. Vnigeni-
tus neque in aliis canonibus, sacris literis abu-
titur Papa contra maledicos.

SUMMARI A

1. S. Thoma gratia aguntur.
2. Papa abutitur sacris literis in canonibus hic, & alibi, secundum quosdā: quod est falsum, num. 4.
3. Indulgentia nemo fit amicus Dei: sed iam factus, per eam citius consummatur, nu. 7.
5. Amicitia Dei duplex.
6. Thesaurus sapientia diuina multa continet, & in his merita Christi, ut satisfactoria, num. 8.
9. Papatus per quae verba promissus, & per quae datus: & eo vacante non carere ecclesiam sponso, pastore, & rectore: sed vicario eius, nu. 13.
10. Intellectus. c. In nouo & c. Quamuis. 21. dist.
11. Intellectus c. Translato. de constit.
12. Sacerdotium non esse translatum proprie à Christo in Petrum: sed improprie: & ita intelligendam glo. c. Translato, nu. 14.
15. Verbum, transferre, pro concedere nonnunquam.

XXIII. Loco admoneo, quiddam parergon, & excessiuum materiz indulgentiarum. Tum, quia intellectum multorum canonum tangit. Tum, vt gratias pro mea virili habeam, diuo Thomæ † Aquinati, cuius scholæ insignis discipulus alter Thomas à Vio, eius solidam doctrinam, & summam erga sedem Apostolicam & eius canones obseruantiam, sequutus, dexterè canones in hoc articulo ac alibi saepe tutatur. Est ergo parergon, & parum ad indulgentias pertinens, aliquos dixisse, † per hanc Extrauag. Romanos Pontifices in suis canonibus abuti solere sacra scriptura: eo quod hæc Extrauag. abuti videtur illa scriptura libri Sapientiz cap. 7. *In finitius thesaurus est hominibus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitia Dei.* Quandoquidem † nemo vlu thesauri istius, de quo hæc Extrauag. loquitur, efficitur amicus Dei. Quoniam per indulgētias, quatenus tales sunt, neque efficitur amici Dei, neque meremur, vt in §. notab. diximus sed eius antea facti amici, soluimus id, quod debemus, vt in notab. 17. habetur. Id ipsum confirmant, per c. Quamuis. 21. dist. quatenus habet *Romanam ecclesiam esse prelatam cunctis ecclesiis Euang. voce Matth. 16. Tu es Petrus, & c.* Et tamen constat per illam domini sententiam non esse Petrum prelatum cæteris: sed per illam Iohan. 20. *Pasce oues meas.* Tertio confirmant per cap. In nouo. 21. dist. in illis verbis: *In nouo testamento post Christum dominum à Petro sacerdotalis cæpit ordo: quia ipsi primo pontificatus in ecclesia datus est. domino dicente ad eum: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & porta inferi non præualebunt aduersus eam: & dabo tibi claus regni cælorum.* Quarto, quod in cap. Translato. de constit. assertur authoritas Apostoli ad Hebræos 7. *Translato sacerdotio necesse est, vt translatio quoque legis fiat, ad probandum, sacerdotium esse translatum à Moysè in Christum, & à Christo in Petrum.* Constat autem impium esse, dicere sacer-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

dotium translatum à Christo in Petrum: Abutitur ergo Apostolica Sedes in suis canonibus sacra scriptura, vimque illi infert.

Hæc tamen conclusio † falsa est, & animus per eam detrahendi Rom. Pontif. ac subinde sacrosanctæ Sedis Apostolicæ longe pessimus. Neque Extrauag. hæc, neque alia pro corollario adducta quicquam probant. Non primo hæc Extrauag. Quia quadantenus clarior loquendo quàm Caiet. loquitur in vlti. q. lib. 27. questio. considero primum, † quòd duplex est amicitia Dei. s. consummata, quæ erit in patria: & non consummata, quæ est in via. Secundo, † quòd thesaurus sapientiæ diuinæ, de quo loquitur illud c. 7. Sapien. est thesaurus Christi: qui est diuina sapientia, & fons omnis sapientiæ: multa que continet, & actus. s. sapiendi, secundum Deum, & merita Christi, quatenus sunt meritoria, & eadem, quatenus sunt satisfactoria, & alia multa. Tertio, quòd nullo thesauro vtens, particeps amicitia Dei consummata fiet, nisi in eo vsu vsque in finem perseuerauerit. Quarto, quòd licet nemo vtatur thesauro indulgentiarum, nisi sit amicus Dei amicitia viæ. † tanto tamen prius fiet particeps amicitia Dei consummata, quanto sua debita prius tolluntur, per indulgentias. Ex quibus constat, † quòd thesaurus indulgentiarum verè est thesaurus diuinæ sapientiæ, meritum. s. Christi, qui est diuina sapientia, quo qui perseueranter vsi sunt, participes amicitia Dei consummata sunt effecti, tanto citius, quanto tardius fuissent effecti, si eo thesauro non fuissent adiuti. Ad secundum † cōcedo cum glo. i. d. c. In nouo. approbata ibi per omnes, quòd per illa verba non fuit datus pontificatus maximus Petro: sed promissus. Datus enim fuit per illa *Pasce oues meas*, Ioan. 20. At quia Christus est via, veritas, & vita. Ioan. 14. & cap. Si enim. col. 2. de pœnit. dist. 2. vbi tres glossæ breues quàm breuissimè, & scitissimè id exponunt: ideo † eo ipso, quòd illa autoritas probat Petro fuisse promissum illum pontificatum: probat consequenter etiam fuisse datum: & hæc est mens Anacleti in d. c. In nouo. & Pelagij in d. cap. Quamuis per quod etiam soluitur tertium. Ad quartum, nego Roman. Pontifi. probare, vel sentire voluisse per illud ca. † Translatio. de constit. sacerdotium à Christo translatum esse in Petrum. Tum, quia illa verba illius. c. non sunt Papæ: sed August. Tum, quia secundum Pan. & recentiores, per illam autoritatem solum intendit Gregorius 9. probare, legem in vno casu loquentem extendendam esse ad connexa. Quod in se se verum est, & ibi probatur. Tum, quia secundum Anton. ibidem, quem sequitur sui Salmanticæ abbas 2. latins, * & à tempore huius recognitionis 70. * intentio Gregorij fuit probare, legem condendi potestatem, esse penes Papam: eo quòd sacerdotium esset translatum in Christum, cuius ille est vicarius. Quæ aptior lectio est. Neque obstat, quòd gloss. ibi dicat, † sacerdotium fuisse translatum à Christo in Petrum: & quòd ibi glo. nemo carpat. Quia non est credendum gloss. loqui de translatione, per quam Christus desinet esse summus sacerdos: † cum passim à canonibus, glossis, & doctoribus omnibus, Papa appellentur eius vicarius. Quanto. & c. licet. de etanslat. præl. eius, inquam, vicarius, & Petri successore. de homic. lib. 6. Cumque gloss. memorab. in verb. *consonant*. Clemen. Ne Romani. de electio. ab omnibus vbi que recepta, dicat, vacante Sede Apostolica non esse ecclesiam sine sponso, pastore, & rectore quia Christus ipse est sponsus, pastor, & rector verus, & proprius: &

Papa

24 Papa vicarius eius, quo tunc vacat, † Bernardus ergo glossator doctissimus, cum dicit in gloss. illius. c. quod translatum est sacerdotium de Christo ad Papam, & doctores cum non carpentes, non sunt intelligendi, sensisse de translatione, qua potestas de vno in alium ita transfertur, vt non remaneat penes priorem: sed de ea, qua posterior fit prioris vicarius. Quo modo loquendi vtuntur dicentes: quod potestas episcopi transfertur in vicarium eius. † Nam verbo, transferre, pro, concedere, etiam Iurisconsultus videtur vsus in l. i. ff. de offic. præf. præ. secundum gloss. l. i. ff. de constit. princ. in verb. *Concessit.* & in §. Sed & quod principi, Instit. de iur. natur. gent. & ciu. Valeat ergo reuerentij apud semetipsos sapientes, nitentesque suæ prudentiæ, qui sacrorum canonum, eorumque authorum autoritatem, contra ius, fasque eleuare nituntur. Quod qui fecerunt omnes in varios errores turpiter deciderunt.

XXIII. Notabile, & tenor Extrauag. Quemadmodum quæ 4. est de pœnit. & remiss. & à quo die iobeleus incipitur.

S Y M M A R I A.

1 *Iobeleum annum in 25. primum Paulus 2. mutauit: qui à vigilia Natiuitatis incipit, num. 2.*

3 *A. prepositio excludit: sed non hic, num. 4.*

XXIII. Principaliter infero eam partem Extrauag. Quemadmodum. quæ 4. est in tit. de pœnit. & remiss. quæ nostro proposito inferuit, vt inde 24. notb. eliciam.

Extrauagans. Quemadmodum. de pœnit. & remiss. quæ est in ordine. 4.

S I X T V S Q V A R T V S.

Quemadmodum, & infra: Olim fœlicis recordationis Paulus Papa secundus prædecessor noster, rationabilibus causis tunc expressis inductus, annum iobeleum ad breuius tempus, nempe ad annum 25. Apostolica autoritate restrinxit, ac voluit, statuit, & decreuit ex causis prædictis, quod singulis. 25. annis iobeleus annus prædictus celebrari deberet: quodque à vigilia Natiuitatis domini nostri Iesu Christi idem annus iobeleus inciperet, & vt sequitur, finiretur. Et deinde nos, qui (dicto prædecessore, sicut domino placuit, sublato de medio) fuimus diuina disponente clementia ad apicem summi Apostolatus assumpti: & per alias nostras literas eiusdem Pauli

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

prædecessoris ordinationem, voluntatem, & statutum approbantes similiter statuimus, & ordinamus, quòd annus iobeleus prædictus, cum eisdem indulgentiis, & remissionibus plenariis peccatorum, anno proximè futuro, à vigilia Natiuitatis incipere, & vt sequitur, continuari debere. Verum quia postmodum tam nos, quàm idem Paulus prædecessor noster multorum principum, & aliorum Christi fidelium pulsati precibus, diuersas indulgentias, & peccatorum remissiones plenarias nonnullis ecclesiis, monasteriis, & piis locis duximus concedendas, propter quas populorum forsàn concursus ad basilicas, & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni iobelei celebritas minui, vel intermitti posset cum animarum non modico detrimento. Nos, ne propter aliarum indulgentiarum hæcenus à nobis, seu eodem Paulo, vel aliis prædecessoribus nostris concessarum, huiusmodi concessionem, hoc sanctum opus, ac remissionis, & gratiæ annus iobeleus intermittatur, aut fideles ipsi à tanto munere reddantur expertes, remediis opportunis providere volentes, omnes, & singulas plenarias etiam ad instar iobelei, ac etiam commutandi vota, aut super eis, & malè ablatiis incertis, aut per vsurariam prauitatem, vel alium illicitum modum extortis dispensandi, & componendi, aut illa sub certis modo, & forma remittendi, & deputandi confessores cum potestate absoluendi: etiam in casibus Sedi Apostol. reseruatis, facultates, concessiones, & indulta à nobis, & eadem Sede, vel illius autoritate, quibuscunq; ecclesiis, monasteriis, hospitalibus: & piis locis, vniuersitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quàm ad certum tempus, in vita, seu in mortis articulo, quouis modo, aut quouis causa, quomodolibet concessas, & concessa, & in posterum forsitan concedendas, vel concedenda autoritate Apostolica, tenore præsentium de Apostolicæ potestatis plenitudine, vsque ad nostrum, & eiusdem Sedis beneplacitum suspendimus: illasque durante beneplacito nostro, & Sedis prædictæ suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari indulgentis tamen basilicarum ecclesiarum dictæ vrbs in suo plenario robore durantibus. Distinctius inhibentes alias indulgentias, præter istas duntaxat, in locis publicis, vel priuatis, prædicari, aut nuntiari, earumque prætextu à quæstoribus aliquid exigì quoquo modo. Quinimo quæstores, & prædicatores quoscunq; per locorum ordinarios à prædicationibus, & quæstis huiusmodi faciendis, volumus, & mandamus præsentium autoritate arcèri, sub censuris, & pœnis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunum) & reliqua.

EX hac Extranag. 4. colligo. 24. notab. quòd sicut Bonifa. octauus fuit † primus, qui literis mandauit, iobeleum annum singulis centenis annis celebrari, per Extranag. 1. tit. de pen. cuius tenorem notab. 7. inseruimus. Et sicut Clemens 6. fuit, qui primus statuit, vt singulis quinquaginta annis celebraretur, per Extranag. Vniigenitus. eiusdem tit. cuius tenorem in notab. 12. transcripsimus. Sic primus, qui ordinauit, vt singulis 25. annis celebraretur, fuit Paulus secundus, & primus, qui postea id probauit, & exequutus est Sixtus 4. Quorum vterque † statuit, vt inciperet à vigilia Natiuitatis Domini. † Vbi annotandum, quòd licet præpositio illa, à, propriè sit exclusiua, ita quòd dies, cui adicitur, non computetur in termino, iuxta gloss. memorabilem Clemens Sicut. de appella

appellatio. verb. Die, communiter receptam ibi, & in cap. Super eo. 2. de appellatio. vt ibi late per Perusi. Præposit. & Decium: Hic tamen non excludit. Nam, vt audio, in primis vespertis Natiuitatis Domini hic annus incipitur: & in eisdem reuoluto anno finitur. Nisi dicamus, vigiliam Natiuitatis Domini finiri quodammodo incipiente vespertino eiusdem festi officio, ad quod vsque durat officium vigiliæ: † vel quod huius specialitatis causa sit materia subiecta, in qua dictio illa non solet excludere, arg. cap. 1. & 2. de feriis: quæ statuendo, vt dies dominici à vespera in vesperam obseruentur, non excludunt, imò includunt vesperam. Ex quo infertur, rectè me dudum monuisse sanctimoniales quasdam: quæ volentes vti priuilegio dato à S. D. N. Iulio. 3. omnibus monialibus clausuram seruantibus, vt intra sua monasteria hoc anno indulgentiam iobelem sibi quætere possent, perinde ac si Romam adissent, illius acquisitionem in diem Natalis Domini proximè futuram causa maioris deuotionis differre volebant. Eas enim monui, ne id facerent. Quoniam annus iobelem ad illum vsque diem exclusiue esset duraturus, per hanc Extrag. in hoc mihi singularem: & ita dies ille sanctissimus non esset futurus pars huius anni iobelem. * Adde his adiecta infra in 31. notab. in glos. super verbo *vesperis*.

XXV. Notabile quòd anno iobelem alia, & quæ indulgentia suspenduntur, &c.

SUMMARIA.

- 1 *Iobelem indulgentia suspendit alias plenas tantum, nu. 2. licet omnium predicationes veter, nu. 5.*
- 3 *Causa finali cessante, lex cessat.*
- 4 *Gratia non extenditur per verba executionis.*
- 6 *Determinatio sequens ad omnia refertur.*

XXV. Principaliter noto illa verba *diuersas indulgentias* prædictæ Extrag. 4. transcriptæ in præcedenti notab. ad hoc, † quòd hoc anno iobelem, & omnibus aliis similibus, suspensæ sunt indulgentia alia ab iobelem Romæ quærenda. Quæstionis tamen magnæ fuit hoc anno, an solæ plenariæ, an omnes alia etiam non plenariæ suspenderentur? Et quòd omnes sint suspensæ, faciunt primo verba hæc *diuersas indulgentias* simpliciter prolata. Secundo verba illa *propter aliarum indulgentiarum* etiam simpliciter prolata.

III. quòd excipit à suspensione, indulgentias solas ecclesiarum vrbis. Quo verbo simpliciter prolato certum est includi plenarias, & nō plenarias: Ergo & regula, vnde illa exceptio facta fuit, etiam omnes alias, tam non plenarias, quàm plenarias videretur includere. Quia exceptio debet esse de regula, hoc est, de cōtentis sub significato verborum regulæ, secundum Dyn. in rubr. de reg. iur. lib. 6. Bart. in l. 1. ff. eo.

III. quòd districtè prohibet prædicari hoc anno alias indulgentias, præ-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

ter istas duntaxat: Ergo neque plenarias, neque non plenarias. Ponderandam enim videtur verbum *duntaxat* & verbum *præter istas*. V. facit, quod indulgentiæ concessæ, quo pleniores sunt, eo difficilius videntur tolli. Tum, quia maius præiudicium fit, eas, quam minus plenas, habenti. Tum, quia hic text. in illis verbis *plenarias etiam ad instar iobelei* significare videtur, quod reuocatis plenis non videretur reuocata plenissima, qualis est illa, quæ instar iobelei datur.

V I. quod per prædicta argumenta videtur addenda particula. *etiam* inter verbum *singulas* & verbum *plenarias* vt sit sensus: Suspendimus omnes, & singulas indulgentias, etiam plenarias.

- 2 His tamen non obstantibus † contrarium respondi, & quidem (mea sententia) verè. Quoniam primo verba, per quæ hic Sixtus 4. suspendit indulgentias, in effectu sunt illa *Omnes, & singulas plenarias, etiam ad instar iobelei*
- 3 *suspendimus*. At hæc solas plenarias includunt. Deinde, quod causa † finalis constitutionis cessante, etiam ipsa constitutio cessare videtur l. Adigere §. Quamuis ff. de iur. patro. cap. Meminimus cap. Suggestum cum ei annot. per Panor. de appel. Sed causa principalis, quare suspendantur hoc anno indulgentiæ, vt exprimitur in litera, est ne fideles retrahantur à peregrinatione Romana ob facultatem, quam habent querendi indulgentias domi. At hæc ratio cessat in aliis à plenariis. Tum, quia illæ vt plurimum, conceduntur de indulgentiis iniunctis: & ita nihil profunt non habentibus iniunctas, vt in notab. ii. num. 12. dicebam. Et horum de numero sumus ferè omnes. Quoniam omnibus paræ penitentia de more iniunguntur. Tertio, quod † verba posita in executione dispositionis non ampliât illam, iuxta tex. singul. Clem. 1. de præbend. in princi. quatenus habet, gratiam, per quam habenti vnâ dignitatem, conceditur altera simpliciter, nulla de cura facta mentione, non valere, si curam habeat annexam, etiam si in literis super ea gratia confectis sit insertû, ne cura, si qua illis, vel alteri earum imminet, negligatur: Ergo verfic. *Distriktius* huius Extrauag. cum solum respiciat executionem suspensionis huius Extrauag. non ampliât eam: Et ita omnium argumentorum pro altera parte neruosissimum, clarè tollitur. IIII. quod in secundo responso illius Clem. 1. videtur casus simillimus huic nostro ad hoc, quod versicul. *Distriktius* non ampliât suspensionem superius factam. Habet enim illud secundum responsum, quod mandatum de prouidendo alicui de dignitate ad quorumcunque dispositionem spectante, non comprehendit dignitatem electiuam, etiam si in eod. inhibeatur eis, ad quorum dispositionem dignitates pertinent, ne de vlla dignitate, etiam si sit electiua, disponant. Hæc ergo suspensio indulgentiarum plenariarum non extenditur ad non plenarias: propterea quod in eius calce inhibeatur, ne vllæ aliæ indulgentiæ prædicentur. Faciunt etiam illa, quæ ajunt Pan. & Fel. in cap. Cum pro causa de sententiâ excommuni. & Felyn. in cap. Licet. col. 4. de for. comp. & in cap. In nostra col. 14. de rescr. & las. in l. Ins autem ciuile col. 2. ff. de iusti. & iur. & l. Qui Romæ §. Duo fratres
- 5 col. 15. ff. de verb. oblig. & alij alibi. Adde none † quod non habet hæc clausula, nullas alias valere: sed quod nullæ aliæ prædicentur. Quod est diuersum, & diuersa ratio. Nam prædicatio prohiberi potest, non solum, eo quod non valeant:

valeant: sed ne vulgus putet, eas tantum valere, vt ob eas omittat Romanas.

V. quòd Sixtus hic narrans causam suspendendi indulgentias dixit, se, & Paulum concessisse diuersas indulgentias, & peccatorum remissiones plenarias: & determinationem illam, *plenarias* referendo ad vtrumque verbum præcedens, iuxta regulam cap. Secundo requiritis de appellatio. significat, concessionem plenariarum indulgentiarum à se, & à Paulo factam, esse causam suspendendi: & ita non concessionem aliarum non plenariarum.

Non obstant pro contraria parte citata. Non primum. Quia non dicit simpliciter diuersas indulgentias: sed diuersas indulgentias, & remissiones peccatorum plenarias. Vnde † referendo verbum *plenarias* positum in fine, ad vtrumque præcedens: sicut verbum *diuersas* positum in principio, refertur ad idem vtrumque sequens, facit pro nobis, vt proxime argumentabar. Ad secundum respondeo, quòd verbum *aliarum* debet intelligi de plenariis, propter arg. 2. pro nobis supra factum. Ad tertium dico, nihil aliud probare, quam quòd per illam exceptionem excipiuntur plenariæ vrbis Romæ. Quod concedimus. Ad quartum dico, solutum esse in tertio, & quarto arg. pro nobis allatis: imò & in contrariam partem retortum. Ad quintum respondeo, id esse verum in dubio: & quando non militaret eadem, vel maior ratio tollendi maiorem indulgentiam, quàm minorem. At hic res clara est, & maior ratio est tollendi plenam: quàm alias, vt palam est. Ad sextam, quòd illa additio mera diuinatio, & contextus violatio est.

XXVI. Nota. quod indulgentia instar iobelei est species plenæ scilicet plenissima, &c.

SUMMARI A.

- 1 Indulgentia instar iobelei plenissima est.
- 2 Instar alterius tale, quale alterum: & an pereat cum eo, nu. 8.
- 3 Et iam, verbum implicat magis dubium.
- 4 Indulgentia ad instar aliarum, quod non expediatur, nisi, &c. in exorbitans est: & an conscientia nu. 6.
- 5 Regula Cancell que danda.
- 7 Gratia signata perfecta.
- 9 Indulgentiarum instar aliarum moderatio Paul. 3.

XXVI. Principaliter noto illa verba *plenarias etiam ad instar iobelei* in d. Extravag. 4. in notab. 24. transcripta, de poenit. ad hoc, † quòd alia est indulgentia plenaria: alia instar iobelei. Sed hæc diuersitas non est rerum omnino separatarum: sed generis, & speciei. Quoniam plenaria est generis. Quia inter eam, & plenam nulla est differentia, nisi quòd hæc est vox Latina: illa vero barbara, vt in not. 9. diximus, addendo, quòd diuiditur in tres

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

species, plenam, plenorem, & plenissimam: quas ibidem diffiniuimus. Indulgentia autem instar iobelei, est species plenæ, nempe plenissima. Quia indulgentia instar iobelei idem est, quod indulgentia instar indulgentiæ anni iobelei: & hæc videtur plenissima: Tum, quia citatio instar edicti prætorij in albo propositi, tantum ligat, quantum edictum prætorium in albo propositum, Clementi. 1. de iudi. † Et quod habet instar rei iudicatæ, virtutem habet rei iudicatæ, vt innuit. l. Instar. C. de iur. fisci. lib. 10. Et privilegia concessa vni Academia instar privilegiorum alterius, perinde valent, ac illius privilegia, secundum Bal. receptum in l. Omnia C. de episcopis, & cleri. Et prærogatiua expectantium instar descriptorum, tantum valet, quantum prærogatiua descriptorum: saltem contra alios, quam descriptos, vt præsupponit glo. regul. Cancell. Jul. 2. parte vlt. fol. 4. vbi, & in reg. 10. fol. pen. quædam de his notatu digna dixit. Facit, quod indulgentia instar iobeleæ concessa, est illa, quæ ad similitudinem illius conceditur. Id enim significat *instar* vt declarat Seruius super illo Vergilij *Instar montis equum, &c.* At hæc similitudo non potest assignari in alio, quam in plenitudine: Ergo erit plena, vt iobelea: & per consequentem plenissima. Postremo facit hæc Extrauag. quæ habet *plenarias etiam ad instar iobelei* non obscure significans, maiorem esse plenariam instar iobelei, quam plenariam simplicem: cum dictio *etiam* † implicatiua sit casus maioris; & magis dubij, iuxta l. Etiam ff. de minor. & Clem. Religiosus de procurat. & Clem. 1. de testam. & iuxta tradita vtrobique per Card. & Maria. de visit. fol. 2. col. 3. Facit etiam, quod legatus missus cum potestate legati de latere, habet potestatem legati de latere: secundum Deci. consi. 149. col. 4. Ex quibus infertur primo, quod reg. Cancell. 57. exorbitat à iure communi, quatenus statuit, † quod super indulgentiis concessis ad instar aliarum, non debent expediri bullæ, nisi specificentur: & ita gl. ibidem dixit, speciale esse id in illis. Is enim tex. clarè probat, esse indulgentiam plenam instar iobeleæ concessam, sine indulgentiarum iobelearum alia explicatione. Facit † etiam, quod illa reg. non est de dandis, secundum gl. eiusdem reg. Quia solam expeditionem literarum respicit. iuxta doctrinam Franc. Pauini. in prælud. Extrauag. Ioh. 22. col. 2. & Fel. in cap. Ex parte 1. de rescript. & Ludo. in fine q. 2. in præmio regulæ Cancellariæ. Quare si literæ super indulgentiis ad instar expedirentur, sine alia expressione, validæ iudicarentur indulgentiæ in eis contentæ: licet peti posset bullarum correctio, vt Francisc. Pauin. vbi supra, docet. Quæ tamen petitio cessaret, quando per cameram expedirentur. Quia regulæ, expeditionem Cancellariæ respiciunt: & per cameram expediuntur multa, quæ non expedirentur per Cancellariam, vt gl. sentit in prædicta reg. & etiam in 49. & 50. & ferè in omnibus regulis non dandis.

II. infertur, † quod indulgentiæ datæ instar aliarum, videntur valere in foro conscientiæ, etiam ante literarum expeditionem attento iure communi, non obstante illa regula, nisi aliquid noui adiecerit in suis Iulius tertius: quarum copia mihi nondum contigit, saltem quoad illa, quæ verosimile est Papam concessurum fuisse in specie. Quoniam omnis gratia † simul ac signatur, perfecta est, & valet cap. Institutionis 25. q. 2. & Clem. Dudam §. Nos enim de sepultur. cum aliis, quæ in repetitione cap. Accepta. opposit. 8.

8 fit. 8. num. 29. de restitut. spoliat. vtiliter dixi, & citavi. III. infertur, quòd subla-
tis † indulgentiis alicuius ecclesiæ, hospitalis, ordinis, vel societatis, non cen-
serentur sublatae indulgentiæ concessæ alij instar earum. Sicut priuilegia con-
cessa Academia Aurelianensi instar priuilegiorum Tholosanorum non tolle-
rentur: licet Academia Tholosana perderet sua, secundum Bald. receptum in
l. Omnia. C. de episc. & cleri. col. 2. Quoniam eiusmodi indulgentiæ non pen-
dent ab aliis quoad conseruationem: sed quoad productionem. Quod aliis ver-
bis obscurioribus dixit Bald. ibidem distinguendo, an pendeant in essendo, an
9 in fiendo. IIII. infertur, quæstionis esse hodie magnæ, an idem sit dicen-
dum, † posteaquam Paulus tertius quandam moderationem promulgauit,
qua motu proprio, saltem certas indulgentias instar aliarum concessas restrin-
xit: eamque omnibus literis super confraternitate sacrosancti corporis Do-
mini expediendis inseri iussit, vt quotidie inseruntur. Quam forte in fine hu-
ius repetitionis ad vtilitatem communem inferam & hanc quæstionem, si per
tempus licuerit, tangam.

XXVII. Notabile, quod potestas dispensandi, & com-
mutandi vota differunt, & quòd altera
suspensa, vel concessa: altera non suspen-
ditur, vel conceditur, &c.

S V M M A R I A.

- 1 *Voti dispensatio, & commutatio differunt, in quo, nu. 2. & altera suspen-
sa, altera non suspenditur, num. 3. nec altera concessa, altera conceditur,
num. 4. Quod malè aliquot confessarij aduertunt, nu. 7.*
- 5 *Dispensandi actus odiosus, potestas non.*
- 6 *Argumentum à maiori negato ad minus negatum: & non ab equipa-
rato quando valet.*

XXVII. Principaliter noto illud verbum *commutandi* d. Extrauag. 4. in
1 24. not. transcriptæ, ad hoc, quòd suspensa, † vel data potestate commutandi
vota, non censetur suspensa, vel data potestas super illis dispensandi, neque
econtrario. Pro diuersis enim hic ponuntur illæ duæ potestates. & à diuersis
non fit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de minor. c. 2. de transl. prælat. Et longe
differunt commutare votum, & dispensare super eo, vt sensit glo. verb. Absol-
ui. cap. Quanto. de iureiur. vbi latè probauimus, post vtrumque Tho. in 2. Sec.
2 q. 88. art. 12. † ea præsertim ratione, quòd dispensatio materiam voti, & vincu-
lum tollit, arg. §. Nisi rigor, sub. c. Requiris. l. q. 7. Commutatio verò, solum mu-
tat materiam eius: non autem tollit vinculum. Et dispensatio fieri non potest,
nisi ob impedimentum voto adimplendo repugnans: commutatio autem sic,
etiam ob bonitatem maiorem rei, in quam fit, vt eleganter declarat Thom. à

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

Vio in d. art. 12. & nos in d. c. Quanto, monstrauimus.

- 3 Ex quo inferitur, † quòd si hæc Extrauag. solum suspendisset facultatē commutandi, vt ipse suspicatus fui, & dixi in quadam prælectione, ob literam, quā habeo vitiaram, non fuisset suspensa dispensandi potestas. Tum, quia longe sunt diuersæ, vt dixi. Tum, quia sicut concessio potestatis dispensandi, est fauorabilis, iuxta gloss. sing. Clem. 1. de offi. vicar. † licet ipsa dispensatio, siue actus dispensandi sit odiosus. c. 1. & 2. de filiis presb. lib. 6. Ita per contrarium videtur odiosa sublatio potestatis ad commutandum, vel dispensandum, eo saltem respectu, quòd est contraria iuri communi contento in regula. ca. Decet. de reg. iur. lib. 6. & per consecutionem, de vna re ad aliam non esset extendenda, arg. l. Cum quidam. ff. de liber. & posthu. & c. Odiā. de reg. iur. lib. 6. Hæc tamen ratio, quæ cuidam vico docto placebat, non est necessaria. † Quoniam etiam potestatum harum altera concessa, non videtur concessa altera: licet concessio sit fauorabilis, & non restringibilis, per prædicta.

- 6 Contra tamen hanc conclusionem facit, quòd plus est dispensare, quàm commutare, per supradicta: Ergo, si per hanc suspensionem tollitur potestas commutandi, tollitur quoque potestas dispensandi. Quia, cui non licet minus, non debet quod plus est licere, arg. c. Cui plus. de reg. iur. lib. 6. & l. Non debet cui. ff. eod. ff. contra prædicta facit, quòd † dispositum in vno æquiparatorum, censetur dispositum in altero. l. vt tantum. ff. de seruo. corrupt. adiuncta. l. Si quis seruo. C. de furt. & est gloss. penult. in c. Si postquam. de electio. lib. 6. putata singul. à Panorm. in cap. 2. col. 4. de mut. petitio. & aliis alibi: quæ tamen similem habet in d. l. Si quis seruo. & in ca. Miramur. de tempor. ordinatio. & in cap. De multa. §. In eadem. de præbend. & in Clem. 1. verb. Sacerdotij. de offic. vicarij. Ad horum tamen prius respondeo, tunc demum videri negari, quòd est maius ei, cui negatur: id quòd est minus, quando eadem ratio vtriusque negationem persuadet: aliàs non, vt probat. cap. 1. de tornen. adiuncta gloss. & gloss. recepta in d. regul. Cui plus. In commutatione autem, & dispensatione voti, non est eadem ratio. Tum, quia multi sunt, qui discernunt, an sit iusta causa dispensandi, qui nesciunt discernere rem iustam, in quam commutent. Tum, quia qui potestatem commutandi habet, potest arbitrari elemosynas, in quas commutet, quasque sibi colligat: quòd habens solum potestatem dispensandi, non potest. Itaque est, cui credi posset dispensatio, & non commutatio.

Ad posterius autem nego, commutationem, & dispensationem parificari à iure simpliciter, per supradicta.

- 7 II. inferitur, † malè facere multos confessarios, qui per literas Apostolicas, siue bullas solam potestatem commutandi vota facientes, solent super eis dispensare, vel mutare votum de vna re bona in minus bonam. Quòd fieri nequit, sine aliqua dispensatione, vt super d. glo. d. c. Quanto. latius declaro, post Caietan. in d. art. 12.

XXVIII. Notabile, quòd annus Iobeleus suspendit quinque, quæ ampliantur octo modis

S V M M A R I A.

- 1 Iobeleus annus quinque suspendit, quæ ampliatur 8. modis, num. 2. & angustantur quinque, nu. 8.
- 3 Facultas faciendi, & præceptum differunt.
- 4 Papæ & Apost. Sedis, placitum differre.
- 5 Confratria à phratria Græco, non à fraternitate.
- 6 Articulus mortis ab alio tempore differt.
- 7 Papa priuilegia etiam remuneratoria, vel pretio data interdum reuocat.
- 8 Incerta restituenda duplicia.
- 9 Confessarium deputandi potestas, sine facultate absoluendi à reseruatibus Papæ, hic non suspensa.
- 10 Factum, cum qualitate vetitum, non vetatur sine illa, nec pulsus à maiori, pellitur à minori, nu. 11.
- 12 Argumentum à remoto genere ad speciem validum.
- 13 Indulgentiis, & alijs priuilegijs collegiorum, vniuersitatum, & c. suspensis, non suspendi singularium, nec habentium confessionale, & bullas, n. 20.
- 14 Vniuersitas, & ciuitas aliud, quàm singulares ciues, vel collegia.
- 15 Moritur nunquam vniuersitas, vt singularis.
- 16 Absoluendi à reseruatibus episcopo facultas non suspenditur hic, etiam à Papæ facta, num. 7. nec absoluendi à reseruatibus Papæ nuncio quatenus est nuncius facta, num. 8.
- 19 Legatus est ordinarius extraordinariè.
- 21 Indultum edendi oua, lacticia, habendi altare portatile, & c. hic non suspendi.
- 22 Lex non continet, quæ verba eius non continent, & quæ ad similia extendatur, num. 24.
- 23 Extendi non debet quod exorbitat à Iure.
- 25 Intellectus nouus. c. Cum dilecta. de confir. vtil. vel inutil. & Extrauag. Quemadmodum. nu. 26.
- 27 Indulgentiarum suspensio Extrauag. Quemadmodum. etiam ad alios annos, quàm iobelei extendi, latè probatur, nec legi reuocatam, nu. 31. sed conicitur reuocata, vel modificata nu. 32.
- 28 Beneplacitum Papæ, vel iudicis, vt durat.
- 29 Iobeleum ante annū conditam Extrauag. Quemadmodum. mensibus. 16.
- 30 Indulgentiarum quasi prodigus Sixtus 4.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

33 *Iobeleum annum limitare omnes indulgentias facultates, &c.*

- XXVIII. Principaliter noto illa verba: *omnes, & singulas, & cetera*, vique ad verbum *suspendimus* ad hoc, quòd quinque tantum † suspenduntur per hanc Extrauag. Primum, indulgentia plenaria. Secundum, potestas commutandi vota. Tertium, potestas dispensandi, super eis. Quartum, potestas dispensandi, vel componendi super malè ablati incertis, vel ea certo modo remittendi. Quintum, potestas deputandi confessarios, cum potestate absoluedi, etiam in casibus Apostolicæ Sedi reseruatis. Amplificatur autem suspensio horum quinque, & angustatur multis modis, qui ex litera colliguntur. Ampliatur quidem primo, vt procedat quocunque nomine vocentur, gratia in hoc facta, siue facultates, siue concessiones, siue indulta: Licet enim † alias concessio facultatis faciendi aliquid, à præcepto faciendi illud, plurimum differat, vt habetur in ca. Cum aliquibus. de rescript. lib. 6. & annotatur per Doctor. præsertim per Panor. & Felyn. in cap. Licet. de offic. ord. hic tamen nihil refert. Licet item indulta, quæ frequenter ob remunerationem beneficij, vel obsequij præteriti, præsentis, vel futuri solent concedi, ab alijs liberaliter concessis differre soleant, iuxta ea. quæ Andr. Sicul. Aret. & Felyn. scribunt in c. Nouit. de iudi. tamen quo ad hoc nihil videntur differre. Secundo ampliatur, vt procedant, siue sint concessa ab ipso Sixto nomine † proprio, vel nomine sedis Apostolicæ, quæ alias longe differunt, iuxta c. Si gratiosa. de rescript. lib. 6. & notata in c. Quoniam abbas. de offic. deleg. siue ab alio eorum autoritate: puta à, legato Apostolico, qui haberet potestatem dandi autoritate Apostolica facultatem aliquibus faciendi aliquod prædictorum. Hoc enim etiam mihi comprehendunt illa verba: *vel illius autoritate* arg. c. Hi qui, & c. Si Apostolicæ Sedis. de præb. lib. 6. licet etiam comprehendant successores Sixti, vt in 7. ampliacione dicam. Tertio ampliatur prædicta horum suspensio, etiam si fuerint concessa ad fouendum hospitalia, per illa verba: *quibuscunque ecclesijs, monasterijs, hospitalibus, & pijs locis*. Quamuis aliàs inter hospitalia, & alia beneficia, differentia ponatur non minima, Clement. Per literas. de præbend. vel ad fauendum fraternitatibus, quæ per multa priuilegia eis priuatim concessa, sunt valde munitæ. Quas contratrias rectius appelles, † à verbo, *pluraria*, quod conuenticulum, vel pagum eorum, qui vno puteo communi vtuntur, significat: & non à voce *frater*, vel *fraternitas*, secundum Bud. in l. i. ff. de offic. quæstor. Quarto ampliatur, vt comprehendat tam perpetua, quàm temporaria: licet inter ea in alijs dispositionibus magna soleat esse differentia cap. fin. de rescript. lib. 6. Clement. i. de offic. vicar. adiuncto c. Cum ex eo. de electio. lib. 6.
- 6 Quinto ampliatur, vt comprehendat omnia prædicta, siue data sint, † vt in articulo tantum mortis profint, siue etiam, vt alio tempore vitæ: licet in his aliàs magna soleat esse differentia, iuxta cap. Si quis suadente. 17. q. 4. & tradita per nos in c. primo, in princip. num. 73. de pæniten. dist. 6. Sexto ampliatur, vt comprehendat omnia indulta quouis modo, aut quouis causa quomodolibet concessa, † & per consequutionem, mea sententia, etiam concessa ob remunerationem: licet secundum And. Sicul. Aretin. & Felyn. in c. Nouit. de iud. reuocari nequeant regulariter, postea quam sunt acceptata. Illa item, quæ precio aliquo

quo interueniente, siue nomine compositionis, siue alio fuerint concessa: licet regulariter reuocari nequeant, secundum Bald. in l. Qui se patris col. 11. C. vnde libet. & Deci. conf. 292. col. 3. Omnia enim hæc arbitror esse suspensa. Quoniam iusta de causa possunt ea tolli, quanto magis suspendi, secundum prædictos. Sicut & princeps, licet regulariter contra suum contractum venire nequeat, iuxta cap. 1. de probat. potest tamen iusta de causa, secundum omnes, præsertim Baldum in l. final. ff. de senat. & Felyn. in d. cap. 1. nu. 6. de probat. Faciunt annotata in cap. Quæ in ecclesiaturum de constit. Causam autem id faciendi iustam quoad effectum suspendendi per adeo modicum tempus in proposito nostro interuenire, nemo est, qui neget. Septimo ampliatur, vt comprehendat tam concedenda, quam concessa, licet regulariter lex, solum futura respicere soleat cap. 2. & cap. si. de constit. Octauo ampliatur, vt hæc suspensio non solum durauerit durante vita Sixti: sed etiam postea. Quoniam non suspendit solum vsque ad beneplacitum suum: sed etiam vsque ad beneplacitum Sedis Apostolicæ. Et constat quod licet beneplacitum Rom. pont. cesset morte ipsius: non tamen beneplacitum Sedis Apostolicæ, vt est rex. omnium totius iuris optimus, reddens rationem huius, in cap. Si gratiosæ de rescr. lib. 6.

Angustatur autem, & restringitur suspensio prædicta, vt non comprehendat indulgentias, quæ non sunt plenæ, siue plenariæ, per ea quæ dicta sunt in notab. 25. Secundo angustatur, † ne comprehendat facultatem remittendi, dispensandi, componendiue super rebus incertis restituendis, non male, neque illicito modo ablati. Quoniam alia sunt incerta restituenda, malo, & illicito modo quæ sita: alia bene, vel licito modo habita, vt in not. 2. cap. Cum sit. de iudæis ostendo. Et solum hic suspenditur † facultas dispensandi super male ablati, & illicito modo quæ sitis. Tertio angustatur, ne comprehendat facultatem deputandi confessarios, sine potestate absoluendi in casibus Sedi Apost. reseruatis. Tum, quia hic tantum suspenditur facultas deputandi confessarios cum illa potestate: & aliud est hoc, & aliud facultas deputandi, sine illa. Et hæc suspensio, quæ est odiosa, quia contra regulam cap. Decet. de regul. iur. lib. 6. non debet extendi de alio ad aliud, saltem, vbi non est eadem ratio, vt hic, arg. cap. Odia de regul. iur. lib. 6. l. Cum quidam ff. de liber. & posthum. † Tum, quia cui prohibetur factum qualificatum, non censetur, ob id prohiberetur factum simpliciter: vt prohibitus ius dicere extra territorium, vel diebus feriatis, aut locis sacris, non est prohibitus ius dicere l. final. ff. de iuris. omni. iud. cap. 2. de constit. lib. 6. cap. final. de fer. cap. Decet. de immuni. eccles. lib. 6. Neque repulsus à petitione, qua peteret aliquid actione rei vendicationis: eo quod esset factus dominus eius, per traditionem Gaij, censetur repulsus à petitione, qua peteret idem, quasi suum, actione publiciana, quæ sita ei, per illam traditionem, secundum Cyn. receptum in l. 2. C. de probat. arg. illius legis. Neque repulsus ab accusatione adulterij cum Titio facti, repellitur ab accusando adulterij, cum alio admissi. l. Denuntiasse §. Quid tamen ff. de adult. Neque repulsus ab accusatione percussoris cum sanguinis effusione, aut cum armis, videretur repulsus ab accusando percussoris simpliciter proposita, secundum mentem Cyn. vbi supra: & mentem Bartol. in d. §. Quid tamen. Denique, repulsus à maiori † non censetur repulsus à minori, arg. cap. Cum in

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

cunctis in princ. & §. Inferiora de elect. Clem. Generalē de ætat. & qual. & c. 1.
 & 2. de fil. presb. lib. 6. Ergo prohibitus, repulsus, & suspensus à potestate depu-
 tandi confessarios, cum facultate absoluendi à reservatis Papæ, quæ est factum
 qualitate grandi qualificatum, & maius, quàm factum sine illa, per se sump-
 tum, non censetur repulsus, suspensus, prohibitus ne à facultate deputandi
 12 confessarios, sine illa. Tum, quia licet † à quocunque remouetur genus, quæ-
 libet eius species remota videtur, iuxta l. Si causa cognita. cum glo. penult. C.
 de transactio. cap. fin. de pact. & tradita per Bald. in l. conuenticula col. 2. C. de
 epif. & cleric. Non tamen à quo remouetur species, remouetur genus cap.
 Quemadmodum de iureiur. §. 1. Licet enim consequatur: Non est animal: Ergo
 non est homo. Non tamen consequitur: Non est homo: Ergo non est animal.
 Cum igitur hic remoueat species, & non genus, sequitur, quòd ea remota,
 non censetur remotum genus. Et ita, quòd licet, si simpliciter suspensa fuisset
 potestas deputandi confessarios, suspensa fuisset potestas deputandi eos, cum
 illa, vel illa facultate: Non tamen suspensa potestate deputandi cum illa vel
 illa facultate, censetur suspensa potestas deputandi cum alia.

Quarto angustatur, ne comprehendat facultates alias, quàm à sede Apo-
 stolica, vel eius autoritate concessas. Sixtus enim hic solum suspendit facul-
 tates concessas à se, vel à Sede Apostolica, vel eius autoritate: non ergo alio
 modo concessas, arg. prædict. in 3. restrict. Quinto angustatur, ne compren-
 13 dat † facultates singularibus personis concessas. Quoniam hic solum suspen-
 duntur concessæ ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, piis locis, & vniuersitati-
 bus, & fraternitatibus, siue confratris, at nihil horum est singularis persona.
 Si enim aliquod horum esset singularis persona, maximè esset vniuersitas, vel
 14 fraternitas, quæ ex personis constant: sed hoc est falsum: quia aliud est vniuer-
 sitas, & collegium: & aliud singuli collegij, vel vniuersitatis, vt eleganter
 dixit Ludou. Roma. consil. 400. Quæritur. Libertus enim collegij, vel vniuer-
 sitatis, non est singularum personarum eius l. Sed si hac §. Qui manumittitur
 ff. de in ius vocan. transcripta in cap. Episcopus §. Qui manumittitur 12. q. 2.
 Nec bona vniuersitatis, sunt bona singulorum l. In tantum §. Vniuersitatis ff.
 de rer. diuis. Et aliud est ciuis, & aliud ciuitas, vt probat §. Conuenticula. alias.
 Conuenticula. mea sententia, vitiose de pac. iur. firmat. in vsib. feud. Et pacta
 conuenta inter regem Vngariæ, & communitatem Venetorum non constrin-
 gunt ciues Venetos singulos, vt pulchrè consuluit Petrus ab Anchar. consil.
 204. Et interdicta ciuitate non censentur interdicti ciues: quia illi extra illam
 ciuitatē sacra audire possunt c. Si sentētia de sent. excom. lib. 6. Et licet interdi-
 cto populo, singuli de populo censentur interdicti per illud c. id tamen non est
 ideo, quia singuli de populo sint populus: sed quia alioqui id interdictum esset
 inane, vt cōtextus ipse habet. Sicut & interdicta ciuitate censentur interdicta
 suburbia cap. Si ciuitas eod. tit. li. 6. non quia suburbia sint pars vrbis: sed ne id
 interdictum sit inane. Cum ergo suspensio facultatum vniuersitatibus & col-
 legiis concessarum, non sit tutata inanis, licet facultates singularibus concessæ
 non censentur suspensæ, consequitur propositum scilicet quod priuilegia, de
 quibus hic, concessa collegiis, & vniuersitatibus, licet suspendantur: non tamen
 censentur suspensæ concessa singularibus illorū collegiorum. Faciunt multa,
 quæ

quæ adduxit Fel. in c. Eam re, de rescript. nu. 14. probantia aliud esse capitulum, aliud singulos capituli: & Decr. consil. 286. Vis. Confirmat hæc etiam illud Ioan. And. in cap. Per inquisitionem de electio. scilicet pendente inquisitione super delicto contra collegium, vel capitulum, posse promoueri singulos eius, si non erant in inquisitione nominati. Cur ergo suspensio facultatis collegij, collegiarum facultates suspendet? Adde, quod inhibita vniuersitate ne conferat beneficium aliquod, non censentur inhibiti singulares eius, arg. cap. Cum in illis §. fin. de præb. lib. 6. Denique facit, quod non est tanta ratio suspendendi facultates concessas singulis, sicut concessas collegiis, & vniuersitatibus. † Quoniam ob singularium facultates, pauciores, & breuiori tēpore retrahentur ab adeunda Roma ob iobeteum, quàm ob collegiorum, & vniuersitatum facultates. Quandoquidem singuli pauciores sunt, & moriuntur: vniuersi verò plures, & sunt perpetui. Proponebatur ff. de iud. & 7. q. 1. cap. Denique vbi gl. Ex hoc notabili amplificato, & angustato, vt supra, infertur primo, rectè me respondisse hoc anno, cum cui erat facultas deputandi confessarios, etiam cum facultate absoluendi à reseruatibus Papæ, posse deputare hoc anno confessarios, sine illa, per dicta in tertia restrictione. II. infertur, rectè me respondisse, † facultates quas multi habent absoluendi à peccatis episcopis reseruatibus, factas ab ipsis episcopis, vel à legatis Papæ, virtute generalis legationis, non suspendi: quia non sunt autoritate Apostolica factæ, † neque factæ ab ipso Papa: quia non sunt de reseruatibus Papæ. III. item rectè me respondisse † facultates, quas nuncius Apostol. quatenus est legatus, fecit, etiam de reseruatibus Papæ: qualis est absolutio ab excommunicatione ca. Si quis suadente 17. q. 4. à qua ipse absolueri potest cap. Excommunicatis de offic. legat. & cap. Ad eminentiam de sent. excommunic. non suspendi: quia & illæ conceduntur autoritate ordinaria, arg. cap. Hi qui, & c. Si Apostolicæ Sedis, de præbend. 19. li. 6. Quia licet legatus † autoritate Apostolica sit effectus legatus: ea tamen, quæ facit, vt legatus, autoritate ordinaria facit: quia est ordinarius cap. 2. de offic. leg. lib. 6. quamuis extraordinario modo inductus, iuxta glo. sing. Clement. 2. de offic. ordin. Facultates autem datæ ab eo virtute specialium facultatum à Papa ei concessarum, essent suspensæ. Quia illæ autoritate Sedis Apostolicæ dantur: & ita in dicta Extrauag. comprehenduntur, vt in ampliatione secunda diximus. IIII. infertur, verum † esse id, quod interrogatus satis superque eunetabundus tandem multis respondi. Nempe, diplomata illa, quæ vocant confessionalia, singularibus personis concessa, non esse suspensa quoad hæc quinque, neque quoad aliquod eorum, quominus vti possint persone in eis expressæ, vel expressæ ante hunc annum per expressas in eis habentes ad id facultatem: Imò neque bullas redēptionis captiuorum, misericordiar, cruciatæ, vel aliæ similes ante hunc annum acceptæ. Quoniam primo & irrefragabiliter per hanc Extrauag. non suspenditur aliquid horum quinque singularibus personis concessum, vt in §. restrictione probatū est: At per confessionalia, & bullas prædictas hæc quinque, vel aliquod eorū singularibus personis conceduntur: Ergo per hanc extrauag. ea non sunt suspensa. Secundo facit, quod nihil refert an Papa immediatè, & absolutè concedat alicui aliquid, vel mediatè, & sub cōditione, ad vtendū eo post adimpletā conditionē, & media-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

tam concessionem cap. Si pro te. de rescript. lib. 6. & gl. memorabilis magna cap. Si soli. de concess. præb. eo. lib. & cap. Si Apostolicæ de præb. lib. 6. Sed in 4. restrictione late est conclusum, nihil eorum, quæ Papa singularibus personis absolute, & immediate concessisset, per hanc extrauag. suspendi: Ergo neque quicquam eorum, quæ mediate per alium, vel sub aliqua conditione concessisset. At omnibus prædictis, vel immediate & absolute Papa concessit, vel mediate, & sub conditione, quæ ante hunc annum fuit adimpleta: Ergo concessa eis ab eo per hanc extrauag. non suspèduntur.* huic tamen illationi non esse locum hoc anno Iobeleo 75. & quare, præmonuimus supra eod. not. nu. 14.

- V. inferitur, non suspendi per hanc extrauag. facultatem edendi oua, & ex lacte confecta, quæ vulgus lactinia, Celsus vero lib. 2. cap. 28. lactantia appellat, in vigiliis festorum, & in quadragesima, neque facultatem habendi altare portatile: neque facultatem audiendi missam tempore interdicti: neque facultatem accipiendi cœnaculam, quam collationem vocamus, paulo ampliores solita, vel mane pro sero fieri solita, neque aliqua alia, præter hæc quinque. Primo quidem, † quod cui verba legis non conueniunt, neque decisio conuenire potest l. 4. §. Toties ff. de dano infecti: & ibi annotarunt Barr. & Paulus cap. Indemnitatibus §. Supradicta. de electio lib. 6. quod in hoc iuris optimum dixit Felin. in cap. Nonnulli col. 31. de rescript. Deinde, quod exceptio firmat regulam cap. Quoniam de coningio. leprosi. cap. Dominus 32. q. 7. l. Quæsitum §. Denique alias, Idem respondit ff. de fund. instru. Ad hæc quod glo. memorab. verbo Inquisitionis cap. In fidei fauorem de electi. li. 6. habet, quod cap. illud, permittens, vt in causa inquisitionis hæreseos testes alioqui non idonei admittantur, non habet locum in accusatione eiusdem criminis.
- 23 Et glo. celebris, & singularis, secundum aliquos cap. Quæ à iure de reg. iur. lib. 6. quæ tamen similem habet in cap. Constitutione de reg. lib. 6. & in Clem. Dudum de sepult. verb. De iure: habet prædictæ Clem. Dudum, quæ loquitur de prædicatoribus, & minor. non esse locum in Carmelitis, & heremitis S. Aug. Quod intelligendum est attento iure communi. Quamuis hodie per priuilegia peculiaria sit locus, vt annotauit Card. in d. Clem. Dudum versic. Ab olim q. 8. Et est tex. qui confirmat has glossas in d. c. Constitutione de reg. lib. 6. adiuncta gl. quatenus habet: constitutioni Alexand. 4. Non solum, eiusdem tituli (quæ infirmat professionem prædicatorum, & minorum ante certum tempus factam) non fuisse locum in aliis mendicantium ordinibus donec supetueniret prædictum c. Constitutionem Bonif. 8. Et Ludo. Rom. confi. 337. col. pen. dixit, quod extrate regula, quod omnis expectans, publicet intra certum tempus acceptationem beneficii in ecclesia, cuius est illud, præter Romæ morantes, quibus permittitur publicare in audientia contradictarum curiæ Romanæ, non satisfacit is, qui publicat eam in audientia concilij generalis alibi coacti. Facit, quod adempta vna re legata, non censetur adempta alia, nisi essent indiuisibiliter annexæ l. 1. adiuncta glo. ff. de adim. legat. Et quod ademptio totius, vel partis, facultatis concessæ à principe, odiosa videtur: & contra cap. Decet. de reg. iur. lib. 6. Denique facit, quod ratio suspendendi hæc quinque, non suadet aliorum suspensionem. Nam ratio suspendendi hæc fuit, ne Christi fideles à visitatione ecclesiarum Romanæ vrbis, & ab agnitione Papæ in ecclesiæ
Christia

Christiana principem, retraherentur. Et singula horum quinque, habent aliquantam vim notabilem retrahendi ab hac peregrinatione, quantam cetera
 24 non habent. V I. infertur † ex hoc proximè dicto, non ob stare huic corollario, quòd casus exceptus à regula, ob rationis similitudinem extenditur. c. Cum dilecta. de confir. vtil. vel inutil. etiamsi casui excepto adderetur dictio exclusiva, tantum, vel solum. l. His solis. C. de reuoc. donat. adiuncta gl. facit. §. Aliud quoque capitulum. Auth. Vt cum. de appel. cogno. collat. 8. & Auth. Non liceat. C. de lib. præter. adiuncto dicto Guiliel. de Cun. cum his, quæ latè addit Iohan. Lup. in repet. rub. §. 16. num. 8. de dona. inter vir. & vxor. Neque quod statutum conforme iuri communi, loquens de vno casu, extenditur ad alium ei similem, per c. Ad audientiam. de cler. non residenti. vbi hoc annotauit Panor. Infertur, inquam, ex ratione prædicta, non ob stare hoc corollario prædicto: quia non
 25 est eadem ratio de aliis. Responderi etiam posset † adductis in argumento, locum esse, quando legislator ideo de aliquibus expressit: quia vel erant frequentiora: vel quia tunc alia verisimiliter non occurrerunt: in casu autem nostro videbat Papa, per diplomata Apostolica passim concedi alias multas facultates, vltra has quinque hic expressas: E quibus tamen, solas has easdemque restrictas, quas suspenderet, delegit, aperte per id significans: nolle se alias suspendere. Quæ noua consideratio plurimum iuuat, ad soluenda contraria, quæ opponi solent dicto cap. Cum dilecta. & ad nouam eius declarationem. V I I. inferri † videri potest alicui id, quod quidam doctus respondebat. s. per hanc Extrauag. solum suspensas fuisse gratias Sixti: non autem aliorum pontificum Rom. prædecessorum, vel successorum suorum. Quoniam de solis suis tantum loqui videtur, ibi (à nobis, vel ead. Sede, &c.) Sed contrarium videtur verius: Tum, quia superius narrauit se moueri ad hanc suspensionem faciendam, ob effusionem gratiarum à se, Paulo, & ab aliis prædecessoribus suis concessam. Tum, quia non solum dicit à nobis sed etiam, ab eadem sede. Et non solum ab eadem Sede: sed etiam, vel eius autoritate. Et non solum ait, concessa: sed etiam concedenda. Sic enim habet: *A nobis, vel eadem Sede, vel illius autoritate concessa, vel in posterum forsitan concedenda.* Omnes autem gratiæ huiusmodi quorumcunque Roman. Pontif. sunt gratiæ concessæ, vel concedendæ à Sixto, vel à Sede Apostolica, vel autoritate eius. Omnia enim quæ Roman. Pontif. facit, vt Roman. Pontif. licet non faciat nomine Sed. Apost. autoritate tamen eius facit. Nam etiam in casu illiusmet c. Si gratiosa. facultas retinendi beneficium, facta Episcopo promotò à Roman. Pontif. ad beneplacitum suum: licet dici posset personalis, & non facta ab ipsa sede, sed præfecto ipsi sedi: Tamen nemo negare potest illam esse factam autoritate ipsius Sedis: Ergo omnes huiusmodi gratiæ factæ à Sixto, & prædecessoribus, & successoribus eius vere dicentur factæ à Sixto, vel ab ead. Sede, vel eius autoritate. Quod, mea quidem sententia, firmiter probatum est. V I I I. inferri videtur
 27 conclusio mirabilis. s. omnes indulgentias plenarias, † & alia quatuor hic expressa, non solum esse suspensa, quoad annũ iobeleum: sed etiam quoad omne aliud tempus. Primo quidem, quòd per hanc Extrauag. facta fuit suspensio eorum vsque ab beneplacitum Sed. Apostol. quod constat durare † vsque ad expressam reuocationem, nec morte Papæ expirare. cap. Si gratiosa. de rescript.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

lib. 6. Et licet de morte Sixti constet: nullibi tamen constat de reuocatione ab eo facta. II. quòd licet pœna successiua, sine præfinitione temporis appo-
sita, decennio finiatur regulariter, per tex. singul. l. Sine præfinitione. ff. de pœn.
non tamen, quando imponitur vsque ad beneplacitum iudicantis. Quia tunc
durat, vsque ad mortem, vel vsque ad expressam reuocationem eius: & minus
cum imponitur vsque ad beneplacitum officij, cuius ratione iudicatur. Quia
tunc durat vsque ad reuocationem expressam, nec morte imponentis finitur,
secundum Barr. in l. Centesimis. §. fin. ff. de verb. oblig. communiter receptum,
qui per d. c. Si gratiosæ. ait, quòd exilium, vel relegatio facta vsque ad benepla-
citurum iudicis relegantis, vel exulem facientis, morte illius reuocatur: & facta
vsque ad beneplacitum officij sui, non reuocatur per eius mortem: minus ergo
suspensio hæc facta à Sixto non solum vsque ad beneplacitum suum: sed etiam.
S. Apostol. non fuit reuocata per mortem Sixti. At de alia reuocatione expres-
sa nullibi constat: Ergo &c. III. quòd hæc Extrauag. nullum verbum habet,
quo significetur, hanc suspensionem solum fuisse factam pro anno iobeleo
tantum. Quia simpliciter facta fuit vsque ab beneplacitum suspendentis, &
Sed. Apost. IIII. & neruose quidem quòd vel oportet concedere nihil sus-
pendi, per hanc Extrauag. hoc anno iobeleo, vel suspendi etiam aliis annis.
Nam aut reuocata est hæc Extrauag. aut non. Si est reuocata, nihil suspendit
hoc anno: si non est reuocata, suspendit etiam aliis annis: Ergo cum omnes di-
camus per hanc Extrauag. suspensa esse hoc anno iobeleo omnia illa quinque
hic expressa: consequitur suspensa etiam esse quoad alios annos. V. quòd ni-
hil iuuat respondere, quòd mens Sixti fuit solum suspendere quoad annum
iobeleum tantum: eo quòd tantum videtur voluisse præcauere, ne eo anno
cessarent fideles à visitanda Romæ: quòd hæc quinque in suis terris, vel pro-
pe eas inuenirent. Non, inquam, hoc iuuat. Quoniam spes certa habendi hæc
quinque paulo ante initium anni iobelei, & statim post finem eius, plurimum
retrahit homines ab adeunda Roma, vt palam est. Multi enim, qui non adie-
runt hoc anno, adiuissent Romam, si aliquot annis ante hanc nullam potuis-
sent acquirere indulgentiam plenariam, neque aliquot aliis post eum lapsuris
querere possent, vt palam est. VI. quia hæc Extrauag. facta fuit ante annum
19 iobeleum. scilicet Septem anni 1473. & ita sedecim mensibus ante annum iobe-
leum, qui fuit anno 1475. vt ex eius fine apparet: & nemo diceret, per ea non
fuisse suspensa hæc quinque ante initium anni iobelei: ergo pari ratione con-
fiteri debet suspensa mansisse post illum annum, vsque ad reuocationem: Er-
go propositum. VII. adiuvat nos, quòd author compendij priuilegij ordin. in
verb. indulgentia, ait, in quadam tabula antiqua contineri, quòd d. Sixtus 4. ad
preces cuiusdam fratris indulget, ne qui vadant ad consequendas indulgentias
suspensas, ignorantes eas esse suspensas, in censuras vllas incurrant. Per quòd
etiam significatur quòd hæc suspensio etiam post annum iobeleum durasset.
30 VIII. facit, quòd Sixtus † omnium iudicio fuit nimis in concedendis indul-
gentiis. Quòd etiam ipsemet significat in d. extrauag. versico. Verum. ibi: *Ne
propter indulgentiarum à nobis, &c. concessarum huiusmodi effusionem arg. glo.
in verbo. Effusione. c. Cum illorum. de sen. exc. & ca. Reuert. mini. 16. qu. 1. Et in
extrauag. Et si dominicæ. ibi: ob multitudinem facultatum per nos, & autori-*

tate nostra concessarum. Et ideo hac occasione accepta, voluit forte inderi suæ prodigalitati: quod & fecit.

31 **H**Vnc articulum propter † eius difficultatem, & periculum ex eius solutione imminens nec in cathedra publice, neque extra eam priuatim hactenus proposui: nec decidissem antequam id lucis, quod Roma expecto mihi aduenisset: nisi quia iam declinat annus iobeus, & tota ferè relectio hæc est impressa, & instare incipiunt prælectiones insequentis anni, quibus ocium amplius vacandi huic rei tolletur. Quod autem iuri consonantius esse nunc occurrit, est primum quidem, per hanc extrauag. factam fuisse suspensionem omnium horum quinque, non solum quoad annum iobeum: sed etiam quoad omnes alios, vt argumenta prædicta irrefragabiliter probant. Secundo, eam durasse donec expresse reuocaretur, vt etiam argumenta probant. Tertio, nulli me vnquam vidisse, legisse, neque audisse vllam huius suspensionis reuocationem expressam: mirarique me plurimum, quod nec Francif. Pauli. qui illa prodidit, neque aliquis alius, quem viderim, ea de re vllam mentionem faciat.

32 Quarto, † conicere me tamen eam ab eod. Sixto reuocatam, vel saltem modificatam fuisse. Quoniam Extra. sequens: Et si dominicæ. quæ est eiusdē Sixti, & facta anno 1478. & ita quinque annis post d. Extrauag. Quemadmodum. clare præsupponit multos potuisse absolui etiam in casibus Apost. S. reseruatis, & etiam quærere indulgentias plenarias virtute suarum gratiarum. Quod fieri non posset, nisi prædicta suspensio, vel sublata, vel modificata fuisset. Et ne dicas id verificari posse in gratiis, quæ singularibus personis concessit, quas non esse hoc anno suspensas supra in §. restrictione probauimus, considera, quod d. Extrauag. Et si dominicæ. non solum præsupponit hoc in gratiis singularibus concessis: sed etiam in concessis capitulis, collegiis, conuentibus, hospitalibus, &c. vt in ea patet. Quinto, certum esse, quod si suspensio prædicta iadulta per d. Extrauag. penitus reuocata fuisset per eam, nihil suspenderetur hoc anno iobeo, neque aliquo alio, vt argumenta superius facta efficaciter probant. Sexto loco, arbitrari me suspensionem illam modificatam fuisse postea, per eundem Sixtum, ne haberet effectum, nisi quoad annum iobeum. Tum, quia non consonat rationi, vt eam quantum ad illum annum reuocaret. Tum, quia constare videtur, quod reuocauit quoad aliquod tempus: & nullum videtur negotio cōuenientius, quã prædictum. Tum, quia anno superiore Paulus III. antequam moreretur, præclaro ordini societatis Iesu concessit, vt vno die singulis annis per eos eligendo, in eorum collegio Conimbricæ acquireretur indulgentia plena, excepto tamen anno iobeo, per quod significatur, suspensionem hanc modificatã fuisse quoad annum iobeum. In hac igitur opinione sum, & ero, donec plus lucis mihi Roma deferatur, vel aliunde hauriam, idque si hoc mense Septembris superuenerit scribam, super d. Extrauag. Et si dominicæ. cuius tenorem sub finem, cum aliquot scholiis subiiciam. * quem quia tunc non subieci loco eius longe vt ilius subiiciam Indictionem huius anni iobei 75. S. D. N. Greg. XIII. & suspensionem ampliorem ab eodem factam, cum determinatione huius dubij.

33 IX. inferri videtur † verum item esse id quod sæpè hoc anno respondi. s.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

omnes facultates, ecclesiis, monasteriis, & ordinibus, & ceteris, in d. Extra. Quemadmodum expressis datas, etiam post illam, etiam cum clausulis derogatoriis, & derogatarum derogatoriis, limitandas esse per dictam Extra. ne locum habeant anno Iobeleo: & quanquam scio longum hic aperiri disputandi campum, & dexterum disputatorem facile posse vtramque partem defendere, in hanc tamen proclivior sum ob tantam Iobelei anni celebritatem, & maximam, quæ ad eum suspiciendum mouet, æquitatem, & ob mentem Rom. Pont. qui eum post Bonif. VIII. cum exquisitis ceremoniis, parique pompa, summaque deuotione peregrinorum & Romanorum omnium celebrant, & coluerunt, representantes per id toti orbi Christiano quadamtenus aditum gloriæ cælestis, aduentumque regni Dei, quod à patre cælesti frequentissime petitum nobis omnibus tandem adueniat. Amen.

XXIX. Notab. quod incerta male ablata potest Papa remittere, dispensare, & componere: & quando, & quatenus sunt tuti, &c.

S V M M A R I A.

- 1 *Papa dispensat, remittit, & componit incerta: quia summus dispensator, nu. 2. Quia Christi vicarius, & non Petri, nu. 3.*
- 4 *Restituere debentes per remissionem, & compositionem quatenus tuti, & que sunt incerta.*

XXIX. Noto illa verba *super male ablatiis incertis, aut per usurariam prauitatem, vel alium illicitum modum extortis dispensandi, aut illa sub certis modis, & forma remittendi*, ad hoc, quod super male ablatiis incertis † triplicem potestatem, & habet Papa, & dare potest. I. dispensandi, componendi, & remittendi. Dispensandi quidem, quod potest ea impendere. Componendi, quod potest super eis transigere. Remittendi vero, quod potest ea condonare. Pro quo facit, quod ipse habet plenitudinem potestatis. cap. Ad honorem. de auth. & usu. c. Qui scit. 2. q. 6. Ipse est pater patrum, & concurret cum omnibus prælatis in iurisdictione, secundum Bald. in c. 2. col. 2. qui feud. dar. poss. Ipse primus, & maximus omnium prælatorum, secundum Thomam contra error. Græcor. cap. 55. *imo & vniuersalis & immediatus omnium Christianorum, secundum eundem contra impugnantes religionem cap. 4. col. 17. & contra error. Græcor. cap. 54. licet Felin. mea sententia, vitio impressorum eum appellauerit mediatum in ca. 1. col. 2. de Constit. quod incaute secutus fuit Iohan. Lup. in lib. de iure & obten. reg. Nauar. & multos id incaute credere arbitror, sed late lib. 2. de potest. eccles. cap. 65. Turcerem. confirmat hoc & duobus cap. seq. confutat contraria, & † est summus rerum ecclesiæ, & pauperum gubernator, & distributor secundum Card. S. Sixti in c. Si res. 14. q. 6. art. 1. & Div. Ant. 2. part. tit.

2. cap. 6. versus finem * & ita declaratum fuit in Concil. Later. coaeto sub Julio
 2. & continuato sub Leonex. sess. ix. § & cum fructuum de reform. Quia Chri-
 stus est dominus omnium rerum ecclesiasticarum. Cum secundum apostolum de
 przb. cap. Cum ex eo. de electio. lib. 6. & tenet Innoc. in c. Cum super de caul.
 possess. quem late sequenti fuimus in d. c. Cum secundum. * Quod postea decla-
 3 in cap. vlt. 16. quæst. 1. mon. 26. 28. & 33. & 38. * † & Papa est eius summus vic.
 & Petri successor. c. 1. de hom. lib. 6. cap. Quanto & cap. Licet de translat. præl.
 Quamuis enim in cap. Ego Ludou. 63. dist. & cap. Constantinus 96. dist. & cap.
 Quoties 1. q. 7. appelletur vicarius Petri: tamen ea appellatio est impropria,
 vel ita intelligenda, quod exercet eandem vicariam, quam Petrus, vt glo. sin-
 4 hæc tria facere, eadem quoque Papa poterit. Ex quibus † inferri videtur, eos,
 qui super incertis male ablati cum Papa, vel commissariis eius cõpositionem,
 vel transactionem fecerunt: eos item, qui remissionem eorum ab eis accepe-
 runt, tutos esse * modo fierent iusta & pia de causa, per citata in dictis monitis
 & in cap. non liceat 12. q. 2. §. 4. Quod cum multis aliis huc pertinentibus, &
 diffinitione incertorũ, & corollariis ex ea illatis, ne nimium relectio crescat,
 mitto in commentum cap. Cum sit de Iudæ. Quod cum repeti. cap. Ita quorum-
 dam eiusd. tit. sub prælo est.

XXX. Notab. quod concessionum indulgentiæ
 plenariæ variæ sunt formæ, & de ea, quæ conceditur in
 articulo mortis multa quotidiana.

S V M M A R I A.

- 1 Indulgentiarum formæ variæ, & quæ communis eius, quæ datur pro ar-
 ticulo mortis, nu. 7.
- 2 Sepulchrum Domini nemo, sine licentia Papa, visat.
- 3 Articulus mortis præsumptus, non verus hic dicitur, nisi aliud expri-
 matur, num. 5.
- 4 Vnctio extrema finem vitæ præsumptum tantum requirit.
- 6 Confiteri non tenetur confessa, ob indulgentiam.
- 8 Absolutioni plenariæ, quæ verba necessaria, & quando eam laicus faciat
 nu. 9. & includit oblita, nu. 11. & cui amenti fieri potest, nu. 12.
- 10 Confessarius idoneus, an quandoque laicus.
- 13 Indulgentia aut datur, aut mandatur dari: & de cautelis in articulo
 mortis seruandis.

XXX. loco noto verba illa: tam in perpetuum, quam ad certum tempus in
 1 vita, seu mortis articulo ad hoc, quod † indulgentiarum plenarum concessio,

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- varie formæ est. Alia enim conceditur visitantibus certum locum quocunque tempore, qualis est concessa visitanti Domini † sepulchrum. Quo tamen non licet ire sine licentia Papæ, ne leues homines blanditiis, terroribus, aut cruciatibus sarracenorum à fide diuertant, vt testatur Diuus Anto. 1. parte tit. 10. cap. 3. §. 4. Alia cõceditur visitanti certo die anni, certum locum: qualis dicitur, esse concessa visitanti templum: vbi Diuæ Mariæ Magdalenaë corpus sepultum est in Balnea. Alia omnibus facientibus certum opus: qualis est, quæ conceditur assumentibus crucem contra infideles cap. Ad liberandam de iudæis in parte decisa. Qualis hæc item iobelea, quæ conceditur omnibus euntibus Romam, & visitantibus certas ecclesias anno iobeleo, de qua in Extrauag. 1. 2. & 4. de pœnit. & remissio. Alia ita conceditur, vt extra mortis articulum quæri possit. Alia vero in articulo tantum mortis. Et super hac postrema, de qua olim multa dubitatio fuit, secundum Diuum Anton. 1. parte tit. 10. cap. 3. §. 4. quem Felyn. Syluest. & alij sequuntur sunt, & cui in aliquibus cõsentit Cardinal. S. X. vir illius temporis in arti. 3. col. 7. huius §. dico primo † quod per articulum mortis in hac materia intelligendus est articulus præsumptus, & non verus, si nihil aliud exprimitur in gratia: † Sicut, & extremus finis vitæ, in quo solo extrema vnctio danda est non est verus finis: sed præsumptus, iuxta notata in cap. Presbyter, & cap. Illud 95. dist. & in 4. dist. 23. Vnde probabiliter moriturus, vti potest indulgentia pro articulo mortis sibi concessa, & lucrabitur eam, quamuis non moriatur. Sed postea vti non poterit amplius ea etiam si conualecat, & postea in articulo mortis vero vti ea velit. Non ociose dixi (si nihil aliud † exprimitur in gratia) Quoniam si quid exprimeretur id seruandum esset, arg. l. Continuis §. Cum ita ff. de verborum oblig. Si enim exprimeretur quòd toties ea vti posset quoties in articulo mortis incideret, vti posset ea, quoties in præsumpto moriendi articulo constitueretur, & ille vsus sibi esset utilis si autem exprimeretur quod daretur pro articulo mortis vero, nihil prodesset vsus eius in articulo præsumpto, neque consumeret gratiam: quæ tamen postea utilis esset in articulo mortis vero. Neque, mea sententia, refert an confessarius dicat id, quod Diuus Anton. & Felyn. aiunt, dicere debere scilicet quod concedit eam indulgentiam ea conditione, si ex illa ægritudine obierit: alioqui reseruat illam pro vero mortis articulo. Quia nullo iure ad id dicendum astringitur confessarius, & eius reseruatio, vel reseruationis omissio non potest mutare gratiam Papæ, arg. Clement. Ne Romani. de elect. Secundo dico, quod quamuis † iudultum dicat de plenaria remissione omnium peccatorum, de quibus est ore confessus, & corde contritus: tamen non tenetur confiteri de aliis antea confessis, nec venialibus, vt late per multa concludit D. Anton. vbi supra §. 5. & omnes probant, sicut & supra notab. 18. diximus. Tertio, quod illa † debet esse forma verborum in remissione plenaria concedenda, quam concedens indulgentiam decreuit: quia mandati forma obseruanda est l. Diligenter ff. mand. cap. Pisanis de restit. spoliat. Concessio- num autem huiusmodi formam, vt plurimum esse, quod talis habeat facultatem eligendi idoneum confessorem in articulo mortis: qui vigore talis indulgentiæ, valeat eum absolueri ab omnibus peccatis, de quibus est corde contritus, & ore confessus: & ceptis illis, quæ perpetrasset sub fiducia talis gratiæ.

Quarto

- 8 Quarto † quod, secundū prædictōs, absolūes debet vti his verbis: *Authoritate Sedis apostolicæ mihi pro nunc commissa, concedo tibi plenariā remissionem peccatorum tuorū, de quibus es corde contritus, & ore confessus, exceptis his, quæ ex confidentia huius indulti commisisti.* Subdantque Anton. & Felyn. superfluum esse dicere: *Restituo te illi innocentiz, in qua eras quando baptizatus fuisti; licet id dictum non viciet actum.* Quibus adde, quod non viciaret etiā omissio illius particulæ. *Exceptis his, &c.* licet cōtenta in illa exceptione, sub illa absolutione non includerētur. Adde itē, multa etiā alia non necessaria contineri in prædicta absolutionis forma. Tum, quia concessionis prædictæ forma non habet, vt absolūes in absolutione aut executione indulgētiz ponat hæc verba: sed quod fiat id quod illa significant: & nulla verba præscripta, vel statuta sunt, ad cōcedendam indulgentiam plenariam: & ideo sufficiunt quæcunque id exprimentia. Qualia sunt: *Concedo tibi indulgentiam, in hac bulla cōtenta vel vt in hac bulla continetur vel aliud æquipollens.* Tum, quod, quia ad absolutionē à sentētia excōmunicationis nulla verba præscribūtur, sufficiūt ad eam faciendā quæcunque significātia, quod absolūes vult absolūere illum, & absoluit, vt ait Ricard. in 4. dist. 18. art. 10. q. 5. quæ cōmuniter receptū sequūtū sumus in c. 1. n. 59. de pœnit. dist. 6. * & nuper in Man. Confess. c. 26. n. 11. * Tum quia Scotus in 4. dist. 18. q. 4. dixit, quod etiā ad absolutionē à peccatis sacramentalem, sufficiunt qualiacunque verba exprimentia sententiam absoluentis. Et si dicas eum nimis latè loquatū, vt annotauit Thomas à Vio 3. parte q. 84. art. 3. oportet tamen dicere secundum omnes cum Thoma, non esse de substantia illius alia, quam illa: *Ego te absoluo vt latius dixi in d. c. 1. à nu. 8. vsque ad n. 29.* Tum, quod etiam ipsemet Diuus Anto. in col. præcedenti hoc ipsum dicit, & videtur sibi contrarius. Quod demiror neque Felyn. neque aliquem alium animaduertisse. Quinto dico, quod non est necesse concedentem hanc remissionem, esse sacerdotem, nisi hoc expresse in commissione caueatur: quia si non oportet, vt concedens sit sacerdos, secundum Thom. communiter receptum in 4. distin. 20. & Ioh. And. & Pan. etiam communiter receptos in cap.
- 9 Accedentibus, de excess. prælat. Ergo neque exequens: Imo † si in concessione non dicatur quod sit sacerdos: sed solum, quod sit idoneus confessarius, vt in supradicta forma, & nequiret haberi in articulo mortis sacerdos, sufficeret alius clericus: & si nec alius clericus haberi posset, sufficeret laicus. Quia eo casu laicus satis idoneus confessarius videtur. Quoniam absolutio hæc non est sacramentalis, quæ non potest fieri nisi per sacerdotem. Et tali casu laicus laudabiliter audit peccata non habentis copiam sacerdotis, cui confiteatur, iuxta c. 1. & ea, quæ super eo scripsimus de pœn. dist. 6. Itaque si huiusmodi bullam habens, in tali art. cōstitutus, confiteatur laico necessario confitenda, vel mortalia commissa post vltimā confessionem, satisfacit ad cōsequendā indulgentiā talē, & vt eam ipse laicus cōcedere possit. Hæc est determinatio quotidiana diui Anto. vbi sup. quæ omnes sequūtur. Quæ etiā nobis, quia favorabilis est, placet, licet facile cōtrariū defendi posset ab eo, qui cōtenderet, Roma. Pontifi. per verbū illud *idoneū confessariū* intellexisse sacerdotē: eo quod † laicus etiam in articulo mortis, & deficiente clerico, non est cōfessarius idoneus, cum, vt etiā ipsemet Anto. fatetur, & late tradidimus in c. 1. de pœn. d. 6. cōfessum ei semel, si à periculo liberetur, oporteat, iterū cōfiteri sacerdoti: Sed etiā cōtendi

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- potest, cum esse cōfessarium idoneum quoad hoc, licet non sit idoneus quoad alia, per prædicta. Sexto, quod talis indulgentia extenditur, ad peccata tradita obliuioni, ¶ nec vnquam detecta in confessione, si de ipsis debite dolet per annotata in cap. Omnis de pœnit. & per nos in c. fin. nu. 64. & seq. de pœnit. d. 6. & supra eodem not. 18. num. 14. & sequent. Septimo, quod ¶ effectus lethargicus, phreneticus, vel amens ante electionem confessarij, absolui poterit plenarie per huiusmodi indulgentiam in articulo mortis, si cum adhuc sana mente esset, declarauit se velle absolui, quando huiusmodi casus ei contingeret: Imo idem aiunt Antonin. Felyn. & Syl. esse dicendum de eo, qui non declarauit, sed ea mente fuit, dicentes quod electio habitualis sufficit. * & nuper in Manual. Confess. cap. 26. num. 30. * Quæ determinatio quotidiana, & vera est, intelligendo per habitualem, virtualem, iuxta ea, quæ nos de intentione actuali, & virtuali tradimus in notabili 10. repet. cap. Ita quorundam de iudæ. num. 8. & de attentione actuali, & virtuali in repetio. cap. Quando de consecratio. distin. 1. notab. 2. num. 1. & in notab. 13. num. 17. * & tertius in cap. Cum minister 23. q. 5. num. 18. & de relatione actus in finem. actuali, & virtuali in repet. cap. Inter verba 11. q. 3. num. 309. Ex quibus infertur primo,
- 13 ¶ quod ægrotus sic vsu loquelæ amittens, vt nullo modo valeat confessariõ intimare sua peccata, non videtur indulgentiam consequi quod tenet Cardi. hic quia illa non datur nisi contritis, & confessis: & is non est confessus secundum eundem. Quæ conclusio non est vera, secundum Communem late tractatam in notab. 17. supra eodem scilicet quod sola cõtritio cum proposito confitendi tempore debito sufficit: Imo neque secundum opinionem glo. Extrauag. 1. de pœnit. quam secuti fuimus in d. notab. 17. & quam Cardi. etiam tenere videtur scilicet quod necessaria est actualis confessio: Quia id intelligendum diximus in potente confiteri: qualis non est is, de quo Cardin. agit.
- 14 I I. infertur ¶ magnam differentiam esse inter indulgentiam, quæ immediate à Papa hoc vel illud facienti conceditur, & inter eam, quam mandat concedi per cōfessarium. Illa enim sine alia alicuius absolutione acquiritur: hæc autem non nisi mediante illa, vt per superiora patet. Sicuti etiam magna differentia ¶ est inter concessionem conditionalem beneficij à Papa factam: quales sunt accessus, regressus, & coadiutoria cum futura successione, quæ simul ac conditio adimpletur confertur, nulla alia executoris expectata collatione: & inter mandatum de prouidendo, per quod non quæritur beneficium, nisi executoris consequuta prouisione, iuxta ea, quæ in prælectio. c. Si quando pag.
- 16 4. & 5. de rescript. scripsimus. I I. quod multi habentes ¶ arcas bullis Apostolicis plenas, quarum singulis eis plenaria indulgentia conceditur, sine vllius acquisitione decedunt. Quoniam, vt prædictum est, bullæ, vel diplomata, quibus singularibus personis indulgentia plena, vel plenissima pro articulo mortis conceditur, vt plurimum concedunt iuxta formã in 3. dicto supra relatam: per quam palam est, non quæri eas, nisi absolutione cõsecuta: & plurimi, præsertim plebeij immemores, vel non animaduertentes id esse necessarium, non petunt eam: neque cōfessarij carũ ignari: & non curâtes interrogare eos, an habeant tales bullas, vel gratias eis quicquã concedunt: & ita nihil de illis refrigerij in locũ illũ horrendũ igniuomũque deficiunt. I I I. ¶ parochi, cōfessa-
- 17 rii que

riique muneris esse, interrogare aegrotum, num talia diplomata, vel gratias habeat, vt eum, cum opus fuerit, absoluat. IIII. hanc plenissimam in articulo mortis absolutionem eo esse vtiliorem, quo tardius, & tempore morti propiore fit. Quoniam solum delet pœnam peccatorum vsque ad illam admissorũ, & non sequentium, & fieri potest, quod vel lethaliter, vel venialiter peccet aegrotus post absolutionem, antequam moriatur, quorum pœna, quæ per contritionem, vel eam, & absolutionem sacramentalem deleta non fuerit, iuxta dicta in 19. notabil. supra eod. luenda erit in purgatorio. V. vtile consilium ¶ etiam esse, vt qui aegrotus multas huiusmodi gratias distinctas habet, quales innumeri sunt in Regnis Castellæ, vna earum vtatur statim cum ad articulum mortis præsumptum venerit: & altera, cum iam efflare animam parat, ne dum vltimæ vitæ spiritus expectatur, subito antequam putabatur, mortis omnia lucrifacere volens, omnia perdat. Qui non habent autem, nisi vnã tantum, consulerem, vt tempore extremæ vnctionis ea vtantur.

XXXI. Notabile omnes fere de iobeleo, & indulgentia quaestiones resoluit, vel per remissionem ad notabilia præcedentia, vel per resolutiones illis additas.

S Y M M A R I A.

- 1 Indulgentias dat Papa, & concilium, & legatus, & episcopus, &c. nu. 1. etiam non consecratus, num. 4. non inferior, non vicarius, num. 6. non parochus, num. 9. nec excommunicatus, vel hereticus, nu. 10. Sed alioquin malus sic, num. 11.
- 2 Concilium concedit indulgentiam, etiam plenam.
- 5 Electus confirmatus, & prouisus æquantur.
- 7 Consuetudo dat facultatem indulgendi.
- 8 Iurisdictionis omnia iure canonico delegantur.
- 12 Episcopus non indulget pro opere extra episcopatum faciendo, nec non subdito, nisi in tribus casibus, num. 13. licet communicet merita sui episcopatus, num. 14.
- 15 Peregrinantes facultatem querenda indulgentia petant.
- 16 Indulgentia concessa ultra modum quatenus valet.
- 17 Cardinales, & pœnitentiarius: vt dent centum dies.
- 18 Merita sua alteri etiam laicus communicat intentione triplici, nu. 19. & quæ illorum communicatio indulgentia, num. 20. & quæ non, nu. 21. & quæ non suspenditur suspensa indulgentia, num. 22.
- 23 Meritorum communicatio quo magis vtilis, & quo minus quam indulgentia, & in quo melior, num. 24.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- 25 Indulgentia non renocatur per mortem indulgentis: sed per destructionem loci sic, nu. 27. nec expressa nocet ignorantibus, nu. 28.
- 26 Licentia celebrandi, & alia similes non expirant per mortem concedentium.
- 29 Indulgentia non prodest lethaliter infecto, etiam quoad querendam gratiam, num. 33.
- 30 Confessio quando requiritur noua ratione.
- 31 Indulgentia quinque requisita.
- 32 Indulgentia prodest perfectis, religiosis, mortuis, concedenti: & concedi potest ita, ut ab uno uiuo alteri uiuo queratur: Sed non solet, nu. 33.
- 34 Indulgentia ut queritur pro opere indeterminato: & ut pro determinato, num. 35.
- 36 Indulgentia perennis, & temporalis ut differunt: & hac quando eodem die bis queratur, num. 37.
- 38 Indulgentia pœnitentiæ iniuncta non tollit non iniunctam.
- 39 Annus pœnitentiæ continuus, dies utilis, ut intelligantur: & quando indulgentia 40. dierum æqua indulgentia anni, num. 40. & quot dierum is annus, num. 41. quanto maior annus simplex, quàm iniuncta pœnitentiæ, nu. 42.
- 43 Pœnitentiæ iniuncta non necessario implenda, acquisita pari indulgentia: sed de consilio sic, num. 44.
- 45 Prædicans indulg. indiscretus ut peccat.
- 46 Quæstiones indulgentiarum quales, & quid faciant, & quibus legibus contraeant.
- 47 Simonia ut excusatur in indulgentiis pro re temporali.
- 48 Purgatorium ut spoliatur per indulgentiam.

XXXI. & postremo ex prædictis omnibus, & aliis paucis additis colligo, plenam omnium penè de iobeleo, & indulgentiis quæstionum resolutionem expressam, vel per remissionem ad præcedentia notabilia, quarum prima sit: Vnde vox illa, iobeleus, deducitur, quid significet, utque scribi debeat, ex probatis authoribus, notab. 1. 2. resol. quid remittebat, condonabatve annus iobeleus Hebræis, notabil. 2. 3. resol. anni iobelei Hebræorum remissio, quid figurabat, & quòd non præmonstrabat nostrum hunc annum iobeleum: licet ei similis fuerit, & quotus sit, fueritque, notab. 3. & 4. Quod iobelea indulgentia plenissima sit: & quo iure id probetur, notab. 6. & quis eius inuentor, notab. 7. & à quo die incipitur annus iobeleus not. 14. & quæ indulgentiæ suspendantur per illum notab. 25. & quæ aliæ gratiæ, notab. 28. & indulgentia instar iobeleæ quanta sit, notab. 26. 5. resol. vnde hoc verb. indulgentia, deducatur, & quid significet, & an sit vox Latina notab. 20. & aliquid not. 3. 6. d. finitio eius, prout in hac materia accipitur, exactior, quàm hæcenus in notab. 20. cum sua decla

declaratione, & multorum non parui ponderis illatione. 7. diuisio indulgentiæ, quatuorplex fit illa, & quod plena, & non plena: & quod plena diuidatur in plenam, plenioram, & plenissimã, cum earum exactis definitionibus, & multis ad eam rem pertinentibus in notab. 19. 8. quod indulgentiæ vtilis sint, & etiam perfectis querenda, notab. 5. Quæ origo earum, & quàm antiquæ. not. 7. 9. resolut. quod merita Christi quorum virtute satisfactiua maximè nituntur indulgentiæ, mira sunt, & infinita, not. 12. 10. resol. quid sit, & qualis thesaurus ille indulgentiarum inexhaustus, & quod ex meritis Christi, & sanctorum eius sit collectus notab. 13. 11. quod thesaurus hic dispendi possit, & quod aliter per sacramentorum collationem, aliter per indulgentias dispendatur, & huc pertinentia not. 14. 12. quid, quæue pœna per indulgentias condonetur, quid sit culpa, quid pœna, quid macula, quid reatus peccati: quæ absolutio à culpa, & pœna, & huc pertinentia not. 10. XIII. an condonato per pœnitentiam peccato, condonetur tota pœna ei debita: quidque purgatoriũ, quod indulgentiæ præsupponunt esse, concludit notab. 16. XIII. quid valeant indulgentiæ, & in quantum sonant, & an plus vni, quàm alteri, cum plurimis adhuc pertinentibus, notab. 11. XV. an causa iusta concedendi indulgentiam requiratur, & an debeat esse sufficiens ad tantam indulgentiam, an ad aliquantam, & id genus alia, num. 9. XVI. quis possit indulgentiam concedere, tangitur in notab. 14. quatenus habet in prædicta Extrabag. Vnigenitus, probari, Rom. Pontif. Petri successorem, esse dispensatorem thesauri indulgentiarum. Cui tamen addendum est primo, aliquos ob hoc dixisse, vt refert Palud. in 4. distinct. 20. q. 4. col. 6. neminem alium à Papa, autoritate ordinaria posse concedere indulgentias sed solum delegata, per fundamenta, per eum ibi recitata: quibus ipsemet respondet. Addo secundo, contrarium tamen cum eo videri tenendum, & dicendum, Roman. Pont. esse quidem primum, & summum huius thesauri dispensatorem: solumque posse plenam indulgentiam de illo depromere, & illam concedere, secundum Communem in d. c. Quod autem de pœnit. & remiss. non excluso tamen concilio œcumenico legitimè ꝑ. coacto. Quia etiam illud hoc facere potest, secundum Panorm. in sermone super concil. Basiliens. quem refert, & sequitur Felin. in sermone de indulg. col. fin. Quo iure vsus fuit prædictum concilium Basiliens. cum in sess. 24. indulgentiam plenam, imò & plenissimam pro reductione Græcorum concessit: & ita intelligendum esse id, quod in d. Extra. de solo Rom. Pont. traditur. Addo tertio, etiã alios inferiores Papa, esse ordinarios: licet secundarios illius thesauri sanctissimi dispensatores, ad concedendas indulgentias minime plenas. Quorum primus, ꝑ. est Legatus intra fines suæ legationis. Secundus, Patriarcha intra suum Patriarchatum. Tertius, Primas intra suum primatum. Quartus, Archiepiscopus intra suum Archiepiscopatum. Quintus, Episcopus intra suum Episcopatum. Hæc enim omnes, & singuli conferre possunt indulgentias, modò nõ excedant summam dierum 40. vel vnum annum in dedicatione Basilicæ, etiam si à pluribus dedicetur, iuxta cã. Cum ex eo. de pœn. & c. Nostro. cod. tit. & notat. à Card. in Clem. 2. de pœn. & remiss. Possunt autem hi conferre, etiam si non sint in episcopos consecrati, imò etiam si non sint presbyteri, modò iam sint legati facti, vel in episcopos, aut superiores dignitates electi, & confirmati, iuxta text.

Et ibi annuata in c. Transmissam de electio. v. Thom. communiter receptus
 probatur in 4. dist. 19. & Card. S. X. hic art. 7. & Pan. etiam communiter receptus
 in fin. c. Accedentibus. de exco. palat. & Aug. ab Anthon. de potest. eccl.

5 q. 2. q. Quod ipsum est dicendum de prouiso per litteras Apostolicas, cum præ-
 sentatione, vel absque illa. Quoniam ¶ is acquatur electo, & confirmato, se-
 cundum gloss. omnium iuris optimam, in c. 1. verb. Provisionem. de electio. lib.

6 6. licet etiam gloss. verb. Formam. c. Ut circa. eod. tit. & lib. & in Clem. fin. eod.
 tit. idem probent. Adde tertio, quod ¶ inferior episcopo eas conferre non po-
 test. c. Accedentibus. neque vicarius episcopi generalis, neque capitulum, sede

7 vacante, secundum Cald. in d. c. Nostro. de pen. col. pen. & final. id proban-
 tem, etiam si consuetudo haberet contrarium. Quod late Card. S. X. hic defen-
 dit in d. art. 7. tamen si finis. d. c. Accedentibus. de privilegiis mihi contrarium suz-
 deat, ¶ puremque id cum Pan. ibidem esse verius, cum hoc non ad ordinis sed

8 iurisdictionis potestatem pertineat, per multa, quæ in hoc adduci possent: quæ
 causa breuitatis omitto. Sicut & tenendum est, inferiores clericos ex commis-
 sione Papæ, vel Episcoporum indulgentiâ concedere posse. Quia omnia, quæ

9 spectant ad iurisdictionem, sunt delegabilia iure pontificio, iuxta gloss. receptâ
 in cap. Petucnit. 95. dist. & notata in cap. Quod sedem. de offic. ordinari. Neque
 ¶ parochus id potest, etiam cum penitentem à peccatis absoluit, secundum

10 Cald. ibi. col. 17. & Thomam communiter vbi supra receptum. Quamuis Inno.
 in c. Quod autem. & Angelus vbi supra contradicant. Quoniam iura in id ci-
 tata, non probant, confessarium condonare posse penitenti per viam indul-
 gentiæ quicquam: sed quod arbitrari possit penitentiam minorem, quam à

iure impostam, ad hoc, vt nō teneatur in hac vita ad maiorem: Et etiam, quod
 de pœna Purgatorij remittere potest aliquid vi clauium, & inducendo ad ma-
 iorem pudorem, & contritionem. Ex quo inferitur, abusus esse vltus eorum con-
 fessorum, qui nullo ad id muniti privilegio, suo, vel penitentis, concedunt

11 ei indulgentiam, iuxta aliquas absoluedi formas male compositas. Adde quin-
 to, etiam episcopos, & superiores id non posse facere, ¶ si sunt excommunica-
 ti, schismatici, vel heretici. Quia carent, vel suspensi sunt omni iurisdictione.

12 c. Audiuimus. 24. q. 1. c. Cum dilecti. de dol. & contuma. Quamuis ¶ non obstan-
 te peccato solo lethali id possint, perinde ac alij sanctissimi, secundum Tho-
 mam, & alios, vbi supra. Quia dare indulgentias, spectat ad iurisdictionem,
 quæ per peccatum lethale non tollitur, neque suspenditur, secundum omnes.
 Adde septimo, Cald. in d. c. Nostro. disputantem per 4. columnas, & conclu-
 dentem, ¶ quod episcopus vnius diœcesis non potest concedere indulgentiam

13 pro opere pio in alia diœcesi faciendõ: etiam de consensu episcopi proprii, vt
 grauiter dixit Specul. tit. de penit. §. 1. nu. 8. quamuis contrarium sine vltro scro-
 pulo præsupponat Palud. vbi supra. Arbitror autem ipse, quod episcopus exi-
 stens extra suum episcopatum, posset concedere hominibus eiusdem, indul-
 gentiam intra suum episcopatum quærendam, arg. eorum, quæ notantur in c.
 Nouit. de offic. leg. Adde octauo, quod etiam episcopi, & superiores non pos-
 sunt concedere indulgentias non subditis, exceptis primo, exemptis sui episco-
 patus, secundum Palud. in 4. d. 20. q. 4. col. pen. pro quo facit consil. 14. Fed. quic-
 quid imponat ei Felin. in ca. Pastoralis. §. 1. col. 3. de offi. ord. Exceptis secundo,

his,

his quibus à superioribus suis facta est facultas eas quærendi cap. Quod autem de pœn. & re. Superior autem quo ad id videtur etiam esse parochus, secū dum Innoc. & glo. communius receptam ibidem. Exceptis tertio, saltem mediatè subiectis: quales sunt subditi suffraganeorum, respectu archiepiscopi cap. Pastoralis de offic. ordin. His enim archiepiscopus concedit. d. cap. Nostro. de pœn. Quamuis enim † episcopus possit facere participes bonorum, quæ fiunt in suo episcopatu, eos qui sibi non subiiciuntur, etiam inuitis eorum episcopis: sicut & prælati aliarum congregationum: quia id aliud est ab indulgentia, vt prædictum est in addit. 10. Non potest tamen eis concedere indulgentias, secundum Spec. de pœn. & remis. §. 1. nu. 6. Ex quibus infertur primo, vtile esse

14 consilium † Pan. in cap. Quod autem. de pœn. & remis. scilicet vt is qui vult peregrinari, & visere loca pia, munit se facultate sui episcopi ad quærendas indulgētias episcoporum alienorum. Secundo infertur, falsum videri id, quod quidam vir certè doctus, & acri iudicio, in suo tractatu de indulgent. vulgari sermone scripto, sine vlllo scrupulo affirmat scilicet indulgentias concessas ab episcopo, omnibus, etiam exteris ad suam diœcesim venientibus, prodesse, etiam si nulla in id facultate suorum episcoporum sint muniti. Addo 9. indulgentiam † concessam ab inferiore ultra modum in d. cap. Cum ex eo. præfixum, non valere, per cap. final. de pœnit. & remis. lib. 6. nisi quoad, id quod concedere potuit, secundum glo. Arch. Io. And. & Communem cōtra Io. Mon.

16 ibidem. Non memini † tamen (quod sciam) ius aliquod per quod fiat summo pœnitentiario, & aliis Cardinalibus facultas concedendi centum indulgentiarum dies, vti videmus eos cōcedere in bullis, seu diplomatibus, quæ Roma deferūtur multis sigillis munita: & de summo pœnitentiario id exprimit Palud. vbi supra. Nisi eam facultatem habeāt viuz forsitan vocis oraculo eis factam, vel cōsuetudine, Papa sciente, ac tolerante, vsu captam, iuxta opinionē Panor. in cap. Accedētibus de excess. prælat. quam contra Cardinal. hic, supra fuimus sequuti. Sicut etiam aliquot verbi Dei cōcionatores, habent priuilegium concedendi indulgentias auditoribus suis: quas tamen non quærent, si ipsi obliti fuerint eas eis concedere. Addo 10. † posse tamen quemlibet etiam laicum sua merita communicare alij, etiam quoad vim satisfactoriam: Prælatos item inferiores cuiusque congregationis, posse communicare merita suarum congregationum, pro benefactoribus suis facta. Quia id non est concedere indulgentiam, vt ex diffinitione eius posita in not. 10. colligitur, & ex Thoma communiter recepto, qui in 4. dist. 20. relatus hic per Card. & alios alibi, in hæc ferè verba scripsit: (Indulgētia, effectum habent, secundū quod opera satisfactoria vnus, alteri computantur, non solum ex vi charitatis: sed ex intentione operantis, aliquo modo directa ad ipsum) Intētio verò alicuius potest ad alterum

18 dirigi † tripliciter: aut in generali, aut in speciali, aut in singulari. In singulari quidē, vt cum quis pro alio determinato satisfacit, & sic quilibet potest alteri opera sua communicare. In speciali autem, cum quis orat pro congregatione sua, & familiaribus, & benefactoribus: & ad hoc ordinat etiam opera sua satisfactoria. Et sic ille, qui congregationi præest, potest opera sua alteri communicare, applicando intentionem illorum, qui sunt de cōgregatione sua, ad hunc, vel illum determinatè. In generali verò, sicut cum quis opera sua ordinat

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- ecclesie vniuersae: & sic qui praest ecclesie vniuersae, potest illa opera communicare, applicando intentionem suam ad hunc, vel illum. Et quia homo est pars congregationis, & congregatio pars ecclesie: ideo ille, qui praest ecclesie, potest communicare ea, quae sunt congregationis, & huius hominis: & ille, qui praest congregationi ea, quae sunt huiusmodi hominis: sed non e contrario.
- 10 Aduertendum autem est, † quod nec prima communicatio, nec secunda dicitur indulgentia: sed solum tertia.] Haecenus Thomas. Ex quibus inferitur primo, eum, cui alicuius sodalitiij, vel confratrie bona communicantur, non absolui ab obligatione agendi poenitentiam a confessario sibi pro peccatis iniunctam, etiamsi per illam communicationem essequutus forte sit, quoad Deum, remissionem omnem poenae in purgatorio per eum subeunda. Quoniam neque absolueretur, si alius pro eo tantundem poenitentiae, quantum est sibi iniunctum, ageret. Secundo inferitur, suspensis indulgentiis non esse suspensam facultatem, quam quis habet ad comunicandum sua propria, vel suae congregationis bona alicui, vel aliquibus. Quonia † aliud est indulgentia, aliud est haec communicatio, vt ait Tho. receptus. III. inferitur, per bullas, quas appellant Cruciatas, siue de cruciata & alias similes, suspendentes omnes alias indulgentias *quod frequentissimum est in Castella* non † videri suspensam facultatem, quam monasteria, & ordines habent, recipiendi aliquos in fratres suos spirituales, & comunicandi eis sua bona spiritualia, & dandi literas (quas appellant) cofratrie. Quod est quotidianum, & certe verum, licet sciam, quae storijs Cruciatas Castellae, aliquando id ingratum fuisse. Et eadem ratione hoc anno iobeleo fieri posse has communicationes cum literis cofratriatum, & sine illis: non obstante Extrauag. Quemadmodu supra transcripta, not. 24.
- 21 Quarto inferitur, quod licet indulgentia † vno respectu sit vtilior, quam receptio ad bona, & merita alicuius comunitatis vel vniuersitatis: altero tamen est inutilior. Vtilior quidem, eo quod per indulgentiam certius, & efficacius soluitur poena peccatis debita, Quia nititur thesauro infinito, & qui deficere non potest, per dicta in notab. 13. Per receptione autem ad merita alicuius comunis, siue comunitatis non soluitur poena, per eum debita, nisi tantum meriti satisfactorij superfit illi comunitati, quantum ad id sufficiat. Quae res incerta est, cum merita illa sint finiti valoris. Inutilior autem est indulgentia, quam haec communicatio, qua parte indulgentia solum prodest ad satisfaciendum pro poena, vel poenitentia in hoc, vel alio seculo subeunda: receptio vero prodest, non solum ad satisfactionem poenae in alio seculo subeunda: sed etiam de congruo ad augmentum gratiae gratum facientis habitae, & ad praeparandum se, ad recuperandam eam, iam perditam, ad firmiter bene operandu, ad fortius daemone, mundo, & carni resistendum, & id genus alia, arg. eorum, quae de
- 24 communionem † bonoru latius scribimus in parergis cap. poen. de sent. excom. Quae cum hac reper. simul & coponuntur, & mox excudetur. Indulgentia item non prodest, nisi ad poenae remissionem: Comunicatio vero bonoru operum sic, etiam ad gratiae acquisitionem, secundum Tho. vbi supra. XVII. est absolutio
- 25 quaestionis, quae in † hac repetitione nondu occurrit, de reuocatione indulgentiarum scilicet quod per mortem concedentis non reuocatur, secundu Innoc. singulariter in c. Quod translationem de offic. legat. comuniter receptum. Pro quo

quo est regula. Decet. de reg. iur. lib. 6. cap. Si super gratia. de offic. deleg. lib. 6. & glo. sing. cap. fin. de offic. legat. cōmunitet recepta, quæ habet, indulgentiam concessam à legato ad refectionem alicuius pontis, durare etiam eo mortuo, reuocato, vel recedente: Sicut nec literæ salui conductus pereunt mortuo concedente, secundum Domi. in cap. fin. nu. 7. de rescript. lib. 6. Nec licentia celebrandi † in loco non consecrato, à vicario Papæ, secundum Rotam in antiq. decif. 880. Per quod, idem nos respondimus, de licentia celebrandi extra locum sacrum ab episcopo cōcessa. Nec licentia recipiendi ordines, vt sæpissime respondimus, secundum Card. in d. Clemen. final. q. 5. Neque vlla gratia Papæ iam signata, per mortem eius ante literarum expeditionem, secundum Rotam in antiq. dec. 882. & tradita à Fel. & Deci. & Ripa in rub. de cōstit. Neque denique
 27 vlla licentia, secundum Card. vbi supra. † Destructo tamen loco, cui cōceduntur indulgentiæ, consentur reuocata, secundum Palud. in 4. dist. 20. q. 4. col. 5.
 28 Reuocatio verò, † vel suspensio expressa, indulgentiæ perimit, vel suspendit eam, arg. d. Extrauag. Quemadmodum & Clem. Dudum §. Nos etenim de sepult. Attamen non nocet, donec sciatur, secundum Domi. in c. 1. de concess. przb. lib. 6. nu. 8. arg. l. Si procuratorem ff. de procur. l. Si mandasse ff. manda. & l. Sed si pupillus §. de quo palam ff. De instit. actio. & idem videtur eadem ratione de suspensione: quod in Castella quotidianum est. Sic licentia concessa religioso ad consentiendum electioni, non expirat morte concedentis, secundum Cardin. singulariter in Clement. final. q. 5. de electio. nec licentia non se promouendi ad presbyterium, iuxta cap. Licet canon. de electio. lib. 6. secundum glo. singul. cap. Cum ex eo. eod. rit. & lib.

XVIII. est, quòd ad indulgētiā multa requiruntur. Primum iusta causa
 29 notab. 15. Secundum contritio. Nec placet † illud Syl. in q. 7. quod licet ipse non dicat, antea fuit Palud. vbi supra col. pen. scilicet infectum lethali peccato, posse quærete pro tempore, quo futurus est in gratia: quod est cōtra Tho. ibi. & contra dicta in dicto notab. 17. Acquisitio enim indulgentiæ, neque est sacramentum, neque sacramentale, vt palam est: & ita recedente fictione non operatur, vt illa iuxta c. Tunc valere de conse. d. 4. & quæ ibi diximus. Tertium
 30 confessio, † quando conceditur contritis, & confessis not. 18. Quamuis Syluester dicat, contrarium fuisse declaratum in Concil. Constantiens. secundum quendam fratrem sui ordinis in quodam libello manu descripto ab eo relatum. Ipse tamen id non inuenio in concilio: neque Cardinal. Caieta. neque Card. à Turrecrem. id meminerunt: licet vterque sit ordinis prædicatorij: & vterque contrarium teneat, vt in d. notab. 18. dicebam. Quod non memini confirmare ibi ex eo, quòd tam Syluest. quàm ferè omnes tenent, quòd indulgentia concessa contritis, & ore confessis exigat confessionem factam: at inter confessum, & ore confessum, nihil mihi distare videtur. Quando quidem ore
 31 faciēda est confessio, non pede. Quartum subitio operis, vel datio rei, ob quam indulgentia conceditur per acta. Quia non sufficit propositum, not. 21. † Quintum, propositum satisfaciendi pro peccato in hoc seculo, de vtili & optimo consilio, licet non necessario, not. 19.

XIX. quæ indulgētiā, & quantū, & quādo, & cui mortuorū profit, notab. 22.
 XX. quòd varia indulgētiarū plenariarū forma, variū effectū producit, not. 23.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- 31 XXI. quibus indulgentiæ profint. Nam † 5. notab. habet, prodesse etiam perfectis, ac per consequutionem & religiosis, qui de prælatorum suorum licentia dant, faciunt, subeuntue id, quod pro ea quærenda, secundum tenorem bullæ est necessarium. Quia secundum Thom. in 4. dist. 20. q. 4. artic. 2. non sunt minus adiuuabiles meritis sanctorum, quàm alij: non tamen per eas remittuntur illis imposita in foro capituli. Quia illud, vt ille ait, quasi iudiciale est, & non pœnitentiale. Propter indulgentias tamen quærendas, obseruantia regularis non debet dissolui. Quia licet illæ plus valeant quoad remissionem pœnæ, quàm obseruantia: hæc tamen plus prodest quoad acquisitionem præmij, quod est melius, quàm illæ. Profunt etiam mortuis, quando tenor concessionis id continet. Profunt etiam concedentibus, vt in not. 20. num. 18. subtiliter defenditur. Quia, secundum Tho. vbi supra q. 5. artic. 4. communiter receptum: licet prælatus non possit sibi soli indulgentiam dare: quia causa, vt se prouocet ad ea, quæ vergunt in Dei honorem, & vtilitatem ecclesiæ, gratia cuius datur, non est iusta: quia horum cura est illi commissa: tamen ea, quam dat alijs, vt potest sub eadem forma. Quod etiam Cald. in d. c. Nostro. col. 18. & Gem. in d. cap. Indulgentiæ de pœnit. & re. lib. 6. tenent: & facit illud doct. in cap. Per venerabilem qui filij sint legit. scilicet quod princeps legitime potest filios suos, non tanquam pater: sed tanquam princeps. Et ad argumentum contrarium, respondimus nouè in d. not. 20. † Profunt etiam vni viuo per ministerium alterius viui, si id continet gratia: qualem tamen nunquam vidimus, neque audiimus. Quo fit, vt parum prudenter faciant, qui mittunt alios ad loca, in quibus quærentur indulgentiæ visitantibus ea, vt singulariter ait Abul. Matth. c. 16. q. 60. Quamuis enim rectè faciat, & mereatur id faciens: tamen stultè credit prodesse sibi ad indulgentias quæ solis illò cuntibus quærentur. Non profunt tamen lethali peccato infectis, quoad remissionem pœnæ, secundum omnes: imò neque quoad acquirendam gratiam, secundum Tho. vbi supra, contra quosdam. Quia per indulgentiam non dispenduntur merita quo ad hoc, sed solum quo ad remissionem pœnæ, & ita illam tantum operantur. Non omnis ff. Si cert. pet. XXII. quod indulgentia, † quæ datur danti, vel facienti aliquid indeterminatum, puta manus adiutrices porrigenti, vel oranti, ab illo solo quæritur, qui dat facitue, prout suæ personæ congruit. Pauperi quidem danti parum, diuiti verò danti multum & tamen, qui minus, quàm decet, dat, aliquid ex ea quærit, & si non totum, secundum omnes. Dixi, *indeterminatum* † quia si quod faciendum, dandumue fuerit, est determinatum illud omnino subeundum est, vt in notab. 19. est dictum. Quin & secundum communem opinionem non refert quoad indulgentiam, & pœnæ remissionem, an fiat cum magno labore vel paruo: Quia indulgentia non proportionatur labori: sed, meritis dispensatis, licet referat quantum ad meritum. Vnde secundum Thom. vbi supra q. 3. artic. 4. clerici, & alij ecclesiæ vicini, tantam indulgentiam querunt, quantam è longinquo venientes, nisi aliud exprimat in concessionis forma: sed non tantum cæteris paribus merentur. Quam ipse conclusionem limitandam censeo, vt procedat cum id, quod determinatur faciendum, vel dandum, mediocriter datum, vel factum, est iusta causa concedendi totam indulgentiam, & mediocriter fit, vt illa tota quæretur: non autem aliàs. Quoniam id, quod ex se non est iusta causa concedendi certam indulgen

indulgentiam, tanta cum charitate, & religione dari, fieri potest, vt iusta efficiatur causa eiusdem: e contrario id, quod ex sese iusta est indulgentiæ concessæ causa, si mediocriter detur, vel fiat, tam frigide, tamque parum religiosè fieri possit, vt desinat esse iusta, secundum ea, quæ nouè: sed utiliter in notabili 15. diximus.

- 36 **XXIII.** quòd grandis videtur † differentia inter indulgentiam perennè: qualis est quadraginta dierum concessa, visitantibus ecclesiam beati Petri vr- bis Romæ: & inter indulgentiam concessam, pro certo tempore determina- to: quales sunt quas videmus passim concessas, certis locis pro certis diebus, à vesperis in vespèras eos visitantibus. Prior enim sæpius quæri potest: poste- rior verò semel tantum, secundum Thom. in 4. dist. 20. q. 3. art. 2. cuius opinio videtur sequenda. Tum, quòd vsu recipitur, & vsus est optimus legum inter- pres. cap. Cum dilectum. de consuetud. l. Minime. ff. de leg. Tum, quòd Palud. & Communis eam ibi sequitur. & Domi. & Perusi. in c. final. de pœnit. & remiss. lib. 6. licet Archi. ibidem, & aliquot alij alibi contradicant, Palud. tamen vbi supra † subdit, quòd perennes eodem die bis quæri nequeunt, ne ludibrio esset indulgentia, si quis eam sæpissimè eodem momento ingrediendo, egredien- doque ecclesiam lucrifaceret. Et ne sine iusta causa videretur cõcessa, quæ tam leuiter lucranda proponeretur, contra dicta in not. 15. Quæ tamen ratio, non concludit in eo, qui statutis horis, vel alijs vadit ad ecclesiam, talem ad oran- dum, vel audiendum verbum Dei, non causa fraudis, neque irrisionis, sed de- uotionis ad id motus. Quare verius videtur id quod Felin. non facta mentio- ne de Palud. ait post Lyra. f. quòd bis, & pluries potest quæri eodem die indul- gentia perennis: Sed non toties, & tali modo, vt fraus quædam, & irrisio vi- deatur.
- 38 **XXIII.** quòd, vt supra in notab. 10. diximus, per indulgentiam † dierum, vel annorum iniunctorum, solum condonantur dies, & anni pœnitentiarum iniunctorum à confessario in foro pœnitentia: ideoque nihil eorum lucrificari ab eo, cui nihil eorum est impositum. † Et quod sensus illius dicti Hostien. in c. Cum ex eo. de pœnit. f. Dies indulgentiarum esse vtilis: annos vero con- tinuos, secundum Ioan. Andr. Pan. & Commu. ibidem, est, quòd per indulgen- tiam certi numeri dierum simpliciter concessam, tollitur pœnitentia totidem dierum: etiamsi dies pœnitentiæ non essent cõtinui: sed interpolati: ita vt per indulgentiam 40. dierum non solum censeantur condonati. 40. dies pœniten- tiæ, implendæ 40. diebus continuis: sed etiam implendæ 20. hebdomadis: per indulgentiam autem vnius anni, non tollitur, nisi pœnitentia vno anno im- plenda, etiamsi solis quinquaginta diebus esset in eo pœnitendum: vt quia ita data est annalis pœnitentia, vt singulis quartis, & sextis feriis sit tantum oran- dum, vel ieiunandum. Ex quo infertur primo, aliquos nouiores id parum aptè
- 40 explicasse. II. quòd aliquando indulgentia 40. dierum tantum † tollet, quan- tum indulgentia anni: & aliquando indulgentia anni plus, quàm indulgentia trecentorum dierum. Quia indulgentiæ tantum valent; quantum sonant, vt in
- 41 not. II. est dictum. III. † quòd plurimum refert, an indulgentia vnius anni de iniunctis pœnitentiis, an indulgentia vnius anni simpliciter concedatur. Quia prior potest continere plures vel pauciores dies, prout pluribus, vel pauciori-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

bus diebus anni iniuncti, iussisset confessarius pœnitere. Posterior verò vide-
tur continere 365. dies. Quia totidem continet annus, iuxta glo. c. Quam sit. de
electio. lib. 6. in verbo Menses. IIII. quòd licet grandis sit differentia inter
indulgentiam certi numeri dierum iniunctorum, & indulgentiam certi nu-
meri dierum simpliciter concessorum. Quia, vt in notab. II. diximus, per hanc
42 condonatur pœna, † etiã si non sit iniuncta pœnitentia: per illam autem non.
Maior tamen est inter indulgentiam certi numeri annorum iniunctorum, &
indulgentiam certi numeri annorum simpliciter. Quoniam per hanc semper
censetur concessa indulgentia 365. dierum: per illam autem nihil, si nullus an-
nus pœnitentiæ est iniunctus. Præterea si qui anni sunt iniuncti, non condo-
natur pœnitentiæ tot dierum, quot annos habet: sed tot dierum vnus anni,
quot iussus fuit à confessario pœnitere.

43 XXV. † quòd is cui certus dierum, vel annorum numerus pœnitentiæ ini-
iunctus est, non tenetur explere illam, si totidem indulgentiam ritè fuerit
consecutus. Quia indulgentia æquipollet satisfactioni pœnitentiæ. c. Cum ex
eo. de pœnit. quatenus habet, per indulgentiam eneruari pœnitentiæ sa-
tisfactionem: quòd non contingeret, nisi obligationem eam implendi tolle-
ret. Contra quòd obstat ist nouus scrupulus, quòd nemo scit certo, an quæsi-
erit indulgentiam. Quia nemo scit, an sit odio, vel amore dignus. Ecclesi. 9. cap.
final. de purg. cano. & nemo, qui non est in charitate, quærit indulgentiam Ex-
trauag. 1. & 2. de pœnit. & remiss. Sed respondeo, quòd satis est quòd probabi-
liter putet se quæsiisse indulgentiam; non quoad hoc, vt verè condonetur ei
pœna in purgatorio luenda. Quia illa non tollitur, nisi verè indulgentiã quæ-
sierit: sed sic quoad hoc, vt ipse liberetur ab obligatione faciendi pœnitentiã
iniunctam. Sicut & confessio informis habita probabiliter pro informata, ex-
cusat ab iteranda confessione, secundum Thom. in 4. d. 17. q. 4. art. II. communi-
ter receptum. Et assumptio sacramenti Eucharistiæ ab existente in peccato
mortali, putante se esse in statu gratiæ, absoluit assumentem ab obligatione,
quam habeat tunc assumendi, iuxta c. Quotidie. & ea, quæ ibi diximus, de conf.
44 d. 1. Quòd vt quotidianum, ita & memorabile duco. Omnium † tamen, tum
Theologorum, tum Canonistarum vna est sententia, consulendum esse, ne
quis ob indulgentias ab pœnitentiæ operibus cesset. Quia vt Thom. receptus
ait, in 4. dist. 20. opera pœnitentiæ non solum sunt in satisfactionem: sed etiam
in remedium contra peccata: præcipuè quia interdum quis debet plura, quàm
credat. Tum etiam, quia nescitur, an sacerdos pœnitentiã debitam totam
iniunxerit: & communiter, an ad aliquid ab eo non iniunctum, & per conse-
quutionem per indulgentiam aliquãdo non relaxatum, teneamur. XX. quòd
45 religiosi indulgentias † indiscretas prædicantes peccant lethaliter. Clementi.
1. §. 1. de privileg. quo sub virtute obedientiæ, & maledictionis æternæ prohi-
bentur id facere, indulgentiæ autem dicuntur indiscretæ, primo, non conces-
sæ, per glos. eiusdem Clement. verb. Indiscretas. probatam ibidem per omnes.
Secundo, illæ, quæ concessæ quidem sunt: concedi tamen non potuerunt ab
eo, qui eas concessit. Quia taxam ca. Cum ex eo. de pœnit. excedebant, secun-
dum Paulum à Leazaris, quem sequuntur Iohan. Imol. & Card. in 6. notab. &
in quæst. 2. & Bopisa. col. 10. Tertio, quæ probari non possunt; vel literis Papæ,
si ab

si ab eo sunt concessæ: vel literis concedentis, aut testibus, quando ab alio inferiore, secundum prædictos. Addo tamen eis primo, quod hoc tertio casu non peccaret, præsertim lethaliter in foro conscientie religiosus, qui sciret verè esse concessas ab eo, qui poterat, aut iudiciis probabilibus id crederet. Tum, quia lex fundata in præsumptione, quoad forum conscientie cessat, quando veritas ei est contraria. cap. Tua. de sponsal. vt in relectio. cap. Ita quorundam. de iud. notab. 10. dicebam. Tum, quod coram Deo, qui omnia nouit. c. Nouit. de iudi. non sunt indiscretæ, si sunt verè, ac benè concessæ. Nec temerè facit, qui iudiciis probabilibus id credit, arg. c. 1. c. Afferte. & c. Illud. de præsumptio. Tum quod alioqui quàm plurimi concionatores, qui in suggesto existentes, rogantur per schedulas, vt publicent indulgentias sibi ignotas illo, vel illo die: illo, vel illo loco querendas, peccarent. Quod mihi durum videtur. Addo secundo, indiscretas etiam videri indulgentias, quæ sine iusta causa conceduntur, per ea, quæ in notab. 15. diximus, quod sentit c. Cum ex eo. de pœn. & remis. quarum tamen prædicatores religiosi, non videntur peccare. Quippe qui de superiorum facto indicare non debent. c. Inferior. 21. dist. & c. Cum inferior. de maior. Addo tertio, quod quamuis illa Clement. de religiosis tantum loquatur: & quamuis illi sic prædicantes plus, quam alij peccent: non tamen alios clericos, & à fortiori laicos id facientes, à peccato excusari, non quidem per illam Clementi. sed per rationem, qua illa nititur. Quod videtur sensisse Diuus Antoni. dum in 3. parte tit. 18. cap. 4. illam Clement. ad omnes prædicatores extendere videtur. XXVII. quod quæstores ¶ eleemosynarum, & pecuniarum, quæ ad indulgentias assequendas dantur, multipliciter errant. primum quidem contra concilium generale, quod in d. cap. Cum ex eo. de pœnitent. postea quàm scripsit formam literarum, quibus Sedes Apostolica indulgentias concedit, in hæc verba de illis edixit: *Qui autem ad querendas eleemosynas destinantur, modesti sint, & discreti: nec in tabernis, aut in aliis locis incongruis hospitentur. nec inutiles, aut sumptuosas faciant expensas, cauentes omnino, ne falsa religionis habitum gestent.* At contra, plurimi eorum sunt immodesti, potui, & elui, & vtinam non libidini dediti: cumque sint laici, & coniugati, pileo rotundo, tonso capillo, & corona, quod peius est, rafa, simulant se in sacris constitutos, vt ex suggesto prædicent in terris à suis municipiis longè semotis. Deinde quod toti sunt in haurienda per fas, aut nefas pecunia. Qua prius eleemosynarum prouentum conducunt, aut redimunt à monasteriis, & aliis piis locis, pro quibus queruntur, & postea eas querunt. Et quia lucrum, vel damnum eis totum cedit, multas abusiones proponunt in suis prædicationibus, vt simplices decipiant & aurum subtili, vel fallaci potius ingenio extorqueant, vt habet. d. Clement. 2. de pœnitent. & remissio. III. quod cum eorum officium non sit prædicare: sed charitatis subsidia suppliciter petere, & indulgentiam exponere. cap. Vt officium. §. Compescendi. de hæret. lib. 6. ipsi tamen prædicant contra d. Clement. 2. de pœnitent. IIII. quod, vt eadem Clement. in §. 1. subiungit: *Non sine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo, motu suo proprio de facto concedunt, super votis dispensant, à periuriis, homicidiis, & peccatis aliis, sibi consententes absoluunt.* V. quod aliquot eorum, qui habuerunt pri-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

uilegia faciendi aliquid prædictorum, vtuntur, vel potius abutuntur eis, cum sint reuocata per d. §. 1. d. Clem. 2. V I. quòd tempore messis, & triturae in regno Castellæ diebus profestis compellunt miseros agricolas venire ad suas conciones audiendas, & operas suas perdere, contra l. 2. tit. 8. lib. 1. ord. eiusdem regni. V I I. quòd eosdem volentes, nolentes, compellunt ad accipiendas indulgentiarum bullas, vocando eos ad conciones importunas, & compellendo, vt veniant per censuras ecclesiasticas, etiam de vno pago ad alium, quòd pluris eis constat, quam ipsa bulla, contra l. 9. tit. 12. lib. 3. ordi. eiusdem regni, & pragmati. Pintix, vel Valleoleti factam, anno 1523. l. 10. & aliam Madritiam anni 1528. l. 88. eiusdem regni. V I I I. quòd cum pecunias pro bullis indulgentiarum acceptis debitas, vel permissas via ordinaria petere debeant, iuxta l. 11. legum Pintix. ipsi tamen per censuras & captionem inhumanam pignorum: & etiam interdum culcitæ vilissimæ, quam miser rusticus habet vnicam, vel straguli similis: Imò, & in defectum, omnium aliorum bonorum, vsque ad ianuam domus. Quas omnes culpas populus vexatus, in Rom. Pontif. & Regem immerito reicere solet. Tum, quia Rom. Pontif. qua parte potuit, his abusibus viam præcludit, in d. Clem. 2. quatenus in principio eius prohibuit, ne vlli quæstores admittantur sine literis Apostol. per diœcesanos examinatis, vel sine literis ipsiusmet diœcesani. Quatenus item vetat, ne vllatenus populo prædicent: sed solum indulgentias concessas ei insinuent: & subsidia simpliciter ab eodem postulent, neque aliud, quàm quod in bulla continetur, exponant. Quatenus item in §. 2. eis multa prohibet in 4. abusu superius citata. Quatenus item tollit eis omnia privilegia faciendi ea. Quatenus item in §. Quæstore. statuit, vt illi, non obstante quocunque privilegio, possint ab ordinariis castigari. Tum etiã, quia catholica regum Castellæ maiestas multis, quas præcitauimus, legibus multa dedit remedia: & ad eò quidem, vt in d. l. 9. lib. 3. ordin. statuerit, vt non impleatur eius iussio, qua bullarum prædicatoribus faciat facultatem compellendi populum, vt ad eorum concionem, etiam relictis suis operibus, conueniant. Tum, quia commissarij, siue delegati generales bullarum, quas Cruciatas appellant, & similium à regia celsitudine, vel proceribus eius moneri solent, vt ex præscripto instruat quæstores, & prædicatores bullarum, quid, & quo ordine, quaque modestia populis proposituri sint vel exposituri, & à quibus abstinere debeant, vt mihi pridem commissarij ipsi dixerunt, addentes se id diligenter efficere solere. Quare bonam horum excessuum partem in parochos, vel decuriones, aut rectores populorum reicerem: eo quod ante omnia non petunt à prædicatoribus, & quæstoribus ipsis fieri copiam videnti instructionem à commissario generali eis datam, quòd sciant, in quibus eis parere debeant, & à quibus ipsi sibi temperare. Quod semper vt faciant, etiam atque etiam eos rogo. Illud item admoneo, quòd contra Rom. Pont. & Cæsaris mentem hi quæstores grauissime aliquando delinquebant, cum ipse adhuc Salmanticæ agerem, in eo, quòd cum ob nouas indulgentiarum bullas ad triennium datas, præcedentes omnes frequenter suspenderentur, cum ea clausula, vt acceptanti nouam omnes essent vtilis: & primo anno triennij prædicaretur noua, & acciperetur, postea secundo, vel tertio anno eandem bullam in eodem oppido prædicabant, tanquam nouam, & ipsam præcedenti anno prædicatam

dicatam, & acceptam suspendentem: & ideo miseri putantes suspensas esse, quas precedenti anno acceperant, eandem pro alia accipiebant. Hæc quæstorum immodestia, & scâdalosus excessus iam dudum in causa fuit in Germania, vt indulgentiæ reiicerentur: vtinam eorundem emendatio, & renouatio in Hispania efficiat, vt ab ea magis, magisque indies æstimentur. Amen.

47 XXVIII. quod † indulgentia concedi potest ob causam, quæ gloriam Dei, vel sanctorum honorem, vel vtilitatem Christianismi respicit, siue res in se temporalis & in opere exteriori consistens: siue spiritualis, qualis est oratio, secundum ferè omnes post Thom. in d. dist. q. 3. artic. 3. Neque committitur symonia, cum pro causa temporali datur. Quia, vt Thom. receptus ait ibidem, non datur pro temporali, quatenus est temporale sed quatenus ordinatur ad spiritualia: ad quæ constat ordinata esse temporalia: & his ob ea nos vti debere, arg. cap. Si quis obiecerit 1. q. 3. & annotatorum in rubri. de iure patro. Quæ ratio tamen communitè recepta est, oppugnari tamen neruose potest per ea, quæ in cap. Significatum de præbend. super glo. scripsimus quæ breuitatis causa ibi legenda, cui volet, omittimus.

XXIX. quod † quamuis, vt dictum est in not. 15. purgatorium non possit à Papa pro eius libito euacuari: tales tamè, & tam pauca animæ possent esse in eo, vel tot viui possent facere requisita ad indulgentiam pro mortuis concessam, quod omnes in eo manentes vno, & eodem die liberarentur, secundum mentem communem in locis prædictis: Neque obstant illa multa, quæ præ cæteris attulit August. ab Ancho. de potest. eccl. q. 32. artic. 3. quæ in summam redegit Anto. 3. part. tit. 22. cap. 5. §. 6. Tum quod nos loquimur de animis habentibus meritum conditionale, quod ille vocat, quod sint aliqui, qui pro eis in hoc sæculo faciant ea quæ concessio indulgentiæ illis quærenda, requirit. Tum quod negari potest, vt mox dicâ, eius subtile dictum scilicet quod possunt esse animæ in purgatorio, quæ nunquam fuerint sub potestate Papæ: puta qui ante baptismum iustificati obierunt obligati ad purgatorium: vel responderi, quod ex illo non sequitur, non posse illas per indulgentiam Papæ iuari, arg. eorû, quæ super diffinitione indulgentiæ, in notab. 20. diximus. Tum quod non obstat dicere, sequutum me fuisse in not. 21. Thom. à Vio dicentem indulgentias eis solis prodesse, qui pœnitentiam debitam secundum diuinam iustitiam pro peccatis suis in hoc sæculo agere, vel per indulgentias redimere explicitè, vel implicitè decreuerunt. Tum, quia id non affirmavi vt necessarium, & præceptum, sed vt valde vtile & consulendum.

An autem vlla anima possit esse in purgatorio, quæ antequam exiret è corpore non fuisset Papæ subiecta; sicut palam præsupponunt August. ab Ancho. in d. q. 32. art. 3. de potest. eccles. & Diuus Anton. 3. part. tit. 22. cap. 5. §. 6. Videtur, quod sic. Primum, quod illi grauissimi patres id sine vllò scrupulo præsupponunt. Deinde, quod baptismus, est ianua aliorum sacramentorum cap. Veniens de presbyt. non baptizat. Tertio, quod per baptismum aggregatur quis ad cœtum fidelium, secundum Thomam, 3. parte q. 70. artic. 1. & in d. 18. q. 2. artic. 3. q. 3. IIII. quod qui non est baptizatus excommunicari non potest, secundum Thomam in d. dist. 18. q. 2. artic. 3. q. 3 & Doctrinam receptam Dominici in cap. Romana §. In vniuersitatem de sententia excommuni. lib.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

6. & non alia ratione, quam quòd nondum baptizatus non subest iurisdictioni spiritali ecclesie: Ergo quis, etiam si sit cathecumenus & gratia Dei iustificatus ante baptismum, non videtur ecclesie potestati subesse. V. facit, quòd ante baptismum non iuuatur ecclesie beneficiis, vt post Alexand. Halen. ait Card. S. X. in cap. Quando de consec. d. 4. VI. quòd in die Parasceues ecclesia orat pro cathecumenis tanquam pro eis, qui nondum sunt Christiani effecti: Et quòd in relectione cap. Nouit. de iudi. not. 6. num. 31. diximus, omnem Christianum, quatenus Christianus est, esse rem quandam spiritualem, propter characterem illum baptismalem in baptismo ei impressum: qui cum desit cathecumeno, non potest iuste appellari Christianus. Sed contra dicendum videtur. Primo quidem, quòd de necessitate salutis est subesse Roma. Pontif. secundum Thom. contra error. Græcor. cap. 63. qui non latuit Felyn. in cap. 1. col. 2. de constit. & facit illud cap. Cuncta per mundum 9. q. 3. Ergo repugnat, quem esse iustum, siue habere animæ salutem, & non subesse Papæ. Deinde, quòd proprius est membrum ecclesie iustificatus, & gratia Dei gratum faciente ornatus, quàm baptizatus lethali peccato infectus, iuxta cap. Non dubito. & cap. Est vnitas de consecrat. d. 4. & latissimè tradita à Ioh. de turre cremat. de potestat. eccles. lib. 1. cap. 55. 56. 57. & 58. At baptizatus malus, est membrum ecclesie Dei, licet aridum, vt ibidem copiosissime probatur: & conuincit rex. in cap. sicut vrgeti l. q. 1. Ergo à fortiori constitutus in gratia Dei, & iustificatus nondum baptizatus. Tertio, quòd extra ecclesiam non est salus, neque remissio peccatorum, iuxta principium Extrauag. Vnam sanctam de maior. Neque vllus saluatur, nisi subsit Christo capiti, & eius vicario, vt ibidem in versicul. *Hæc est.* & annotauit ibidem glo. memorab. in verb. *Vnius.* Qui ergo fiet id, quòd August. & eum sequutus Antoni. aiunt scilicet vt quis mortuus sit in purgatorio, qui viuus, nunquam fuit Papæ subiectus: Cum nemo in purgatorium descendat, nisi qui obierit in gratia arg. cap. Qualis 25. dist. & nemo possit illam habere, nisi intra ecclesiam: & nemo possit esse intra illam, quin vicario Christi sit subiectus, per d. Extrauag. Vnam sanctam de maior. & per illū arti. Symbol. *Vnam sanctam ecclesiam catholicam.* III. facit c. Ante baptismum & c. Ante viginti cum multis sequētibus de consecrat. dist. 4. quibus significantur cathecumeni subesse ecclesie, aliqua saltē ex parte. V. quòd qui baptismum nimium differunt, peccant, vt probat cap. Quando de consecrat. dist. 4. & tradit Thom. 3. part. q. 68. artic. 3. non solum ob transgressionem legis diuinæ: sed etiam ob transgressionem legis humanæ, si qua esset, quæ præscriberet tempus, secundum Thom. de Vio in d. artic. 3. Ergo, antequàm baptizetur, potest quis esse Papæ subiectus. Quandoquidem lex non ligat non subditos illius latori. c. 2. de constit. lib. 6. VI. quòd videtur ecclesia præscribere legem cathecumenis, vt certis diebus certa quædam faciant cap. Ante baptismum & cap. Ante 20. dies de consecrat. d. 4. Imò & legem posuit, vt certo tempore anni baptizarentur cap. Duo & cap. De cathecumenis ead. dist. VII. facit, quòd illud Psal. 118. *Participem me fac Deus omnium timendum te* probat secundum omnes, quòd merita cuiuslibet existentis in gratia, profunt cuiuslibet alij existenti in eadem, sine alia operantis intentione, ob solam vnionem charitatis: Et quòd probat etiam articulus Symboli (sanctorum
commu

communionem) vt etiam declarat Tho. in expositione Symbol. & Cardinal. S. X. hoc in §. In Leuitico. artic. 5. de poeni. dist. 1. & Thom. cōmuniter receptus in 4. dist. 20. q. 1. art. 4. q. 1. cuius verba retulimus supra eo. notab. nu. 18. At quia iam est iustificatus, antequam baptizetur habet charitatem, & participat de spiritu Christi: ergo habet prædictam communionem: ergo est intra ecclesiam: & per consequentiam prædicti vniuersæ ecclesiæ subiicitur. VIII. facit, quòd triplex est baptismus scilicet fluminis, sanguinis, & flaminis cap. 2. cum glo. de presbyt. non baptizat cap. Baptismi vicem adiuncta glo. & cap. Non dubito. de consecrat. d. 4. Quorum præcipuus est baptismus sanguinis cap. Cathecumenum vbi Cardi. S. X. ead. dist. Et quanuis possit quis iustificari sine baptismo fluminis actu suscepto: non tamen potest non suscepto baptismo flaminis. Et ita nemo potest adire purgatorium, qui viuens non acceperit aliquem baptismum, saltem flaminis: & hic videtur sufficere, vt quis subdatur Papæ: sicut sufficit, vt fiat membrum viuum Christi cap. Non dubito. & cap. Est vnitas de consecr. dist. 4. & cap. Debitum de bapt. Pro contrariorum solutione dico primo, eum, qui non est baptizatus baptismo fluminis, non insigniri caractere baptismali, quo insigniuntur baptizati illo baptismo cap. Quod quidam col. 2. q. 1. cap. Displicet circa medium 23. q. 4. cap. Licet 32. q. 7. etiam si fuerit baptizatus baptismo sanguinis, secundum Cardin. in cap. Cathecumenum de consecrat. d. 4. II. dico, baptizatum solo baptismo flaminis, donec baptizetur baptismo fluminis, inhabilem esse ad sumendum alia sacramenta. cap. 2. & c. Veniens de presbyter. non bapt. Imò & ad audienda missæ secreta: quæ post missam cathecumenorum peraguntur cap. Episcopus de consecr. d. 1. III. dici posset disputando, eiusmodi iustificatum, non esse participem suffragiorum ecclesiæ, vt sensit Cardin. in d. cap. Quando de consecrat. d. 4. Quia solum fiunt pro cœtu fidelium, vt in parergon. cap. penult. de sentent. excommuni. dicimus. Cui quis videtur aggregari per susceptionem characteris baptismalis vt ait Thom. 3. parte q. 7. & in 4. d. 18. q. 2. art. 3. q. 3. in quod facit cap. Displicet 23. q. 4. Consulendum autem videtur contrarium per dictum §. Et quòd is videtur quoad suffragia ecclesiæ, similis iniuste excommunicato, qui secundum communem sententiam est excommunicatus iniuste, vel iuste: Sed contritus antequam absoluat, gaudet eis: licet ecclesia speciatim non oret pro illis quia non præsumit eis in esse charitatem, iuxta ea, quæ in d. parergo dico: sicut neq; huic, de quo loquimur, iustificato. IIII. dico, huiusmodi iustificatū non esse de ecclesiā, quoad hunc sensum, quòd possit ab ea compelli ad accipiendum baptismum, vel seruandum fidem, quam iam semel accepit, vt probare videntur argumēta pro altera parte facta, & d. c. Displicet 23. q. 4. & c. Contra Christianos de hæret. lib. 6. V. verò dico, eiusmodi iustificatum, & ita baptismo flaminis baptizatum, esse membrū verum, & viuam Christi, ac per consequentiam eius sponsæ sacrosanctæ matris ecclesiæ: & esse de illa: & intra illam: participareque de omnibus, omnium bonorū, & iustorū operibus: & frui ea cōmunionem, quæ fit inter iustos omnes, vi charitatis, sine vlla applicatione particulari, vel generali ecclesiæ, vel alterius priuati. VI. eiusmodi solo baptismo flaminis baptizatū subiectū esse Papæ eo modo, quo est de ecclesiā, & est intra eam: nō quidē subiectione irreuocabili, vt est baptizatus baptismo flumi-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

nis: sed reuocabili, ideoque si in statu gratiæ decesserit ad purgatoriumque descenderit, perinde posse indulgentiis adiuuari ac alias animas sanctas in eodem pœnas dantes, cum quibus vtinam olim Christo *Discipulus Opt. Max.* cuius infinito merito nituntur iobeleæ, & aliz indulgētiz pertriamur in cœlo empyræo. Amen.

SUMMARI A.

- 1 Extraua Greg. XIII. qua indicitur iobeleum tenor nu. 1.
- 2 Basilica quid propriè & vnde dicta.
- 3 Irregularis sit interdictus, celebrando in Basilica etiam non consecrata, modo sit Episcopi autoritate dedicata.
- 4 Romam extra Urbem esse Burgum, & Basilicas Petri & Pauli.
- 5 Romanis, vt est omnis Latina politics, ita vulgo nonnulla barbaries.
- 6 Loquendum vt plures, sentiendum vt pauci.
- 7 Exordij tria effecta.
- 8 Christi passio omnium huius seculi acerbissima fuisse probatur.
- 9 Indulgentiam Iobeleam an querat Cathecumenus?
- 10 Cathecumenus etiam ante bapt smum, subist quoad aliqua, Papa.
- 11 Papæ soli, omnem indulgentiam concedendi facultas.
- 12 Papa, Petri successor, & vnicus ac summus Christi Vicarius.
- 13 Ecclesia Romana, aliarum Caput, non vacat sponso etiam mortuo Papa.
- 14 Indulgentiarum thesaurus immensus & infinitus.
- 15 Proportio nulla finiti ad infinitum.
- 16 Sancti non solum dando exemplum, & intercedendo, sed etiam satisfaciendo profuerunt.
17. Peccatum sapè pro pœna peccati accipitur.
- 18 Peccato remisso superest ferè semper aliqua pœna luenda.
- 19 Peccatū vt quodammodo infinitū, sic & pœnitētia quadātenuis infinita.
- 20 Pœnitentia iusta est imponenda, omnis alia cur falsa dicta, omnibus eadem leuis necessaria, & alia grauis voluntaria indiscretè ponitur.
- 21 Pœnitentia iusta quid, eam Deus solus nouit, & septennis unicuique peccato mortali non debetur in foro interiori, contra communem cum S. Thom. n. 22. & arbitrio Confessarij relinquatur non ad hunc effectum sed ad iustum, & in imponenda consideret hæc sitque conueniens, quales non sunt hæ, nu. 23.
- 24 Confessarius antequam pœnitentiam iniungat, dicat hæc, & quæta esset iniungenda.
- 25 Pœnitentia aliqua, quæ non est satisfactoria, necessaria culpa delenda.
- 27 Iobeleus, verbum non derivari à Iubilo.

- 28 Indulgētiam ad iustam septem requirit Innoc. quinque glos. tria Thom. sequendus.
- 29 Indulgentia sine iusta causa nulla est, grandi ratione glos. Cardinalis.
- 30 Papa qua administratio spiritualis & temporalis Deo placida.
- 31 Indulgentia Iobelea concedenda qua fuit causa prima, & qua adiecta.
- 32 Petri & Pauli Apostolorum breue Encomium Clem. 6.
- 33 Ecclesias visitandas in anno Iobeleo, qui Papa præscripserunt.
- 34 Causa impulsiva cessante, non cessat dispositio.
- 35 Iobeleum cur Romani sicut exteri, minore impensa querunt.
- 36 A, præpositio proprie sumpta excludit tempus, cui præponitur.
Annus Iobeleus à quo tempore incipitur.
Opera bona mortua qua, & qua mortificata, & ad quid utraq; reuiuāt.
- 37 Indulgētiam Iobeleam an querat etiam, qui post visitationes suis uerè pœnitens, & confessus intra annum Iobeleum.
Conditionis impleta temporis capacitas sufficit ad hoc.
Relatiuum Qui adiunctum verbo futuri temporis conditionem inducit & num. 49.
- 38 Indulgentia Iobelea qua temporis momento queritur, & num. 49.
Qualitas adiuncta verbo, intelligitur secundum tempus eius.
- 39 Indulgentia non queritur per statum bonum superuenientem post momentum temporis, quo indulgentia querenda est.
- 40 Pœnitentia indulgentie querenda necessaria, non solum dolorem summum præteritorum, sed & summum uitandi futura propositum continet.
Ecclesiarum præscriptarum visitationes non oportet esse continuas.
- 41 Ecclesiarum præscriptarum visitatio eadem die facienda.
- 42 Romani qui, quoad hanc Extrauag.
- 43 Incola quid proprie, & quid quoad hanc Extrauag.
- 44 Peregrini qui proprie, & qui quoad hanc Extrauag.
- 45 Opus de se bonum, quod factum à peccante uenialiter, ad indulgentiam sufficiat.
Actus de se bonus, qui fit malus eo quod ab agente peccante fiat.
- 46 Visitatio cuius maior pars præsertim postrema est bona, ad indulgentiam sufficit.
Præceptum impletur in statu malo, imò & per malum actum, quoad substantiam.
- 47 Indulgentia Iobelea potest pluries intra annum Iobeleum queri.
Promissio vel permissio alicuius facti qua, primo actu finitur.
- 48 Preces quas & cuius firma indulgentia Iobelea requirit.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

- 50 *Impeditus etiam iuste ab opere propter quod datur indulgentia, non querit eam, licet secus de impedito facere alia in id requisita. Beatitudinis & miseria memoria homini praesertim Christiano utilissima.*
- 51 *Praeceptum, mandatum & commissio ut differant. Mandatum superioris tanquam talis, factum subiecto tanquam tali, praeceptum est. Mandamus, verbum simpliciter etiam in lege Ecclesiastica positum, ligare ad veniale, non ad mortale, sed verbum praecipimus sic.*
- 52 *Iobeleam ad indulgentiam quae praeparamenta populum docenda. Greg. XIII. bonam partem itineris visitationum pedes confecit. Romanus populus visitandis sacris, & quaerendis Indulgentijs omnium deuotissimus.*

XXII. notabile continens Extrauag. nouam S. D. N. Greg. XIII. nouissima Indictionis huius anni Iobelei, verborum, clausularum, & sententiarum nitore, cohaerentia, & grauitate insignem, cum aliquot glossis non omnino praenitendis.

S. D. N. D. GREGORII P. P. XIII. IN-
dictio Sancti Iubilei, & plenissima remissionis pro visi-
tantibus^a Basilicas beatorum Petri, & Pauli, nec-
non Ecclesias S. Iohannis Lateranensis & Bea-
tae Mariae Maioris^b de Urbe pro-
ximo anno MDLXXV.

REGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei,
ad futuram rei memoriam. ^c DOMINVS AC
REDEMPTOR NOSTER IESVS CHRISTVS,
qui pro ineffabili charitate sua serui formam acci-
piens, ^d acerbissimam crucis mortem subire di-
gnatus est, vt Deo patri genus humanum reconciliaret, atque in
sortem hereditatis aeternae vocaret, volens nostrae plenius suc-
currere imbecillitati, & donum hoc pretiosissimo ipsius sangui-
ne acquisitum copiosius communicare, ne lapsis ^e post regene-
rationis lauacrum opportunum eiusdem diuinae misericordiae
deesset subsidium, ^f beato Petro Apostolorum Principi, eiusque
deinceps successoribus suis in terris Vicariis Sanctae Catholicae

Romanae

Romanæ Præpositis Ecclesiæ § (quæ cæterarum omnium ^b caput, mater, & magistra est) potestatem dimittendi peccata plenissimam reliquit, ac thesauro præterea ⁱ immenso meritorum eiusdem passionis ^k (cui etiã gloriosissimæ semper virginis Mariæ, omniumque sanctorum merita accedunt) idcirco ditauit ecclesiam sponsam suã, eumque prædictis beato Petro, & successoribus dispensandum commisit, vt eo cæteri fideles pro temporalibus ^l pœnis ex remissis ^m culpis sæpius remanentibus ad satisfaciendũ adiuti ad percipiendos cœlestis gratiæ fructus expeditiores redderentur. Quarum rerũ consideratione adducti, diuinæq; bonitatis exuberantia confisi Romani Pontifices prædecessores nostri, animarumque saluti toto animi sensu prospicientes, pro facultate dispensandi thesaurum prædictum illis credita, S A N C T V M I V B I L E V M statis annis, priores quidẽ longioribus interuallis, alij verò breuioribus, & posteriores vigesimo quinto quoque anno celebrandum ⁿ decreuerunt, quo scilicet tempore idem Ecclesiæ thesaurus ad salutarẽ eorum ^o lætitiã depromeretur, qui ea ^p causa almam inuiserent ^q Urbẽ, quam prædictus Princeps Apostolorum, & Doctor gentium, totque deinceps C H R I S T I Martyres suo sanguine consecrarunt. Quocirca nos dictorum prædecessorum pium saluberrimumque institutũ secuti, de fratrum nostrorum assensu, I V B I L E I celebrationem proximẽ sequenti anno millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, ^r à primis vesperis, quæ vigilia est diei festi proximẽ futuri Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, incipiendam, & per totum annum ipsum finiendam, vniuerso Christiano populo quanto maiore possimus animi gaudio indicimus. Quo quidem anno ^s durante qui vere ^t pœnitentes & ^v confessi beatorum Petri & Pauli Apostolorum basilicas, & Sancti Ioannis Lateranensis, ac Sanctæ Mariæ maioris in Vrbe ecclesias triginta continuis vel ^x intermissis diebus ^y semel saltem in die, si ^z Romani, vel Urbis ^{aa} incolæ fuerint, si vero ^{bb} peregrini quindecim diebus ^{cc} deuote eodem modo visitauerint, ac pro ipsorum totiusque Christiani populi salute pias ad Deum ^{dd} preces fuderint ^{ee} plenissimam omnium peccatorum suorum Indulgentiam & remissionem, quemadmodum etiam prædecessores nostri concesserunt ^{ff} consequentur. Et qui ^{gg} post iter ad Urbem huius deuotionis causa susceptum, illud perficere ob aliquod legitimum impedimentum non potuerint, aut in morbum inciderint, & siue

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

in via, siue in vrbe ipsa ab humanis excefferint vere pœnitentes & confessi, hos quoque pro eorū pia ac prompta voluntate ipsius indulgentiæ ac doni participes fieri volumus. Monemus itaque & ^{h h} hortamur omnes Christifideles, qui sacro huic cœtui interesse poterunt, vt humanæ vitæ miserias, sæculi huius vanitatem, dierumque paucitatem, qua ad mortem, & districti examinis diem assidue properamus, contra vero immensa cælestis vitæ gaudia, summam fœlicitatem, perpetuam æternamque beatitudinem attente considerantes, & animo reuoluentes, ita conscientias suas examinare, & ab omnium peccatorum vitiorumque maculis, & sordibus purgare studeant, simulque bonis & sanctis operibus, atque orationi adeo intenti sint, vt tanti huius gaudij & ecclesiasticorum munerum largitionis vere participes fieri, & in altero postea sæculo præmium vberrimum consequi mereantur. Quare ^{i i} mandamus omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque ecclesiarum Prælati, vt suos quisque populos diligenter curent ea omnia ^{k k} edocendos, quæ ad remissionis & indulgentiæ prædictæ adipiscendæ præparationem fuerint opportuna, debita in eos pietatis & misericordiæ opera exercendo. Rogamus quoque in Domino charissimum in Christo filium nostrum Maximilianum Roman. Regem in Imperatorem electum, ac Reges, & Principes omnes Christianos, quo magis merita ipsorum in fouenda hac peregrinantium pietate apud Deum crescant, & tanti tamque boni operis participes efficiantur, vt viarum securitati ad eorundem peregrinorum commodum prospicere, egentibusque beneficia & eleemosynis succurrere velint. Vt autem præsentis literæ, &c.

1 ^a Basilicas B. Petri & Pauli.

Nota, etiam Ecclesiam consecratam appellari

- propriè Basilicam, licet gl. Ioan. Mon. in Extrauag. prima de pœnit. & remiss. transcripra supra notab. 7. in verbo *Basilicam* contra senserit, dicēs per translationem ita vocari. Tum, quia notissimum est, Ecclesias B. Petri & Pauli esse consecratas, earum enim consecrationis officium quotannis celebratur, quæ tamen hic & in d. Extrau. prima appellantur Basilicæ: Tum, quia illam et gl. fatetur Palatium Regis propriè dici Basilicam: Ac constat Ecclesiam consecratam esse Palatium Christi, qui est Rex Regum & Dominus dominantium, Apoc. cap. 19. & ita Summi Regis, vt ipsa eadem gl. fatetur. Tum, quia Basilica, siue βασιλική est generis fœminini, possessiuum, adiectiuum deductum à βασιλεύς quod est Rex, & non à Basilico, vt ait Papias probatus à Panor. in Rub. de consecr. Eccles. cum Basilico sit casus ablatiuus à nominatiuo Basilicus vel

Basilicum

Basilicum generis masculini vel neutrius, vt basilica generis fœminini: Nec obstat quod Panor. recep. frequentius ibidem doceat eam tantum, quæ non est consecrata dici Basilicam, eam vero quæ consecrata est, Ecclesiam: Tum, quia id licet esset verum, non proueniret ex proprietate significationis, sed ex vsu communi loquendi: Tum, quia id solum videtur verum de Basilica non consecrata, nec Episcopi autoritate constructa, quales sunt multæ in Palatiis Magnatum, & aliquot heremitoria heremorum, autoritate tantum laica ædificata, quæ non dicuntur Ecclesiæ, non autem de dicatis Deo Episcopi autoritate, qualis est bona pars Ecclesiarum nostra ætate dedicatarum: Illas enim, & consecratas, promiscuè Canones appellant Ecclesias, & Basilicas, vt bis in hac ead. Extrauag. & in d. prima & aliis de pœnit. & remiss. & in cap. Omnes Basilicæ 16. q. 7. & cap. omnes basilicæ, & cap. Si quis Basilicam, & cap. Basilicas, de consecr. dist. 1. & alibi sæpè: Tum, quia vero propius videtur, contra Panor. vbi supra, statutum puniens delinquentem in Ecclesia, comprehendere delinquentem in Basilica Episcopi autoritate condita: Nam interdictus celebrare in Ecclesia, irregularis fit celebrando in tali Basilica secundum Card. de Eccles. interd. memb. 2. col. 15. probatum à Gemin. in cap. Is cui sub fin. de sent. excom. lib. sexto & immunitatibus Ecclesiis concessis, gaudent tales Basilicæ, vt tradimus in Man. cap. 25. nu. 17.

De Vrbe. Nota quod glo. Io. Mon. in prædicta prima Extrauag. de pœnit. & remiss. in verbo *De vrbe* sensit, hunc modum loquendi esse improprium, ea ratione, quod Ecclesiæ Sancti Petri & Pauli non sunt in Vrbe, sed extra Urbem, Nam Basilica Sancti Petri, non est in Vrbe, sed in suburbio Urbis Romæ, quod Burgum appellant. Et Basilica Pauli nec in Vrbe, nec in suburbio, sed longè ab ea circiter sesquimiliare: Defendit autem hunc modum loquendi ea consideratione, quod est modus loquendi plurium; Contra quod tamen facit, quod imò vulgari omnium Urbicolarum loquendi modo non solum Basilica B. Pauli, sed etiam suburbium, seu Burgum, dicitur esse extra Urbem: Omnes enim inhabitantes Burgum, passim dicunt se ire Romam, & venire Roma, quod nos cum primum in eam appulimus, mirabamur, nec videtur defendi posse aliter alios quam intelligendo eam, de modo loquendi exterorum extra Romam quo prædictæ Basilicæ dicuntur esse Romæ & in Vrbe: Alia tamen & aptiore ratione videtur prædictus modus loquendi improprius, & quod nunquam, aut rarò apud vllum probatum authorem Latinum inuenias, præpositionem *De* seruientem ablatino, per modum quietis, vel posito pro genitiuo significante dominium, vel possessionem: Et ita vix inuenias apud vllum idoneum authorem Ecclesia, vel templum, vel platea de Vrbe, de ciuitate, vel oppido, pro Ecclesia, vel templo &c. Urbis, Ciuitatis, vel oppidi, quam improprietatem etiam videtur hæc bulla reiicere, qua parte habet in contextu *in Vrbe* pro *de Vrbe* posito in inscriptione, & in Extrauag. prædicta & aliis de pœnit. & remiss. & in Extrauag. suspensionis in notab. seq. transcripta ponitur *Urbis* loco *de Vrbe* hic positi. Et modus, quo glossa saluat aliam improprietatem, longè aptior est ad saluandam istam, scilicet quod vitur modo loquendi plurium. Habet enim modus loquendi vulgaris Urbis, cōtra politiorē politiorū eius, quales quam

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

plurimi sunt in ea, inbibitam in proprietate illam, dicēdi, de Vrbe, pro, Urbis, licet raro inuenias apud, emendatē loquentes, præpositionem [de] pro[in] seruientem ablatiuo significanti tempus per modum quietis, licet passim inuenias seruientem ablatiuo per modum motus, successionis, vel originis, vt in illo, [Veni de Libano] Cantic. 4. & illo, [Ioseph de domo David] Luc. 2. & illo Petrij [de gente hircosa Centurionum] Obiter autem colligitur ex prædicta glos. illud Arist. in lib. Topic. [Loquendū vt plures, sentiendū vt pauci.] Quod, licet nemo alius aduertat, solum videtur procedere, quando in consuetus modus aliquid scandali siue offensionis afferret, iuxta cap. Nihil cum scandalo de præsumpt. desumptum ex Matthæi 18. Quale non contingeret in hoc proposito, & ideo non sunt vituperandi, sed laudandi, qui pro, de anno, de mense, de die & de Vrbe &c. dicunt Anno, die, mense, Urbis, vel in Vrbe, Vt & ex hac Extrauag. facile colligas prædictam limitationem dicti Aristotelis, quatenus habet nouē in contextu [in Vrbe] pro [de Vrbe] posito in Inscriptione, secundum Vetusm morem: & ex prædicta Extrauag. suspensionis qua parte habet [Urbis] pro [de Vrbe] Nec obstat quod modus loquendi consuetus, est attendendus: cap. Ex literis de sponsal. & l. Labeo ff. de iupell. leg. & l. Librorum §. Quod tamen Cassius ff. de leg. tertio, Quia id est verum, quoad intelligendam mentem loquentis, vel excusandum, aut accusandum loquentem, non autem, quoad imitandum eum, nisi cum vsus rectē loquentium iam probasset, iuxta textum in d. l. Labeo, & illud Horatij in poesi relatum à glos. eius:

Multa renascentur, qua nunc cecidere, cadent que

Qua nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus,

Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi.

c Dominus Ac Redemptor. Nota exordium non solum elegans, & pium, sed

aptum, Reddit enim pium lectorem attentum, docilem, & beneuolum, quæ sunt tria exordij effecta, vt docet Cicer. lib. 1. Rhetor. ad Herendum magna, & maximè ad eum pertinentia, rei que dicendæ propria, eleganti breuitate ob oculos ponit, nempe illum, de cuius nomine dicitur Christianus, omnium Deum, omnium redemptorem, omnium nostrum seruilē formam assumentem, mortemque in eadem subeuntem, non qualem qualem, sed turpissimam, qualis tunc erat crucis, quæ fons est inexhaustus Iobelei, & Indulgentiarum, dumque simul proponit eum amabilem, visibilem, & cognoscibilem, vt per visibilem cognitionem, in inuisibilem amorem rapiamur, iuxta præfationem natiuitatis eiusdem, & iuxta totius Ecclesiæ assiduū rogatum, mentes nostræ ad cælestia desideranda erigantur.

d Acerbissimam. Nota passionem Christi fuisse acerbissimam, fuit enim omnium, quæ in hac vita Laurētio,

Vincentio, & vllis aliis contigerunt, maxima, quatuor de causis, quas explicat Thom. 3. part. q. 46. artic. 6. iuxta illud Trenor. 1. [attendite & videte omnes, qui transitis per viam, si est dolor similis, sicut dolor meus] quamuis non fuit tanta, quanta est inferni vel Purgatorij, vt ipsemet subdit ibi ad 3. & probatur per §. fin. de pœnit. dist. 7. Passus enim fuit omnes pœnas, non quidem in specie, quia

cie, quia multæ sunt sibi contrariæ, & tantæ Innocentiæ repugnantes, vel indecoræ, sed in genere, quod paucis insinuauit prædictus Thom. illarū mediator diligentissimus, in 3. part. d. q. 46. artic. 5. cuius ea de re verba, quia in die tantæ passionis hæc scribimus, non grauabor referre, rogans quoque lectorem, ne ipse quoque grauetur legere, certus operæ suæ pretium facturum, si ita memoriæ fixerit quædam veluti seminaria ruminandæ rei multo vtilissimæ, maxime commodantia. [Christus, inquit, passus est omnem passionem humanam, quod quidem potest considerari tripliciter, vno modo, ex parte hominum, à quibus passus est: Passus est enim aliquid & à gentilibus, & à Iudæis, & à masculis, & à sceminis, vt patet de ancillis accusantibus Petrum. Passus est etiam & à Principibus, & à ministris eorum, & popularibus, secundum illud Psal. 2. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius: Passus est etiam à familiaribus, & notis, sicut patet de Iuda eum prodente, & Petro ipsum negante. Alio modo patet idem ex parte eorum, in quibus homo potest pati: Passus est enim Christus in suis amicis, eum deserentibus, in fama, per blasphemias contra eum prolatas, in honore & gloria, per irrisiones & conrumelias ei illatas: In rebus, per hoc, quod etiam vestibus spoliatus est: in anima, per tristitiam, tædium, & timorem: in corpore, per vulnera & flagella. Tertio potest considerari, quantum ad corporis membra: Passus est enim Christus in capite, pungentium spinarum coronam, in manibus & pedibus, clauorum fixationem, in facie, alapas, & sputa, & in toto corpore, flagella. Fuit etiam passus secundum omnem sensum corporeum, secundum tactum quidem, flagellatus, & clavis confixus, secundum gustum, felle & aceto potatus: secundum olfactum, in loco fœtido cadauerum mortuorum (qui dicitur Caluariz) appensus patibulo: secundum auditum, laceffitus vocibus blasphemantium & iridentium: secundum visum, videns matrem, & discipulum quem diligebat flentes] hæc ille: Cuius relationem, etsi amplissima sit, summariam tamen esse collatione illius, quæ adamussim fieret, adiicit ibi alter Thom. in hæc verba: [Author summarie pertransit generalitatem passionum Christi: Nam si adamussim dinumerandæ essent omnes conditiones passionum eius, & differentiæ earum, humanum ingenium fortè deficeret. Clarè siquidem liquet, quod passus est iudicialiter & extraiudicialiter, à iudicio Ecclesiastico, & sæculari; passus est obiectione superbiæ, blasphemiz, seductionis, ambitionis, rebellionis Cæsareæ, vsurpationis diuinæ: Passus est à testibus falsis, & à propria confessione occasionaliter: Passus est vt malus, & vt stultus, passus est à viris timoratis secundum legem Dei (vtpote non introeuntibus in Prætorium, & vacatibus operibus misericordiæ actualiter) & à sceleratis: Passus est & simpliciter, & comparatiuè ad Barrabam: & breuiter ad pelagus passionum harum contemplatio ingressum dans, semper adiiciet,] hæc ille, quæ quia cuilibet Christiano sunt maxime vtilia, & indulgentiarum materiæ, ac tempori, in quo scribuntur accommodata, latius fortasse quam alicui par esse videbitur, sed pressius, quam rei magnitudo requirit scripta, boni consulat Christianus Lector.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

9 **Post regenerationis Lauacrum.** Not. Quod ante Baptismum non

est necessaria indulgentia, quia per illum tota culpa peccati originalis, & tota culpa & pœna peccati actualis, siue mortalis, siue venialis, sine vlla alia satisfactione remittitur & condonatur, iuxta illum ad Roman. 11. [Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei] relatum in cap. sine pœnitentia de consec. dist. 4. cuius glossa verbum [sine pœnitentia,] exponit per [sine satisfactione,] & in quo Ambrosius reddit rationem, dicens: [Gratia Dei in Baptismate non requirit gemitum, non requirit planctum, vel opus aliquod sed solam fidem, & etiam gratis cōdonat:] Per quod innuitur, nullam indulgentiam posse quæri Catechumeno, etiam habenti gratiam quæsitam per contritionem, & Baptismum flaminis, iuxta cap. Non dubito de consecr. dist. 4. & cap. Debitum de Baptif. Sed verius videtur contrarium, per ea quæ diximus in notab. proximo. nu. 48. tenendo contra Augustin. de Ancho. etiam Cathecumenos nondum

10 Baptifatos subesse summo Christi Vicario, quoad multa, licet non quoad tot, quoad quot Baptifatus, & quod, vt ait Sotus in 4. sent. dist. 21. q. penult. art. pen. Omnis habens gratiam Dei, potest quærere Indulgentiã, quamuis hanc huius anni Iobelei non posset, quia illa requirit cōfessionem Sacramentalem vltra contritionem, vt exprimitur in litera ibi [contriti & confessi] & Cathecuminus nondum baptifatus, quamlibet bonus sit, non est capax Sacramenti pœnitentiæ, nec vllius alius cap. Veniens de Presb. non Baptif. nisi intelligatur illud verbum [confessi] de potentibus confiteri, & non de impotentibus arg. l. impossibile nulla est obligatio ff. de reg. iur. & cap. Nemo ad impossibile obligatur, eod. tit. lib. 6. Quandoquidẽ & lex diuina, quæ iubet confiteri semel in vita, & humana, quæ idem iubet semel in anno cap. Omnis de pœnit. & remiss. non obligat, nisi eum qui id facere potest, secundum omnes ibidem, & in 4. dist. 17. quæ satis pia interpretatio videtur.

11 **f Beato Petro.** Nota, quod summa indulgentias concedendi potestas, est penes Romanum Pontificem, summum & vnicum vniuersalem Christi Vicarium, quod ipsum probat d. Extrauag. 1. de pœnit. & remiss. & plenius Extrauag. Vnigenitus relata sup. not. 12. & cap. Cum ex eo, eod. tit. quæ est Catholica conclusio, à quo alij inferiores ordinariam vel delegatam sibi cōcedendi potestatem accipiunt, iux. trad. sup. notab. 31.

8 **Quæ cæterarum omnium &c.** Nota, quod tota Ecclesia, vt habet vnum verum & proprium caput, qui Christus est c. 1. & 4. ad Ephes. ita habet vnum supremum Vicarium, eius qui ei præest, & ille est, qui succedit Petro, & Romanam Ecclesiam regit, quod etiam cap. In nouo 21. dist. & c. 1. de homicid. lib. 6. & Extrauag. Vnam sanctam de maior. probant efficacissimè quoad Catholicos, quoad hæreticos autem probant, alia innumera, quæ sacri & Scholastici Doctores, præsertim nostra ætate, adduxerunt aduersus hæreticos, quorum vnum ea sola ratione semel confudi, quod alioqui essent in terris tot Vicarij Christi, non agnoscentes superiorem, quot saltem Episcopi, & consequenter, nullus eorum posset cogi ad concordandum alij, & ita nullus conuinci alicuius erroris, neque hæreseos, ac subindè nullus posset haberi ordo,

ncc

nec vnitas in Ecclesia Christiana, contra articulum *Vnam sanctam Ecclesiam* & quod longe rationabilius constituta essent regna temporalia, etiam à paganis, quàm regnum Ecclesie ab ipso et Christo Deo & Domino nostro, quæ mera blasphemia etiam ipsi impiis horrenda, & mera fatuitas, & stultitia, etiam ipsi stultis ridenda est: Multas autem rationes huius Catholicæ veritatis tangit gloss. Extrauag. prædictæ l. de poenit. verb. *confitebuntur* quas breuitatis gratia, & quia disputatio huius articuli, qui hic pro de fide præsupponitur, parergon & impertinens est, prætermitto ibi legendas.

13 **h Caput.** Nota quod Ecclesia Romana non solum est omnium aliarum mater & magistra; & quidem propriissime, vt habet cap. l. 22. dist. sed etiam caput, quod non solum hic singulariter probatur, sed etiam ample asseueratur à Calixto in c. decet. 12. dist. & à Greg. in ca. præceptis ea dist. & longe prius ab Anacleto in c. Sacrosancta 22. dist. vbi etiam aliarum cardo appellatur, ibi (hæc Apostolica sedes caput & cardo est, à Domino & non ab aliis est constituta, & sicut cardine ostium regitur, sic huius Apostolicæ sanctæ sedis autoritate omnes Ecclesie (Domino disponente) reguntur, hæc ibi, & merito, quia propriissime est l. c. Nemo primam sedem, & multis aliis capitulis 9. q. 3. & c. Primæ sedis 99. dist. Nō obstat quod etiam Petrus ipsi præpositus non videtur esse verum & proprium caput eius, sed cum adiectione caput Vicarium, siue Vicarius capitis eius arg. gloss. sing. & recep. in Clem. Ne Romani verbo (non consonam) de elect. quæ pulchre diffinit mortue Papa Ecclesiam non carere sponso, sed summo sponsi Vicario, eo quod Christus est sponus, Pastor, rector, & Caput eius: & quod Thom. recept. 3. par. qu. 8. art. 6. diffinit, quod proprium Christi est esse Caput Ecclesie: non inquam hæc obstant, quia Thom. & gloss. loquuntur de Ecclesie capite principali proprio secundum omnem locum, statum & tempus, & influente propria virtute omnem influxum spirituale, in Ecclesiam suum corpus mysticum; hæc autem Extrauag. cum suis concord. loquitur de capite minus principali, Vicario, & influente ministerialiter, & gubernante visibiliter, virtute ab ipso principali capite accepta, vt ex mente prædicti Thom. latius declarat Turrecrem. de potestate Eccles. lib. 2. cap. 20. & 3. seq. Ita tamen quod simpliciter & absolute, tam sedes Apostolica, quam Romanus Pontifex, ei præsidens potest dici simpliciter & absolute caput ecclesie vniuersæ, subintelligendo tamen differentiam inter modum, quo Christus est caput, & modum, quo ipsi sunt capita.

14 **i Immenso.** Qui diffinitur esse infinitus in extrauag. Vnigenitus sup. not. 12. transcripta, per quam & istam fundantur quædam, quæ Io. Mon. longe antequam illæ conderentur, in d. extrauag. l. super verb. [Confitebuntur] dixit, & in his ista. [non est timendum, seu fantastice opinandum, quod per talem dispensationem thesauri, quæ fit in collatione indulgentiarum, prædictus thesaurus in aliquo minuatur: nam si omnes Catholici vtriusque sexus, per vniuersum orbem dispersi, in hoc anno centesimo, pro hac indulgentia obtinenda, veniret ad urbem, & perfecte prædictam indulgentiam obtinerent, tota omnium indulgentia, in minori proportione se haberet ad thesaurum ex quo sumitur, quàm sit proportio vnius guttæ aque ad totum Oceanum, vel vnius grani milij ad montem sancti Bernardi, quia si-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

niti ad finitum est proportio aliqua, finiti vero ad infinitum; nulla, propter infinitatem enim suam prædictus thesaurus ex dispensatione sua non diminuitur nec decrefcit, vnde versus: *Mille licet fumant, deperit inde nihil.* Hæc ille.

k Cui etiam &c. Nota, quod sancti non solum nos adiuuarunt & adiuuant exemplo, precibus, & intercessionibus, sed etiam meritis suis satisfactoriis, quatenus ad suam propriam satisfactionem, non indiguerunt, vt dictum est sup. not. 15.

l Pro temporalibus pœnis &c. Hæc litera est optima glosa verbi [peccatorum] infra positi, & verbi [peccatorum] prædictæ extrauag. i. videlicet: quod accipiuntur pro pœna temporali debita peccato, vel culpæ, remissæ per contritionem, vel attritionem sacramentali absolutione auctam, & non pro culpa neque pro pœna æterna ei debita, quod satis annotauit glos. prædictæ extrauag. in verbo [peccatorum.]

m Ex remissis culpis &c. Nota, contra hæreticos nostri temporis, quod licet remissa

culpa peccati mortalis, remittatur & pœna æterna illi debita, sæpe tamen, imò fere semper remanet obligatio ad pœnam temporalem in quâ mutatur æterna, luenda in hac vita per satisfactionem, vel in altera per purgationem, vt hic exerte probatur post glos. Extrauag. i. de pœniten. & remissio. in verbo [confessi] & est conclusio catholica Thom. recepti in 4. distinct. 14. quæst. 2. artic. 1. & distinct. 20. quæst. 1. artic. 2. Nec obstat id quod in quæstiuncula 1. argum. 4. opponit, quod ipsum facit glos. dictæ extrauag. i. in verbo [confessi] nempe: quod peccatum nostrum est quodammodo infinitum; quippe quo Deus, qui est infinitus, offenditur, & actus nostræ pœnitentiæ sunt finiti, & finitum non potest tollere infinitum, quia sic ei respondet, quod actus pœnitentiæ habet infinitatem ex parte gratiæ, quæ est Dei similitudo, & in virtute diuinæ misericordiæ operans, quæ infinita est, quamuis ex parte actus nostri sit finita; habet etiam efficaciam ex virtute passionis Christi, quæ infiniti quodammodo valoris est, in quantum fuit passio Dei & hominis. Quæ aptior solutio est quam reddita à prædicta glosa quæ tamen subdit aliqua quotidiana super pœnitentiâ à Confessariis arbitranda, qua de re quia vtilius & profundius diximus nos in Manual. Confess. cap. 26. à num. 15. ideo non grauabimur referre illa, quæ sic habent, [Frequenter rogati super quantitate pœnitentiæ imponendæ, tandem conclusimus octo: Primum, quod Confessarius debet conari imponere pœnitentiâ iustam pœnitenti. Tum, quia ea minorem, Gregorius fallam appellat in cap. fallas de pœniten. distinct. 5. Non eo quod nil profit, vel absolutionem irritam faciat, sed quia pœnitentem fallere potest, præbendo occasionem credendi, se per illam plenè satisfacere: Tum, quia Abulen. super 18. Matthæi quæst. 49. circa fin. dixit: Confessarium imponentem pœnitentiâ pro suo libito, sine alia circumspectione, peccare, quamuis non declaret an mortaliter, an venialiter, nisi quum nullam scienter iniungit, cui satis concordat Concilium Colonien. de satisfact. 5. ex prædictis, multa de hac re tangens, & Adrian. in 4. de Claub. quæst. 2. col. 6. dicens sacerdotem non debere condonare offensas contra Deum factas sine multa prudentia & pœnitentiâ,

etia, argum. cap. Si is qui Prælatu 23. quæst. 4. cui addit Maior. in 4. dist. 20. col. 3. non esse veri amici imponere paruam pœnitentiam; neque prudentia, illius paruitate lætari: Tum, quia Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. post illa scripta declarauit, conuenientes pœnitentias esse à Confessariis imponendas, & non leues pro grauibus iniungendas, ne participes eorum fiant. Quò sit, vt constanter affirmemus, non rectè fungi officio suo Confessarios, qui omnibus vnã & eandem leuem pœnitentiam obligatoriam, & aliam grauiorem voluntariam imponunt.

21 - II. Illam esse pœnitentiam iustam, quæ neque est maior, neque minor merita, quæque exæquat, & non superat pœnam pro peccatis confessis in Purgatorio luendam arg. I. Iustitia. ff. de iust. & iur. & Proem. Greg.

22 - III. Hanc soli Deo esse cognitam, solus enim ille nouit, quanta pœna debeat in Purgatorio, peccato mortali per contritionem & cõfessionem condonato, quia solus ipse nouit grauitatem peccati, & vim contritionis, & partem, quam absolutio, tollit, meritum item operis satisfactorij, tum Sacramentalis, tum cuiuslibet alius, quod pro magnitudine vel paruitate gratiæ & deuotionis, magis vel minus, saltem ex opere operantis, satisfacit.

23 - IIII. Vulgarit̃ esse, vnicuique peccato mortali, iuxta Canones, pœnitentiam septem annorum iniungendam esse, in quod allegatur Gratian. in c. Hoc ipsum §. 1. 33. q. 2. pro quo nunquam nos textum reperire potuimus, vt dixi in d. c. falsas. num. 14. quantum sic multas glosas recept. pura in d. cap. Hoc ipsum, & cap. admonere, 33. quæst. 2. & in cap. Prædicandum 22. quæst. 1. & cap. Sunt plures de pœnit. distinct. 3. quæ id dicunt: & communis cum Hostien. in summa de pœnit. & remiss. §. quæ pœna, & Palud. in 4. dist. 20. quæst. 2. Anton. 3. par. tit. 17. cap. 10. Cui consonare videtur stilus concedendi indulgentias 40. vel alius numeri annorum, & dierum, in pœnitentiam iniunctorum: quare contrarium putamus: Tum, quod id tenet Thom. in 4. dist. 20. quæst. 2. ante quem idem sentit Hieron. in cap. Mensuram de pœn. dist. 1. Tum, quia nec Gratianus dicit: Ecclesiam septennem pœnitentiam in singula peccata statuisse, sed tantum pro grauissimis peccatis iniungi solitam fuisse in d. cap. Hoc ipsum §. 1. Tum, quia dici potest, illam pœnitentiam non fuisse taxatam pro foro interiori, sed exteriori, vt probamus vt in d. cap. falsas, num. 14. Tum, quia ibi ostendimus illos 46. Canones pœnitentiales, quos Host. in d. §. quæ pœna colligit, ad forum exterius pertinere: Tum, quia ineptè imponeretur pœnitentia septennis ei, qui mille peccata mortifera confiteretur.

V. Quantitatem & qualitatem iustæ pœnitentiæ, nunc, & semper relinqui, relictamque fuisse prudentis Confessarij arbitrio, d. c. Mensuram, c. Deus de pœn. & remiss. & c. Tempora, 26. q. 7. non quidem, vt sensit glosa d. c. Mensuram & Panor. in d. c. Deus qui, num. 4. & Anton. Burgen. in c. 2. de emptione, & aliquot aliis alibi ad effectum, vt pœnitens facta pœnitentia iniuncta, magna, vel parua, ab omni pœna Purgatorij liberetur, quia hoc falsum est, iuxta Maior. & communem in 4. distin. 20. & posuimus in d. cap. Mensuram & cap. Deus qui, & in repetit. §. In Leuitico de pœniten. dist. 1. notab. 11. à num. 22. Nec etiam ad effectum, vt pœnitens ad pœnitentiam impositam acceptandam teneatur, secundum aliquos, vt dicemus infra num. 20. sed ad effectum, vt anima

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

negotia quoad hunc mundum, & quoad alterum mediocriter gerantur.

V I. Confessarium circumspicere debere in æstimanda pœnitentia, magnitudinem, & paruitatem peccati, & cõrritionis, & qualitatem personæ pœnitentis, An sit robustus, an debilis, iuuenis, an senex, assuefactus pœnitere, an non? An idem videatur magnam recusaturus, aut, quamuis acceptet, eam non impleturus, an sit pauper, an diues, magnopereque curare debere, ne pœnitentiam ineptam imponat, qualis est cleemosyna pauperi, ieiunium perpetuo laboranti, austeritas magna delicato & in altiori loco posito, aut famulo in notabile obsequiorum debitorum impedimentum, vel in periculum lapsus spiritalis, aut detectionis peccati occulti, iuxta mentem S. Ant. 3. part. tit. 17. cap. 10. §. 10. qualis peregrinatio mulieribus, iuxta Host. in c. Mulier. de sent. excom. maximè sine suis maritis, vel cum illis in longinquum, cum domi manentes, sanctos inuisere spiritu possint vt ait Maior. in 4. dist. 17. q. 2. qualis, panis & aquæ, & solitudinis melancholico, & scrupuloso, qualis, multa recitatio prælectorii, & ad longas preces obligato, vt diximus in d. c. Consideret. §. Ponat. num. 4. de pœn. dist. 7. & aliz similes.

V II. Confessarium pœnitenti dicere debere, iustam pœnitentiam, quæ sibi imponenda erat, solum Deum opt. max. scire, & timentes, & cupientes vitare pœnam, alterius vitæ, antiquitus septem annorum pœnitentiam pro vno quoque maximo peccato mortali facere solitos fuisse, iudicantes, tam longam pœnam, tam magnæ offensæ purgandæ adhiberi oportere, sed quòd non intendit imponere ipse, nisi sponte velit eam suscipere: Et si responderit se velle, & iudicat illum impositam impleturum, iniungat eam, quæ iusta videbitur, habito respectu ad eas, quæ prædictis Canonibus pœnitentialibus præcipiuntur: Nam, vt habet Concil. Colon. vbi supra, iam quòd separandum non sit, vt communiter ab hominibus iterum suscipiantur pœnitentiæ antiquæ, Bonum tamen esset, vt aliqui ad illas reuocarentur, in quòd mouere potest etiam formula antiqua cõcedendi indulgentias, per relaxationem annorum & dierum in pœnitentiam iniunctorum.

16 V III. Quod pœnitenti nolenti acceptare tam magnam pœnitentiam satisfactoriam, diminuat, quantum ei placuerit, declarando ei pœnam alterius mundi: iuxta Maior. in 4. dist. 20. q. 1. col. 3. Dixi [satisfactoriam] quia restitutoria, vel ad excũdum à peccato necessaria, qualis est alieni restitutio, odij mortalis depositio, & dimissio Concubinæ, & officij, quòd sine peccato exerceri nequit, & conuersationis, qua se credit in peccatum mortale lapsurum, necessario imponenda est, quam si nolit acceptare, nullatenus est absolendus, vt dixi in c. Satisfactio de pœnit. distin. 3. & d. §. Ponat se. Rectè autem faciet concedendo, vt quòd non recitauerit, aut non ieiunauerit die præscripto, reficere possit alio, vel elemosynis redimere.] hæc ibi.

ⁿ **Decreuerunt.** A quo ramen anno id cœperunt, & quo progressu continuarunt dictum fuit supra notab. 7.

& notab. 24.

^o **Lætitiã.** Ne verba hæc & illa infra posita [magno gaudio] moueant aliquem ad credendum, quòd verbum [Iobeleu] de quo est sermo, deriuetur à verbo Latino [Iubilo] contra dicta sup. notab. 1.

num. 7.

nu. 7. consideret, aliud esse, aliquid fieri ad lætitiã publicã, vel indicere illam gaudio magno, quod litera hic & ibi intendit. Aliud, verbum quod illud significat, deduci à lætitiã vel gaudio, quod ibi negatur: Licet enim victoriã contra Turcas lætitiã publicã intulerit, nomen tamen (victoriã) non à lætitiã sed à vincendo deducitur, & à separatis non fit illatio l. Papin. exuli ff. de minor. & cap. Ad audientiam de Decim.

P Causa. Hic significatur illa vera & communis conclusio, Quod concessio indulgentiarum, legitimam ob causam est faciendã, de quã multa supr. notab. 15. Quibus adde primo, quod glos. d. extrauag. l. verbo [confitebuntur] ait, quod ad valorem indulgentiã quinque requiruntur: Auctoritas in concedente, idoneitas in recipiente, pietas in fine, vtilitas in opere, & quintum, congruitas in tempore, & Innoc. in cap. Quod autem de pœnit. & remiss. requirit septem, sed Thom. aptius loquens in 4. dist. 20. q. 1. artic. 3. quæstiunc. 2. communiter receptus, quem non citat glos. prædicta licet auctoritatem eius ipse præcessisset, dicit quod tria requiruntur, scilicet ex parte dantis, auctoritas, ex Parte recipientis charitas, ex parte causæ, pietas, quæ comprehendit honorẽ Dei, & proximi vtilitatem. Adde 2. omnia horum trium dicta, esse declaranda per posita supra in not. 15. & quod prædicta glos. in 4. col. sic ait. [Ponamus quod Papa alicui existenti in gratia, concedat indulgentiam sine causa rationabili, non facienti opus bonum pro quo est indulgentia merito concedenda, Quæritur vtrum valeat? videtur quod sic, quia Papa habet plenitudinem potestatis, nec habet superiorem, quem sequi debeat, & à quo debeat regulari, Ergo si det sibi indulgentiam, tenet, & valet ei cui datur, quia capax est, sed Papa, qui omnia & præcipuè maiora, agere debet cum discretionẽ, & secundum iudicium rectæ rationis, peccat in sic concedendo, sed dicendum, quod licet Papa habeat plenitudinem potestatis, quantum ad omnia bona ecclesiastica, temporalia, & spiritualia, non habet tamen eam vt Dominus, sed vt minister, & dispensator Domini principalis, Vnde, licet non habeat superiorem in terris, eum tamen habet in cœlis, & ideo dispensatio talium bonorũ, ab eo non debet fieri, nisi in illis casibus, in quibus verisimiliter aparet quod Dominus, cuius sunt huiusmodi bona, consensum adhiberet, vt potestas semper ratione restringatur 11. q. 3. cap. Illa. Constat autem, quod Deo non placet, quod tanta bona sua sine causa rationabili concedantur. Et ideo talis concessio non valet, hæc ille: Quæ à tanto Cardinali in glos. tantæ extrauag. à tanto tempore scripta, etiam ad alia multa & grandia possunt applicari, & confirmari, ac vtiliter declarari per ea, quæ scribimus in cap. Non liceat Papæ 11. q. 2. §. 3. nu. 8. & præced.

¶ Urbem. Nota quod causa ob quam Indulgentia Iobelea cœpit & continuata est concedi, fuit, vt Christi fideles ex toto orbe Christiano venirẽt ad visendam urbem, quam Princeps Apostolorum Petrus & Paulus, totque deinceps martyres suo sanguine consecrarunt, cui videtur in hoc concordare principium Extr. l. de pœn. & remiss. transcr. supr. not. 7. ibi. [Vt autem beatissimi Petrus & Paulus Apostoli eo amplius honorentur, quo ipsorum Basilicæ de vrbe deuotius fuerint à fidelib. frequẽtatæ] concordat item principium Extr. Vnigenitus, ibi: [attẽta meditatione reuoluẽs quantum

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

apud homines gloriosi Principes terræ Pet. & Paulus, per quos Euangelium Christi Romæ resplēdit, & per quos Ecclesia Religionis sumpsit exordium, qui facti Christiani populi per Euangelium genitores, gregis Dominici pastores, fidei lucernæ, Ecclesiarum columnæ, præ cæteris Apostolis peculiari quadam prærogatiua in ipso saluatore fidei virtute præcellūt: quorum vni scilicet Apostolorum Principi, sicut bono dispensatori, clauēs regni Cælorum commisit: Alteri, tanquam idoneo doctori, magisterium ecclesiasticæ eruditionis iniunxit, in speciali veneratione haberi debeant,] cui causæ adiectus fuit num. 33 actuum visitandi prædict. Basilicas: qui fortè ab initio vsque ad Bonif. VIII. authorem illius Extr. 1. non fuit præscriptus, quas solas necessario visitandas etiam ipse præstituit, vt videre est in illa Extr. 1. nam necessitatem visitandi, scilicet Io. Lateran. addidit Cle. 6. in d. Extr. Vnigenitus, & 4. Paul. 2. in Extr. etfi Dominici. Non obstat, quod videtur ex eo sequi Romanos & incolas vrbis non debere indulg. prædict. cōsequi, cum non veniant ad vrbem causa visendi prædict. Ecclesias. Non inquam obstat: Tum quia hæc causa videtur fuisse impulsua & non finalis, qua cessante non cessat lex, vt ait glo. rece. in l. 1. §. 2. loco ff. de postul. quæ habet Calphurniam impudicam, fuisse causam statuendi, ne mulieres postularent: At omnes mulieres etiam pudicæ cōtinentur sub ea legē. Tum, quia frequenter fertur lex generalis causam in id præstante aliquo particulari cap. Quia nonnulli de rescr. in prin. & §. sunt & alij & cap. Quia nonnulli de cler. non rescr. hanc autem causam fuisse iustam concedendi tantam indulgentiam, probat Ioh. mon. in d. glo. magna. Non obstat etiam, quod hæc causa est valdè inæqualis quæsituris eam, cum Romanis nullo ferè labore nec impensa ea constet, & vicinis Romæ paruis, alijs autem Italis magnis, Gallis vero, maioribus: Hispanis autē, Anglis, & alijs longius habitantibus, maximis: Non inquam hoc obstat: Tum quia, vt ait Tho. vbi supra ad 4. non datur secundam proportionem ad laborem, cui adde, quod nec secundum proportionem ad honorem, quia venientes è lonquinquo maiorem videntur exhibere, sed secundum causam prædictam impendendi honorem prædictis Apostolis & sedi Apostolicæ absolutè consideratam, quam & Romani, & vicini satis ad hoc præstant: Tum, quia magis laborantibus, & magis impendentibus, maius meritum cæteris paribus quæritur, quod longè pretiosius est indulgentia pœnarum Iobelea, quæ omnibus æqualiter datur, & ita non defraudantur suo labore & impensa, vt rectè Ioh. mon. in prædicta gloss. ait.

A primis vesperis. Perpende, quod cautius dicitur hic quam in d. Extr. 1. in 7. not. relata, quæ habet, [à festo Natiuitatis &c.] & quam in Extrauag. Quemadmodum supr. not. 14. relata, quæ habet [à vigilia natiuitatis] nam vt ibi dixi, vix defendi potest illarum cōtextus, eo quod præpositio (à) secundum suam propriam significationem, excludit tempus cui adiungitur, iuxta glo. memor. & recep. Clem. Sicut, verbo, à die, de Appel. & ita per illarum contextum non debebat incipere annus Iobeleus in vigilia neque in festo natiuitatis, sed post ea, cuius contrarium tunc audieram & hoc anno vidi seruatum: Hæc autem litera, vtrâque difficultatem tollit, sed quia ante initium vesperarum aperitur Porta sancta, cautius fortè dictum fuisset, à Porta sancta aperta, post eius enim apertionem, illicò, ante finem

finem vesperarum, quæ sollemnissimè cantantur, incipiunt & fatagunt eam intrare, & visitare, & esse primi, vel cum primis, & tanto quidem ardore, vt hoc anno innumeri fuerunt oppressi, & multi animi deliquium, imò & mortem passi, quo autem ritu & ceremonia Porta sancta hoc anno aperta fuit subiicitur infra in fine libri.

Durante. Hæc litera videtur suffragari ei, quod sentit Ioh. mon. in d. gloss. col. 4. vers. item quæritur, Quod, qui in statu peccati mortalis, impletet visitationes hic requisitas, lucrifaceret hanc indulgentiam Iobeleam, quoad peccata commissa ante perfectas visitationes, si post eas durante anno, confessus, in domini gratiam rediret: Hæc enim litera solum videtur requirere, vt quis faciat tria, durante hoc anno, videlicet: vt inueniatur verus pœnitens, & legitime confessus, & quod impleat visitationes hic contentas, quæ tria facit is, de quo loquimur. Secundo facit prædicta Extrauag. i. quatenus per illa verba (verè pœnitebunt & confitebuntur) significat sufficere, quod vera pœnitentia & confessio subsequantur visitationes, Quamuis sciam responderi posse verbum illud [confitebuntur] ad alios annos centesimos referendum esse, & quod Extrauag. hæc non habet illud verbum, licet hæc secunda responsio nihil obsit, quia satis compertum videtur S. D. N. non exigere maiorem pœnitentiam & confessionem ad hanc Iobeleam indulgentiam quærendam, quam Bonifac. exigebat ad illam. Tertio, quod ei cui legatur aliquid sub conditione, debetur legatum, si tempore quo purificatur conditio, inueniatur capax, quamuis medio tempore non fuerit talis: l. eum qui ff. de condit. & demonstr. cum aliis citat. ibi per glos. & alios, & indulgentia Iobelea, conceditur sub conditione, si durante anno fuerit pœnitens, confessus, & visitationes requisitas fecerit: Nam relatiuum. (Qui) adiunctum verbo futuri temporis, inducit conditionem l. Stichum qui meus erit ff. de leg. i. & tam per hanc Extrauag. quam prædictam primam, & similes, conceditur Indulgentia Iobelea, per relatiuum [qui] coniunctum verbo futuri temporis, scilicet: [his, qui hoc anno durante verè pœnitentes, & confessi præscriptas, Ecclesias accesserint vel visitauerint:] In qua clausula est relatiuum [qui] adiunctum verbo [visitauerint vel accesserint] quæ sunt futuri temporis, & licet illa verba [pœnitentes & confessi] per se sint præsentis vel præteriti, adiectis tamen illis [hoc anno durante] æquiuallenter sunt futuri, cum sit sensus, si durante hoc anno, talis fuerit, & de æquiuallentibus idem est iudicium l. fin. ff. mand. & cap. Licet ex quadam de restib. Quarto, quod sententiam contrariam consequeretur, eum qui ultimo visitationis momento inueniretur in statu malo, non quærere hanc indulgentiam, etiam si toto anno ante & post illud, esset in statu gratiæ, quia secundum contrariam opinionem, necesse est dicere, hanc indulgentiã quæri in illo ultimo momento, per ea quæ dicta sunt sup. not. 19. & 20. Consequeretur item, quod parum prudens cautela esset eorum, qui visitationibus requisitis aliam & aliam ad maiorem cautelam quærendi eam, adiciunt, quia pœnitentia vel confessio posterior nil prodesset eis quoad hoc, secundum illam opinionem, quod tamen est absurdum secundum communem omnium animi conceptionem, & ita non asserendum l. Nam quod absurdum ff. de oper. lib.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

V. Quod prædicta glossa nullum habet cōtradictorem, saltem specialem, & videtur habere vsum sibi astipulantem, multi enim Romani & Incolæ, non præmissa confessione, cœperunt hoc anno facere visitationes.

VI. Quod omnes fere Theologi & Canonistæ, vt dictum est supra not. 19. tam anteq uam post Caieta, contradicunt ei, dicentes, quod non est necessarium facere in statu gratiæ, opus requisitum ad indulgentiam quærendam, sed sufficere vt fiat bene moraliter.

VII. Quod contrariam opinionem consequitur, quod nemo illorum qui male confitentur à principio, quales sunt multi qui ob maximam pœnitentiariorum occupationem, nimium festinanter & turbatè confitentur generaliter omnia, & grauissima peccata, quæ vnquam fecerunt, licet postea legitime confiteantur.

VIII. Quod etiam consequeretur contrariã opinionem, quod paucissimi collatione aliorum, consequentur Indulgentias Iobeleas particulares, quæ de more solent concedi pœnitentibus & cōfessis, qui feria 2. 4. & 6. alicuius hebdomadæ, fecerint aliquot preces, vel eleemosynas, & die Dominica sequenti communicauerint: Paucissimi enim collatione aliorum, incipiunt facere illa, præmissa confessione, cum publicatione facta die Dominico non possint inueniri confessi die Lunæ nisi paucissimi.

IX. Quod prædicta opinio glossæ est fauorabilis, & amplificat beneficium Principis, vt fieri debet l. Beneficium ff. de constit. Princ. modo non sit ambitiosum, vt in cap. Quamuis 1. de præb. lib. 6. nec tertio damnosum, vt in cap. super eo de offic. deleg. lib. 6. quale non est hoc.

Contra tamen prædictam glossam, facit primo, quod secundum cōmunem animi conceptionem, confessio debet præcedere visitationes. II. Quod ordo literæ est seruandus, l. Quoties ff. de usufru. & cap. Mandato de præb. lib. 6. quæ & alia multa citat Fel. in c. Cum dilecta à nu. 4. de Rescr. At in litera huius. Extr. verb. requirētia pœnitentiæ & confessionē, præcedunt verba significātia indulgentiæ consequutionem. III. Quod verba illa [pœnitentes & confessi qui visitauerint & c.] videntur requirere vt vera pœnitentia & confessio præcedant & comitentur visitationes, quia qualitas verbo adiuncta, intelligenda est secundū tempus verbi l. In delictis §. Si extraneus ff. ad l. Aquil. IIII. Quod eius opinio videtur præbere ansam, & occasionē laxo animo aggrediendi peregrinationē, & faciēdi visitationes, quæ non est danda c. Ex parte de cōsuetu.

Per hæc argumenta pro vtraque parte facta videtur dicēdum 1. quod mens Pont. Max. fuit & est, vt lucrifactori hanc Indulgentiam Iobeleam ante iter arreptum veniendi ad urbem, vel saltem ante initium visitationum cōfiteantur, ita vt bona fide putent se benè confessos 2. Quod si forte non esset eis iusta copia bene confitendi, saltem quod volunt generaliter omnia peccata suæ vitæ confiteri, vel confessarius (vt sæpe contingit in hoc anno) vult studere vel consulere ante absolutionem, possit incipere visitationes, modo ante vltimam inuentantur probabiliter bene confessi & absoluti 3. Quod si post confessionem illam primam ceciderint, quæ fragilitas humana est, in aliqua mortifera, possint præmissa illorum confessione, visitationes continuare, ita quod ex integro non teneantur eas denuo incipere 4. Quod si post visita

uifitationes factas etiam in patrias suas reuerſi admonerentur, defectu aliquo contritionis, vel confeſſionis, vel abſolutionis ſuas confeſſiones non fuiſſe legitimas, & ad gratiam gratam facientem quaerendam ſufficientes, quamuis ipſi ignorantia craſſa putaffent eſſe tales, quaerant hanc Indulgentiam, ſi intra annum ita ſuppleuerint defectum, vt in gratiam Dei per eius miſericordiam redirent: quia benigniſſimus Princeps præſertim ſpiritualis, qui tanto gaudio ad tantam lætitiã, tantam Indulgentiam indixit, iuſte præſumitur uoluiſſe iuuare illos, qui licet ignorantia craſſa ſe non debuiffent facere plus credentes, poſtea admoniti ueritatem, pro uirili quod facere debebant, intra annum ſupplent, præſumitur enim uelle imitari eum, quem repræſentat rogantem, Pater ignoſce hiis, qui neſciunt quid faciunt. V. Quod qui eo modo quo dictum eſt, parati, uifitationes fecerint, non ſolum quaerunt remiſſionem peccatorum ante itineris arreptionem admiſſorum, vt ait prædicta gloſſ. ſed etiam omnium aliorum, quæ ante ultimam uifitationem commiſerint, dummodo ante illam modo prædicto confeſſi fuerint, cõtra illam gloſſ. quæ in vno nimis laxaſſe, & in alio nimis ſtringere uidetur. VI. Quod in aliis lobeis particularibus uidetur ſufficere diligentia notata ſupra notab. 19. nu. 19.

Pœnitentes. Quæ dicatur uera & requiſita pœnitentia, ad quaerendam lobeam, & alias indulgentias diximus ſupra not. 17. quibus ſolum addo, docere & inculcare debere concionatores ſuis auditoribus, & uiros doctos indoctoribus, ſummam eius quod dicitur ibid. n. 9. nempe quod non ſolum requiritur vt pœnitenti adedò diſpliceat peccatum mortiferum, quod formaliter vel virtualiter mallet omnia mala pœnæ, etiam ipſam mortem corpoream toleraſſe, quã illud admiſiſſe, & ob illud gratia Dei amiſſa, eius inimicitiam capitalem incurriſſe, & latius in ca. 1. num. 21. Manual. diximus, ſed etiam malle formaliter vel virtualiter potius iram omnium Regum, & Principum, herorum, cognatorum, & amicorum incurrere, & omnia mala, etiam mortem corpoream ſibi obueneri, quam illud mortiferum, quod fecit, iterare, vel aliud ſimile admittere, aut ſaltem ex animo dolere, quod ad tam generoſam pœnitentiam non poteſt omnino peruenire, quamuis non teneatur credere, ſe nunquam id amplius facturum, vt utrobique dicitur, ſine his enim duobus non conſtat uera pœnitentia: nam vt pœnitendo peccati perueniat ad gradum contritionis neceſſarium, oportet pœnitentem plus odiſſe peccatum, quam quoduis aliud malum pœnæ odio dignum, ſimul & uelle uitare idem plus quam quodlibet aliud uitatu dignum per c. Perfecta de pœnit. diſt. 3. & tradita in d. c. 1. Manual. nu. 22.

Confefſi. Non ſolum propoſito, ſed etiam actu & de facto, vt latè probamus ſupra notab. 18. limitantes hoc in eis, qui iure vel facto iuſtè à confeſſione actu faciendã impedirentur, addentes, quando, & qualis confeſſio ad hoc ſufficeret, ubi quamuis nihil de ſufficientia confeſſionis factæ poſt perfectas uifitationes requiſitas meminimus, meminimus tamen multa ſupra in gloſſ. in uerbo (durante) quæ pro repetitis habemus.

Intermiſſis. Ergo ſufficit quod uifitationes fiant diebus interpolatis, & diſcontinuis, quanquam ſcio nõnullos egregia in Deum charitate & religione, cœpiſſe ab integro illas, eo quod iam cœ-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

ptas interpellare ob causas superuenientes oportuisset, sed aliud est adimple-
re præceptum, siue solum opus præceptum facere, aliud implemento præcepti
cumulum, & quæ de consilio sunt, addere, §. fin. 4. dist. & cap. Quod præcipitur
14. q. 1. Hoc posterius fecerunt illi absque necessitate, quòd tamen non esse fa-
ciendum necessariò, probat hæc litera disunctiua, quæ solius vnus partium
implementum requirit. c. Inter cætera de rescrip. l. Plerunque ff. de Iur. dot.

1° Semel saltem in die. Quæstio fuit in principio huius ani-
ni mota in facto, quam prius moue-
rat in iure Iohan. Mon. in glos. prædictæ Extrauag. l. super eodem verbo [se-
mel] An satisfaceret, qui vnã vel alteram Ecclesiam visitaret vno die, & al-
tero vel tertio aliam vel alias? An verò oporteat eadem die omnes quatuor
visitare? & prædictus quidem Iohan. Mon. respondet sufficere quod fiat visi-
tatio earum diuersis diebus, subdens hoc respondisse Bonifac. authorem illius
Extrauag. 1. Contrarium autem dicitur respondisse S. D. N. Greg. XIII. Au-
thor huius, & quidem rectè, quia non est recedendum à proprio & communi
sensu verborum l. Non aliter ff. de leg. 3. cap. Ex literis de sponsal. At illa verba
[qui quatuor ecclesias semel saltem in die visitauerit] de proprio & commu-
ni sensu eorum, requirunt, vt visitatio earum semel in die fiat: Tum quia dicitur
[in die] numero singulari, & non [diebus] in plurali: Tum quod aduerbium
[semel] adiunctum verbo [diei] significare videtur, vt vno & eodem die fiat:
argu. l. In delictis. §. si extraneus ff. ad leg. Aquil. eadem fere ratione dicendum
posse videtur, non posse quem duas visitationes eodem die facere, ad effectum
satisfaciendi duorum dierum visitationi, de quo dubitatum est à nonnullis.

2° Romani. Hoc idem verbum ponitur in d. Extrauagan. 1. per quod
non sunt intelligendi qui sola origine propria vel pater-
na sunt Romani iuxta l. Ciuem facit origo C. de incol. lib. 10. & l. Assumptio. ff.
ad Municipalem: Arbitror enim quod ille, qui natus in vrbe, vel oriundus ab
ea habitat in Hispaniis, vel Galliis, vel in Italia extra vrbem, veniens ad qua-
rendum hanc indulgentiam, non tenetur visitare 30. diebus, sed satisfacit visi-
tando quindecies, sicut alij peregrini, quia licet alias domicilium originis,
præferatur domicilio habitationis iuxta notab. in l. Cum quadam puella ff. de
Iurisd. omn. Iud. Quoad hoc tamen, præualere videtur domicilium habitatio-
nis, quia ratio cur pauciores visitationes imponantur peregrino (quæ est cui-
tatio laboris & impensarum) habet locum perinde in illis, ac in pænitentibus ex-
traneo, & consequenter eodem iure sunt censendi l. Illud ff. ad l. Aquil. & c. Du-
dum in 2. de elect.

3° Incolæ. Hoc verbum non ponitur in d. Extrauag. 1. per quod tamen
intelligendi sunt, non solum, qui verè sunt incolæ, sed etiam
qui sunt habitatores eius, habitantes in ea ad aliquod tempus incertum, vel
ad eò magnum certum, vt meritò debeant haberi pro habitatoribus eius, qui
tamen non sunt verè incolæ, nec contrahunt domicilium, ratione cuius inco-
læ ordinari possunt à Vicario Vrbs: iuxta cap. Cum nullus de temp. ordin. lib.
6. Is enim est verè incola, & contrahit tale domicilium (vt eruditiss. Andreas
Alciatus definit in l. pupillus. §. Incola. ff. de verbor. signific.) qui, cum sit adue-
na, in aliquam ciuitatem ea mente habitatum venit, vt ibi perpetuo sit, sum-
mamque

manaque rerum suarum habeat, quæ definitio probatur per l. 1. & 3. vbi idem dixit Ioan. de Plat. C. de Incol. lib. 10. & Panorm. in cap. fin. de Paroch. & consequenter, nec Romani habitantes in vrbe dicuntur incolæ, quia non sunt aduenæ, nec Curiales, & alij quamplurimi, qui sine animo perpetuo in ea manendi eam ad aliquod tempus incertum, vel certum magnum inhabitant: Attamen in hac Extrauag. tam per Romanos, quam per incolas, illos omnes & solos intelligimus, qui perpetuam, vel temporalem magnam habitationem habent in ea, siue sint aduenæ, siue originarij, & siue habeant animum perpetuo in ea manendi, siue non: Quare rectè, licet non à radice, censuit Ioh. Mon. in gloss. d. Extrauaga. super verbo [forenses] teneri ad visitandum trigefies Curiales omnes, litigantes, Procuratores, Advocatos, Officiarios, etiam Cardinales, qui ad tempus incertum manent in vrbe animo ab ea discedendi: Cui addo, idem dicendum de manentibus ad annum, vel aliud certum tempus admodum magnum, vt boni viri arbitrato dici possint inhabitatores, licet careant domicilio arg. l. Hares absens §. Proinde ff. de Iudic. quatenus probat, eum, qui est eiusmodi habitator, putà, quia habet tabernam vel pergulam, posse ibi conueniri, licet non eum, qui vt viator, & peregrinus contraheret.

bb Peregrini. Hoc verbum seruit in hac Extrauag. pro illis duobus [forenses & peregrini] positis in d. Extrauag. r. quòd factum videtur ad tollendam illam dictionem barbaram [forenses] quæ tamen erat utilis, ad comprehendendum eos, qui non sunt Romani, nec habent domicilium verum in Vrbe, nec habitationem, qua possint dici incolæ, vel habitatores, quippe qui non habent tabernam, neque pergulam, & veniunt ad Urbem statim abituri, alia de causa quàm peregrinationis. eiusmodi enim hominem Extrauag. illa appellauit forenses, qui non tenetur nisi ad visitandum quindecies, & non videtur esse peregrinus, quia non venit ad Urbem causa visitandi limina Apostolorum, neque ad consequendum Iobeleum: Attamen responderi potest, eum dici posse saltem largo modo peregrinum, vt probatur cap. 1. cap. Inter quatuor & tot. tit. de cler. peregr. Et consequenter, quòd appellatione peregrini continentur in hac Extrauag. omnes & soli, qui veniunt ad Urbem hoc anno causa deuotionis, vel causa querendi Iobeleum, vel alia quasi viatores statim recessuri, & non intendentes figere domicilium, siue perpetuo manere in illa, nec tanto tempore inhabitare illam, vt merito dici possint inhabitatores Urbis, & ita loco verbi [forenses] poterat adiungi verbo [Peregrini & alij, quasi viatores, & statim recessuri,] Nam non posset aptè poni exteri vel extranei, neque forenses, quoniam illæ dictiones non comprehenderent Romanum originarium, qui habet domicilium extra Urbem, & inueniretur in ea, alia de causa, quàm peregrinationis, quasi viator, quem tamen negari non potest satisfacere quindecies visitando.

cc Deuote. Concordat Extrauag. Vnigenitus ibi [deuotionis] & Extrauag. Quemadmodum quæ habet [reuerenter] pro eodem pro quo hæc deuote: Per quæ significatur, visitationes has ecclesiarum, debere fieri benè, & quidem rectè, nam, licet per asserta cum communi contra Caeteran. supra notab. 19. non sit necessarium, vt fiant in statu gratiæ,

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

necessarium tamen est, vt ibi diximus, quòd sint actus boni moraliter: Ex quo nasci videtur quæstio illa grauis, An præsupposito quòd ibi probauimus, videlicet, quòd non sit opus, vt actus quem prærequirit indulgètia, fiat in statu gratiæ, & sit meritorius, sed quòd sufficit, & requiritur quòd sit bonus saltem moraliter: An inquam, desinat esse talis, si fiat à peccante venialiter? Nam pro huius parte affirmante facit, quòd vnus & idem actus non potest esse bonus & malus etiam venialiter tantum, etiam diuerso respectu, secundum Thom. in 2. sent. dist. 40. q. 1. art. 4. relatum à nobis in Manual. Confess. Prælud. 7. num. 22. & actus ille visitandi, quem quis facit venialiter peccando, videtur esse malus: Ergo non est bonus moraliter. Pro parte verò negante facit, quòd nulli vel pauci, saltem collatione aliorum, visitant trigèties vel quindècies quatuor ecclesias hoc anno Iobeleo visitandas, nullo peccato mortali vel veniali, in eundo, stando, & redetundo, admissio. Et consequenter, nulli vel pauci consequentur hanc indulgentiam Iobeleam, quòd est præter omnium ferè opinionè, & absurdum, nec dicendum, l. Nam quòd absurdum. ff. de oper. lib. Pro solutione igitur præsuppono, quòd opus, siue actus ille potest fieri malè à peccante venialiter, dupliciter, vno modo ita, quòd ipse actus, vel aliqua eius pars sit mala venialiter, agendo illum inordinate, vel in finem malum venialiter, putà, ad gloriam vanam, vel alias ad iniustè complacendum, displicendum, lucrandum, vel nocendum leuiter alicui, vel cum defectu alicuius circumstantiæ ad eius bonitatem requisitæ, vt quia facit tempore, modo, habitu, vel gestu indebito: Verbi gratia: Visitat quis prædictas ecclesias propter vanam gloriam venialem, quia talis actus est venialiter malus ob defectum circumstantiæ boni finis aut nimio risui, & prophanis negociis, nimis que colloquiis indulgès, vel tempore indecenti, cum scandalo, saltem veniali aliorum, vel cum habitu vel comitatu suæ personæ indecenti, aut nimium properando. Secundo modo, faciendo aliqua venialia, quæ non contingunt actum, vel partem eius, verbi gratia: Visitat quis quatuor ecclesias siue in statu gratiæ, siue in statu malitiæ, bono fine, bono modo, & tempore oportuno: Sed durante tota visitatione vel aliqua eius parte, in via vel in ecclesiis peccat venialiter, inordinate intra se irascendo, concupiscendo honorem, gloriam, voluptatem, vel aliud huiusmodi malum venialiter volendo, vel bonum malè venialiter faciendo, in enim visitando, solum peccat alia venialia visitandi actui extraria, nam qui concupiscit aliquam vindictam paruam, aliquam vanam gloriolam ex aliis actibus eius, vel etiam ex eodem actu visitandi per alium actum separatum, non præstituendo illam pro visitationis fine, non facit actum visitationis malum, sed facit alia ei extraria: Illa enim non sunt de substantia vel circumstantia illius visitationis, vt post Thom. in 2. sent. dist. 38. q. 1. art. 4. ad 4. & Iacob. Almayn. de moral. cap. 12. diximus in c. Inter verba 11. q. 3. conclu. §. nu. 61. Quod qui facit elemosynam desiderando vanam gloriam, si vno & eodem actu vult vtrunque, est malus: Si autem vno actu vult facere elemosynam propter bonum finem, & alio actu vult gloriam vanam, erit ille bonus moraliter, imò & meritorius, si fiat in statu gratiæ, licet hic, sit malus venialiter.

46 Hoc igitur præsupposito, respondeo. Quod qui visitans ita peccat venialiter circa ipsum actum visitandi, vt ipse reddatur malus saltem venialiter, quia facit

facit illum cum defectu alicuius circumstantiæ ad bonitatem moralem ipsius necessariæ, non facit actum ad quærendam indulgentiam sufficientem: Qui autem visitans solum peccat alia venialia visitandi actui extraria, satisfacit. Secundo quod fieri potest, imò frequentissimè fit, quod vna pars actus sit venialiter mala, & alia omnino bona qualis est actus eundi ad ecclesiam, illius qui incipit eum ob vanam gloriã, & postea in se reuersus prosequitur, & finit ob Dei obsequium: qualis item actus eius qui vnã vel alteram particulam missæ, vel horæ Canonice facit, cum nimia mentis euagatione, vel omissione alicuius verbi vel versiculi. Qui igitur maiorè partè actus visitandi bene faceret, licet pars eius esset mala, satisfacere videretur: Tum, arg. 1. Quod maior pars ff. ad Municip. & cap. 1. de his quæ fi. à maio. par. Cap. Tum, quia hæc Extr. & aliæ, maiorem respectum videntur habere ad vltimam partem actus visitationis, quam ad reliquas. Extrauag. enim 1. habet, qui accesserint, & hæc, & aliquot aliæ: Qui visitauerint, & non qui iter fecerint ad visitandum, & ita ponderare videntur ipsum accessum, & ipsam visitationem, quæ sunt vltimæ partes visitationis, potius, quam alia: Nam si absque vlla itineris factione accederent, vt multi habitantes intra aliquas prædictarum ecclesiarum faciunt, perindè satisfacerent, ac alij iter facientes, Vnde arbitror, eum, qui modestè ac deuotè ingrederetur, precaretur & exiret ecclesiã, satisfacere, etiã si reliquum itineris immodestè faceret.

Tertio, quod ea quæ dixi de visitatione facta à peccante venialiter, dicenda videntur etiam de facta à peccante mortaliter, nempe: Quod si ita fiat vt ipse actus visitationis sit peccatum mortale, non satisfacit, si autem ita fiat, vt ipse non dicatur malus, quamuis qui facit illum, peccet alias mortaliter, satisfacit: Tum, quia actus visitandi benè moraliter factus, non definit esse bonus moraliter plus ob alium actum mortiferum, quam ob venialem, actus enim moraliter bonus compatitur sibi actum malum mortiferum: ac venialem, secundum omnes: Tum, quod (vt diximus in Manual. Confess. cap. 11. num. 13.) vniuersa ista decem præcepta, & alia omnia possunt impleri ab illo, qui est in peccato mortali quoad substantiam actus præcepti, & effectum euitandi nouum peccatum, quod incurreretur, si non adimpleretur illud, iuxta definitionem S. Tom. 1. sec. q. 100. artic. 10. & 2. 2. q. 44. artic. 1. & fin. commniter recepti, quod Concil. Trid. sess. 6. cap. 7. sensit: declarans hæreticum esse illum, qui dixerit, opera nostra, ob id solum quod fiant extra statum gratiæ, esse peccata, licet ad obtinendam gratiam in hac vita præsentis, & gloriam in futura nihil valeat implementum præcepti in illo statu, cap. Nihil de consecr. dist. 5. Quibus addo nunc, posse impleri ad effectum prædictum, præceptum per opus etiam mortiferè malum, secundum Maior. qui in 3. dist. 37. q. 15. ponit exemplum de Presbytero obligato de præcepto ad faciendam aliquã missam, quam facit mortali culpa infectus: Is enim implet præceptum de dicendo missã ad hoc, vt nõ teneatur iterare, quamuis id faciendo peccet mortaliter: c. sane cum glo. & ei annot. de celeb. miss. Quod non in hoc dixerim, vt relaxem visitantes ab intentione animi, quãta maxima possunt religione totum iter visitationis faciendæ: sed vt tollam scrupulos eorum, qui aliqua occasione id solum, quod diximus requiri, fecerint. Circa hoc interrogor: An quis possit bis, ter, vel pluries hanc

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

indulgentiam Iobeleam sibi querere, bis, ter, vel pluries, faciendo visitationes requisitas: Et quidem pro parte negativa faciunt ea, quæ pro parte tenentium, quod facultas eligendi confessorem restringatur ad primum actum eligendi, adduximus in cap. Placuit de pæn. dist. 6. à num. 166. nempe: quod sermo simpliciter prolatus in primo actu verificatur, & de illo tantum intelligitur l. dotis promissio. ff. de iur. dot. l. Boues §. hoc sermone ff. de verb. signi. vt securitas veniendi data bannito, de primo veniendi actu intelligitur, Bart. in l. i. ff. ad leg. Iul. de adult. & Panor. in cap. 2. de treug. & pac. & potestas arbitro data in compromisso de prorogatio termino compromissi, si non est dictum semel vel pluries, intelligitur de prima prorogatione & vnica, quod amplificat Fel. in illo cap. 2. de treug. & pace & Rochus de iur. patron. verb. Honorificum q. 10. dum disputat: An gratia concessa patrono laico, vt post vnum presentatum possit alium presentare, per cap. Quod autem de iur. patr. debeat intelligi de prima vice tantum? In qua quæst. Cald. concess. 16. An laicus, de iur. patr. respondit, non posse. Quem secuti sunt prædicti, & in præcitatæ locis, & etiam idem Fel. in cap. Omnes leges 1. dist. col. 4. Secundum quos patronus quidem potest semel, aut iterum, quot volet cumulando, presentare, non autem tertia vel quarta. Pars vero affirmans videtur verior, primum quidem, quod dispositio generalis, etiam in materia odiosa, comprehendit omnes casus, ad quos se extendunt verba eius, secundum propriam significationem: l. Cum lege iunct. glo. per quam ita firmat Aret. ibi col. 3. & Deci. in l. factum §. in pænalibus ff. de regul. iur. & in multis aliis locis, & Alciat in Rub. de verb. signif. in prin. At verba huius Extrauag. per quæ concedit indulg. Iobeleam, omnibus trigies vel quindies visitantibus ecclesias, de propria significatione comprehendunt non solum eos, qui visitant prima vice trigies vel quindies, sed etiam eos qui secunda, tertia, vel quarta idem fecerint. I. quod qui instituit Posthumum non solum intelligitur instituere Posth. ex prima uxore, sed etiam ex secunda vel vltiore l. Placet ff. de lib. & posthu. Imò & idem de exhereda. tenet ibi glo. approbata per Bart. & sequaces, licet aliqui contra teneant. III. Quod hic agimus de beneficio Principis non ambizioso non præiudicabili tertio, quod latissimè interpretandum esse supra diximus in glos. verb. [Durante] iuxta l. Beneficium ff. de constit. princip. & cap. quamuis in fin. de præd. lib. 6. Non obstante quod aliquo respectu concessio indulgentiæ sit restringibilis, quia illi non est locus in ista, vt dicitur infr. notab. 34.

7
8
III. Per ea, per quæ secuti fuimus vbi supra nu. 169. Palud. in 4. dist. 17. q. 3. col. 5. dicentem cum, qui facultatem habet eligendi confessarium, posse nunc eligere vnum, num alium, toties, quoties voluerit. V. per ea, per quæ in Apolog. lib. de re dit. q. 3. num. 9. tenuimus, licentiam testandi non finiri per primam testamenti factionem. VI. per illud Palud. relatum supra notab. 15. nu. 19. videlicet quod indulgentia in perpetuum, vel in tempus aliquod certum visitantibus aliquam ecclesiam concessa, lucrifieri potest quolibet anno, quolibet mense, & quolibet die: Cui dicto ne sit contrarius Thomas in 4. dist. 20. q. 4. artic. 2. relat. supr. not. 31. nu. 36. est restringendus ad tempus determinatum dierum & non ad aliud longius. VII. Quod non obstant adducta pro contraria parte, & ommissa solutione, quæ ex perpensione erudiuntur. Alciati colligitur, quia

quia replicari posset: Respondeo, quod non obstat illa regula cum sup. citatis, scilicet: quod sermo simpliciter prolatus intelligi debeat de primo actu: quoniam illa procedit in odiosis, & onerosis, puta cum dispensatur cum aliquo, vt possit duo beneficia obtinere, intelligitur de duobus primis cap. Non potest de Præb. lib. 6. & idem, quando quis promittit alicui dotē cum nupsit de primis tantum nuptiis accipitur d. l. dotis promissio ff. de iur. dot. Secus autem in parum onerosis, & satis favorabilibus l. Placet ff. de li. & posth. quod tradit Oldrad. conf. 32. Anan. conf. 14. Alex. conf. 170. col. 2. Nouissimi in illo §. Hoc sermone & Dec. in cap. Quanto de iudic. Et quod not. Panor. de charitativo subsidio in ca. Cum Apostolus col. 1. de censib. cum similibus: Hæc autem gratia concessionis Iobei est omnino favorabilis, nulli onerosa, omnibus cupienda, vt palam est ex illis verbis contextus [ad salutarem lætitiā] & ex illis [quanto maiore possumus animi gaudio, indicimus.]

Ex quo & superioribus patet multiplex solutio quæstionis, quam interrogati fuimus à confessario quodam eruditissimo, mense Ianuario, proximè elapso, super quodam, qui post aliquot visitationes factas peccauit mortaliter, An possit ex integro incipiendo visitationes, hanc indulgentiam querere? Prima quidem affirmatiua, euidenter colligitur ex proximè dictis. Secunda, quod non erat ei necesse omnes visitationes ex integro repetere, quia illud peccatum non annihilauit iam factas, eo quod non est de substantia, vt fiant in statu gratiæ, & minus, quod nullum peccatum mortale admittat toto tempore illarum, per dicta supr. in glos. in verb. [durante] & not. 19.

Tertia Quod licet dubitari possit, an qui semel lucrifaceret hanc indulgentiam, posset iterum eam lucrari? Procul dubio tamen est, eum, qui nondum lucratus fuerit, licet visitationes cœperit, posse eas nouè faciendo, vel continuando, si erant benè moraliter factæ, lucrari. Quia etiam in illis casibus, in quibus dispositio finitur primo actu, potest repeti, & fieri secundo, si primus esset nullus, & omnino inutilis l. Hæc conditio ff. de condit. & demonstrat.

48 dd **Preces fuderint &c.** Nota quod Extrauag. 1. omnium, quibus inductus est Iobeus annus, quæ est prima in impressis de pœn. & remiss. transcripta supr. notab. 7. simpliciter requirit accessum ad prædictas ecclesias: Extrauag. vero vnigenitus, quæ est secunda, addit debere eum fieri deuotè & reuerenter, cui etiam quarta concordat: Hæc autem requirit non solum accessum, sed etiam preces pro salute visitantium, & totius populi Christiani: non tamen præstituit formam, nec numerum precum, & non defunt qui dubitent & rogent, quid in hoc facere debeant, & potest responderi primo, requiri, hoc anno precari Deum pro salute visitantium, & totius populi Christiani, per hunc text. in hoc singularem.

II. Nullam præcædi formam esse aliquo iure præscriptam, & ita satisfacere omnes, qui verbis quibusuis Hebraicis, Græcis, Latinis, Italis, Hispanis, Gallis, Vasconis, vel Germanis, prædicta duo in qualibet ecclesiarum visitandum precati fuerint, imò & qui sola mente absque verbis id facerent, non solum, si muti essent, quia litera hæc solum precationem requirit, qualis est mentalis, quæ sola vocalem præcellit, iuxta Hieron. in cap. Cantantes 92.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

dist. & iuxta illud relatum ab eiusdem glo. [Non vox sed votum, non musica cordula, sed cor, Non clamans, sed amans clamat in aure Dei.] III. Quod à fide dignis accepi S. D. N. cum prædictas visitationes faceret variis iisque secretis precandi formulis vsum fuisse, quòd ipse quoque feci & facio.

cc Plenissimam. Quid vero inter plenissimam, plenam & pleniorrem distet, dictum est supra notab. 9.

49 **ff Consequentur.** Ipso facto, quia non videtur requirere vllam aliam Confessarij vel alterius absolutionem, vel concessionem, per quòd soluitur quæstio nobis super hoc proposita: & consequenter immediatè post, & non ante vltimum momentum vltimæ visitationis: Tum, quia dispositio conditionalis post impletam conditionem statim sortitur effectum, & non antè cap. si pro te de Rescrip. l. Cædere diem ff. de verb. si signif. & hæc indulgentia conceditur formaliter vel æquivalenter sub conditione si visitauerit, eo quòd relatiuum [quis] vel [qui] adiunctum verbo futuri temporis, vt hic adiungitur, vt prædictum est, conditionem importat: l. Stichum, qui meus erit ff. de leg. i. Tum, quia ante illud quæri nequit, quia ante illud non potest dici completa conditio visitandi sub qua conceditur, nec est vllum verbum, quo in aliud tempus differatur: Cui consequens est, eam non quæritam iri ei, qui illo vltimo momento non esset in statu gratiæ, & perdere, quoad hoc, fructum itineris sui, & laboris visitandi, nisi eo in casu quo supra satis nouè in glos. verb. [durante,] tenuimus, pœnitentiam & confessionem superuenientes, post actus visitationum perfectos, intra residuam partem anni Iobelei sufficere, illo enim casu dicendum est prædictam indulgentiæ consequutionem futuram immediatè post vltimum visitationum momentum, vel post illud, cum primum fuerit præmissa confessio in statu gratiæ intra residuam Iobelei anni partem: quòd est valdè memorandum, ne perdamus, quòd aiunt, oleum & operam, vt perdemus si in vltimo visitationum momento visitantes non inueniamur in illo fœlicissimo gratiæ statu, vel intra residuam anni Iobelei partem.

gg Post iter. Nota ex hoc loco, argumento ab speciali, quòd est validum cap. Præsenti §. loca de præb. lib. 6. non posse lucrificari indulgentiam, nisi opere ob quòd conceditur consequuto, etiam ab impedito iusto impedimento: speciale enim est, in impedito post iter arreptum, & consequenter angustior est concessio hæc S. D. N. Greg. XIII. quam fuit illa fœl. rec. Iulij III. de qua supra notab. 19. egimus: Contra hoc tamen facit, quòd sup. eod. notab. nu. 10. dictum est, impeditum confiteri posse lucrificare indulgentiam, non facta confessione, sed responderi potest, nos hic loqui de opere & actu propter quem conceditur indulgentia, ibi vero de impedimento confessionis, propter quam illa non conceditur, licet ad eam quærendam requiratur.

hh Hortamur. Nota exhortationem compendiosam, concinnam, neruosam, & omniū forte Iuris Pontificij ad verum nostræ peregrinationis scopum proponendum aptissimam, dum breuiloquio eleganti nostram peregrinationem, & vltimum, illius finem, cum medijs ad illum iuuantibus simul & impediētibus, ob oculos proponit. Quòd frequēter
facere

facere esse homine Christiano dignissimum vtiliter monuimus in Manual. Confess. Prælud. 4. nu. 1.

ii Mandamus. Merito dubitari potest, an hoc verbum contineat præceptum, & quale? An obligans ad morale, an veniale tantum? & quidem arbitror continere præceptum: Tum, quia omne mandatum superioris tanquam talis, factum subiecto tanquam tali, videtur esse iussus & præceptum, l. i. ff. quod iuss. per quam gloss. intulit, licet non efficaciter, superioris preces iussui æquipollere: Tum, quia proprie mandare est committere, in Rubr. ff. de offic. eius cui mand. est Jurisd. & l. i. §. Qui mandata eod. tit. & in Auth. de mand. prin. in rubr. & nigro, & commissio superioris obligat ad obediendum c. pastoralis, de offi. deleg. Tum, quia in cap. i. de offic. deleg. quod in vna parte præcipitur, in altera parte appellatur mandatum: Tum, quod secundum Anton. & Imol. in c. Nam, de constit. quos sequitur ibi Felyn. num. 5. verbum [mandamus] inducit præceptum: Tum, quia constitutio in dubio continet præceptum, nisi aliud sonent eius verba, secundum Archid. in §. Hæc etsi legibus 4. distin. Tum, quia negari non potest S. D. N. magis voluisse obligare Prælatos, per hanc clausulam [mandamus &c.] quàm alios Christi fideles per illam superius positam [monemus & exhortamur] quod & sensus inferius ibi [monitionis, hortationis, mandati, rogationis &c.] Non obstat quod mandare idem est proprie, quod committere, & quod commissio, & mandatum non obligant, donec acceptentur, & mandans & mandatarius consentiant l. i. & l. diligenter & tot. tit. ff. & C. mandat. & quod committere videtur esse genus ad præcipere, nam omnis qui præcipit committit, non autem contra omnis qui committit præcipit, cum enim par pari, & inferior superiori, aut superior tanquam priuatus committit alteri inferiori non tanquam subiecto, sed tanquam alteri, vel cum procuratorem vel nuncium constituit, committere quidem videtur, sed non præcipere.

Non inquam hæc obstant, quia non loquuntur de mandato superioris tanquam talis, factum subiecto, tanquam tali, de quo loquitur hæc Extrauag. Sicut enim mandatum factum alicui gratia illius tantum, habet vim consilij l. 2. sub fin. ff. manda. sic commissio siue mandatum superioris tanquam talis, factum subiecto tanquam tali, habet vim præcepti per d. l. i. ff. Quod iussu. Non obstat etiam, quod præceptum & mandatum tanquam diuersa ponuntur in ca. Eam te de Rescrip. & ea longè differre dicit gloss. celeb. ff. de offic. Præs. & Felyn. post alios in d. c. Eam te nu. 10. de Rescrip. ponit quinque differentias, quarum vltima est Arch. in cap. Quod præcipitur 14. q. 1. scilicet: quod mandatum tenet medium inter consilium & præceptum, & non ligat ad pœnam: Non inquam hæc obstant, quia solum probant, differre mandatum & præceptum, tanquam genus & speciem, & quod præceptum aliquanto magis obligat, quàm mandatum, Quod nos fatemur & supra probamus & infra dicemus: Non autem probant, Quod mandatum superioris tanquam talis, factum subiecto tanquam tali non obliget illum, plus quàm consilium: esto non obliget tantum, quantum præceptum, quod & nos dicimus, nam & illud dictum Archid. quod mandatum continet medium inter consilium & præceptum, (quod Decius ait in d. c. Eam te iure non probari) probatur certè, tenendo quod dicimus de manda-

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

to superioris, quòd obligat quidem, sed non tantum, quantum præceptum, ve
 mox dicitur: Maioris tamè difficultatis est alterum membrum supra positum,
 scilicet an obliget ad mortale? Pro vtraque enim parte possunt adduci illa que
 magna intentione animi, licet parua verborum mole compendiose scripsi-
 mus in Manual. Confess. cap. 23. à nu. 48. Pro parte quidem negatiua illud, quòd
 non obligant ad mortale leges etiam Canonice, quæ non habent verba præ-
 ceptiua, vel prohibitiua, sed solum ordinatiua, vel constitutiua, etiamsi sint
 imperatiui modi, qualia sunt illa, facite, dicite, faciant, dicant, Clem. Exiui. §.
 Quia de verb. sign. & alia similia, quæ iuxta communem intelligentiam non
 significant præceptum, nec prohibitionem: iuxta S. Thom. communiter re-
 cept. 2. 2. in q. 186. art. 9. probatum à Panorm. & communi in c. Nam, de constit.
 & illud, quòd nullum est verbum Latinum, quòd solum aliqua in lege posi-
 tum, sufficienter significet suo significato originario, mentem illius latori
 fuisse, transgressorem ad mortale obligare, nec consequenter illa verba, te-
 neatur, debeat, obligetur, nec illa, præcipimus, obligamus, vetamus, inhi-
 bemus, mandamus, prohibemus: Tum, quia sunt generalia, & tam apta ad indu-
 cendum obligationem ad culpam venialem, quam ad mortalem, arg. cap. 1. de
 despons. imp. & princ. regulæ Sancti Augustini. Atque ita in dubio intelligen-
 da potius de culpa & pœna veniali, quam de mortali, cum leges quæ rectè in-
 telligi possunt de pœna maiori & minori, in dubio de minori intelligendæ
 sint l. Interpretatione & l. si præses. ff. de pœnit. & c. in pœnis de regu. iur. lib. 6.
 Tum, quia multæ leges etiam diuinæ & naturales præceptiux, ad solum ve-
 niale obligant, vt probat Caiet. vbi supra, qualis est lex de non mentiendo io-
 cosè aut officiosè, sine damno alterius. Et quòd frequenter iura addunt aliquid
 verbis præceptiuis, vt in Clem. Dudum in fin. de sepult. ibi [districtè præcipien-
 do mandamus] & in Clem. Si Dominum de reliq. & vener. sanct. §. Ideoque,
 ibi [in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus] & in Clem. 1. de immu. Eccles.
 ibi [sub obtestatione diuini Iudicij præcipimus.]

Pro parte vero affirmante colligi potest ex eodem loco nu. 52. illud. [Dixi
 supra (de se, & suo originario significato) Nam de accidentali, quem vtus Ec-
 clesiasticus, & communis interpretatio conciliorum, Pontificum, & aliorum
 Prælatorum, & Doctorum illis tribuit, omnia & singula verba præceptiua &
 prohibitiua, posita in lege Ecclesiastica, significant, in dubio conditorem eius
 habere animum obligandi ad mortale, nisi aliud in ea positum, contrarium
 indicet per Clem. Exiui. §. Cum autem de verb. signific. quæ habet S. Francis-
 cum noluisse obligare omnes suos religiosos æqualiter, ad omnia, quæ sua re-
 gula continet, eo quòd ad aliqua ex regula addidit verbum præcipiens, quòd
 ex vi sua ad mortale obligat, & ad aliqua nō, &c.] & illud paulo inferius: (con-
 cedendum est vnum, quòd est satis durum populo Christiano, quòd intentio
 cuiuslibet legislatoris ecclesiastici vtentis in sua lege verbo præceptiuo aut
 prohibitiuo, est obligare ad mortale, vt tenet communis in d. c. Nam, nisi per
 aliquod aliud verbum, aut signum exprimatür contrarium, aut significetur.) Et
 quòd verbum [mandamus] huius Extr. habet vim quandam præceptiuam per
 supradicta. Quibus perpensis videtur iuri propior pars prior affirmans, quia
 verbum [mandamus] nec ex sua innata significatione, nec ex vsu Canonum
 eccle

ecclesiasticorum videtur habere tantam vim ligandi, quantam præceptum, nisi aliquid ei adiiciatur, vt in d. Clement. Dudum: Quare credimus per hanc clausulam obligari transgressores eius, ad veniale tantum, nisi ex contemptu fecerint.

52 **kk Edocendos.** Hoc ego mandatum quanta diligentia fuerit in aliis Regnis impletum, nondum noui, quodd autem in Italia fuerit cumulatè executum, non solum verbis & libellis editis constat, sed etiam resplendet raris exemplis Illustrissimorum Cardinalium, præsertim Caroli Borromei Archiepiscopi Mediolanensis, & Alexandri Sforza, Episcopi Parmensis, qui cum tempore indictionis in suis ecclesiis residerent, gregibus suis per conciones, & libellos edoctis, magna cum religione in Urbem appulerunt, summo Pontifici Portam Sanctam aperturo astaturi, Et, (vt causa breuitatis omittam dicere de Parmensi, & aliis, eorumque libellis,) prædictus Illustrissimus Borromeus, antequam iter arripere, gregem sibi commissum piissimè pietissimus, non solum verbis, sed etiam scriptis typis excussis exhortatus fuit, non tantum vt se peccatorum suorum omnium contritione & confessione pararent, sed & sacrosancta communione munirent, iterque religiosè sacras aliquas Ecclesias obiter visitando facerent, vrbique appellentes se denuò confessione mundarent, & deuotè magna cum veneratione, omnem peccati maculam euitantes, ecclesias præstitutas visitarent, reliquias sanctorum in eis seruatas adorantes, eorumque aliqua gesta (quò in amorem eorum accenderentur) in memoriam reuocantes, simul pro sua populique Christiani salute prospera orantes &c. Quæ omnia ipsemet sui gregis forma factus, magno & raro exemplo, in itinere faciendo primum, deinde in Vrbe, ab ipso primo Sanctarum Portarum apertionis die, præstitutas in id ecclesias pedes visitando, prestare cœpit, & præstitit, cohibens se suosque familiares omnes, à colloquiis, non solum malis & vanis, sed etiam secularibus, simul factæ meditationi, sacrisque precibus occupando.

Quanta vero cum religione, ipsemet opt. max. totius ecclesiæ Princeps S. D. N. Greg. XIII. 73. agens annum, ea omnia, quæ suis literis suum vniuersum gregem exhortatus est, præstitit, etiam bonam partem itineris pedes faciens, cum multis Illustrissimis Reuerendissimisque Cardinalibus, cumque sua Illustri admodum & Reuerenda familia, non est tenuitatis, & Infantia: nostræ eloqui, sed neque quanta ea præstitit singulatim cæteri omnes Illustrissimi Cardinales & alij præcellentes Principes, Reuerendissimique Præfules, & alij primæ notæ viri muneribus, pietate, & eruditione clarissimi, cum toto ferè promiscui sexus populo Rom. indulgentiis modestè ac deuotè querendis, omnium, quos terra colit, diligentissimo, deuotissimoque. Porro prædicti Illustrissimi pietissimique Cardinalis Borromei dicta & facta, non in id refero, vt putem ea omnia esse ad prædictam Iobeleam indulgentiam querendam necessaria, sed vtilia, sancta, & omnium imitatione digna: Non enim est necessarium, ante itineris arceptionem confiteri, imò nec conteri, non item generalem omnium, quæ antea commisit peccatorum confessionem sacram præmittere, quia satis est ea solum, quæ nondum fuerat legitimè confessus, confiteri, non item, alia loca sacra præter præstituta, iter faciendo,

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

vel in Vrbe existendo visitare, non gesta prædicta sanctorum in memoriam reuocare, non ab omnibus colloquiis, etiam secularibus, & seriis, vel animos honestè recreantibus abstinere, non pedires ire, nec toto tempore iter faciendi & visitandi, in statu gratiæ perdurare, imò nec omnia & singula prædicta in eo facere, sed satis est ea moraliter bene præstare, modo vltima, & proxima Indulgentiæ quærendæ in eiusmodi statu, confessione sacra præmissa, perficiat, nisi in certo casu in quo sufficit quod intra residuam anni Iobelei partem, vera confessio & contritio habeantur, in quo defendi posse glos. d. Extrauag. i. verb. [confitebuntur] diximus sup. eod. notab. in glos. in verb. [Durante.] Quæ non dixerim, quo quempiam ab eius imitatione, dictorum, scriptorumque executione retraham, sed tantum, vt consolet eos, qui ea vel ignorantia, vel fragilitate, vel alia de causa honesta, non seruauerunt, nec seruabunt, & ne cogitantes, eò quòd illa non præstiterunt, vel non præstabunt, desperent eam consequi vel putent se non esse consecutos, quòd non est facilè vulgo, præsertim promiscuo tam sublimia præstare.

Notab. 33. continens Extrauag. S. D. N. qua in cultum maiorem huius anni Iobelei alias indulgentias plenarias suspendit.

S V M M A R I A.

- 1 *Indulgentia sola plenaria, & solum extra Urbem hic suspenduntur. Romana gentis in Indulgentiis quærendis & deuotio, & modestia. Spiritus Sanctus varijs varia, varioque modo inspirat.*
- 2 *Facultates quæ aliæ à plenarijs Indulgentijs cum eis suspenduntur.*
- 3 *Priuilegia omnia iusta de causa suspendi, vel reuocari posse.*
- 4 *Ciuitatis & Urbis appellatione ea sola, quæ intra muros sunt, proprie continentur.*
- 5 *Geminatio verbi auget vim legis obligatoriam.*
- 6 *Indulgentia non plenaria nec suspenditur, nec predicari vel publicari vetatur, quin & opus quo illa quæritur, iustè fit, licet plenaria pro eodem esset concessa.*
- 7 *Suspensio nulla huic similis ob Iobeleum facta, vnquam generaliter reuocata, neque ista sic reuocanda, ideoque opus esse confirmatione, vel huius suspensionis reuocatione.*

LITERÆ

L I T T E R A E
S. D. N. D. G R E G O R I I P. XIII.

S V S P E N S I O N I S

*Omniū Indulgentiarū plenariarū ad bene-
placitū, causa proximi
Anni Iobelei.*

REGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Quoniam Sancti Iobelei celebrationem proximo anno Millesimo quingentesimo septuagesimo quinto à primis vespertis, quæ vigilia est diei festi proxime futuri Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, incipiendam, & per totum illum annum finiendam, vniuerso populo Christiano de fratrum nostrorum assensu indiximus, quemadmodum literis nostris desuper confectis plenius cōtinetur: Nos pro cōsequēda eo anno indulgētia, quæ dictis litteris expressa est, multorum Romanorū Pont. morem secuti, De Apostolicæ potestatis plenitudine suspendimus ad nostrum, & Sedis Apostolicæ beneplacitū omnes & quascun- que indulgentias^a plenarias etiam ad instar Iobelei, & earum causa^b facultates, concessiones, & indulta quæcunque à nobis, & dicta sede, eiusque auctoritate quibuscūque Ecclesiis, & Monasteriis vtriusque sexus, ac Conuentibus, Domibus, Congregationibus, Hospitalibus & piis locis, nec non Ordinibus, etiam Mendicantium, ac Militiarum, nec non Confraternitatibus, & Vniuersitatibus, earūque & aliis cuiuscunque dignitatis, gradus, & cōditionis^c personis ecclesiasticis, & secularibus per vniuersum orbem constitutis, etiam per modum communicationis, extensionis, & aliàs quomodocunque perpetuo, vel ad tempus quibusuis modis, & ex quibusuis causis concessas & concessa, quibuscunque illa sint concepta formulis, ac restitutionibus, reuocationibus, mentis attestationibus, aliisque clausulis & decretis communita. Decernentes interim illa, & litteras desuper cōfectas nulli prorsus suffragari debere; Necnon irritū & inane quicquid secus per quoscunque contigerit attentari; Indulgen-

77 **Commen. De Iobeleo & Indulgen.**

tiis Basilicarum, & aliarum ecclesiarum^d vrbis nihilominus in suo robore duraturis. ^e Præcipimus igitur atque interdici- mus, ne vllæ aliæ quàm prædicti à nobis indicti Iobelei ^f indulgentiæ, siue publice, siue priuatim vbique locorum & gentium interim publicentur, prædicentur, vel nuncientur, aut in vsum demandentur, qui secus fecerint, in excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, & ab Ordinariis locorum pro cuiusque arbitrio puniantur. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non Ecclesiarum, Monasteriorum, Conuentuum, Ordinum, Congregationum, Hospitalium, & locorum prædictorum iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis. &c.

^a **Plenarias.** Non ergo alias non plenarias, sed neque plenarias in Basilicis vel aliis Ecclesiis vrbis quærendas; quia illas infra excipit: quod, & inspiratio quædam in gentem Romanam peculiaris, fuerunt in causa. cur adeo frequens fuit & est concursus populi hoc anno Iobeleo ad stationes quadragesimæ quotidianas & continuas, & ad alias discontinuas causa indulgentiarum quærendarum haberi solitas, ac aliis annis, cuius in hac re incredibile est deuotio, modestia, & frequentia: Tanta enim & maiore cura eas quotidianas & frequentissimas celebrat, quanta in aliis celebrantur annuæ: tanta item modestia & patientia, vt vix toto anno in tot stationibus vna inter tot millia concurrentium rixa intercizat, cum alibi vix vna in anno sine illa celebretur. Tam verum est illud glos. cap. Nisi cum pridem de reuunt. super illis verbis [spiritus vbi vult spirat] Tu spiras vbi vis, tua munera diuidis vt vis: Tu scis, cui des, quod, quantum vis, tempore quo vis. Cuius vtinam immensa bonitas nobis oportuna, quo vitas sanctè finiamus inspiret, & in finem vsque prosequi efficaciter adiuuet, Amen.

^b **Facultates.** Dubitari potest, an hoc verbum solum comprehendat facultates quærendi indulgentias, An etiam alias 4. quas Sixtus IIII. suspenderat in sua Extrauag. Et si Dominici: quod enim solum suspendat facultatem quærendi plenariam indulgentiam, facit, quod solam illam exprimit, & à sola illa excipit Ecclesias & Basilicas vrbis, & quod alioqui videretur suspendere facultates eligendi Confessarios, edendi oua & lacticia diebus pisculentis, siue ieiuniorum celebrandi extra locum sacrum super altari portatili, audiendi diuina tempore interdicti, & id genus alia, quod videtur durum, & contra regulam; de non extendendis odiosis cap. Oda de reg. iur. lib. 6. & de non restringendis principum beneficiis l. Beneficium ff. de constit. princip. Quod autem comprehendat etiam alias, facit quod prædictus Sixtus in d. Extrauag. Et si dominici similem suspensionem faciens expressè suspendit alias 4. nempe, facultatem commutandi votum, dispensandi super eis, componendi super malè ablatis, & deputandi Confessarios,

fessarios, cum potestate absoluendi à casibus reseruatis, de quibus supra diximus notab. 28. & quod S. D. N. ait in litera: se facere hanc suspensionem suorum prædecessorum vestigia secutum, & quod verba illa [indoltra quæcunque] includunt etiam alias facultates: verbum enim [indultum] præsertim adiuncto signo vniuersali [quodcunque] alia vel certe multo plura significat quam verbum [indulgentia] quod secundum eundem stilum pro remissione peccatorum sumitur, quæ facile colligas ex cap. Indultum de reg. iur. lib. 6. adiuncto cap. 2. & vltim. de dilat. ab vna partes & cap. Quod autem, & cap. ex eo de pœnit. & remiss. & cap. fin. eod. tit. lib. 6. & reg. Cancell. 57. cum 2. seq. ab altera: & denique quod litera habet: se suspendere Indulgentias plenarias, & facultates earum causa concessas & cap. aperte significans, suspendere aliquot alia, quæ non sunt indulgentiæ plenariæ: nam coniunctio copulatiua significat diuersitatem copulatum iuxta glos. celeb. in Rubr. ff. de iur. & fac. ignor. & cap. querelam de Simon. Qua de re quibusdamque aliis, ne S. D. N. tot tantisque rebus occupato tedio essem, consului Reuerend. D. Datarium Matthæum Contarellum, genere, pietate, eruditione clarissimum, eundemque rei Romanæ Curia peritissimum, qui mentem S. D. N. propius aliis nouit, quippe quem mea sententia, eò in tantum munus prælegit, quod præuiderat eum suis prædictis dotibus, vna cum suæ maxima vitæ integritate, & in pernegandis, quæ non debent concedi libera, & Anea fronte, ad suam Curiam in eum, quem iam nemo sperabat, statum restitui ceptum plene restituendum & stabiliendum non parum sibi commodaturum: illeque respondit intentionis etiam S. D. N. fuisse, per prædictam clausulam suspendere solas & omnes indulgentias plenarias, & sola, & omnia earum querendarum causa concessa, & indulta, ita quod nulla indulgentia, quæ non esset plenaria, nec vlla facultas, quæ non esset causa indulgentiæ plenariæ querendæ concessa, censetur suspensa: quod consequitur 4. facultates, scilicet eligendi Confessarios cum potestate absoluendi ipsos à censuris, & aliis pœnis, & commutandi vota, vel in eis & super rebus malè ablatiis & incertis, dispensandi, eaque certo modo remittendi, quo indulgentia plenaria commodius quereretur, esse suspensas: & consequenter quod per prædictam clausulam tacitè videntur suspendi illa quatuor, quæ vltra plenariam indulgentiam expressè suspenduntur per prædictam Extrauag. Quemadmodum, Percurrenti autem mihi cur illa expresse non fuissent suspensa: respondit, duabus de causis id factum: Priore, quod nullæ sunt nunc eiusmodi facultates, quia sunt reuocata per alias literas: Posteriore, ne cuiquam maleuolo videretur iudici Iobeleum causa compositionum reducendarum ad sedem Apost.

II. Inferitur quod facultas edendi oua, vel lacticia in ieiuniis, celebrandi super altari portatili, dicendi hoc vel illud officium, & alia eiusmodi, quæ ad indulgentias querendas non pertinet, non sunt suspensa, licet in eadem Bulla cum facultate Indulgentiæ plenariæ querendæ concedantur.

III. Quod nec potestas eligendi Confessores, nec potestates faciendi prædicta 4. causa querendi alias indulgentias, quam plenarias censetur suspensa.

VV 2

Commen. De lobeleo & Indulgen.

III. Quod I C. interrogatus nunc super indulgentiis & facultatibus cum eis concessis à Sed. Apostolica, multis Monasteriis, hospitalibus, Confratribus, & aliis singularibus personis, attente debet legere & perpendere literas Apostolicas, quas si viderit non continere plenarias respondebit nihil esse suspensum, si autem continent plenarias, solas illas, & 4. prædicta quæ causa earum sunt concessa, esse suspensa: si verò contineat vtrasque coniunctim, respondeat omnia esse suspensa, quia cum quod est dignius, trahat ad se minus dignum, cap. Quod in dubiis de consecr. Eccles. & principaliter minus principale leg. Et si non sint §. perueniamus ff. de aut. & arg. leg. & quodd est attendendum id, quod principaliter intenditur, leg. Non omnis ff. si cert. per. & plenaria sit dignior, principalior, & magis intenta aliis, merito aliz facultates videri possunt concessæ principaliter ob illas, nisi separatim, quoad vtrasque concedantur, arg. notat. in cap. A nobis, & cap. Secundo requiris de Appell.

Personis. Nota quod hæc suspensio est maior, quam suspensio Sixti III. in d. Extrauag. Quemadmodum, qua parte illa solum suspendit plenarias concessas vniuersitatibus, ordinibus, & aliis, quæ non sunt personæ veræ, sed fictæ: Hæc autem etiam concessas singularibus, quæ sunt personæ veræ, vt etiam insinuauimus per nouam additionem in dict. notab. 28. posteaquam variis & validis rationibus probauimus illam non extendi ad facultates singularibus personis concessas. Quod consequitur nulli gentium posse quem querere vllam Indulgentiam plenariam nec frui illa facultate suspensa hoc anno, neque sequentibus, donec suspensio hæc tollatur. Quod satis ægrè ferent Bullas Cruciatæ, & Indulta personalia, quæ confessionalia vocant, habentes, & non satis animaduertentes, quod non solum Papa, sed etiam alij Monarchæ possunt de plenitudine potestatis, qua hæc Extrauag. nititur, suspendere, imò & abrogare iusta de causa, qualis videtur ista, priuilegia præsertim gratis, vel modica impensa, præsertim subditis data, qualia sunt prædictæ Bullæ, & confessionalia: iuxta latè notat. in cap. Quæ in Ecclesiis de constit. cap. Nouis. de Iudic. & cap. 1. de probat.

Vrbis. Hic locus fuit supra notab. præced. num. 4. citatus ad confirmandum phrasim illam [de vrbe] pro [vrbis,] parum castam esse. Fecit item scrupulum nonnullis, an Indulgentiæ Ecclesiarum, Beatorum Pauli, Sebastiani, Laurentij, quæ non sunt in vrbe, nec in suburbiis sitæ, fuerint suspensæ, quia secundum propriam, & strictam significationem, appellatione vrbis vel ciuitatis, non includuntur ea, quæ sunt extra muros sita, vt Ecclesiæ prædictæ, nisi quando alioqui dispositio rederetur elusoria, iuxta cap. Rodolphus de rescript. & cap. si ciuitas de sentent. excommu. lib. 6. cum eis annot. Contrariam tamen videretur dicendum: Tum quia exceptio literæ non excipit Ecclesias in vrbe sitas, sed ecclesias vrbis, quales sunt prædictæ ecclesiæ, licet non sint in ea sitæ, sicut & alia prædia illis contigua, non sunt nec dicuntur esse in vrbe, vt pote quæ sunt extra urbem sitæ, sed sunt, & dicuntur esse vrbis: Tum quia verba sunt intelligenda secundum vulgatum modum loquendi: qui attendendus est, c. ex literis de sponsal. l. iubeo. ff. de supel. le. & prædictæ ecclesiæ saltem secundum vulgatum modum loquendi dicuntur

dicuntur esse Urbis vel de vrbe, vt in præcedenti not. nu. 9. est dictum.

Præcipimus.

Hoc præceptum videtur obligare transgressores ad mortale: Tum quia vt dictum est supra in glo. verb. [mandamus] ex vsu Ecclesiastico iam pridem ab omnibus recepto: Hoc verbum in Ecclesiastica lege positum, non solum habet vim præcepti obligantis ad veniale, vt verbum mādamus, statuimus, ordinamus & similia, sed etiam ad mortale per Clem. Exiui. §. Cum autem de verb. signifi. & trad. per Thom. & Caiet. 2. 2. q. 186. art. 9. Tum quia adiicitur verbum interdicens, quod etiam inducit præceptum c. Interdixit 22. dist. Et tradit Fely. in c. Nam de constit. nu. 5. Tum, quia est quædam geminatio, quæ multum auget, & operatur per multa, quæ post alios tradit Felyn. in c. Si quādo colum. 9. de rescript. & alij in leg. Balista ff. ad Trebell. & facit Clem. Dudum sub. fin. de sepult. & Clemen. 1. §. Ideoque de reliq. & vener. sanct. & trad. Caiet. in d. art. 9. vers. In respons. ad 2. Tum, quia statuitur in transgressores pœna excommunicationis, quod est certum signum, quo nescitur legem ad mortale obligare secundum omnes, arg. cap. Nemo & cap. Nullus 11. quæst. 3. quod non fuit additum mandato publicandi Iobeleum in eius indictione, de quo supra not. præcedenti nu. 51.

Ne vllæ aliæ indulgentiæ.

Per hæc verba vniuersalia negatiua videri posset

- 6 alicui suspendi omnes indulgentias etiam non plenarias: Pro qua parte supra notab. 25. super d. Extrauag. Quemadmodum, vbi est similis clausula, licet non tam strictè inhibens ac ista, multa citauimus. Quibus tamen non obstantibus conclusimus contrariam, adiciens tamen quod per verba illius contextus teneri possit, quod licet non suspendantur, prohibetur tamen earum prædicatio & publicatio, ob rationem ibi tactam: Sed prædictus Reuerendissimus Datararius super hoc etiam à me interrogatus: respondit de S. D. N. animi sententia fuisse, non vetare vllam publicationem, nec prædicationem vllius Indulgentiæ non plenariæ, ante hunc annum Iobeleum, neque in illo, neque etiam post illum: Quare absque vllò scrupulo hoc anno & post illum, potest quis visitare loca sacra, audire conciones, & accipere benedictiones, & facere preces ad aliquot diuos vel diuas, & vti calculis precatoriis, siue Rosariis, ob quæ aliæ Indulgentiæ, quam plenariæ, quærentur. Quia etsi concessione vnus Papæ esset concessa Indulgentia plenaria ob aliquod opus bonum, & ob idem concessione eiusdem vel alterius, dimidia, vel alia aliquota pars eius, aliquorum dierum & annorum, iuste posset facere illud ad quærendam non plenariam, licet non ad quærendam plenariam, publicare item non plenariam, tacendo plenariam, vel eam non posse quæri mōendo.

Publicentur.

An suspensio præfata duratura sit etiam post annum hunc Iobeleum disputatum est supra? sub

- 7 fin. notab. 28. vbi suspendimus aliqua ex parte nostram de ea re sententiam, donec plus lucis nobis ab vrbe deferretur: Nunc autem absolutè eam dicturus consului prædictum Reuerendiss. Datararium, qui respondit ex S. D. N. sententia, esse omnia, quæ in prædicto notab. pro certis conclusi: Id autem de quo dubitaueram, videlicet: An suspensio facta per Sixtum I I I. fuisset reuocata, vel modificata per lapsum anni Iobelci, vel aliam dispositionem? Et consequenter,

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

id de quo nunc debitamus, videlicet, An suspensio huius Extrauag. erit reuocata per lapsum huius anni, vel aliam dispositionem? Respondit pro certo me posse tenere, quod nullam reuocationem expressam generalem suæ suspensionis fecit prædictus Sixtus, nec vlla talis fuit per lapsum anni tacite facta, & consequenter nullam faciet expressam & generalem huius suspensionis S. D. N. nec vlla talis tacite per lapsum huius anni fiet, quamuis credere possim aliquas particulares rogatu aliquorum fecisse Sixtum, & aliquas, quæ videbuntur expedire, facturum esse S. D. N. Quod consequitur operæpretium factorum esse eos, siue sint vniuersitates, & Collegia, siue singulares personæ, quibus sunt facultates querendi plenam Indulgentiam, & alia eius querendi causa factæ, si ad benignitatem S. D. N. refugientes, earum confirmationem non obstante hac suspensione sibi obtinuerint, & suis animis rectè consulturos, si nullatenus eis vtantur, nullatenusque illas prædicent, vel publicent, antequam quam eiusmodi cōfirmationem, vel suspensionis reuocationem quoad illas obtinuerint.

Notab. 34. continens responsa quædam ad quæstiones nunc propositas.

S V M M A R I A.

- 1 Peccato futuro quæ impunitas & indulgentia dari potest.
- 2 Pœnitentiæ sacramentum iterabile & pœnitentiæ pœnam esse.
- 3 Scandalum non datur quoties illud ab alio accipitur.
- 4 Indulgentia concessa pro peccatis includit etiam post illam commissa. Absoluendi potestas à peccatis, censuris, votis & c. includit etiam futura.
- 5 Occasio delinquendi non omnis vetita. Scandalum quid, & quòd non omnis occasio peccandi est tale.
- 6 Peccans spe veniæ, indulgentiæ, vel alius gratiæ an possit ea frui. Immunitate & gratiæ gaudet etiam qui spe illius peccat.
- 7 Peccato superuenienti post visitationes perfectas quòd remedium.
- 8 Ceremonia quibus Sancta Porta anno Iobeleo aperiuntur * & clauduntur, num. 9.

Portam Sanctam anno Iobeleo quis & quo ordine aperiat. num. 8. & claudat num. 9.

Facturus finem interrogor ex facto quæstiones sequentes.

Prima, An liceat vlli principi Indulgentiam & remissionem delicti futuri concedere vel promittere, Ad quam respondeo, id iusta de causa licere, hoc est posse statuere & disponere, ne qui illud aut illud fecerit, puniatur pro illo aut illo peccato etiam post illud statutum commissio. Tum, quod Deus opt. max. per varias sacre scripturæ literas promittit veniam peccatoribus si eos

verè

verè pœnituerit, præsertim per illud Ezech. 18. & 33. In quacunque hora inge-
muerit peccator, iniquitatum eius amplius non recordabor, & illud Psalm. 50.
Cor contritum, & humiliatum Deus non despicias, quæ non solum includunt
eos qui ante illa elogia peccarunt, sed etiam omnes alios, qui in finem vsque
mundi peccabunt. Tum, quia Pontifex Maximus eius Vicarius 25. quoque an-
no eam non qualem qualem, sed plenissimam omnibus peccatoribus etiam
postea peccaturis promittit, & alias Indulgentias passim concedit perpetuas
& temporales, consequèdas etiam à peccaturis post eas concessas, vt per Bal-
las fabricæ Sancti Petri, Cruciatæ, & Confessionalia, & stationes Romanas,
& multa alia priuilegia: Tum, quòd Reges & alij gubernatores impunitatem
concedunt multis, qui se detulerint, vel complices reuelauerint c. Non dicatis
12. q. 1. l. Quisquis §. fin. C. ad leg. Iul. Maiest. Tum, quòd Catholica veritas ha-
bet Sacramentum pœnitentiæ esse iterabile contra Montanum, Nouatium, &
alios hæreticos, vt tradit Thom. recep. in 4. dist. 14. & in 3. par. q. 84. art. 10. Tum
denique quòd Greg. in c. Denique 4. dist. ait: peccantes in Carnis priuio cum ve-
nia esse relinquendos.

Contra tamen hæc facit 1. Quod lege diuina vetatur, ne quis scandalum
præbeat Math. 18. c. 2. de nou. op. nunc. Et qui promittit veniã peccaturo, Scan-
dalum & offendiculum cadendi videtur præstare.

Secundo. Quod rescriptum concedens veniam peccati futuri non valet, vt
ait Salic. recep. in l. Castitati C. Ad leg. Iul. de adult.

Tertio. Quod facilitas veniæ peccati etiã præteriti damnatur ab Ambrosio
in c. Est iniusta 23. q. 4. Ergo à fortiori est damnanda venia peccati futuri, Vnde
& dolus futurus non potest remitti l. Iurifigentium §. illud ff. de pact.

Quarto. Quod reg. Iur. lib. 6. sic ait: Peccati venia non datur nisi correcto,
Ergo non debet dari antequã fiat, cum nondum possit esse correctus: Et quòd
quidam celebris Author relatus à Fely. in c. fin. de Constit. ridebat monachum
desiderantem à Deo veniam peccati antequam id admitteret.

Ad horum primum responderetur, concedendo, peccare illam, qui dat scan-
dalum, sed negando dari illud ab eo, qui misericordia motus, veniam aliqua
iusta de causa promittit: Non enim is præbet scandalum, vtens præclarissi-
mæ misericordiæ virtute, sed abutens acta virtutis illius, accipit sibi scandalum, &
Math. 18. Vetatur quidem scandalum dari, sed non fieri aliquid benè, ex quo a-
lius malè accipit illud, vt colligitur ex Thom. recep. 2. 2. q. 43. art. 2.

Ad secundum, Quod dictum Salic. intelligendum est de Rescripto sine iu-
sta causa concedente veniam futuri delicti, qualis fuit concessio cuiusdam Iu-
dicis Salmaticensis Academiæ, qui fecit facultatem scholastico ferendi alapa
quendam plebeium, qui inhonorans ipsum petebat, vt percuteret eum alapa,
quam ei minabatur, causa lucri faciendæ pœnæ pro alapa impositæ: Non au-
tem de Rescripto, quo iusta de causa id fieret, qualia sunt multa edicta, quibus
ad exemplum prædictæ l. Quisquis passim in Vrbe proponuntur promitten-
tia impunitatem iis, qui deliquerint, si complices suos denunciauerint, quòd
& nouissimè S. D. N. Greg. X II l. fecit in sua Extrauag. Ab ipso, qua innouauit
Extrauag. 1. de sent. excom.

Ad tertium responderetur, illud Ambrosij intelligendum de facilitate veniæ

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

indiscreta & inordinata, non autem de facilitate veniæ iusta & discreta. 117
Ad quartum respondeo, concedendo illam regulam, Peccati venia non datur nisi correcto, procedere infallibiter, quoad forum Dei, & pœnam alterius seculi, vt habet c. legatur 24. q. 2. fallere tamen quoad forum humanum, & pœnam huius seculi, primùm, quoad veniam non veram sed permissiuam, iuxta prædictum c. Denique. 4. distin. Secundo, quoad veniam veram pœnz temporalis iusta de causa concessam, vt annotauit glos. prædictæ regulæ, & probant præcitata.

Nec obstat quod Indulgentiæ, de quibus agimus, contingant forum Dei, & pœnam alterius seculi, quia concessio illo, negamus eam dari non correcto, quia solum datur pœnitentibus & confessis, aut saltem verè pœnitentibus, qui non sunt vtcunque correcti, sed correctissimi, & in gratiam Dei restituti.

Ex quibus infertur vera ratio, qua sanctè S. D. N. potuit concedere hanc Indulgentiam Iobeleam, pro peccatis etiam post suam concessionem futuris: Est enim quod non concedit eas incorrectis, sed correctis, & quod etiam non indulget impunè, sed imposita eis pœna pœnitentiæ, quæ est magna, iuxta illud August. in c. Pœnitentia de pœnit. dist. 3. (Pœnitere est pœnam tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando, pœna enim propriè dicitur læsio quæ punit, vindicans, quod quisque commisit: Ille pœnam tenet, qui semper vindicat, quod commisisse dolet.) hæc ille, & quod, vt ait Thom. recept. in 4. dist. 20. qu. 3. art. 1. vltra pœnam, quam ipse peccans luit, additur pœna, quam ipsemet Christus, & sancti pro illo dederunt, qua fit iustitiæ satis.

4 Quæstio secunda. An præsupposito quod Papa possit indulgentias peccatorum, & pro peccatis futuris dare, cum dat eas generaliter censeatur dare pro præteritis tantum, An etiam pro futuris? Quæ profectò quæstio grauis & quotidiana est, quia non solum pertinet ad hanc indulgentiam Iobeleam, sed etiã ad quamlibet aliam plenam & non plenam, & quamcunque facultatem absolendi, commutandi, dispensandi, & componendi de incertis male quæsitis, de quibus id ipsum, quod de hac, quæri potest: An extendatur ad peccata commissa post illarum concessionem? Cuius resolutio negatiua colligitur ex glos. Iob. Mon. à paucis notata in d. Extrauag. 1. de pœnit. verb. [confitebuntur] col. 4. Ait enim, per hanc indulgentiam non remitti peccata commissa post visitationes cœptas, imò nec post itineris arreptionem ad eas faciendas. Pro qua facit primo. Quod omnis dispositio materiam delinquendi tribuens, est nulla, vel certè ita restringenda, ne illam præbeat l. Conuenire. ff. de pact. dot. e. ex parte de consue. Secundo, quod lex, quæ suapte natura futura respicit, cap. 2. & fin. de const. qua parte veniam tribuit, vel condonat delictum, restringitur ad præterita, etiam si verbis futuro tempore aptis vtatur, ne materiam delinquendi præbeat l. Cum lex. ff. de leg. per quam Bart. recept. ab aliis ait, statutum, vt banniti certo pretio à banno extrahantur, intelligendum de bannitis ante illud, & non de banniendis postea, quod multis confirmat Felyn. in d. c. fin. col. 14. de constitut. Sed contra facit: Primum quidem, quod concessio hæc est generalis, & eius verba includunt peccantes post eam, & peccantes antea, & dispositio vel lex generalis includit omnes species, etiam si aliqua maior ratio inclu

includendi inueniatur in vna quam in alias l. i. §. Quod autem. ff. de al. luf. & c. Si Romanorū 19. dist. præsertim, si loquatur vniuersaliter per verbum [omnes] vel [omnium] sicut hæc: cap. Solitæ. §. fin. de maior. & diximus nuper in Extrauag. Ab ipso nu. 9. Tum quia est beneficium Principis cum magno gaudio ad magnam lætitiā concessum, vt tenor indictionis habet, & ita latè & alacriter interpretandum l. Beneficium. ff. de constit. Princ. cum non sit ambitiosum, de quo in c. Quamuis de præb. lib. 6. nec tertio damnosum, de quo in cap. super eo de offic. deleg. Nec obstat, quod concessio indulgentiæ particularis sit strictè interpretanda ob aliquos respectus particulares, vt dictum est supra not. 1. num. 4. Tum, quia hæc est generalis, proprio motu, & de plenitudine potestatis, magnoque cū gaudio concessa: Tum, quia strictio illa intelligitur quoad quantitatem, & durationem eius, non autem quoad personas, & peccata, quibus, & quo ad quæ conceditur: Tum, quia dispositio etiam restringenda & odiosa, extenditur, quatenus verba eius secundum suam propriam significationem se extēdunt, l. Cum lege iunct. gl. vbi hoc notat Aret. ff. de testam. & Cald. conf. 1. de consang. & affin. quos Decius sequitur in c. Cum ordinem de rescri. num. 8. & in l. factum §. In poenalibus. ff. de reg. iur. & alibi sæpè, & eruditiss. Aciat. in princ. Rubr. de verb. signifi. II. Quod prædicta gl. prædictæ Extrauag. i. significat eam extendi ad peccata commissa post indictionem Iobelei, (quæ quoad hunc annum facta fuit mense Maio anni proximè lapsi) ante itineris arceptionem, Et nulla ratio iusta reddi potest, Quare illa comprehendantur, & non admissa post illam ante visitationem: Quia vtraque sunt admissa post Indictionem Iobelei, & notitiam indictionis, & veniæ de proximo condonandæ. III. Quod nil iuuat dicere, quòd in hiis magis præsumitur peccatum ob spem veniæ factū, quam in illis. Tum, quia præsumptio, nil operatur quoad forum conscientiæ, de quo hic agitur, stante contraria veritate, c. Tua & c. Is qui de sponsal. Et veritas habere potest, vt illa committantur spe veniæ, Et non hæc, vel è contrario, vel vtraque illa spe, vel neutra: Tum, quia mox dicemus includi etiā ea, quæ spe Indulgentiæ fuerint admissa. IIII. Quod alioqui nec ista, nec alia Indulgentia potest quæri bis vel pluries eodem die, mense, vel anno, cuius contrarium probauimus supra not. 32. nu. 52. V. Quod gl. magna recep. in d. cap. fin. de immun. Eccles. tenet quòd delinquens extra vel prope Ecclesiam, gaudet immunitate eius vt probatur in d. c. fin. per locum ab speciali, Speciale enim inducit in delinquente intra Ecclesiam. VI. Quod non omnis occasionis & materiæ delinquendi præstatio, sufficit vt dispositio illam præstans non valeat, aut vt ita restringatur, ne includat ea, quæ eius verba includunt: Tum, quòd eam etiam dare videntur omnes leges, & dispositiones, quibus datur spes futuræ successionis; siue ex Testamento, siue ab Intestato, quoniam dant aliquam occasionem captandæ mortis alienæ, vt satis probant l. fin. C. de pact. & c. 2. de cōcess. præb. tam in antiq. quam in 6. Tum, quòd leges statuentes, vt filij naturales Illegitimi succedant parentibus, licet præstent multis occasionem fornicandi & habendi filios ex illicito coitu, valent, Auth. Licet, & vnde illa sumitur. C. de natur. lib. Tum, quòd etiam primogenia & maioratus continentes, autoritate Regia, clausulam, & deficientibus legitimis succedat illegitimus & spurius, valent, vt pulchrè probat Philippus De-

cuius in consil. 271. & quotidiano praxis Hispaniæ seruat. Tum quod dicitur illa consilia Frederici 275. & 277. quorum alterum vitiose citatum commendat Felyn. vbi supra, in quibus tenet, quod nullo statuto valido disponi possit, vt succedat Spurius, licet communiter approbentur, exploduntur tamen in Regnis (quorum de numero est Nauarra) quæ iam inde ab initio eorum habent leges contrarias, & eis sunt anteponenda consil. Cald. 2. de Constit. & alia citata per Decium vbi supra: Tum, quod etiam ex illa sententia benignitate plenissima Ezech. cap. 18. & 33. rela. in cap. Ponderet condist. [In quacunque hora in gemuerit peccator, peccatorum eius amplius non recordabor,] tam magnam aliqui materiam delinquendi accipiant, vt Nouatus heresiarcha dixerit penitentiam non posse iterari, quæ tamen est impiissima hæresis, cap. fin. 2. q. 3. & late declarat Castren. contra hæreses verb. penitentia; hæresis 3. Per quæ posteriora fundamenta tenenda est hæc pars.

Ad primum oppositorum respondet quintum argumentum, quo probatur non omnes dispositiones aliquam materiam delinquendi, præbentes esse iniustas, nec ad tollendam vel restringendam legem, sufficere præstationem qualiscunque materiam delinquendi quatinus multa iuste statuuntur, vt talis materia tollatur: Sed longe aliud est rationem aliquam sufficere ad constituendam legem, & aliud, non posse constitui contrarium eius ob illam rationem, vt latius declaro in repet. cap. Ad hæc de præb. Et potest proponi exemplum ex prædictis Freder. Cald. & aliorum consiliis, Iuste enim statutum est à Canonica & civili lege, ne Spurius succedat, ad euitandam materiam peccandi, Et nihilominus iuste potest Monarcha concedere priuilegium ob aliquem iustum respectum, vt in primogenio, vel maioratu alicuius in defectum legitimum succedat Spurius, Et etiam facere legem aliquo iusto respectu, vt in suis regnis succedant Spurius, Iuste item statutum est, ne beneficium viuentis promittatur alteri post mortem eius, per iura prædicta: Attamen iuste confertur alicui Canonatus, ratione cuius debeat ei præbenda primo vacata, cap. Cum super de concessio. præben. & cap. Eum cui, & aliis multis de præb. lib. 6.

Ad secundum etiam respondeo, quod lex illa Cum lex ff. de leg. non probat id, ad quod assumitur: Solum enim habet illa verba: [Cum lex præteritum indulget futurum vetat,] quæ non sonant legem condonantem aliqua, non comprehendere futura, sed potius id, quod sentit gloss. ipsius, scilicet: Quod Imperator vel lex indulgens, vel condonans præterita, videtur declarare illa esse mala, & consequenter postea non facienda, quod verum est, quia bona opera non indigent venia, cum non mereantur pœnam, iuxta illud Iohan. 10. De bono opere non te lapidamus &c. Et mala non sunt facienda etiam propter bonum finem. c. fortè. & c. Denique 14. q. 5.

Secundo. Quod decisio, ad quam Bart. illam inducit, procedit in lege, per quam tota pœna remittitur, non autem quando pars pœnæ tantum, vt tradit Nellus in tract. Bannit. 3. par. 2. temporis q. 10. Quia tamen eum efficaciter confutat Dec. in c. 2. de constit. nu. 1. Respondeo nouissime.

Tertio. Quod Papa concedendo Indulgentiam, non condonat simpliciter

ter totam pœnam peccato debitam, nec partem eius, imò soluit illam totam, partim de bonis peccantis, scilicet contritione, confessione, & operis iniuncti exhibitione, & partim de bonis amicorum eius in ecclesia thesauro repositis, Et replicanti quòd per hoc aliqua occasio peccandi datur: respondeo negando quòd datur occasio licet accipiatur, quia non datur directè: contra quòd tamen facit, quòd iura vetantia dare materiam & occasionem delinquendi, non solum vetant dationem directam, sed etiam indirectam, vt patet per omnia iura præcitata: & quòd non solum qui directè dat materiam vel occasionem delinquendi, dicitur dare illam: sed etiam qui indirectè dat eam, nam qui facit publice id quòd est peccatum, vel habet speciem eius, et si minime velit inducere quem ad peccandum, dicitur dare materiam & occasionem peccandi, & scandalum: Et quòd materiam vel occasionem peccandi dare, est genus ad dare occasionem directè, & date indirectè, & ad dare occasionem per se, & ad dare per accidens, & ad dare sine peccato dantis, & ad dare cum peccato dantis, & ad dare cum scandalo accepto tantum, & ad dare cum scandalo actiuo tantum, & ad dare cum vtroque simul, vt irrefragabiliter colligitur ex Thoma. 2. 2. quæst. 43. artic. 1. & ex cap. De occidendis 23. quæst. 5. & cap. Nihil cum scandalo de præscript. & cap. 2. de nou. oper. nunc. cum annotat. ibi & ex aliis multis locis: Et quòd cum species omnis proprie contineatur sub genere, iuxta dictum Bald. ab omnibus receptum in l. 2. C. de Iur. aur. ann. consequitur dici quem proprie dare aliquam materiam & occasionem delinquendi qui facit vel dicit aliquid ex quo alius accipit ansam delinquendi, quamuis eam male accipiat, licet eam dans non peccet, ne dicatur dare scandalum, imò bene mereatur, facit etiam quòd Thom. vbi supra ad defendendam definitionem scandali à Hieronymo datam super cap. 15. Matth. videlicet: Quòd est dictum vel factum præbens occasionem ruinæ, addidit minus rectum, sentiens quòd alioqui definitio conueniret aliis à definito, & quòd sunt aliqua dicta & facta recta, quæ præbent occasionem ruinæ.

Quæ tamen omnia dilui possunt dicendo, quòd in solutione verbum [directè] accipiatur pro inordinate seu minus rectè, vt dicit Thomas, quamuis directius solueret replicationem prædictam qui responderet, concedendo quidem quòd datur aliqua occasio in genere, sed negando quòd detur inordinate vel minus rectè, licet male accipiatur. Negando item quòd detur tanta, quanta sufficeret ad tollendam iustitiam legis, vel concessionis, vel ad restringendam eam ne ad id extendatur, sicut nec occasio peccandi ex lege diuina de condonando peccato pœnitenti à plurimis desumpta, tollit illius bonitatem, vt prædictum est. Ex quibus sequitur decisio affirmatiua dubiorum sæpe propositorum. An facultates concessæ hoc anno generaliter & alias particulariter eligendi Confessores qui absoluant habentes illas à peccatis & censuris, vel comutent eorum vota, vel dispensent super eis, vel componant super male ablati incertis vel faciant aliqua similia, quæ nonnullam delinquendi occasionem indirectè sed non inordinate vel minus rectè præbent, includant peccata, censuras, vota, & male parta post illas obtentas? Quæ decisio memoranda est pro habentibus bullas Cruciatæ Fabricæ Sancti Petri, confessionalia & alia eiusmodi.

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

Tertia quæstio. An peccans spe Indulgentiæ consequendæ, possit eam consequi? Et pro parte quidem negante facit i. c. Sanè de pœnit. dist. 3. ibi: [Nemi- ni dedit Deus laxamentum peccandi, quamuis miserando deleat iam facta peccata.]

Secunda. Quod delinquens intra Ecclesiam, non debet gaudere immuni- tate illius, c. fin. de immun. eccles. & non alia ratione, quam quia spe veniæ de- linquit, Et glos. eius in vei b. [Sperantes] sic habet: [Nemo debet spe veniæ pec- care infra de cler. excom. minist. c. Illud, & de consecr. dist. 4. ca. Quando quis, Quia facilitas veniæ, incentiuum tribuit delinquendi 23. q. 4. c. est iniusta, & su- pra de vit. & honest. cler. c. Vt clericorum.]

Sed contra videtur tenendum: Primum quidem, quod, vt prædictum est, peccans non concepta spe consequendæ Indulgentiæ, potest illam consequi, Et qui peccat tali spe, non peccat plus, quam qui sine illa peccat, imò minus. Tum, quod peccans desperando de misericordia Dei multo magis peccat, vt Cain Genes. cap. 4. quam qui sine tali desperatione peccat: Et qui peccat nulla spe veniæ concepta, propinquior est peccanti desperatione, quam peccans spe veniæ cōcepta, & cōsequenter propinquior est maiori malitiæ, & ita peior est eo, qui est remotior ab illa, & propinquior igni calidior est remotiori.

Secundo, quod circumstantia illa spei promerendi veniam, videtur aliqua ex parte temperare malitiam peccantis, Tum, quia circumstantia finis boni li- cet non excuset peccantem à toto, excusat tamen à tanto argum. cap. Non est putanda i. quæst. 1. & prædictorum c. fortè, & Denique: Tum, quod licet alle- gata per prædictam glos. dicti cap. fin. verb. [Sperantes] præbent non esse pec- candum spe veniæ, non tamen probant magis peccare, qui peccat illa spe quã absque illa modo vterque sciat se peccare: Tum, quod cap. si verè de sent. ex- com. significat id, quod dicimus.

Tertio, quia circumstantia spei impunitatis integræ, vel partialis, non exclu- dit delinquentem à participatione legis, vel dispositionis eam concedentis: Tum, quia clerici & alij exempti à Iurisdictione laica, committentes grandia crimina fiducia & spe certa impunitatis integræ, vel partialis, concessæ illis per cap. Si quis suadente 17. q. 4. ca. 2. & cap. Si diligenti de for. compet. possunt vti & quotidie vtuntur suis exemptionibus, & priuilegiis suis ordinibus vel si- bi concessis, quo ad peccata post eorum concessionem, nulla distinctione fa- cta inter admiffa illa spe & admiffa sine illa. Tum quod etiam religiosi, si quan- do incidunt in aliquot censuras, & irregularitates, spe habendi absolutionem, & dispensationem à suis Prælati virtute priuilegiorum suorum, passim ab- soluuntur ab eis: Tum, quod omnes ferè Christiani Catholici admittimus mul- ta peccata spe veniæ habendæ per pœnitentiam, quæ non admitteremus, si crederemus nullum esse pœnitentiæ remedium, vt palam est, & tamen adeo non excludimur à beneficio pœnitentiæ, secundum omnes, quod contrarium dicere est hæreticum, vt prædictum est: Tum, quod glos. magna recep. in d. cap. fin. de Immunit. eccles. tenet, quod etiam delinquens extra & prope eccle- siam, etiam spe gaudendi eius immunitate, gaudet illa: Quæ tamen limitan- da sunt non procedere, cum in facultatibus exprimitur, ne spe illarum pec- cantes eis ad huiusmodi peccata vti possint, quod etiam annotauit eruditissi- mus

mus F. Martinus Ledesmius in 1. 4. quæst. 19. art. 1.

Ad primum oppositorum respondeo, concedendo non esse quidem peccandum fiducia Eleemosynarum, neque misericordiae Dei, sed negando ex eo consequi, peccantem eiusmodi fiducia excludi, à lege diuina & humana concedente veniam peccati, alioqui nemo, qui peccaret spe veniæ consequendæ à Deo, posset eam consequi, quod est hæreticum.

Ad secundum negando, Quod ea sola ratione delinquens intra ecclesiam, non gaudet immunitate, quia spe illius delinquit: Nam Pan. ibi efficaciter probat, quod illa ratio potius est impulsiva quam finalis, Et quod nec delinquens intra eam per improuisam rixam, sine vlla memoria, & spe immunitatis, debet gaudere illa.

Quarta quæstio. Quid sit respondendum lapsio in mortale post visitationes, & interroganti quid faceret vt possit redire ad patriam plenissimè absolurus? Cui respondi sequentia.

Primum, quod remissionem peccatorum anteriorum iam quæsitam per hanc indulgentiam Iobeleam, non amisit ob mortale post visitationes iam perfectas subsequutum, secundum mentem omnium. Quia pœna illorum per eam semel sublata & extincta, non potest reuiuere. Quod enim semel extinctum est, amplius reuiuiscere non potest cap. fin. de pœnit. dist. 4. & argu. legis. Qui res §. Aream ff. de solutionibus.

II. Nullum esse ipsi ad id remedium secundum glos. prædictæ extranag. 1. de pœnit. verb. [confitebuntur.] Quia secundum eam, hæc indulgentia non extenditur ad peccata facta post arceptionem itineris, contra quam tamen gl. tenuimus supra eod. notab. quæst. 1.

III. Esse tamen illi remedium secundum eam quam sequimur sententiã, faciendo visitationes necessarias ex integro, ad quærendum iterum hanc Iobeleam indulgentiam, quia secundum illam defensam supra notab. 32. nu. 47. potest quis bis ter & pluries quære illam intra annum, repetendo illas, Et ita. Consului ipsi, vt erat consulendum, vt repeteret contritionem, confessionem & visitationes necessarias, quæ hac de causa facilè diminuerentur ei, vt plurimis fuerunt diminutæ, & quotidie diminuuntur multis, causa ægritudinis, debilitatis, paupertatis, occupationis, & id genus aliorum impedimento- rum, quanquam ipse nolui vlla diminutione vti, quippe qui contentissimus essem: vt expletis omnibus eis in eum statum, quem tanta indulgentia promittit, euaderem.

Quoniam autem varias ceremonias variasque preces à variis Pontif. in variis annis Iobeleis in apertione Sanctæ Portæ seruatas legimus, expedire visum est, subiicere hic vltimas, easdemque aptissimas, quibus S. D. N. hoc anno vsus est, quæque typis excussæ post Portæ Sanctæ huius anni apertionem, prodierunt sub hoc tenore, veritatem quidem continente, sed parum elegantis, imò nec omnino sacro sermone contexto.

X x 3

PRECES DECANTATAE,
ET CEREMONIE OBSERVATAE

aperiendo portas sanctas quatuor ecclesia-
rum vrbis Romae pro anno Iobelei

M. D. LXXV.

*Et primo, ecclesiae sancti Petri in Vaticano per S. D. N. D. Gregorium,
diuina providentia Papam XIII. Opt. Max.
obseruatas.*

DIE vigesima quarta Decembris qua celebratur vigilia Natiuitatis domini nostri Iesu Christi, post meridiem hora vesperorum S. D. N. Papa indutus cum suo pluuiali & Cardinalibus iuxta suum gradum cum praelatis paratis, & aliis officialibus ornatis in locis solitis existentibus processionaliter incedendo, cruce in suo loco praecedente vadunt ad capellam palacij Apostolici, in qua ingressi Papa genu flexo ante Sacramentum & reliqui omnes orant, & interim accenduntur faculae tradendae Cardinalibus, & aliis praemissis. Cardinalibus vero albae trium libraru, praelatis & aliis communi cera sex onciarum, genu flexis. Papa etiam adhuc genu flexo imponit incensum in thuribulo & incensat sacramentum. quo facto intonat hymnum, Veni creator spiritus, & deinde continuant cantores recedendo ab ipsa capella, & vadunt ad ecclesiam sancti Petri, Papa in sua cathedra portato vsque ad portam sanctam quae adhuc est murata & omnes aliae portae ecclesiae sunt clausae, ibique omnes ut praefertur deuenti Papa descendit ab ipsa cathedra accipiendo candelam suam accensam, ascendit ad aliam cathedram ibi paratam iuxta portam sanctam altius, cum tribus gradibus sedet in ea aliquantulum, & deinde descendit ab ea, & ante portam sanctam tenens in manibus vitrum malleum cum quo ter percutit murum portae aperiendae, dicendo ter versus sequentes, cantores in singulis respondendo, videlicet.

Verf. Aperite michi portas iustitiae.

Resp. Ingressus in eas confitebor Domino.

Verf. Introibo in domum tuam Domine.

Resp. Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

Verf. Aperite portas, quoniam nobiscum Deus.

Resp. Quia fecit virtutem in Israel.

Hic Papa ad sedem redeundo dicit:

Verf. Domine exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat. Et statim reuersus de porta ad sedem architectores & ministri cum suis artificiis in ictu oculi diruunt murum portae sanctae auferendo lapides ac ruinas. Et Papa procedit per suas praeces, dicendo successiue post praemissa.

Verf. Dominus vobiscum.

Resp.

Resp. Et cum spiritu tuo. **Oremus.** Quoniam nos tuas quesumus Domine aspirando praesens & adiuvando prosequere, ut conata nostra gratia & operatio a te semper incipiat & per te cepta finiatur. Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Quia finita cantores cantant Psalmum, Iubilare Deo omnis terra, & alia motera Iubilationis, & laudis, interim auferunt lapidibus & ruinis e porta sancta abstractis, qui omnes a populo cum maxima aviditate auferuntur, quantumvis minima seu maximali devotionis causa, pte nri caritatis induci presbyteralibus vesumentis cum aqua benedicta lauant postea portas sanctas.

Aperta porta sancta & lota ut praefertur antequam Papa ingreditur, dicit verus sequentes, cantores respondendo.

Verf. Hæc dies quam fecit dominus.

Resp. Exultemus & lætemur in ea.

Verf. Beatus populus tuus Domine.

Resp. Qui scit iubilationem.

Verf. Hæc est porta Domini.

Resp. Iusti mirabuntur in ea.

Verf. Domine exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

Verf. Dominus vobiscum. Resp. Et cito spiritus tuus.

Oremus. **Oratio.**

Deus qui per Moysen famulum tuum populo Israelitico annum Iobelei & remissionis instituisti, concede propitius nobis famulis tuis Iobelei annum hunc tua autoritate institutum quo portam hanc populo tuo ad preces tue maiestati porrigenas ingrediente solemniter aperiri voluisti, feliciter inchoate, ut in eo venia atque indulgentia plura remissionis omnia delictorum obsecra, omnibus nostræ aduocationis aduenerit, ad celestem gloriam perfruendam tuæ misericordiam munere perducatur. Per Christum dominum nostrum, Amen.

Deinde datur crux in manu pontificis qui genu flexo, ante portam sanctam intonat Te Deum laudamus, & intrat portam sanctam prosequendo cantores, Te dominum confitemur, quo ingresso ponitur in sua sede in qua defertur per suos parafrenarios vestibus rubeis indutos, usq; ad altare maius ipsius ecclesie sancti Petri, & ibi ex sede descendens orat ante altare, quo facto ad aliam sedem ibi paratam ascendit eminentioris loci, inibi que stando incipiuntur per eum vespere consueta Natiuitatis.

Eadē die & hora accesserunt ad reliquas tres portas sanctas præmissis vliarum ecclesiarum, tres illustrissimi Cardinales, videlicet, ad ecclesiam sancti Pauli, illustrissimus & reuerendissimus Cardinalis Morronus Decanus Collegij.

Ad ecclesiam sancti Ioannis Lateranensis, illustrissimus & reuerendissimus Cardinalis Columna.

Ad ecclesiam sanctæ Mariæ maioris, illustrissimus & reuerendissimus Cardinalis Sforza, archipresbyter ecclesie.

Qui Cardinales præfati singulariter, singulas ceremonias, & preces decantando ut præmittitur singulas portas sanctas ipsarū ecclesiarū aperuerūt. sicq;

Commen. De Iobeleo & Indulgen.

omnes per totum presentem annum, apertæ & patefactæ reperientur, vt omnes Christi fideles possint continue consequi veniam & indulgentiam ac plenariam suorum delictorum remissionem, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei totiusque ecclesie sue sanctæ. Amen.

Quæ autem futura sit eiusdem Portæ claudendæ ceremonia, nondum est notum, qua autem clausa fuit anno 1525. à Clem. VII. est hæc.

Die Dominico XXIII. Decemb. 1525. finitis vesperis vigiliæ Natiuitatis Domini omnes Prælati parati cum Candelis accensis processionaliter venerunt ad vultum sanctum, quo ostenso simul cum ferro lanceæ, Papa introiuit, Cum iocunditate exhibitis, & Cantores prosequuti sunt Antiphonam consequentem, vt in Pontificali. Interim exiuerunt omnes Portam Sanctam, & Papa post omnes, qui conuersus ad Portam incipit versiculos subsequentes, & orationem.

Vers. Adiutorium nostrum in nomine Domini.

Resp. Qui fecit cælum & terram.

V. Sit nomen Domini benedictum. Resp. Ex hoc nunc & vsque in sæculū.

V. Lapidem quem reprobauerunt ædificantes. Resp. Hic factus est in caput Anguli.

V. Domine exaudi orationem meam. Resp. Et clamor meus ad te veniat.

V. Dominus vobiscum. Resp. Et cum spiritu tuo.

Summe Deus, qui summa, media, imaque custodis, qui omnem Creaturam intrinsecus ambiendo concludis, sanctifica & benedic has Creaturas lapidis, calcis, & sabuli per Christum Dominum nostrum. Deinde aspergitur aqua, & adoletur incenso, postea ponendo primū lapidem, dicit submissa voce. In fide & virtute Iesu Christi filij tui viui, qui Apосто. Principi dixit: Tu es Petrus, & super hæc petram ædificabo Ecclesiam meam, Collocamus lapidem istum primarium ad claudendam hanc portam Sanctam singulo Iobelei anno referendam: In nomine patris, & filij & spiritus sancti. Amen.

Interim Cantores cantent Hymnum Vrbs beata Hierusalem; quo finito Pontifex lotis manibus canter versus sequentes.

V. Saluum fac populum tuum Domine.

Resp. Et benedic hereditati tue.

V. Fiat misericordia tua Domine super nos.

Resp. Quemadmodum sperauimus in te.

V. Mitte nobis Domine auxilium de sancto.

Resp. Et de Sion tuere nos.

V. Domine exaudi orationem meam.

Resp. Et clamor meus ad te veniat.

V. Dominus vobiscum. Resp. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Deus qui in omni loco dominationis tue clemens, & benignus exauditor existis, exaudi nos quæsumus, & præsta vt inuiolabilis permaneat huius loci sanctificatio, & beneficia tui muneris in hoc Iobelei anno vniuersitas fidelium impetrasse lætetur, per Christum Dominum nostrum, &c.

F. I. N. I. S.

INDEX LOCUPLES

VBI NOT. NOTABILE,
n. numerum designat.

A

Præpositio excludit.
Not. 24. n. 3. sed non
hic, ibid. n. 4. & Not.
32. n. 36.

Absoluendi à reserua-
tis episcopo facultas non suspen-
ditur hic, not. 28. n. 16. etiam à Pa-
pa facta ibid. n. 17. nec absoluendi
à reseruat. Papæ nuntio, prout
est talis facta, ibid. n. 18.

Absoluendi potestas à peccatis, cen-
suris, votis &c. includit etiam futu-
ra. not. 34. n. 4.

Absoluit se nemo. not. 20. n. 9. & abso-
lutio non est genus ad indulgen-
tiam. ibid. n. 11.

Absolutioni plenariæ, quæ verba ne-
cessaria. not. 30. n. 8. & quando eam
laicus faciat, ibid. n. 9. & includit
oblita, ibid. n. 11. & cui amenti fieri
potest. ibid. n. 12.

Accessum, & regressum à mandato
de non prouidendo differre. not.
30. n. 15.

Actus de se bonus, qui fit malus, eo
quod ab agente peccante fiat. not.
32. n. 45.

Actus meritorius meretur. not. 13. n. 3.
& satisfacit pro agente, vel alio
diuersa ratione, ibid. n. 4.

Aliena ope indignus, qui sibi non opi-
tatur. not. 21. n. 4.

Amicitia Dei duplex. not. 23. n. 5.

Animæ purgatorij in quo cum beatis,

& in quo nobiscum communicat.
not. 22. n. 11.

Antonini quædam dicta, vt tempe-
randa. not. 9. n. 9.

Annus Iobeleus à quo tempore inci-
pitur. not. 32. n. 36.

Annus pœnitentiæ continuus dies, v-
tilis, vt intelligantur. not. 31. nu. 39.

& quando indulgentia. 40. dierum
æqua indulgentiæ anni, ibid. n. 40.

& quot dierum is annus, ibid. n. 41.
quâto maior annus simplex quam
iniunctæ pœnitentiæ, ibid. n. 42.

Arbitrio solo caditur: sed non resur-
gitur. not. 17. n. 6.

Argumentum à maiori negato ad mi-
nus negatum: & ab æquiparatis
quando valet. not. 27. n. 6.

Argumentum à remoto genere ad spe-
ciem validum. not. 28. n. 12.

Articulus mortis præsumptus non ve-
rus hic dicitur. not. 30. n. 3. nisi aliud
exprimatur, ibid. n. 5.

Articulus mortis ab alio tempore dif-
fert. not. 28. n. 6.

B

Basilica quid proprie, & vnde di-
cta. not. 32. n. 2.

Beatitudinis & miseræ memoria ho-
mini præsertim Christiano utilif-
sima. not. 32. n. 50.

Beneplacitum Papæ, vel iudicis, vt du-
rat. not. 28. n. 28.

Bulla in malo statu quoad quæ pro-
dest. not. 19. nu. 9. quæta accepturi,

Y y

I N D E X.

- quid præmonendi, *ibid.* n. 20.
- Bullam acceptururam pœnitet. not. 19. n. 14. rari etiam peregrini, vt debent, *ibid.* n. 15.
- Bullis cum multis, sine vlllo fructu decedunt. not. 30. nu. 16. qui verò cum magno, *ibid.* n. 18.
- C**antum in eadē dictione cur moratur ecclesia. not. 1. n. 8.
- Cardinales, & pœnitentiarius, vt dēt centum dies. not. 31. n. 17.
- Carnis vitio diu deditos difficile resurgere. not. 17. nu. 13. & gloriopetas quosdam, *ibid.* nu. 14. & aliena tenentes, *ibid.* n. 15. & nobiles quosdam, *ibid.* n. 16.
- Carolus Borromeus Cardinalis & Parmensis absentes quæ docuerūt & præstiterunt. not. 32. n. 52.
- Catechumenus etiam ante baptismū subest quoad aliqua, Papæ. not. 32. num. 10.
- Causa finali cessante, lex cessat. nota. 25. n. 3.
- Causa indulgentiæ sic impleta maior: sic impleta minor. not. 15. n. 15.
- Causa impulsiva cessante non cessat dispositio. not. 32. n. 34.
- Ciuitatis & vrbis appellatione ea sola quæ intra muros sunt proprie continentur. not. 33. n. 4.
- Christi sanguinis gutta vna sufficit toti mundo redimēdo, not. 12. n. 2. Imò & minima passionū eius, *ibid.* n. 3. quod cur verifandū mente, *ibi.* n. 4. quæ ratio tanti pretij, *ibid.* n. 5.
- Christi passio omnium huius seculi acerbissima fuisse probatur. no. 32. n. 8.
- Christi merita infinita, *ibi.* n. 7. etiam secundum intentionem, *ibid.* n. 8.
- Christi descensu ad inferos, qui à purgatorio liberati. not. 22. & *ib.* n. 48.
- Christo, & factis fuisse memem satisfaciendi pro alijs. not. 13. n. 14.
- Christus nō est passus pro quibus nō erat patiendum. not. 21. n. 6.
- Christus gloriam sui corporis, nō autem animæ sibi meruit, quam tamen infinitis alijs meruit, quoad sufficiētiam. not. 13. n. 10. & ita nunquam condigne remunerabitur, neque ob id iniuriam patitur, *ibi.* num. 11.
- Concilium concedit indulgentiam, etiam plenam, not. 31. n. 2.
- Conditionis impletæ temporis capacitas sufficit ad hoc, not. 32. n. 37.
- Confessarius antequam pœnitentiā iniungat, dicat hæc, & quæta esse iniungenda. not. 32. n. 24.
- Confessariorum munus quid in tali casu, not. 30. n. 17.
- Confessarium deputandi potestas sine facultate absoluendi à reservatis Papæ hic non suspēsa, not. 28. n. 9.
- Confessarius idoneus, an quandoque laicus, not. 30. n. 10.
- Confessio non confessorum sufficit, not. 18. n. 17. idem *ibid.* n. 18.
- Confessio peccatorum an necessaria indulgentiæ late, not. 18. n. 1. pro affirmatiua, *ibid.* nu. 2. & potest esse pars causæ, *ibid.* n. 8. & sine illa cōcedi, *ibid.* n. 9. vt in dubio præsumitur, *ibid.* n. 10. quia id iure humano requiritur: licet contritio diuino. *ibid.* nu. 11. quæ etiam aliter differunt, *ibid.* n. 19.
- Confessio quādo requiritur noua ratione, not. 31. n. 30.
- Confiteri non tenetur cōfessa ob indulgentiam, not. 30. n. 6.
- Confratria à phratia Græco, non à fraternitate, not. 28. n. 5.
- Copulatiuæ, proprietatis, forma seruanda. not. 18. n. 3. & 6.
- Consuetudo dat facultatem indugēdi, not. 31. n. 7.
- Cōritio quādo necessaria, not. 18. n. 7.

I N D E X.

Contritionem rari nisi confessuri habent, not. 18. n. 5.

Contritus non potens confiteri quaerit, not. 18. n. 14. & qui se putat legitime confessum cum non sit, ibid. n. 15. & quid de impotenti in articulo mortis, ibid. n. 16.

Culpa peccati quid, & quid poena eiusdem, not. 10. n. 3.

D

Dispensandi actus odiosus, potestas non, not. 27. n. 15.

Dispensatio bonorum ecclesiae spiritualium, & temporalium concessa Papae quadruplicis generis, not. 15. n. 10.

Dispensatio thesauri praedicti, aliter fit per sacramentum, aliter per indulgentiam, not. 14. n. 2.

E

Ecclesia Romana aliarum caput non vacat spolio etiam mortuo Papa, not. 32. n. 13.

Ecclesias visitandas in anno Iobeleo, qui Papae praescripserunt, no. 32. n. 33.

Ecclesiarum praescriptarum visitatio eadem die facienda, not. 32. n. 41.

Ecclesiarum praescriptarum visitationes non oportet esse continuas, not. 32. n. 40.

Ecclesiae bona aliter, quam per sacramenta communicabilia dispensari posse sine sacramento, not. 14. n. 3.

Electus confirmatus, & prouisus aequantur, not. 31. nu. 5.

Episcopus non indulget pro opere extra Episcopatum faciendo, not. 31. n. 12. nec non subdito, nisi in tribus casibus, ibi. n. 13. licet communicet merita sui episcopatus, ibid. n. 14.

Etiam verbum implicat magis dubium, not. 26. n. 3.

Exhortatio ad poenitentiam, nota. 17. num. 20.

Exordij tria effecta, not. 32. n. 7.

Extendi non debet a iure exorbitans,

not. 28. n. 23.

Extra. de poenit. & remiss. tenor. not. 7. nu. 1.

Extrauag. Vnigenitus. quae secunda est de poenit. tenor. not. 12. n. 1.

Extrauag. Greg. XIII. qua indicitur Iobeleum tenor. not. 32. n. 7.

Extrema unctio finem vitae praesumptum tantum requirit, not. 30. n. 4.

F

Factum cum qualitate vetitum, non vetatur sine illa, not. 28. n. 10. nec pulsus a maiori, pellitur a minori, ibid. n. 11.

Facultates quae aliae a plenariis indulgentiis nunc eis suspēduntur, not. 33. nu. 2.

Facultas faciendi, & praecipuum differunt, not. 28. n. 3.

Forum animae separatae aliud a nostro, not. 22. n. 17.

G

Geminatio verbi auget vim legis obligatoriam, not. 33. n. 5.

Gratia signata perfecta, not. 26. n. 7.

Gratia non extenditur per verba executionis, not. 25. n. 4.

Gratia datur facienti quod in se est, not. 17. n. 12.

Gratiam primam nemo meretur sibi de condigno, ibid. n. 7. neque reparationem post casum, ibid. n. 8.

Gregorius autor stationum, siue ceremoniarum Romae statarum, not. 7. n. 3.

Greg. XIII. bonam partem itineris visitationum pedes confecit, not. 32. n. 52.

I

Incerta restituenda duplicia, not. 28. num. 8.

Incola quid proprie & quid quo ad hanc Extrauag. not. 32. n. 43.

Impeditus etiam iuste ab opere propter quod datur indulgen. non quaerit eam licet secus de impedito facere alia in id requisita, not. 32. n. 50.

I N D E X.

- Immunitate & gratia gaudet etiam qui spe illius peccat. not. 34. n. 6.
- Indulgentia, & remissio sacramentalis vt differant. not. 9. n. 13.
- Indulgentia immediate à Papa data, & mandata dari vti differunt. not. 30. n. 14.
- Indulgentia concessa vltra modum, quatenus valet. not. 31. n. 16.
- Indulgentia non reuocatur per mortem indulgentis. not. 31. n. 25. sed per destructionem loci sic. ibid. nu. 27. nec expressa nocet ignorantibus. ibi. num. 28.
- Indulgentia non prodest lethaliter infecto. ibid. nu. 29. etiam quo ad quærendam gratiam ibid. n. 33.
- Indulgentia prodest perfectis, religiosis, mortuis, concedenti, & ita concedi potest, vt ab vno viuo, alteri viuo quærat. ibid. nu. 32. Sed non solet, ibid. n. 33.
- Indulgentia, vt quæritur pro opere indeterminato. not. 31. nu. 34. & vt determinato. ibid. n. 35.
- Indulgentia perennis, & temporalis. vt differunt. ibid. n. 36. & hæc indulgentia, quando eodem die bis vel pluries quæri possit, ibid. n. 37.
- Indulgentia pœnitentiæ iniunctæ nõ tollit, non iniunctam, ibid. n. 38.
- Indulgentia omnium peccatorum maior, quam plenaria simplex eorũ. not. 9. n. 10.
- Indulgentia quæ absolutio, & quæ cõpensatio. not. 22. n. 25. & quæ vtraque. ibid. n. 27.
- Indulgentia per modum suffragij nõ minoris effectus, quam alia, & hæc quoad diuersos. ibid. n. 28.
- Imò etiam quoad diuersa eiusdem hominis peccata alia & diuersa est. ibid. n. 39.
- Indulgentia à Papa concessa mortuo simpliciter audita eius morte, an, & quando valeat. ibid. n. 33.
- Indulgentia simpliciter concessa mortuo videtur concessa per modum suffragij, ibid. n. 34. & non per modum directæ absolutionis. ibi. n. 35.
- Indulgentia nemo fit amicus Dei. not. 23. n. 3. sed iam factus per indulgentiam amicitia Dei iam contracta citius consumatur. ibid. n. 7.
- Indulgentia instar iobilei plenissima est. not. 26. n. 1.
- Indulgentia concessa ad instar aliam quòd non expediatur, nisi specificentur: ius exorbitans est. not. 26. n. 4. & an conscientia. ibid. n. 6.
- Indulgentia aut datur, aut mandatur dari, & de cautelis in mortis articulo seruandis. not. 30. n. 13.
- Indulgentia, vt quærat. requirit subitionem & impletionem operis, aut oneris pij totius ad eam quærendam à concedente præscripti. not. 19. n. 1. non partis tantum illius. ibid. n. 2. etiam quoad partem illam impletam, ibid. n. 3. nec iuuat paupertas, aut impotentia, ibid. nu. 4. nec clausura, vel carcer, aut aliud impedimentum, ibid. n. 5. & oportet, vt etiã bene fiat, ibid. n. 6. Imò oportet vt fiat in statu gratiæ, secundum opinionem Caietani. ibi. nu. 7. contra quem est Communis opinio, ibid. nu. 11. pro qua septem fundamenta ponuntur, ibid. nu. 12. sed ipse defensio nunc omittitur, ibid. n. 16.
- Indulgentia magna pro re leui curvtilis. not. 15. n. 16. & qualiter temperanda, ibid. n. 17.
- Indulgentia, quæ quolibet die: sed nõ qualibet hora quæritur, ibid. n. 19.
- Indulgentia confraternitatis corporis Christi vt quærat. not. 18. n. 12. & festi corporis eiusdem, & aliorum festorum & confraternitatum, ibid.

I N D E X.

ibid. n. 72.
 Indulgentia, quæ concedenti prodest.
 not. 20. n. 18. & quæ non, *ibid.* n. 19.
 Indulgentia semper est absolutio, se-
 cundum Caiet. *ibid.* nu. 4. pro quo
 argumenta aliquot adducta, *ibid.*
 n. 5. & contra, *ibid.* n. 8. & concor-
 dia, *ibid.* n. 10.
 Indulgentia via iustitiæ prodest mor-
 tuo, contra opinionem Caietan.
 not. 22. n. 20.
 Indulgentia de iniunctis non conti-
 net iniungendas, sed absolutè con-
 cessa sic contra Caieta. not. 11. n. 12.
 & quæ ratio, *ibid.* nu. 13. & idem de
 plena, *ibid.* n. 14.
 Indulgentia antiqua an credenda cõ-
 cessa de iniunctis tantum, *ibid.* nu.
 15. & an ea, quæ constat simpliciter
 concessa ad iniungendas extendat-
 ur, *ibid.* num. 16. & quid de noua,
ibid. n. 17.
 Indulgentia concessa certi temporis
 quoad varios variè est intelligen-
 da, *ibid.* n. 18.
 Indulgentia eadem alij, plusquam alij
 prodest, *ibid.* n. 19.
 Indulgentia non tollit pœnam fori
 exterioris, *ibid.* n. 20. neque pœni-
 tentiam in capitulo datam, *ibid.*
 num. 21.
 Indulgentia temporis purgatorij mi-
 nor, quàm paris temporis vitæ,
ibid. n. 22.
 Indulgẽtia sine causa nihil valet. not.
 15. n. 1. Sicut nec relaxatio voti, nec
 iuramenti, *ibid.* n. 2. neque cum cau-
 sa, quatenus eam excedit, *ibid.* nu.
 3. & 13.
 Indulgentia intra metas concessionis
 alij maior, alij minor quæritur, *ib.*
 nu. 4. licet multi contra, *ibid.* nu. 5.
 quorum septem rationes, *ibid.* n. 6.
 Sed profundius alij, pro *ibid.* n. 7.
 Indulgentia vnius diei quid indulget.

not. 11. n. 8.
 Indulgentia vnius diei tam propriè à
 culpa, & pena, ac plena. notab. 10.
 nu. 20.
 Indulgentia cum attritione non effi-
 cit contritionè contra Palud. *ibid.*
 num. 19.
 Indulgentia non dicitur tam propriè
 à culpa & pœna, *ibid.* nu. 16. quam
 absolutio sacramentalis, *ibid.* n. 17.
 & quare impropriè, *ibid.* n. 18.
 Indulgentia veniam peccati dat. not.
 10. n. 1. sed pœnæ temporariæ tan-
 tum, *ibid.* nu. 2. non culpæ, vel po-
 tius maculæ, *ibid.* n. 11. etiam venia
 lis, *ibid.* n. 12. nisi indirectè, *ibid.* n.
 14. quia non est idem, quod pœna
 temporalis ei debita, *ibid.* n. 13.
 Indulgentia plena concessa non esse
 concessam pleniorẽ, aut pleniissi-
 mam. not. 9. nu. 7. quia strictiuris
 est, *ibid.* n. 8. quæ ratione, *ibid.* n. 9.
 Indulgentia plena non plena, & ple-
 na triplex. not. 9. n. 1. & non plena
 quid noue, *ibid.* n. 2. & quid plena
 noue, *ibid.* n. 3. & quid plena in spe-
 cie, & plenissima, *ibid.* n. 4.
 Indulgentia peccati, & remissio pec-
 cati idem. not. 8. nu. 1. licet non re-
 missio omnium peccatorum, &
 indulgentia peccatorum, *ibid.* n. 3.
 Indulgentiam quærens vt beatus. n. ot.
 17. n. 17.
 Indulgentiã soli vere pœnitenti quæ-
 ri. not. 17. num. 1. non ergo alij, pro
 quo tempore pœnituerit, *ibid.* n. 2.
 etiam pro peccatis antea condo-
 natis, *ibid.* nu. 3. quamuis per opus
 mali quæraturo bono defuncto, *ibi.*
 num. 4.
 Indulgentiam mortuo concedi posse.
 not. 20. n. 16.
 Indulgentiam quæ situro satis esse gra-
 tiam, sine proposito satisfaciendi,
 not. 21. nu. 1. sed contra Caiet. *ibid.*

I N D E X.

- n.2. & defenditur multis, *ibid.* nu.3.
 sed fatis est conditionale, *ibid.* n.13.
 Indulgentiam irrationabiliter volens
 peccat, not.21.n.5.
 Indulgentiam prodesse per modum
 suffragij non est quod sentit Cald.
 not.22.nu.13. sed quod dicitur, *ibid.*
 nu.21. & potest sic viuis prodesse,
ibid. n.23. Imo frequenter sic pro-
 dest, *ibid.* n.24.
 Indulgent. absolueri indirecte quid?
 not.22.n.22.
 Indulgentiã alius viuis alij viuo quan-
 doque querit, *ibid.* n.32.
 Indulgentiam vtilem esse, licet hic nõ
 probetur, not.5.nu.1.
 Indulgentiam querere, etiam perfe-
 ctorum esse, *ibid.* n.2. quia licet ea
 ipsa nõ sit meritũ, quo tamẽ acqui-
 ritur, opus meritorium est, *ibid.* n.3.
 Indulgentiam, etiam iniungendã pœ-
 nitentiã episcopus concedit. con-
 tra Caiet. not.11.n.9.
 Indulgentiam iobeleam plenam: sed
 hic non probari, not.6.n.1.
 Indulgentiam non esse piam fraudem:
 & per eam solum effici, vt passio
 innocentis membri vnus corporis,
 pro alterius eiusdem nocentis
 satisfactione accipiatur, no.8.n.4.
 Indulgentiam vnã, & eandem alius
 plenius, quã alius querit, not.11.
 n.1. licet partem causã eius implẽs
 nihil consequatur, *ibid.* n.2. non ra-
 tione gloss. *ibid.* n.3. sed noua, *ibid.*
 num.4.
 Indulgentiarum inuentum non esse
 nouum, not.7.n.2.
 Indulgentiarum quasi prodigus Sixtus
 quartus, not.28.n.30.
 Indulgentiarum metio cur olim rara,
 & nunc frequẽs. not.7.n.5. sicut &
 purgatorij, *ibid.* nu.6. quia ex hoc
 illã pendent, *ibid.* n.7.
 Indulgentiarum formã variã, not.30.
 num.1. & quã communis eius, quã
 datur pro articulo mortis, *ibidem*
 num.7.
 Indulgentiarum thesaurus, quid, & vn-
 de? not.13.n.1.
 Indulgentiarum thesaurum esse dispen-
 sabilem per praelatos, etiã sine sa-
 cramenti applicatione, not.14.n.1.
 Indulgentiarum magnus reditus ali-
 cubi, not.19.n.13.
 Indulgentiarum instar aliarum mode-
 ratio Pauli tertij, not.26.n.9.
 Indulgentiarum suspensio Extravag.
 Quemadmodum, not.28.n.27. etiã
 ad alios annos, quã iobelei extẽ-
 di, latẽ probatur, nec legi reuoca-
 tam, *ibid.* n.31. sed conuicitur reuo-
 cata, vel modificata, *ibid.* n.32.
 Indulgentias statas qui non querunt.
 not.19.n.22. & quid, vt querant, fa-
 cient? *ibid.* n.23.
 Indulgentiarum thesaurus infinitus &
 immensus, not.32.n.14.
 Indulgentiam iobeleam an querat Ca-
 thecumenus. not.32.n.9.
 Indulgentias à paucis queri verendũ.
 not.17.n.5. licet à multis queri pos-
 sint, *ibid.* n.19.
 Indulgentias valere quantum sonãt, &
 intelligi de iniungendis, notab.11.
 n.6. si sine mentione iniunctionis
 concedantur, *ibid.* n.7.
 Indulgentias dat Papa, & concilium,
 not.31.n.1. & legatus, & episcopus,
 &c. *ibid.* n.3. etiam non consecra-
 tus, *ibid.* n.4. non inferior, non vi-
 carius, *ibid.* n.6. non parochus, *ibi.*
 n.9. nec excommunicatus, vel hæ-
 reticus, *ibid.* n.10. sed alioquin ma-
 lus sic, *ibid.* n.11.
 Indulgentiã causa pauperis subuen-
 tio omittitur. notab.6.n.2. nisi. &c.
ibid. n.4. & 5.
 Indulgentiã vna vtilitas magna. not.
 18.n.4.

I N D E X.

- Indulgentiæ tria tempora consideranda, not. 19. n. 8.
- Indulgentiæ quærendæ multa requisita, not. 17. n. 11.
- Indulgentiæ denunciatores, qui reprehendendi, not. 15. n. 18.
- Indulgentiæ magnæ pro re leui concessæ excusatio, & declaratio noua, & singularis, ibid. n. 9. quæ magis explicatur, ibid. n. 14.
- Indulgentiæ verbum saltem per translationem remissionem significare, not. 8. n. 2.
- Indulgentiæ eiusdem causa eadem impleta ab vno iusta, impleta ab alio non item, not. 11. n. 5.
- Indulgentiæ causa vt sit sufficiens: licet non æquipollens, not. 15. n. 8.
- Indulgentiæ causa proxima, & remota sic differunt, not. 19. nu. 17. cuius pars bene impleta quando prodest, ibid. n. 18.
- Indulgentiæ diffinitio, not. 26. nu. 1. & quod verbum, indulgentia, varia significat, ibid. n. 2. & an hic Latine sumatur, ibid. n. 3. & diffinitionem Caiet. non esse bonam, ibid. n. 13. & Calder. Fely. Henr. & communis nimia, ibid. n. 14.
- Indulgentiæ cõcessio, non est iustitiæ distributiue actus, ibid. n. 6.
- Indulgentiæ genus est remissio, prout æquipollet illi disincto absolutio, vel compensatio, ibid. not. 20. num. 12.
- Indulgentiæ causam eam præcedere potest, not. 22. n. 36.
- Indulgentiæ quinque requisita, nota. 31. n. 31.
- Indulgentiis, & aliis priuilegiis collegiorum vniuersitatum, &c. suspensis non suspendi singularium, not. 28. n. 13. nec habentium confessionarium, & bullas, ibid. n. 20.
- Indultum edendi oua, lactantia, habendi altare portatile, &c. hic nõ suspendi, not. 28. n. 21.
- Instat alterius tale, quale alterum, not. 26. nu. 2. & an pereat cum eo, ibid. num. 3.
- Intellectus nouus ca. Cum dilecta. de confis. vtil. vel inutil. not. 28. nu. 25. & Extrau. Quemadmodum, ibid. num. 26.
- Intellectus c. In nouo. & ca. Quauis 21. dist. not. 23. n. 10.
- Intellectus cap. Translato. de constit. ibid. n. 11.
- Intellectus illius, Quod infirmum est Dei, &c. not. 12. n. 6.
- Intellectus illius; Quodcunque solueris, &c. not. 14. n. 5.
- Intellectus quorũdam dictorum Anton. de plenaria. not. 9. n. 9. & eam quæsituto quid vtile, ibid. n. 12.
- Iobelea indulgentia suspendit alias, not. 25. n. 1. plenas tantum, ibid. n. 2. licet omnium prædicationes vetet, ibid. n. 5.
- Iobelei inuentorem non fuisse Bonifacium, contra Polydorum, not. 7. num. 4.
- Iobeleis Hebræos perinde vsos, ac Græcos Olympiadibus, & Romanos lustris, not. 1. n. 4.
- Iobelem ante annum conditam Extrau. Quemadmodum mēfib. 16. not. 28. n. 29.
- Iobelem annum in vigesimum quintum Paulus II. mutauit, not. 24. n. 1. Qui à vigilia Natiuitatis incipit, ibid. n. 2.
- Iobelem annũ limitare omnes indulgentias, facultates, &c. not. 28. n. 33.
- Iobeles annus quinque suspendit, ibid. n. 1. Quæ ampliatur octo modis, ibid. nu. 2. & angustatur quinque, ibid. nu. 8.
- Iobeles annus Hebræis solemnis, not. 1. n. 1.

I N D E X . I

- Iobeus annus Hebræorum non figurabat nostrum. not. 4. n. 1.
- Iobeus annus Hebræorum in quibus similis nostro, ibid. n. 3.
- Iobeus annus primum fuit Christianis centesimus, deinde quinquagesimus, nunc est vigesimus quintus, ibid. n. 2.
- Iobeus, & iubeus à variis variè scribi. not. 1. n. 2. sed aptius iobeus: quia non à iubilo: sed à Iobel, deducitur, ibid. n. 6. & 9. & not. 32. n. 27.
- Idemque quod quinquagenarius significat, ibid. n. 3.
- Iobeus varia vario respectu Hebræis significasse, ibid. n. 10.
- Iobeam ad indulgentiam quæ præparamenta populū edocenda. not. 32. n. 52.
- Iobeam cur Romani sicut exteri minori impensa quærunt. not. 31. n. 35.
- Iobei anni Christianorum initium an sit certum. not. 1. n. 11.
- Iobeus annus veteris legis quod Iobeum nouæ legis præfigurabat. not. 3. n. 1.
- Irregularis sit interdictus celebrando in Basilica etiam non consecrata, modo sit Episcopi autoritate dedicata. not. 32. n. 3.
- Iubilum, iubilare. iubilatus esse latinis: iubilus & iubeus non esse. not. 1. n. 7.
- Iudex non absoluit directe à sententia superioris, licet pro eo soluendo indirectè possit. not. 22. n. 26.
- Iurisdictio, quæ reditur in inuitum. not. 20. n. 7.
- Iurisdictionis omnia iure canonico delegantur. not. 31. n. 8.
- L**egatus est ordinarius extraordinarius. not. 28. n. 19.
- Lex non continet, quæ verba eius non continent. not. 28. n. 12. & quæ ad similia extendatur, ibid. n. 24.
- Licentia celebrandi, & aliæ similes non spirant per mortem concedentium. not. 31. n. 26.
- Loquendum vt plures, sentiendum vt pauci. not. 32. n. 6.
- Lusitani in capiendis bullis, quibus præstant. not. 19. n. 21.
- M
- M**acula effectus peccati. not. 10. n. 4. & quid est, & nihil positivè dicere, ibid. n. 7. manet præterito peccato, ibid. n. 8. & non efficitur à veniali, ibid. n. 9.
- Malus nec pro se, nec pro alio nisi ministerialiter satisfacit. not. 12. n. 31.
- Mandatum superioris tanquam talis, factum subiecto tanquam tali, præceptum est. not. 32. n. 51.
- Mandamus verbum simpliciter etiam in lege ecclesiastica positum ligare ad veniale, non ad mortale, sed verbum præcipimus sic. not. 32. n. 5.
- Maria Magd. suo nos exemplo docuit officia ciuilia. not. 6. n. 3. pauperum causa non omittenda, ibid. n. 4.
- Maria virgo immunis à peccato, etià originali. not. 13. num. 8. & quatuor sanctorum genera, ibid. n. 9.
- Meretur nemo alij gratiam de condigno, excepto Christo, ibid. n. 5. qui à sua conceptione eam omnibus seruandis meruit, ibid. n. 6.
- Merita Christi quoad vim merendicur non applicentur sine sacramèto, quoad vim verò satisfaciendi sic. not. 14. n. 7.
- Merita sanctorum remunerata ultra condignum, quoad vim merendicur non autem quoad vim satisfaciendi. not. 13. n. 12. nec ob id Deus iniurius eis, ibid. n. 13.
- Merita sanctorum, quatenus satisfactoria, sine sacramento communicati

I N D E X.

- nicari posse. not. 14. n. 4.
- M**erita sua alteri, etiam laicus communicat. not. 31. n. 18. triplici intentione, ibid. n. 19. & quæ illorum communicatio indulgentia, ibid. n. 20. & quæ non, ibid. nu. 21. & quæ non suspenditur indulgentia suspensa, ibid. n. 21.
- M**eritorum communicatio quò magis utilis, & quò minus quàm indulgentia, ibid. n. 23. & in quo melior, ibid. n. 24.
- M**orientes bene expresse, vel tacite integre velle pœnitere. not. 22. nu. 40. idque sufficere ad indulgentiã, ibid. n. 41.
- M**orienti utilis voluntas Deo satisfaciendi ob duos respectus notos, ibid. n. 42.
- M**oritur nunquam vniuersitas, vt singularis. not. 28. n. 15.
- M**ortuis paradisi, inferni, & limbi indulgentia non prodest, nec purgatorii. not. 22. nu. 4. nec data à Papa per modum autoritatis, ibid. nu. 5. nec etiam per modum suffragij, ibid. n. 8. nisi vt, ibid. n. 10.
- M**ortuis quòd non profit indulgentia noua ratio. not. 21. n. 11.
- M**ortuo qui viuens voluit satisfacere, an profit indulgentia. not. 22. n. 38. & illam ei quærendam ab amicis, ibid. n. 39.
- M**ortuo non quæritur huius anni indulgentia, ibid. nu. 1. & quare, ibid. nu. 2.
- M**ortuum opus esse non verè pœnitentis: imò & verè pœnitentis, nisi bene fiat. not. 19. n. 9.
- M**ortuus quærit indulgentiam factò viuentis mali. not. 22. n. 30.
- O**
- O**ccasio delinquendi non omnis verita. not. 34. n. 5.
- O**pera bona mortua quæ, & quæ mortificata & ad quid vtraque reuiuunt. 32. n. 37.
- O**pus de se bonum quod factum à peccante venialiter ad indulgentiam sufficit. not. 32. n. 45.
- P**
- P**apa dispendit, remittit, & incerta cõponit. not. 19. n. 1. quia est summus dispensator, ibid. nu. 2. Quia Christi vicarius, & Petri, ibid. n. 3.
- P**apa priuilegia, etiam remuneratoria, vel pretio data interdum reuocat. not. 28. n. 7.
- P**œnitentiæ actio non solum pœnam peccati tollit: sed etiam medetur cauetque peccato. not. 5. n. 4.
- P**œnitentiæ multæ iniunctio utilis. &c. not. 11. n. 23.
- P**œnitentiæ iniunctæ relaxatio, à Papa sine causa tenet. not. 15. n. 11.
- P**œnitentium duplex genus. not. 21. n. 8. & quãdiu pœnitendum, ibid. n. 9. & pœnitentem à verè pœnitente differre, ibid. nu. 10. & pœnitere velle noua ratione vtile, ibid. n. 14.
- P**eregrinantes facultatem quærendæ indulgentiæ petant. not. 31. n. 15.
- P**eregrini qui propriè & qui quoad hanc Extrauag. not. 32. n. 44.
- P**etri & Pauli Apost. breue Encomiũ Clem. 6. not. 32. n. 3.
- P**leno plenius dare quomodo. not. 9. num. 6.
- P**rædicans indulgentias indiscretas, vt peccat, ibid. n. 45.
- P**ræceptum mandatum & commissio vt differant. not. 32. n. 51.
- P**ræceptũ impletur in statu malo, imo & per malum actum, quoad substantiam. not. 32. n. 46.
- P**reces quas vel cuius formæ indulgentia lobelea requirit. not. 35. n. 48.
- P**roportio nulla finiti ad infinitum. not. 32. n. 15.
- P**romissio vel permissio alicuius fa-

I N D E X.

- Q**ua quæ primo actu finitur, not. 31. num. 47.
 Privilegia omnia iusta de causa suspēdi vel reuocari posse, not. 33. n. 3.
 Portam sanctam anno Iobeleo quis & quo ordine aperiat, not. 34. & n. 8. & 9.
 Purgatorij ratio fundamentalis, not. 16. n. 6.
 Purgatorium vt spoliatur per indulgentiam, not. 31. n. 43.
 Purgatorij mentio, cura, & timor vt sunt antiqua & non noua, not. 7. num. 8.
 Purgatorium non esse, cur non concludat infinitas huius thesauri applicati pœnitentibus, not. 14. n. 8.
- Q**
- Q**uestores indulgentiarum quales, & quid faciant, & quibus contraeant legibus, not. 31. n. 46.
 Qualitas adiuncta verbo intelligitur secundum tempus eius, not. 32. n. 38.
- R**
- R**eatus peccati respectu triplicis legis, & pœnæ, not. 10. num. 5. Et quid, ibid. nu. 4. & macula sublata tollitur, ibid. n. 10. eis sublatis manet obligatio pœnæ temperariæ. & propriè non est reatus, ibi. n. 11.
 Refertur ad omnia determinatio sequens, not. 25. n. 6.
 Regula cancel. quæ danda, not. 26. n. 5.
 Relatiuum [Qui] adiectum verbo futuri temporis conditionem inducit, not. 32. n. 37. & 49.
 Remissio omnium peccatorum videtur indulgentia plenissima, not. 9. num. 8.
 Remissio per Indulgētiam longè differt à remissione sacramentali, not. 10. n. 21. etiam pœnæ, qua ratione, ibid. n. 22. & 23.
 Remissio latroni facta in cruce, vera indulgentia, not. 30. nu. 15. Sed non remissio professionis, ibid. n. 17.
 Restituere debētes per remissionem, & compositionem, quatenus tuti, & quæ sunt incerta, not. 29. n. 4.
 Restitutio plena, & plenissima, vt differant, not. 9. n. 5.
 Romam extra urbem esse Burgum, & Basilicas Petri & Pauli, not. 32. n. 4.
 Romani qui quoad hanc Extrauag. not. 32. n. 42.
 Romanis vt est omnis Latina politics, ita vulgo nonnulla barbaries, not. 32. n. 5.
 Romanus populus visitādis sacris, & quærendis indulgentiis omnium deuotissimus, not. 32. n. 52.
- S**
- S**acerdotium non esse translatum propriè à Christo in Petrum, not. 23. n. 12. sed impropriè: & ita intelligendam glo. c. Translato, ibi. n. 14.
 Sacramenti effectum sine sacramento dare solus Christi, not. 14. n. 6.
 Sacramentorum doctrinam ecclesiæ Romanæ tenendam, not. 13. n. 2.
 Sancti non solum dando exemplum, & intercedendo, sed etiam satisfaciendo profuerunt, not. 31. n. 16.
 Satisfacere pro se, an quis semper dicatur, not. 21. n. 7.
 Scandalum non datur quoties illud ab alio accipitur, not. 34. n. 5.
 Scandalum quid & quòd non omnis occasio peccandi est talis, not. 34. num. 5.
 Satisfacit alius pro alio de condigno, not. 13. n. 7.
 Septimus dies, septimus mensis, septimus annus, & septimæ hebdomadis annorum finis Hebræis sacer. not. 1. n. 5.
 Sepulchrum Domini nemo sine licētia Papæ visat, not. 30. n. 2.
 Symonia vt excusatur in indulgentiis pro re temporalis, not. 31. n. 47.
- Suffragia

I N D E X.

Suffragia ex se non satisfacere, secundum iustitiam: sed attenda diuina acceptione sic. not. 22. n. 19.

Suffragia potentiora indulgentiis in quo, & suffragio posse iuari, ibid. n. 46. & nō esse præmium accidentale, ibid. n. 47. licet Christi decensu liberari tale fuerit, ibid. n. 49.

Suffragia lætus faciet hæc, & hæc reputans, ibid. n. 51.

Suffragia fiunt pro mortuo post indulgēciam plenariam ob quinque nouas rationes, & tres antiquas, ibid. n. 50.

Suffragium auxilium ecclesiasticum est hic, not. 22. nu. 14. & est triplex, quōd defunctis datur, ibid. n. 16. & nec satisfactorium prodest eis via iustitiæ secundum Caiet. ibid. n. 16. contra quem tenetur, ibid. n. 18. & quōd omnibus defunctis profit, ibid. n. 45. contra Caiet. ibid. n. 43.

Suspensio nulla huic similis ob Iobeleum facta vnquam generaliter reuocata, neque ista sic reuocanda ideoque opus esse confirmatione, vel huius suspensionis reuocatione. not. 33. n. 7.

T

Thesaurus ecclesie communicari potest mortuis, vt viuis. not. 22. num. 12.

Thesaurus sapiētiae diuinæ multa continet. not. 23. nu. 6. & in his merita Christi, vt satisfactoria, ibid. n. 8.

Thomæ gratiæ aguntur. not. 23. n. 5.

V

Venia, verbum in hac Extra. quid. not. 10. n. 6.

Verbum, transferre, pro concedere nonnunquam. not. 23. n. 15.

Visitatio cuius maior pars præsertim postrema est bona, ad indulgenti sufficit. not. 32. n. 46.

Vitz mutatio difficilis. not. 17. n. 10. nisi. & c. ibid. n. 18.

Voluntas non est pro facto in indulgentia. not. 22. n. 7. idem in not. 19. num. 4.

Voti dispensatio, & commutatio differunt. not. 27. nu. 1. & in quo, ibid. n. 2. & altera suspenſa, altera non suspenditur, ibid. num. 3. nec altera concessa, altera conceditur, ibi. n. 4. quōd malè aliquot confessarij aduertunt, ibid. n. 7.

F I N I S.

T Hylarum, et de his commentariis
partes motus, et sunt motus
motus.

T heodorus, et de his commentariis
partes motus, et sunt motus
motus.

T heodorus, et de his commentariis
partes motus, et sunt motus
motus.

V

V eia, vel in hoc mundo
notione.

V eia, vel in hoc mundo
notione.

V eia, vel in hoc mundo
notione.

V eia, vel in hoc mundo
notione.

V eia, vel in hoc mundo
notione.

V eia, vel in hoc mundo
notione.

V eia, vel in hoc mundo
notione.

V eia, vel in hoc mundo
notione.

V eia, vel in hoc mundo
notione.

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

...
...
...

